

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
The Israeli Courts Research
Division

השפעת הרפורמה בתקנות סדר הדין האזרחי על שלבי ההליך המוקדמים

עו"ד דליה ארנטל וד"ר גלי אביב,
מחלקת המחקר, הנהלת בתי המשפט

עו"ד ענבל גלון,
מחלקת המחקר, חטיבת תכנון מדיניות ואסטרטגיה,
משרד המשפטים

תמוז התשפ"ג
יוני 2023

בית המשפט העליון
דרך השופט מאיר שמגר
ירושלים 9195001
[www.gov.il/he/Departments/the_ israeli_courts_research_division](http://www.gov.il/he/Departments/the_israeli_courts_research_division)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

תוכן עניינים

4	הקדמה
6	1. הרקע לרפורמה ומטרות המחקר
8	1.1 מטרת המחקר
10	2. מתודולוגיית המחקר
10	2.1 נתונים כמותניים
12	2.2 נתונים איכותניים
12	2.2.1 השאלון לשופטים
13	2.2.2 השאלון לעורכי הדין
15	3. ממצאים
15	3.1 נתונים כלליים על תיקי המדגם
26	3.2 הדיון המקדמי בין הצדדים
26	3.2.1 קיום הדיון המקדמי
30	3.2.2 הדיווח על הדיון המקדמי
32	3.2.3 תוצאות הדיון המקדמי
33	3.2.4 התייחסות השופטים לאי קיום דיון מקדמי
37	3.2.5 עמדות השופטים לגבי הדיון המקדמי
43	3.2.6 השפעת הדיון המקדמי על שכר הטרחה של עורכי הדין
44	3.3 פגישת המהו"ת
44	3.3.1 קיום פגישת המהו"ת
51	3.3.2 תוצאות פגישת המהו"ת
51	3.3.3 התייחסות השופטים לאי קיומה של פגישת המהו"ת
54	3.3.4 עמדות השופטים לגבי פגישת המהו"ת
58	3.4 "עוצר הבקשות" ורשימת הבקשות
58	3.4.1 קיום עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות
59	3.4.1.1 יישום התקנות בנוגע לעוצר הבקשות
67	3.4.1.2 רשימת הבקשות
71	3.4.2 התייחסות בית המשפט לאי קיום התקנות בדבר עוצר הבקשות ורשימת הבקשות
74	3.4.3 עמדות השופטים לגבי עוצר הבקשות ורשימת הבקשות
79	3.5 דיוני קדם המשפט
79	3.5.1 סגירת התיק לפני קדם המשפט הראשון בתיק
81	3.5.2 רשימת העדים
84	3.5.3 קיום ישיבת קדם המשפט
84	3.5.3.1 מועדי ישיבות קדם המשפט
90	3.5.3.2 ניהול ישיבות קדם המשפט
93	3.5.3.3 פלטפורמת הדיון
94	3.5.3.4 תוצאות קדם המשפט

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

96	3.5.3.5	התייחסות השופטים במהלך קדם המשפט לקיום התקנות
99	3.5.3.6	התייחסות השופטים במהלך קדם המשפט לבקשות או לרשימת הבקשות
100	3.5.4	עמדות השופטים לגבי קדמי המשפט
107	3.5.5	תצהירי עדות ראשית
108		סיכום ממצאים, מסקנות והמלצות
126		נספח א' – קיום דיון מקדמי ופגישת מהו"ת בחלוקה למחוזות
128	4	נספח ב' - טופס 4
129		נספח ג' – טבלאות שכיחות שאלון עורכי דין
133		נספח ד' - דוגמאות להחלטות על מועד קדם משפט והנחיות לביצוע התקנות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הקדמה¹

תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: "התקנות החדשות") נכנסו לתוקף ביום 1.1.2021. תקנות אלו היוו רפורמה משמעותית בהיבטים שונים של ההליך האזרחי. בין התכליות העיקריות של התקנות החדשות ניתן למנות את ייעול ההליכים האזרחיים, קיצור זמני ניהולם של תיקים אזרחיים והפחתת עומס העבודה השיפוטית שתיקים אלו יוצרים. כלומר, לסייע בידי בית המשפט לנהל את המשפט תוך קיום הליך שיפוטי ראוי והוגן, שיאפשר הגעה לתוצאה נכונה וצודקת, וביעילות מרבית.

רבים מהשינויים והחידושים שנעשו בתקנות החדשות נוגעים לשלבים המקדמיים של ההליך, כמו הוספת דיון מקדמי בין הצדדים שנערך מחוץ לכותלי בית המשפט וללא נוכחות שופט, הרחבת חובת ההשתתפות בפגישת מהו"ת, קיום עוצר בקשות והוספת חובה להגשת רשימת בקשות שעליה יש לתת הודעה לצד שכנגד, הגשת רשימת עדים ועוד. חלק משינויים אלו נועדו לחייב את הצדדים לקיים ביניהם שיח ישיר עוד לפני ההגעה לדיון קדם המשפט ובכך לנסות להוביל להסכמות ולצמצם מחלוקות, וחלק נועדו לשרטט את גבולות המחלוקת בין הצדדים בשלב מוקדם יותר של ההליך כדי לאפשר קיום דיון קדם משפט יעיל יותר וקידום ההליך במהירות רבה יותר.

במסגרת מחקר רחב יריעה ומקיף זה, אשר נערך בשיתוף פעולה עם מחלקת המחקר של משרד המשפטים, ניסינו לבחון את מידת תרומתן של התקנות החדשות להשגת מטרותיהן המוצהרות, כמו ייעול ההליך והפחתת עומס העבודה של התיקים האזרחיים, וזאת בנוגע לשלבי ההליך מפתחתו ועד לסיום שלב קדם המשפט.

טרם שניתן יהיה לבחון האם התקנות השיגו את מטרותיהן, יש לעמוד תחילה על מידת יישומן בפועל. לצורך כך חילקנו את המחקר לארבעה מערכי מחקר עיקריים: הדיון המקדמי, פגישת המהו"ת, עוצר הבקשות ורשימת הבקשות ודיוני קדם המשפט. לגבי ארבעת המערכים הללו, בחנו מדגמי תיקים אזרחיים מהסוגים העיקריים (תביעה כספית בסדר דין רגיל, תביעה כספית בסדר דין מהיר ותיקי נזקי גוף) אשר נפתחו לאחר כניסת התקנות החדשות לתוקף, והשוונו אותם במקומות המתאימים למדגמי תיקים מאותם הסוגים שנפתחו בשנת 2017 ואשר התנהלו לפי התקנות הקודמות. על ניתוח ממצאי מדגמי תיקים אלו הוספנו במקומות הרלוונטיים השוואות לנתונים שנאספים מדי רבעון על פי תכנית המדידה וההערכה של הנהלת בתי המשפט בנוגע ליישום התקנות החדשות. את התמונה השלמנו באמצעות ניתוח של תשובות השופטים האזרחיים על שאלון ייחודי שבנינו ביחס לכל אחד מארבעת מערכי המחקר, וכן ניתוח של תשובות עורכי דין העוסקים בתחום האזרחי ביחס לאותם נושאים, וכמה נושאים נוספים כמו שאלת השינויים בשכר

¹ מחקר זה לא היה יוצא אל הפועל לולא עזרתם של רבים, ועל כך אנו מבקשות להוקיר תודה. בראש ובראשונה נודה לכבוד השופט יצחק עמית, יו"ר הוועדה המייעצת בענייני סדר דין אזרחי, על שמיעת מסקנותינו הראשוניות ממחקר זה והפצתן לשופטים האזרחיים, לשופטת מיכל הירשפלד, חברת הוועדה המייעצת בענייני סדר דין אזרחי, לעו"ד שירי לנג שעמה התייעצנו לגבי הצעת המחקר, לעו"ד נטלי לוי מנהלת תחום גישור בהנהלת בתי המשפט על הערותיה בנוגע לפרק המהו"ת, ולעו"ד לירון בנית-ששון ממחלקת ייעוץ וחקיקה (משפט ציבורי-חוקתי) במשרד המשפטים, מרכזת הוועדה המייעצת בענייני סדר דין אזרחי על הסבריה על עבודת הוועדה והערותיה על הצעת המחקר. תודה מיוחדת נקדיש לעוזרי המחקר של המחלקה: אמיר צור, לירז רוני, רותם אורטס, ישי חובב, רז גרוניך ונעה רובין, על עבודתם המאומצת בקידוד רב המשתנים של מדגמי התיקים שעליהם מתבסס המחקר. לסיום, נקדיש תודות למר גרמן בלטל ממחלקת המחשוב בהנהלת בתי המשפט על סיועו בהפקת הנתונים לצורך המחקר.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הטרחה. מתוך תשובות השופטים ועורכי הדין למדנו על עמדותיהם הכלליות ביחס לתקנות החדשות בנוגע לארבעת מערכי המחקר, כמו גם על מידת יישומן של התקנות לפי ניסיונם ועל שינויים שנדרשים לדעתם בתקנות החדשות.

על ארבעת מערכי המחקר הוספנו נתונים כלליים על תיקי המדגם, וכן נתונים הנוגעים לאופני סגירת התיקים עד לקיום קדם המשפט הראשון בתיק.

בסוף המחקר ניתן למצוא סיכום שערכנו על הממצאים השונים, לרבות מסקנות והמלצות.

המחקר מציג ממצאים ומסקנות מעניינים, ולעתים אף סותרים, בין מקורות המידע השונים שבהם השתמשנו, לגבי מידת היישום של התקנות והמידה שבה השיגו את מטרותיהן. בלא מעט מקרים מצאנו פערים משמעותיים בין מידת היישום הלוקה בחסר של התקנות לצד העדר אכיפה מספקת שלהן, ובין תפיסות ועמדות השופטים ועורכי הדין לגבי התקנות עצמן ויישומן.

אנו מאמינות כי מחקר מקיף ורחב יריעה זה, שהינו הראשון מסוגו במטריה זו, יהווה מקור מידע חשוב ומעניין ובסיס נתונים מהימן לבחינת הרפורמה בתקנות סדר הדין האזרחי, במלאת כשנתיים וחצי מיום כניסתה לתוקף.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

1. הרקע לרפורמה ומטרות המחקר

תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: "התקנות החדשות") נכנסו לתוקף ביום 1.1.2021. תקנות אלו היוו רפורמה משמעותית בהיבטים שונים של ההליך האזרחי. תכליתן של התקנות החדשות היא לייעל את ההליכים האזרחיים, להוביל לקיצור משך ניהולם של תיקים אזרחיים ולהפחית מעומס העבודה השיפוטית שתיקים אלו יוצרים. כלומר, לסייע בידי בית המשפט לנהל את המשפט תוך קיום הליך שיפוטי ראוי והוגן, שיאפשר הגעה לתוצאה נכונה וצודקת תוך יעילות מרבית. כפי שהוסבר בדברי ההסבר לתקנות החדשות, כדי להשיג תכלית זו אופיינו התקנות החדשות בארבעה עקרונות כלליים:

1. פישוט והאחדה של ההסדרים הדיוניים השונים בהליך האזרחי;
2. קביעת מדדי זמן וכמויות;
3. גילוי הדדי ושקיפות בין בעלי הדין בשלבים המוקדמים של ההליך;
4. הבטחת הנגישות לבית המשפט וקיומו של הליך ראוי והוגן.

כל זאת, תוך יצירת איזון בין צרכיהם של מתדיינים שונים, לרבות התחשבות בבעלי דין בלתי מיוצגים והתאמת כלים מיוחדים עבורם, מקום שבו יש צורך בכך.

את העקרונות הללו ניתן לראות ביתר שאת בשינויים המשמעותיים והמהותיים שהכניסו התקנות לשלבי ההליך המוקדמים. ביטוי לכך ניתן למצוא בחמש התקנות הראשונות העוסקות בהגדרת עקרונות היסוד של התקנות. תקנה 1 קובעת את מטרות התקנות: "לקבוע סדר דין לניהול ההליכים האזרחיים בבית המשפט, ליצור ודאות דיונית, למנוע שרירותיות ולהגשים את העקרונות החוקתיים העומדים ביסודו של הליך שיפוטי ראוי והוגן, כדי להגיע לחקר האמת, ולהשיג תוצאה נכונה ופתרון צודק של הסכסוך".

תקנה 5 קובעת כי על בית המשפט לאזן בין האינטרס של בעלי הדין ובין האינטרס הציבורי, אשר הוגדר כך בתקנה 5: "נגישות הציבור למערכת בתי המשפט לרבות קיומו של דיון משפטי צודק, מהיר ויעיל, חיסכון במשאבי זמן ועלויות, מניעת הכרעות סותרות ומניעת שימוש לרעה בהליך השיפוטי".

רבים מהשינויים שנעשו בסדרי הדין האזרחיים נוגעים לשלבים הראשונים של ההליך האזרחי. בין השינויים המשמעותיים והמהותיים שהכניסו התקנות החדשות לשלבי ההליך המוקדמים ניתן למנות את השינויים הנוגעים למועדי הגשת כתבי הטענות והגבלת מספרי העמודים; את הוספת החובה לקיים דיון מקדמי בין עורכי הדין (ללא שופט) ולדווח עליו; את החובה לקיים מפגש מהו"ת בכל תביעה שסכומה מעל 40,000 ₪ (למעט חריגים); את קביעת "עוצר בקשות" עד קדם המשפט (גם כאן למעט חריגים); את החובה הגשת רשימת בקשות ורשימת עדים טרם קדם המשפט הראשון בתיק; הרחבת סמכויות השופט במהלך דיוני קדם המשפט לצד ייעול דיוני קדם המשפט וצמצומם, ועוד.

ללא ספק, רפורמה כה משמעותית במערכת המשפט הצריכה מחקר רחב ומעמיק לבחינת אופן יישומה והמידה שבה השיגה את מטרותיה. מדובר בשינוי תרבותי משמעותי רחבי חוצה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מערכות, אשר להערכתנו טרם הוטמע במלואו בקרב כלל הגורמים הרלוונטיים. מעבר לזאת, כניסתן של התקנות לתוקף לוותה בחבלי לידה לא פשוטים בהיבטים שונים, ובהם בין היתר התנגדות עורכי דין לרפורמה, שביתה במזכירות, קשיי גיוס של מזכירים משפטיים ועוד.

בישיבות ועדת ההיגוי של מחלקת המחקר הוחלט וסוכם כי המחקר שתבצע מחלקת המחקר על הרפורמה בתקנות הסד"א יהיה מחקר "מתגלגל", על פני מספר שנים, אשר יורכב מכמה חלקים ויעקוב אחר מדגם של תיקים שנפתחו בשנת 2021, לאחר כניסת התקנות החדשות לתוקף, על פי רצף כרונולוגי. מחקר זה, אשר בוצע במהלך שנת 2022 ובראשית שנת 2023, מתמקד בשלבי ההליך המוקדמים, אשר כאמור מהווים חלק יסודי ברפורמה. בכך הכוונה לשלבי ההליך החל ממועד פתיחתו, דרך הדיון המקדמי בין עורכי הדין ללא נוכחות שופט, פגישת המהו"ת, עוצר הבקשות, רשימות הבקשות ודיוני קדם המשפט, וכלה בקדם המשפט המסכם. בעתיד, ובמהלך השנים הקרובות, תבחן המחלקה ביצוע מחקרי המשך לבחינת השפעת התקנות על שלביו הבאים של ההליך, לרבות נתונים כלליים על ההליכים.

לאור רוחב היריעה של הנתונים הנבדקים במסגרת המחקר וחשיבותו לגורמים השונים המעורבים בהליכים האזרחיים, הוחלט לנהל מחקר זה בשיתוף פעולה עם מחלקת המחקר בחטיבת תכנון מדיניות ואסטרטגיה במשרד המשפטים. חלוקת העבודה בין מחלקת המחקר של הרשות השופטת ובין מחלקת המחקר של משרד המשפטים תפורט בפרק המתודולוגיה, אולם ייאמר בכלליות כי מחקר זה נכתב על ידי מחלקת המחקר של הרשות השופטת, למעט החלקים הקשורים לממצאים שעלו מתשובות עורכי הדין לשאלון שהפיצה מחלקת המחקר של משרד המשפטים.

כבר בסמוך למועד כניסת התקנות החדשות לתוקף, הוחלט במסגרת תכנית המדידה וההערכה של הנהלת בתי המשפט בנוגע ליישום התקנות החדשות, כי מר יעקב משמוש, מנהל תחום בכיר כלכלה וסטטיסטיקה, וצוותו, יאספו, ינתחו ויעבירו להנהלה נתונים שוטפים על יישום התקנות (להלן - **תכנית המדידה**). בהתאם לתכנית, מועברים להנהלה נתונים משני סוגים: נתונים הנמדדים **בטווח הקצר** ומועברים מדי רבעון, ובכלל זאת התפלגות התיקים לפי ערכאות ומחוזות, ממוצעי הזמנים עד להגשת כתב הגנה, כמויות התיקים לפי סוגי תיקים ועניין, כמות דיווחי דיונים מקדמיים, מדדי מועד קד"מ ראשון, כמויות בקשות והתפלגות הבקשות, כמויות דיונים שנדחו ועוד; ונתונים שיימדדו **בטווח הארוך**, החל משנתיים לאחר כניסת התקנות לתוקף, ובהם, בין היתר, אורך חייו, אחוז תיקים שנסגרים לפי קטגוריות זמן, ממוצע זמן עד למתן פס"ד, מדדי דיונים וערעורים.

במסגרת מחקר זה, במטרה להביא בפני ראשי המערכת תמונה רחבה ומעמיקה ככל הניתן של אופן יישום התקנות ומידת ההצלחה שלהן בהשגת מטרותיה העיקריות של הרפורמה בכל הנוגע לשלבי ההליך המוקדמים, הצגנו חלק מהנתונים הרלוונטיים מתוך נתוני תכנית המדידה, במקומות המתאימים. על נתונים אלו הוספנו נתונים המתייחסים לשלבי ההליך המוקדמים שאותם ניתן לחלץ ממערכת נט המשפט ומבדיקת מדגמי התיקים עצמם, עיבדנו ופילחנו את הנתונים. על האמור הוספנו ניתוחי עומק איכותניים, אשר מתבססים על שאלונים שהועברו לשופטים האזרחיים ולעורכי דין פרטיים ופרקליטים מהפרקליטות האזרחית. בנוסף, ראינו גורמים רלוונטיים נוספים ברשות השופטת במטרה לחלץ מהם מסקנות מועילות ויישומיות, וכן עמדנו בקשר עם הוועדה המייעצת בענייני סדר הדין האזרחי בראשות כבוד השופט יצחק עמית. תפקידה של הוועדה, שהינה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ועדה מתמדת, הוא לדון בהערות הציבור בכלל והערות השופטים ועורכי הדין בפרט ביחס לסדר הדין האזרחי. הוועדה מתכנסת בממוצע אחת לחודשיים ובמהלכה דנים חבריה בתיקונים מוצעים לתקנות סדר הדין האזרחי, כפי שהונחו על סדר היום. לאחר מכן, מוגשות המלצות הוועדה לתיקון התקנות בפני שר המשפטים שמחליט אם לאמץ או לא.

נציין כי בראשית חודש דצמבר 2022 השתתפנו בפגישה עם כבוד השופט עמית ועם כבוד השופטת מיכל הירשפלד, חברת הוועדה. בפגישה זו הצגנו נתונים ראשוניים מתוך מדגמי התיקים שבבסיס מחקר זה. בין היתר הצגנו נתונים הנוגעים למידת היישום של התקנות הרלוונטיות, כמו שיעור קיום דיון מקדמי וכדומה. נתונים אלו הוצגו במהלך הרצאה שהעביר השופט עמית לשופטים האזרחיים במלאת שנתיים לכניסתן של התקנות החדשות לתוקף, ועל בסיסם דיבר השופט עמית על החשיבות שביישום התקנות מצד השופטים עצמם ועמידת השופטים על יישומן בידי עורכי הדין.

אשר לבחינת המידה שבה הצליחו התקנות לעמוד בציפיות שביסוד חקיקתן חשוב להדגיש, כי אף שמטרתן הכללית של התקנות הייתה בין היתר לקצר את משך חיי התיק, כאמור לעיל, הייתה השערה מלכתחילה כי חלק מהתקנות עלולות להוביל דווקא להתארכות חלק מההליכים המקדמיים, לאור העברת חלק משלבי ההליך, שבעבר התפרסו על פני ההליך כולו, לשלבי המקדמיים, והוספת צמתים חדשים בחיי התיק, כגון הדיון המקדמי. מעבר לזאת, הרפורמה גובשה תחת ההנחה כי בתחילתה, או לכל הפחות בשנים הראשונות לאחר כניסתה לתוקף, לא נצפה בקיצור של משך חיי התיק, אלא רק בחלוף מספר שנים לאחר שתוטמע בקרב ציבור עורכי הדין ובעיקר על בסיס יישום התקנות בידי השופטים.

לאור זאת, נכון לבחון את יעילות ההליך תחת התקנות החדשות לפי שלבי התיק השונים, ולאור דווקא לפי הפרמטר של קיצור המועדים, וכך להקדיש לכל אחד מהשלבים המקדמיים בחינה ממוקדת, נוסף על בחינה כוללת של ההליך המקדמי. לפיכך, החלטנו לחלק את המחקר לארבעה מערכים שונים, כפי שיפורט בהמשך.

1.1 מטרת המחקר

כאמור, מטרת הרפורמה בתקנות סדר הדין האזרחי הייתה ככלל, לייעל את ההליכים האזרחיים, להוביל לקיצור משך ניהולם של תיקים אזרחיים ולהפחית מעומס העבודה השיפוטית הנוצר בשל תיקים אלה, כדי לאפשר את הנגישות של הציבור להליכים המשפטיים.

בכל הנוגע לשלבי ההליך המקדמי, שבהם מתמקד מחקר זה, התכלית שמנסות התקנות לקדם היא כאמור גילוי הדדי ושקיפות בין בעלי הדין בשלבים המוקדמים של ההליך. זאת, במטרה לנסות להוביל לפתרון הסכסוך מחוץ לכותלי בית המשפט, או למצער למקדו ולצמצמו לפלוגות העיקריות המצויות בלבו. תכלית זו מקודמת, למשל, באמצעות מפגש ישיר בין עורכי הדין והצדדים ללא נוכחות שופט, ובאמצעות הליכי המהוו"ת. בדומה, הוטל בתקנות "עוצר בקשות" לפני ישיבת קדם המשפט הראשונה, כאשר הצדדים נדרשים לצבור את בקשותיהם ולהגישן באמצעות רשימת בקשות עובר לישיבת קדם המשפט הראשונה, זולת מספר מצומצם של בקשות שפורטו בתקנות. הוראות אלו נועדו לאפשר לצדדים ולבית המשפט להגיע לישיבת קדם המשפט הראשונה כאשר הם

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מוכנים לטעון לגבי כל הנושאים שעל הפרק, וכאשר בית המשפט מוכן להכריע לגבי אופן הדיון בכל בקשה, ובחלקן אף להכריע על אתר.

על כן, מטרת המחקר הייתה בראש ובראשונה לבחון האם ועד כמה התקנות מיושמות בפועל, והאם שלבי ההליך המקדמיים השיגו את המטרות הכלליות של התקנות, ואת מטרותיהם הספציפיות יותר של שלבי ההליך המקדמי. זאת, הן בהסתכלות על ההליך המקדמי כולו והן בהסתכלות ממוקדת על כל אחד מהמערכים שבהם יתמקד המחקר: הדיון המקדמי בין בעלי הדין ללא שופט; ישיבת המהו"ת; עוצר הבקשות ורשימת הבקשות; דיוני קדם המשפט.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

2. מתודולוגיית המחקר

במסגרת מחקר רחב יריעה זה שילבנו בין שיטות מחקר כמותניות לשיטות מחקר איכותניות. המחקר מציג נתונים כלליים על התיקים שנפתחו לאחר כניסת התקנות החדשות לתוקפן, דהיינו תיקי שנת 2021. לצד זאת, נתמקד במחקר בהצגת נתונים ספציפיים הנוגעים לארבעת מערכי המחקר האמורים ועל כלל השלב המקדמי של ההליך האזרחי, ובמקומות המתאימים נשווה את הנתונים הללו לנתוני תיקים שהתנהלו על פי תקנות סדר הדין האזרחי הקודמות. כקבוצת ייחוס לצרכי השוואה בחרנו בתיקים אזרחיים אשר נפתחו במהלך שנת 2017, על יסוד ההנחה כי מרביתם של תיקים אלו נסגרו עד למועד קידוד הנתונים מתוכם במהלך ביצוע המחקר בשנת 2022, ועל מנת לנטרל השפעה אפשרית של השלכות תקופת הקורונה ותקנות החירום ששינו את אופן ניהול ההליכים בבתי המשפט החל מחודש מרץ 2020, על ניהול התיקים.

לצד זאת, נציג את הממצאים שעלו מתוך השאלונים שהעברנו לשופטים ולעורכי הדין, והערות שעלו מגורמים רלוונטיים אחרים במערכת, במקומות המתאימים.

2.1. נתונים כמותניים

במטרה לתת תמונה רחבה ככל הניתן על יישום התקנות החדשות ועל השפעתן על אופן ניהול ההליך, בנינו **מדגם בן 1,200 תיקים**, בחלוקה לשתי קבוצות לפי שנים: תיקים שנפתחו בשנת 2021, ממועד כניסת התקנות לתוקף, ותיקים שנפתחו משנת 2017, לצרכים השוואתיים. לגבי תיקי 2021, דהיינו התיקים שנפתחו לאחר כניסת התקנות החדשות לתוקף, בחרנו להתמקד בסוגי התיקים כמפורט להלן:

המדגם כלל תיקים אזרחיים מערכאת השלום, מאחר שבבתי משפט השלום נדונים מרביתם המכרעת של התיקים האזרחיים (בשנת 2021 נפתחו בבתי משפט השלום כ- 157,500 תיקים אזרחיים, לעומת כ- 6,600 תיקים אזרחיים שנפתחו בבתי המשפט המחוזיים).

מתוך התיקים האזרחיים, סוג התיק הנפוץ ביותר הוא תאד"מ (תיק אזרחי בסדר דין מהיר) (בשנת 2021 נפתחו בבתי משפט השלום כ- 72,500 תיקי תאד"מ, המהווים כ- 46% מכלל התיקים האזרחיים שנפתחו בשלום בשנת 2021). על כן, במחקר זה התמקדנו בתיקי תאד"מ (סוג התיק החדש שהוגדר לתיקי דיון מהיר לאחר כניסת התקנות החדשות), מסוג העניין "תביעה כספית אחרת".²

סוג תיק נוסף שבחרנו לכלול במדגם התיקים הוא סוג התיק ת"א (תיק אזרחי בסדר דין רגיל), שהוא הנפוץ ביותר לאחר תיקי הדיון המהיר (בשנת 2021 נפתחו בבתי משפט השלום כ- 63,100 תיקי ת"א, המהווים כ- 40% מכלל התיקים האזרחיים שנפתחו בשלום בשנת 2021). מתוך סוגי העניין השונים בתיקי ת"א, סוגי העניין הנפוצים ביותר הם: פל"ד (כ- 21,000 תיקים נפתחו בשנת 2021, המהווים כ- 33% מתיקי הת"א), תביעה כספית אחרת (כ- 11,500 תיקים שנפתחו בשנת 2021,

² סוג העניין תביעה כספית הוא סוג העניין הנפוץ ביותר בתיקי דיון מהיר, לאחר סוג העניין נזקי רכוש – רכב: בשנת 2021 נפתחו כ- 42,400 תיקים מסוג העניין נזקי רכוש – רכב, המהווים כ- 59% מתיקי התאד"מ, וכ- 15,676 תיקים מסוג העניין תביעה כספית אחרת, המהווים כ- 22% מתיקי התאד"מ. מאחר שתיקי הרכב נדונים באופן שונה ומהיר, ובעקבות שיחות שניהלנו עם עו"ד שירי לנג מהלשכה המשפטית בהנהלת בתי המשפט ועו"ד לירון בנית-ששון ממחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, העדפנו להתמקד בתיקי התביעות הכספיות מתוך תיקי הדיון המהיר.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המהווים כ- 18% מתיקי הת"א) ונזקי גוף (כ- 10,700 תיקים שנפתחו בשנת 2021, המהווים כ- 17% מתיקי הת"א).³ מתוך סוגי העניין בתיקי ת"א, החלטנו להתמקד בסוגי העניין תביעה כספית אחרת ונזקי גוף (על אף שגם תיקי נזקי גוף מוחרגים מפגישת המהו"ת).⁴

נסכום זאת כך: במסגרת המדגם כללנו תיקי תאד"מ – תביעה כספית, ת"א – תביעה כספית ות"א – נזקי גוף. החלוקה בין תיקי המדגם נעשתה באופן שווה (200 תיקי דיון מהיר – תביעה כספית אחרת, 200 תיקי ת"א – תביעה כספית ו-200 תיקי ת"א – נזקי גוף).

נוסף על כך נסביר, כי בחרנו להתמקד בתיקים שנפתחו בין החודשים פברואר עד יולי 2021 בלבד, כדי שלא לבדוק תיקים שנפתחו ממש ביום כניסת התקנות לתוקף, מחד, ומאידך לא להיכנס לתקופת פגרת הקיץ שעשויה להשפיע על המועדים השונים בתיקים.

לגבי תיקים אלו שאבנו ממערכת נט-המשפט נתונים כלליים (כמו סוג התיק, סוג העניין, סכום התביעה, האם בעלי הדיון מיוצגים ועוד) ונתונים כמותיים (כמו מספר בעלי הדיון, כמות ההחלטות בתיק לסוגיהן השונים, כמות הדיונים שהתקיימו לסוגיהם ועוד). על נתונים אלו הוספנו נתונים מעמיקים שהתקבלו כתוצאה מקריאת התיקים עצמם וקידודם (כמו תוכן ההחלטה שהתקיימה, כמות וסוג הבקשות שנכללו ברשימת הבקשות ועוד).

אשר לתיקי ערכאת המחוזי – במסגרת תכנית המדידה נמדדים גם נתונים על תיקים אזרחיים הנדונים במחוזי כערכאה ראשונה. במקומות שבהם בחרנו להציג נתונים רלוונטיים מתוך תכנית המדידה, נציג גם נתונים מקבילים לגבי בתי המשפט המחוזיים. נוסף על כך, במסגרת הפצת השאלונים פנינו גם לשופטי בתי המשפט המחוזיים העוסקים בתיקים אזרחיים ולעורכי דין המופיעים גם בערכאת המחוזי, ובאופן זה נציג תמונה רחבה יותר הנוגעת להשפעת התקנות החדשות על ניהול ההליך האזרחי, גם בערכאת המחוזי.

נוסף על המדגם האמור, בנינו כאמור **מדגם נוסף לצרכים השוואתיים**, אשר כלל אותה כמות של תיקים מאותם סוגים (סה"כ 600 תיקים: 200 תיקי דיון מהיר מסוג העניין תביעה כספית אחרת, 200 תיקי ת"א מסוג העניין תביעה כספית אחרת ו-200 תיקי ת"א מסוג העניין נזקי גוף), אשר נפתחו בשנת 2017 בחודשים המקבילים (פברואר עד יולי 2017). לגבי תיקי המדגם השוואתי נציג השוואות בכל מקום שיתאפשר ויהיה רלוונטי. למשל, לגבי הדיון המקדמי לא ניתן לערוך השוואות לתיקים מהתקופה המקבילה, שכן מדובר בחידוש של התקנות החדשות, אולם כן בדקנו למשל השפעות אפשריות על דיוני קדם המשפט.

בניית מדגמי התיקים, קידודם וניתוחם, וכתובת הממצאים והמסקנות לגביהם, נעשו על ידי מחלקת המחקר של הרשות השופטת.

³ סוג העניין הנפוץ הבא אחריהם מתוך תיקי הת"א בשלום הוא בנקים ואשראי, שממנו נפתחו כ-3,500 תיקים בשנת 2021, המהווים פחות מ-6% מתיקי הת"א.

⁴ גם כאן, מאחר שסדרי הדיון בתיקי פלתי"ד הם ייחודיים ותיקים אלו מוחרגים מחלק מהתקנות החדשות, ולאחר היווצרות בעו"ד שירי לנג מהלשכה המשפטית בהנהלת בתי המשפט, החלטנו שלא לכלול אותם במדגם.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

2.2. נתונים איכותניים

בנינו שאלונים ייחודיים ומותאמים לשופטים ולעורכי הדין, אשר התמקדו בארבעת מערכי המחקר הנוגעים לשלבי ההליך המוקדמים.

2.2.1 השאלון לשופטים

במסגרת השאלון שבנינו ושלחנו לשופטים (לרבות רשמים). להלן במחקר זה התייחסנו לשתי קבוצות אלו כאל שופטים), בדקנו האם השופטים מתרשמים כי התקנות הרלוונטיות לארבעת מערכי המחקר מיושמות, האם השופטים עצמם עומדים על יישום התקנות על ידי עורכי הדין, האם לדעת השופטים נדרש שינוי כלשהו בתקנות הנוגעות לארבעת מערכי המחקר ועוד. בניית השאלון לשופטים, הפצת השאלון, איסוף וניתוח התשובות וכתירת הממצאים מתוכן בוצעו על ידי מחלקת המחקר של הרשות השופטת.

בחלקו הראשון של השאלון לשופטים שאלנו את השופטים שאלות כלליות לצורך פילוח של תשובות השופטים. שאלנו את השופטים באיזו ערכאה הם מכהנים (מחוזי/ שלום), באיזה מחוז הם מכהנים, האם הם שופטים או רשמים, האם עיקר העיסוק שלהם הוא בתיקים אזרחיים בסדר דין רגיל או מהיר או שניהם (בשאלה זו ניתנה גם האפשרות לענות "אחר", כלומר שהם לא עוסקים בתיקים אזרחיים בסדר דין רגיל או מהיר. לשופטים שבחרו באפשרות זו, הודינו על שיתוף הפעולה אך הבהרנו כי הם אינם מתבקשים להמשיך ולהשיב על השאלון. למרות זאת, מספר שופטים המשיכו והשיבו על השאלון, והחלטנו לצרף את תשובותיהם ולנתח אף אותן). האם עיקר העיסוק שלהם הוא בתביעות כספיות או נזיקיות או גם וגם (גם בשאלה זו ניתנה לשופטים האפשרות לענות "אחר", כלומר שהם לא עוסקים בתביעות כספיות או נזיקיות, וגם כאן חלק מהשופטים המשיכו להשיב על השאלון וגם תשובותיהם נכללו בניתוח הממצאים).

לפניכם טבלה המתארת את פילוח תשובות השופטים לחלק הכללי של השאלון, בחלוקה לערכאות, למחוזות ולשופטים/רשמים:⁵

⁵ נציין כי המספר הכולל של המשיבים, הן בטבלה זו והן בטבלה הבאה, כולל שלושה שופטים שמסיבה כלשהי, למרות הבטחת האנונימיות של המשיבים, בחר שלא להשיב על השאלות הכלליות אך כן השיבו על השאלון עצמו, ועל כן לא ניתן היה לשייך אותם למחוז או ערכאה מסוימים, או לדעת אם הם שופטים או רשמים, או באילו סוגי תיקים ועניין הם מטפלים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

143	כמות שופטים משיבים
123	כמות משיבים (בלי "אחר")
9	כמות משיבים שענו "אחר" והפסיקו לענות על השאלון
11	כמות משיבים שענו "אחר" ובכל זאת ענו על השאלון
36	מחוזי - כללי
4	צפון
3	חיפה
7	מרכז
7	תל אביב
12	ירושלים
3	דרום
35	שופטים - מחוזי
1	רשמים - מחוזי
95	שלום - כללי
12	צפון
12	חיפה
14	מרכז
28	תל אביב
18	ירושלים
11	דרום
78	שופטים - שלום
17	רשמים - שלום

הטבלה הבאה מתארת את חלוקת התיקים וסוגי העניין שבהם מטפלים השופטים שהשיבו על השאלון:

סוג תיק	כמות שופטים	סוג עניין	כמות שופטים
ת"א	79	תביעות כספיות	52
תאד"מ	17	נזקי גוף	13
גם וגם	37	גם וגם	66
אחר	10	אחר	6

2.2.2 השאלון לעורכי הדין

השאלון הייחודי שנבנה עבור **עורכי הדין**, כלל ברובו שאלות דומות בעיקרן לשאלות שנשאלו השופטים, ובהן בדקנו האם עורכי הדין מיישמים את הוראות התקנות, האם נתקלו במקרים שבהם השופטים עמדו על יישום התקנות והאם לעמדת עורכי הדין יש מקום לשינוי כלשהו בתקנות. בנוסף נשאלו מספר שאלות ייחודיות לעורכי דין, למשל האם הוספת הדיון המקדמי השפיעה על שך הטרחה. חלק זה של המחקר בוצע על ידי מחלקת המחקר של משרד המשפטים.

775 עורכי דין השיבו על השאלון, אך אם הם השיבו שתחום העיסוק שלהם אינו באחד מן הנושאים הבאים: תביעות חוזיות-מסחריות, תביעות מקרקעין, תביעות נזיקין – נזקי רכוש, או תביעות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נזיקין – נזקי גוף ורשלנות רפואית, הם התבקשו שלא להמשיך לענות על השאלון. כך נותרו 702 שאלונים אשרו נותרו במחקר זה.

הטבלה הבאה מתארת את פילוח התשובות לפי ערכאות שבפניהן עורכי הדין ציינו כי הם מופיעים:

ערכאה	כמות עורכי דין
מחוזי	51
שלום	338
שתיחה	313

הטבלה הבאה מציגה את פילוח סוגי התיקים שעורכי הדין השיבו כי הם מטפלים בהם:

סוג עניין	כמות עורכי דין
תביעות חוזיות-מסחריות	347
תביעות נזיקין - נזקי גוף ורשלנות רפואית	185
תביעות מקרקעין	105
תביעות נזיקין – נזקי רכוש	65

בנספח ג' ניתן למצוא את טבלת שכיחויות תשובותיהם של עורכי הדין על השאלות הסגורות או שאלות הדירוג שנכללו במסגרת השאלון שהופנה אליהם.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

3. ממצאים

בפתח פרק הממצאים מצאנו לנכון להדגיש, כי נתוני התיקים שאותם מצאנו, ניתחנו ופילחנו בפרק זה, הם מתוך הנתונים המופיעים במערכת נט המשפט, לאחר שערכנו עליהם ניתוחים והצלבות. עם זאת, ייתכן כי קיימים נתונים שלא הייתה לנו אינדיקציה לגביהם. למשל, ייתכן שצדדים קיימו ביניהם דיון מקדמי, לא הגישו עליו דיווח באמצעות טופס 4, אך כן דיווחו עליו לשופט בתחילת ישיבת קדם המשפט הראשונה, אולם הדבר לא נרשם בפרוטוקול. במקרה כזה, מאחר שאין אינדיקציה אחרת בתיק, מבחינתנו לא התקיים דיון מקדמי, לא הוגש טופס 4, השופט לא שאל את הצדדים מדוע לא קיימו דיון מקדמי ואף לא הטיל עליהם סנקציות בגין כך. במקרים המתאימים, נסייג את הממצאים ונסביר כי מדובר בנתונים שעליהם כן קיימת אינדיקציה בתיק בנט המשפט.

3.1 נתונים כלליים על תיקי המדגם

כפי שפירטנו לעיל, קודדנו 200 תיקים עבור כל אחד משלושת סוגי התיקים וסוגי העניין שבדקנו (תיקי תאד"מ – תביעה כספית, תיקי ת"א – תביעה כספית ותיקי ת"א – נזקי גוף), אשר נפתחו בין החודשים פברואר – יולי 2021 לעומת תיקים אשר נפתחו בשנת 2017. להלן נציג נתונים כלליים על תיקי המדגם, הנוגעים לשלבים הראשונים של התיק.

קודם שנפנה להצגת הנתונים חשוב להסביר, כי חלק מתיקי המדגם של שנת 2021 עדיין פתוחים ומתנהלים, דבר שהשפיע על אפשרויות הקידוד שלנו עבור תיקים אלו. כמות התיקים הפתוחים משתנה בהתאם לסוג התיק. נכון למועד הבדיקה האחרון של מחלקת המחקר – פברואר 2023, 92.5% מתיקי התאד"מ – תביעה כספית נסגרו (כלומר, 15 תיקים נותרו פתוחים, המהווים 7.5% מתיקי המדגם מסוג זה), 79.5% מתיקי הת"א – תביעה כספית נסגרו (כלומר, 41 תיקים נותרו פתוחים, המהווים 20.5% מתיקי המדגם מסוג זה) ו-57.5% מתיקי הת"א – נזקי גוף נסגרו (85 תיקים נותרו פתוחים, המהווים 42.5% מתיקי המדגם מסוג זה). הנתונים שיוצגו להלן אינם מושפעים משאלת התיקים הפתוחים. לצד חלק מהנתונים הכלליים שיוצגו להלן, לצורך הרחבת היריעה, נציג גם במקומות הרלוונטיים (מקומות שבהם היו לנו נתונים כלליים מהימנים מתוך נט המשפט) נתונים הלקוחים מתוך כלל התיקים מהסוגים שבדקנו במחקר זה, אשר נפתחו בשנת 2021 לעומת התיקים שנפתחו בשנת 2017. יובהר, כי בתת פרק זה בחרנו להציג נתונים כלליים מעניינים על התיקים שראינו חשיבות בהצגתם במסגרת מחקר זה, אך לא דווקא כאלו שאמורים בהכרח להיות מושפעים מהתקנות החדשות או שציפינו כי יראו הבדלים בין השנים הנבחנות:

- כמויות תובעים ונתבעים בהשוואה בין השנים

בשלושת סוגי התיקים לא מצאנו הבדלים משמעותיים בכמויות התובעים והנתבעים הממוצעות בתיקי 2017 לעומת תיקי 2021. בטבלה הבאה נציג את כמויות התובעים והנתבעים בשלושת סוגי התיקים שבדקנו במסגרת המדגם, וכן נתונים מתוך כלל התיקים מהסוגים שבדקנו במחקר זה, אשר נפתחו בשנת 2021 לעומת התיקים שנפתחו בשנת 2017 (להלן בטבלה זו – אוכלוסייה):

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

ת"א נזקי גוף	ת"א תביעה כספית	תאד"מ תביעה כספית	נתון	שנה	צד להליך תובעים
1.1	1.55	1.0	ממוצע (מדגם)	2017	
1.2	1.5	1.1	ממוצע (אוכלוסייה)		
1.1	1.7	1.1	ממוצע (מדגם)	2021	
1.1	1.45	1.05	ממוצע (אוכלוסייה)		
1.9	1.5	1.3	ממוצע (מדגם)	2017	נתבעים
1.9	1.7	1.3	ממוצע (אוכלוסייה)		
1.8	1.5	1.3	ממוצע (מדגם)	2021	
1.8	1.7	1.3	ממוצע (אוכלוסייה)		

בדקנו גם את הערכים החציוניים הן במדגמי התיקים והן בנתוני האוכלוסייה (כל התיקים מסוגים אלו שנפתחו ב-2017 וב-2021): בכל המדגמים, הערך החציוני של תובעים עמד, לפני ואחרי כניסת התקנות החדשות לתוקף, על תובע אחד, וכך גם בנתוני כלל התיקים מסוגים אלו. בתיקי ת"א – תביעה כספית, הערך החציוני של כמות הנתבעים עמד על נתבע אחד בממוצע עובר לתקנות ולאחריהן, ובתיקי נזקי הגוף הערך החציוני בשתי התקופות עמד על שני נתבעים בממוצע. הערכים החציוניים דומים גם בנתוני כלל התיקים מסוגים אלו.

• צדדים לתיק – "שחקנים חוזרים"

בתת פרק זה ניסינו לאפיין, מתוך נתוני המדגם, צדדים שהם אינם אנשים פרטיים או חברות פרטיות, אלא גופים גדולים יותר שהם בבחינת "שחקנים חוזרים" בהליכים המשפטיים, כמו המדינה וחברות ממשלתיות, רשויות מקומיות, חברות סלולר, חברות ביטוח, ועוד. להלן נציג את הממצאים בחלוקה לסוגי התיקים השונים במדגם. לא הצגנו בנתונים שלהלן סוגי גופים שלגביהם לא מצאנו תביעות בתיקי המדגם, או תביעה אחת בלבד.

תאד"מ – תביעה כספית

סוג "שחקן חוזר"	תיקי 2017				תיקי 2021			
	תובעים		נתבעים		תובעים		נתבעים	
	אחוז	כמות	אחוז	כמות	אחוז	כמות	אחוז	כמות
המדינה וחברות ממשלתיות	3.4%	7	0.4%	1	5.0%	11	2.0%	5
רשויות מקומיות	0.0%	0	1.6%	4	0.9%	2	2.4%	6
חברות ביטוח	12.5%	26	10.1%	25	19.8%	44	4.9%	12
תאגידי מים	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	1.2%	3
בנקים	0.5%	1	0.4%	1	0.9%	2	0.0%	0
חברות תקשורת	0.0%	0	0.0%	0	9.0%	20	0.4%	1
חברת חשמל	1.0%	2	0.0%	0	0.9%	2	0.0%	0

מעניין לציין כאן את העלייה המשמעותית בתיקים שבהם תובעות חברות ביטוח וחברות תקשורת בתיקי דיון מהיר בשנת 2021 לעומת שנת 2017. עם זאת, אין לנו ידיעה האם יש קשר בין עלייה זו ובין התקנות החדשות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

ת"א - תביעה כספית

2021 תיקי		2017 תיקי		2021 תיקי		2017 תיקי		סוג שחקן חוזר
נתבעים	תובעים	נתבעים	תובעים	נתבעים	תובעים	נתבעים	תובעים	
אחוז	כמות נתבעים	אחוז	כמות תובעים	אחוז	כמות נתבעים	אחוז	כמות תובעים	
2.4%	7	2.4%	6	4.8%	13	1.8%	4	המדינה וחברות ממשלתיות
4.5%	13	3.3%	8	3.7%	10	0.0%	0	רשויות מקומיות
11.0%	32	2.5%	6	20.8%	56	0.4%	1	חברות ביטוח
0.3%	1	0.0%	0	0.4%	1	0.9%	2	תאגידי מים
1.7%	2	16.8%	41	0.7%	2	0.9%	2	בנקים
0.7%	2	0.4%	1	0.0%	0	0.0%	0	חברות תקשורת
0.0%	0	1.6%	4	0.4%	1	0.4%	1	חברות אשראי

גם כאן מעניין לציין את העלייה המשמעותית בכמות התביעות המוגשות על ידי בנקים בשנת 2021 לעומת 2017.

ת"א - נזקי גוף

2021 תיקי		2017 תיקי		2021 תיקי		2017 תיקי		סוג שחקן חוזר
נתבעים	תובעים	נתבעים	תובעים	נתבעים	תובעים	נתבעים	תובעים	
אחוז	כמות נתבעים	אחוז	כמות תובעים	אחוז	כמות נתבעים	אחוז	כמות תובעים	
8.7%	18	0%	0	5.1%	11	0.5%	1	המדינה וחברות ממשלתיות
32.2%	69	0%	0	22.0%	47	0.5%	1	רשויות מקומיות
40.7%	87	0%	0	54.2%	116	0%	0	חברות ביטוח
74.3%	159	100%	214	90.2%	193	99.1%	220	פרטיים

כאן מעניין לציין את העלייה בתביעות נגד רשויות מקומיות לעומת ירידה בתביעות נגד חברות ביטוח.

- צדדים נוספים להליך (צדדי ג', ד' וכו')

תאד"מ - תביעה כספית: בתיקי 2017 צורפו צדדים נוספים להליך בשלושה אחוזים מהתיקים (חמישה תיקים), ובתיקי 2021 צורפו צדדים נוספים רק באחוז אחד מהתיקים (שני תיקים).

ת"א - תביעה כספית: בתיקי 2017 צורפו צדדים נוספים להליך בחמישה אחוזים מהתיקים (עשרה תיקים), ובתיקי 2021 צורפו צדדים נוספים בשישה אחוזים מהתיקים (11 תיקים).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ת"א - נזקי גוף: בתיקי 2017 צורפו צדדים נוספים להליך ב-17 אחוזים מהתיקים (34 תיקים), ובתיקי 2021 צורפו צדדים נוספים ב-24 אחוזים מהתיקים (47 תיקים).

- סכומי תביעה ממוצעים (בתביעות הכספיות)

סכום התביעה הממוצע בתיקי תאד"מ - תביעה כספית נשאר דומה, עם עלייה קלה, בתיקים לאחר התקנות (16,443 ₪ בתיקי 2017, לעומת 17,623 ₪ בתיקי 2021).⁶ עם זאת, קיימת ירידה בערך החציוני (2017 – 9,183 ₪; 2021 – 6,953 ₪). לפי נתוני כלל תיקי 2017 ו-2021 מסוג דיון מהיר, נמצא כי סכום התביעה הממוצע עמד בשנת 2017 על 15,804 ₪ ועלה בשנת 2021 ל-16,407 ₪. עם זאת, הערך החציוני ירד מ-7,779 ₪ בשנת 2017 ל-7,575 ₪ בשנת 2021.

גם סכום התביעה הממוצע בתיקי ת"א - תביעה כספית נשאר דומה, עם עלייה קלה, לאחר כניסת הנוהל לתוקף (306,381 ₪ בתיקי 2017, לעומת 310,208 ₪ בתיקי 2021).⁷ עם זאת, קיימת גם כאן ירידה בערך החציוני (2017 – 160,000 ₪; 2021 – 142,000 ₪). לפי נתוני כלל תיקי 2017 ו-2021, נמצא כי סכום התביעה הממוצע עמד בשנת 2017 על 323,142 ₪ וירד בשנת 2021 ל-303,037 ₪. הערך החציוני ירד במעט בין השנים 2017 ל-2021 (ירד מ-154,570 ₪ בשנת 2017 ל-154,220 ₪).

- נתונים על ייצוג

תאד"מ – תביעה כספית: מצאנו כי **הנתבעים** מיוצגים בכמעט 100% מן התיקים [98% בשנת 2017 (98.5% כולל ייצוג עצמי⁸), בהשוואה ל-96% בשנת 2021 (97.5% כולל ייצוג עצמי)] ונתונים דומים מצאנו מתוך בדיקת כלל תיקי הדיון המהיר בשנים אלו (97.7% בשנת 2017 ו-98.1% בשנת 2021). מקרב הנתבעים, מתוך התיקים שבהם הוגש כתב הגנה, עולה כי בתיקי 2017 הנתבעים היו מיוצגים ב-86.2% מהתיקים (50 מתוך 58 תיקים שבהם הוגשו כתבי הגנה) ובתיקי 2021 הנתבעים היו מיוצגים ב-92.8% מן התיקים (52 מתוך 56 תיקים שבהם הוגש כתב הגנה).⁹

ת"א - תביעה כספית: בשני המדגמים **הנתבעים** מיוצגים בכמעט 100% מן התיקים [98.5% בשנת 2017 ו-2021 (99.5% כולל ייצוג עצמי בשני המדגמים)]. גם פה נתוני כלל התיקים מסוג זה מעלה נתונים דומים (97.8% בשנת 2017 ו-98.1% בשנת 2021).

מבחינת הנתבעים, מתוך התיקים שבהם הוגש כתב הגנה, עולה כי הנתבעים היו מיוצגים ב-98.3% מהתיקים ב-2017 (118 מתוך 120 תיקים שבהם הוגשו כתבי הגנה) וב-96.7% מן התיקים בשנת

⁶ סכומי התביעה הממוצעים מובאים בערכים נומינליים. יוער, כי שיעור עליית המדד בשנים 2017-2021 לא היה מהותי, ועמד על כ-1.9%, בלבד, אך ככל שמתחשבים בו, העלייה בסכומי התביעה הממוצעים בערכים ריאליים קטנה אף יותר.

⁷ ראו הי"ש קודמת.

⁸ ייצוג עצמי כולל צדדים שהם עו"ד המייצגים את עצמם, או חברות פרטיות שנושאי משרה שלהן (מנכ"ל, מנהל כספים וכו') מייצגים אותן בהליך.

⁹ בבדיקה של כלל תיקי המדגם מסוג דיון מהיר (לרבות אלו שלא הוגש בהם כתב הגנה), מצאנו כי רק כ-30% מהנתבעים מיוצגים (34% בשנת 2017 ו-32% ב-2021). גם פה נתוני כלל התיקים מסוג דיון מהיר מראים נתונים דומים (35.6% בשנת 2017 ו-28% בשנת 2021).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

2021 (88 מתוך 91 תיקים שבהם הוגשו כתבי הגנה).¹⁰ מנתוני כלל התיקים מסוג זה עולה כי הנתבעים היו מיוצגים בשנת 2017 ב-79.6% מהתיקים, וב-52.9% מהתיקים בשנת 2021.

ת"א - נזקי גוף: מצאנו כי **הנתבעים** מיוצגים בכמעט 100% מן התיקים (100% בשנת 2017 ו-99% בשנת 2021), וכך גם מתוך נתוני כלל התיקים מסוג זה (99.1% בשנת 2017 ו-99.7% בשנת 2021). מבחינת הנתבעים, מתוך התיקים שבהם הוגש כתב הגנה, עולה כי הנתבעים היו מיוצגים ב-92.4% מהתיקים בתיקי 2017 (133 מתוך 144 תיקים שבהם הוגשו כתבי הגנה) וב-91.8% מן התיקים בתיקי 2021 (134 מתוך 146 תיקים שבהם הוגשו כתבי הגנה).¹¹ נתוני כלל התיקים מראים אחוזים מעט יותר נמוכים (70.7% בשנת 2017 ו-69.6% בשנת 2021).

• שיעור הגשת כתבי הגנה

תאד"מ – תביעה כספית: בתיקי 2017 הוגש כתב הגנה ב-27.5% מן התיקים (55 תיקים מתוך 200), ובתיקי 2021 הוגש כתב הגנה ב-29% מן התיקים (58 מתוך 200 תיקים).

ת"א – תביעה כספית: בתיקי 2017 הוגש כתב הגנה ב-60% מן התיקים (120 תיקים מתוך 200), ובתיקי 2021 הוגש כתב הגנה ב-46% מן התיקים (58 מתוך 200 תיקים).

ת"א – נזקי גוף: בתיקי 2017 הוגש כתב הגנה ב-72% מן התיקים (144 תיקים מתוך 200), ובתיקי 2021 הוגש כתב הגנה ב-74% מן התיקים (148 מתוך 200 תיקים).

כלומר, שיעור הגשת כתבי הגנה בתיקי המדגם נותר דומה בין השנים 2017 ו-2021, למעט בתיקי תביעה כספית שבהם חלה ירידה בשיעור הגשת כתבי הגנה בשנת 2021.

• אורך כתבי הטענות

תקנה 9(ג) קובעת כך: **"כתב תביעה וכתב הגנה יכללו שלושה חלקים לפי הסדר המפורט להלן: (1) כותרת; (2) תמצית הטענות; (3) פירוט הטענות"**, ותקנה 9(ד) קובעת כי **"חלקו השני של כתב הטענות לא יעלה על שני עמודים וחלקו השלישי לא יעלה על תשעה עמודים אם הוגש לבית משפט שלום, ובהתאמה על שלושה ושניים עשר עמודים אם הוגש לבית משפט מחוזי"**.

במטרה לבחון האם הגבלת העמודים לפי התקנות החדשות אכן השפיעה על אורכם של כתבי הטענות, בדקנו מתוך נתוני מדגמי התיקים את אורכם הממוצע של כתבי הטענות שהוגשו (ללא נספחים):

¹⁰ בבדיקה של כלל תיקי המדגם מסוג ת"א - תביעה כספית (לרבות אלו שלא הוגש בהם כתב הגנה), מצאנו כי בתיקי 2017 כ-81.5% מן הנתבעים מיוצגים (עולה ל-82.5% כאשר כוללים ייצוג עצמי) בהשוואה ל-57.5% מהנתבעים בתיקי 2021 (58% כאשר כוללים ייצוג עצמי).

¹¹ בבדיקה של כלל תיקי המדגם מסוג נזקי גוף (לרבות אלו שלא הוגש בהם כתב הגנה), מצאנו כי רק כ-75% מן הנתבעים מיוצגים (72.5% בשנת 2017 ו-75.5% בשנת 2021).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

סוג כתב טענות	שנה	תאד"מ – תביעה כספית			ת"א – תביעה כספית			ת"א – נזקי גוף		
		ממוצע עמודים	חציון	טווחי עמודים	ממוצע עמודים	חציון	טווחי עמודים	ממוצע עמודים	חציון	טווחי עמודים
כתב תביעה	2017	2.45	2	1-11	5.3	4	1-25	5.35	5	2-18
	2021	3.4	3	2-9	5.2	4	2-14	6.1	6	2-13
כתב הגנה (ראשון)	2017	5.6	4	1-36	8.3	7	1-42	5.0	5	1-14
	2021	5.0	4	1-13	6.8	6	1-22	6.0	5	2-16

כלומר, ניתן לראות עלייה באורך כתבי התביעה בתיקי הדיון המהיר ונזקי הגוף, לעומת ירידה קלה באורך כתבי התביעה בתיקי ת"א תביעה כספית. עוד עולה, אשר לכתבי התביעה, כי החלק העליון של טווחי העמודים ירד בשנת 2021 לעומת 2017, בשלושת סוגי התיקים (כלומר, חלה ירידה במספר העמודים של כתבי התביעה הארוכים יותר המצויים בחלקו העליון של הטווח). אשר לכתבי ההגנה, ניתן לראות ירידה באורכם בתביעות הכספיות, לעומת עלייה בתיקי נזקי הגוף. גם כאן, ניתן לראות ירידה בטווחים בשנת 2021 לעומת 2017, בתיקי התביעות הכספיות.

- מועד הגשת כתב ההגנה

תקנה 9(ב) לתקנות קובעת כי "כתב הגנה יוגש בתוך שישים ימים ממועד המצאת כתב התביעה לידי הנתבע". בכל הנוגע לתיקי דיון מהיר, תקנה 80(א) קובעת כי כתב ההגנה "יוגש בתוך ארבעים וחמישה ימים ממועד המצאת כתב התביעה לידי הנתבע". יצוין, כי התקנות הישנות קבעו כי על הנתבע להגיש כתב הגנה בתוך 30 יום, אך הן תוקנו בשנת 2018 (תיקון מספר 3, התשע"ט – 2018, ק"ת 8147), כך שהמועד להגשת כתב ההגנה הוארך כבר אז ל-60 יום (כלומר, עוד טרם כניסת התקנות החדשות לתוקף). כאמור, מדגמי התיקים שלנו כוללים תיקים משנת 2017 ומשנת 2021.

על פי נתוני תכנית המדידה, מהדו"ח הרבעוני הרביעי של שנת 2022, אשר משקלל נתונים על אודות כלל התיקים האזרחיים שנפתחו החל מיום 1.1.2021 ועד לסוף שנת 2022, בהשוואה לתיקי 2018-2019, ניתן לראות עלייה קלה בפרק הזמן מיום הגשת התביעה ועד להגשת כתב ההגנה הראשון בתיק בבתי משפט השלום (עלייה של 1.2% בממוצע, מ-99.7 ימים בממוצע בשנים 2018-2019 ל-100.9 ימים בממוצע בשנים 2021-2022). בבתי המשפט המחוזיים הנתונים הצביעו על עלייה משמעותית יותר בפרק זמן זה (עלייה של 13.8% בממוצע).

אשר לתיקי המדגם שלנו, נסביר ראשית, כי חישוב פרק הזמן בין פתיחת התיק למועד הגשת כתב ההגנה רלוונטי בעיקר בתיקים שלא נסגרו מחמת חוסר מעש או העדר הגנה, למשל, ונפתחו מחדש (כלומר, שהוגשה בהם למשל בקשה לביטול פסק הדין שניתן בהעדר הגנה או מחמת חוסר מעש, והיא התקבלה כך שהתיק נפתח מחדש). זאת, מאחר שבמקרים אלו עשויים לחלוף פרקי זמן ארוכים בין הסגירה לפתיחה מחדש, אשר אינם מייצגים את משכי הזמן האמתיים בין האירועים השונים בתיקים. על כן, בהמשך הנתונים הנוגעים לפרקי זמן אלו יוצגו ללא התחשבות בתיקים ש"הוחיו" (כלומר נסגרו ונפתחו מחדש).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

אשר לתיקים ש"הוחיו", מצאנו בתיקי תאד"מ – תביעה כספית שיעור זהה של תיקים ש"הוחיו" לאחר שנסגרו בהעדר הגנה או מחמת חוסר מעש, אשר עמד על 5.5% מהתיקים (11 תיקים) הן בשנת 2017 והן בשנת 2021.

בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2017 מצאנו כי התיק "הוחיה" לאחר שנסגר בהעדר הגנה או מחמת חוסר מעש ב-5% מהתיקים (10 תיקים). בתיקי 2021, אחוז זה עמד על 7% מהתיקים (14 תיקים).

בתיקי ת"א - נזקי גוף משנת 2017 מצאנו כי התיק "הוחיה" לאחר שנסגר בהעדר הגנה או מחמת חוסר מעש ב-6.5% מהתיקים (13 תיקים). בשנת 2021, אחוז זה עמד על 8% מהתיקים (16 תיקים). לצורך הצגת הנתונים הנוגעים למועד הגשת כתב ההגנה, כאמור, נראה להלן לגבי כל סוג תיק, ראשית, את הנתונים של תיקי המדגם ללא התיקים ש"הוחיו", שנית נציג את נתוני כלל התיקים המדגם (לרבות תיקים ש"הוחיו"), ושלישית נציג השוואה לנתוני כלל התיקים מאותו סוג שנפתחו במערכת באותה שנה:

תאד"מ – תביעה כספית: בתיקי 2017 מצאנו כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע 98 ימים לאחר מועד פתיחת התיק, שהם 3.3 חודשים (חציון: 81 ימים, טווח: 21-273 ימים, גודל מדגם: 48 תיקים). מבדיקה של כלל תיקי התאד"מ – תביעה כספית משנת 2017 הכלולים במדגם (לרבות התיקים ש"הוחיו") עולה כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע תוך 130 ימים מיום פתיחת התיק, שהם 4.3 חודשים (חציון: 94 ימים, טווח: 21-571 ימים, גודל מדגם: 56 תיקים). מבדיקת כלל התיקים שנפתחו במערכת מסוג זה עולה כי כתב ההגנה הוגש במוצע 119 יום לאחר פתיחת התיק.

בתיקי 2021 מצאנו כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע תוך 95 יום, שהם 3.2 חודשים (חציון: 90 ימים, טווח: 21-241 ימים, גודל מדגם: 53 תיקים). מבדיקה של כלל תיקי התאד"מ - תביעה כספית משנת 2021 הכלולים במדגם (לרבות התיקים ש"הוחיו"), עולה כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע תוך 115 ימים, שהם 3.8 חודשים (חציון: 91 ימים, טווח: 21-421 ימים, גודל מדגם: 58 תיקים). מבדיקת כלל התיקים שנפתחו במערכת מסוג זה עולה כי כתב ההגנה הוגש במוצע 94 יום לאחר פתיחת התיק.

ת"א - תביעה כספית: בתיקי 2017 מצאנו כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע 91 ימים לאחר מועד פתיחת התיק, שהם שלושה חודשים (חציון: 74 ימים, טווח: 29-375 ימים, גודל מדגם: 113 תיקים). מבדיקה של כלל תיקי הת"א - תביעה כספית משנת 2017 הכלולים במדגם (לרבות התיקים ש"הוחיו"), עולה כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע תוך 92 ימים, שהם שלושה חודשים (חציון: 77 ימים, טווח: 29-375 ימים, גודל מדגם: 115 תיקים). מבדיקת כלל התיקים שנפתחו במערכת מסוג זה עולה כי כתב ההגנה הוגש במוצע 118 יום לאחר פתיחת התיק.

בתיקי 2021 מצאנו כי כתב ההגנה הראשון הוגש במוצע תוך 108 יום, שהם 3.6 חודשים (חציון: 108 ימים, טווח: 0-317, גודל מדגם: 84 תיקים). ממוצע הזמנים עד להגשת כתב ההגנה נותר זהה גם בבדיקה של כלל תיקי הת"א - תביעה כספית משנת 2021 הכלולים במדגם, לרבות התיקים ש"הוחיו" (חציון: 108 ימים, טווח: 0-317, גודל מדגם: 85 תיקים). גם בבדיקת כלל התיקים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שנפתחו במערכת מסוג זה עולה כי ממוצע הזמנים עד להגשת כתב ההגנה עמד על 108 יום לאחר פתיחת התיק.

ת"א - נזקי גוף: בתיקי 2017 מצאנו כי כתב ההגנה הראשון הוגש בממוצע 124 ימים לאחר מועד פתיחת התיק, שהם 4.1 חודשים (חציון: 98 ימים, טווח: 5-671 ימים, גודל מדגם: 135 תיקים). מבדיקה של כלל תיקי נזקי הגוף משנת 2017 **הכלולים במדגם** (לרבות התיקים ש"הוחיו"), עולה כי כתב ההגנה הראשון הוגש בממוצע תוך 134 ימים, שהם 4.5 חודשים (חציון: 101 ימים, טווח: 5-730 ימים, גודל מדגם: 144 תיקים). מבדיקת כלל התיקים **שנפתחו במערכת** מסוג זה עולה כי כתב ההגנה הוגש בממוצע 125 יום לאחר פתיחת התיק.

בתיקי 2021 מצאנו כי כתב ההגנה הראשון הוגש בממוצע תוך 146 יום, שהם 4.9 חודשים (חציון: 123 ימים, טווח: 23-461 ימים, גודל מדגם: 138 תיקים). מבדיקה של כלל תיקי נזקי הגוף משנת 2021 **הכלולים במדגם הכלולים במדגם** (לרבות התיקים ש"הוחיו"), עולה כי כתב ההגנה הראשון הוגש בממוצע תוך 149 ימים, שהם חמישה חודשים (חציון: 124 ימים, טווח: 23-557 ימים, גודל מדגם: 147 תיקים). מבדיקת כלל התיקים **שנפתחו במערכת** מסוג זה עולה כי כתב ההגנה הוגש בממוצע 113 יום לאחר פתיחת התיק.

כלומר, בתיקי ת"א תביעה כספית ובתיקי נזקי גוף ניתן לראות עלייה בזמנים שעד להגשת כתב ההגנה הראשון בתיקי המדגם (גם בבדיקה ללא התיקים ש"הוחיו" וגם בלעדיהם), אך ירידה כאשר בודקים את כלל התיקים מסוג זה שנפתחו באותה שנה. בתיקי הדיון המהיר ניתן לראות ירידה בפרקי הזמנים לפי שלושת סוגי הבדיקות. כלומר, ניתוח נתוני תיקי המדגם לא מראה השפעה משמעותית של התיקון לתקנות בהקשר זה, לפחות בתיקי הת"א, או שהתיקון מלכתחילה התאים עצמו למציאות שכבר קיימת. יוער, כי כאמור, נתוני תכנית המדידה שהצגנו לעיל מראים מגמה של עלייה קלה בפרק הזמן שבין פתיחת התיק להגשת כתב ההגנה הראשון.

בקשות לדחיית המועד להגשת כתב הגנה

בהמשך לבדיקת פערי הזמן בין מועד פתיחת התיקים למועד הגשת כתבי ההגנה, בדקנו האם ניתן לראות שינוי בכמות הבקשות לדחיות מועד להגשת כתבי ההגנה לאחר הארכת פרק הזמן להגשת כתב ההגנה. בתיקי הדיון המהיר ובתיקי נזקי הגוף מצאנו שיעורים דומים של בקשות לדחיות מועד להגשת כתב ההגנה בתיקי 2017 לעומת תיקי 2021 (31%-ו-28% בהתאמה בתיקי דיון מהיר, ו-45.1%-ו-47.9% בהתאמה בתיקי נזקי הגוף). בתיקי ת"א - תביעה כספית לעומת זאת, בשנת 2017 התבקשה דחיית מועד להגשת כתב ההגנה בכ-51.2% מן התיקים, לעומת שנת 2021, שבה שיעור בקשות הדחייה ירד ל-36.9% מן התיקים.

• כתב תשובה

תקנה 18(א) קובעת כי "תובע רשאי להגיש כתב תשובה לכתב ההגנה בתוך ארבעה עשר ימים מיום שהומצא לו כתב ההגנה". תקנה 18(ב) קובעת כי "היקפו של כתב התשובה לא יעלה על שלושה עמודים, לא כולל הכותרת".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

תאד"מ - תביעה כספית: הן בשנת 2017 והן בשנת 2021 הוגש כתב תשובה בפחות מעשרה אחוזים מהתיקים (חמישה תיקי 2017 שהם 8.9% מהתיקים שבהם הוגש כתב הגנה, וארבעה תיקי 2021 שהם 6.9% מהתיקים שבהם הוגש כתב הגנה). לפי נתוני כלל התיקים מסוג זה, שיעור התיקים עם כתב תשובה עומד על 7.2% בשנת 2017 ועל 4.5% בשנת 2021. בתיקי 2021 ממוצע העמודים שכלל כתב התשובה עמד על 2.75 עמודים (נע בין 1 ל-4 עמודים), בעוד שבתיקי 2017 ממוצע העמודים עמד על 3.6 עמודים (נע בין 2 ל-6 עמודים). בתיקי 2017 כתב התשובה הוגש בממוצע 35.4 ימים לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון (חציון: 33 ימים, טווח: 21-60 ימים). בתיקי 2021 כתב התשובה הוגש בממוצע 32.5 לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון (חציון: 22 ימים, טווח: 17-70 ימים).

ת"א - תביעה כספית: הן בשנת 2017 והן בשנת 2021 הוגש כתב תשובה בכרבע מהתיקים (25 תיקים שהם 21% מתיקי 2017 שבהם הוגש כתב הגנה, ו-26 תיקי 2021 שהם 28% מהתיקים שבהם הוגש כתב הגנה). לפי נתוני כלל התיקים מסוג זה, שיעור התיקים עם כתב תשובה עומד על 18% בשנת 2017 ועל 18.1% בשנת 2021. בתיקי 2021 ממוצע העמודים שכלל כתב התשובה עמד על 3.2 עמודים (נע בין 1 ל-7 עמודים), בעוד שבתיקי 2017 ממוצע העמודים עמד על 5.5 עמודים (נע בין 1 ל-23 עמודים). בשנת 2017 בממוצע כתב התשובה הוגש 51.04 ימים לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון (חציון: 28 ימים, טווח: 5-282 ימים). בשנת 2021 בממוצע כתב התשובה הוגש 47.8 ימים לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון (חציון: 30 ימים, טווח: 12-282 ימים).

ת"א - נזקי גוף: הן בשנת 2017 והן בשנת 2021 הוגש כתב תשובה במיעוט התיקים (חמישה תיקים שהם 3.4% מתיקי 2017 שבהם הוגש כתב הגנה, ותיק אחד משנת 2021 שהוא 0.6% מהתיקים שבהם הוגש כתב הגנה). לפי נתוני כלל התיקים מסוג זה, שיעור התיקים עם כתב תשובה עומד על 3.5% בשנת 2017 ועל 1.7% בשנת 2021. ארכו של כתב התשובה היחיד ממדגם התיקים משנת 2021 עמד על שני עמודים, ובתיקי 2017 ממוצע העמודים שכלל כתב התשובה עמד על 1.6 (נע בין עמוד אחד לשניים).

בתיקי 2017 כתב התשובה הוגש בממוצע 12.4 ימים לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון (חציון: 10 ימים, טווח: 1-23 ימים). בתיק היחיד משנת 2021 שבו הוגש כתב תשובה, הוא הוגש 93 ימים לאחר כתב ההגנה הראשון.

כלומר, ניתן לראות כי ככלל, בשלושת סוגי התיקים שנדגמו, אין הבדלים בכמויות התיקים שבהם הוגש כתב תשובה לפני ואחרי התקנות, אולם בתיקי התביעות הכספיות במיוחד ניתן לראות ירידה משמעותית בהיקפי כתבי התשובה שהוגשו בשנת 2021 לעומת 2017, עד לרמה של עמידה בדרישות התקנות (שלושה עמודים כאמור). עוד ניתן לראות בתיקי התביעות הכספיות ירידה קלה בפערי הזמנים שבין הגשת כתב ההגנה הראשון בתיק למועד הגשת כתב התשובה.

לסיום פרק זה חשוב לשים לב, כי בנתונים שהצגנו לעיל לגבי כמויות תובעים ונתבעים, נתונים על ייצוג הצדדים, סכומי תביעה ממוצעים, פערי הזמנים בין פתיחת התיק להגשת כתב ההגנה הראשון ושיעורי הגשת כתב תשובה, השוונו לנתונים ממוצעים של כלל התיקים שנפתחו מסוגי התיקים הכלולים במחקר (ת"א – תביעה כספית, תאד"מ – תביעה כספית ות"א – נזקי גוף) בשנים 2017 ו-

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

2021. ככלל, ניתן לראות כי נתוני כלל התיקים דומים לנתוני מדגמי התיקים שלנו, מה שמגביר את מהימנות הנתונים מתוך תיקי המדגם, ומעיד כי מדובר במדגם מייצג.

לסיים הפרק על נתונים כלליים בתיקי המדגם, נציג להלן נתונים רלוונטיים לתיקי נזקי גוף בלבד:

- צירוף חוות דעת רפואיות לכתבי הטענות

תקנה 15(א) לתקנות החדשות קובעת כך "לכתב טענות יצורפו מסמכים אלה בלבד והם יהיו נספחי כתב הטענות: ... (2) חוות דעת של מומחה רפואי שבכוונת בעל הדין להסתמך עליה במהלך המשפט".

בדקנו במדגמי התיקים מסוג ת"א – נזקי גוף את כמויות התיקים שבהם צורפה חו"ד רפואית לכתב התביעה או ההגנה בהשוואה בין תיקי 2017 לתיקי 2021:

בתיקי 2017, מצאנו כי צורפה חוות דעת רפואית לכתב התביעה ב-48% מן התיקים (96 תיקים). בנוסף, 21 חוות דעת רפואיות הוגשו במועד מאוחר יותר, בממוצע 257 ימים לאחר פתיחת התיק (חציון 187 ימים; טווח 20-707 ימים). בתיקי 2021, צורפה חוות דעת רפואית לכתב התביעה ב-59% מן התיקים (118 תיקים). בנוסף, 17 חוות דעת רפואיות הוגשו במועד מאוחר יותר, בממוצע 139 ימים לאחר פתיחת התיק (חציון 114 ימים; טווח 1-405 ימים).

בתיקי 2017, צורפה חוות דעת רפואית לכתב ההגנה ב-4.2% מן התיקים (6 מתוך 144 תיקים עם כתב הגנה). 95 חוות דעת רפואיות נוספות הוגשו במועד מאוחר יותר, בממוצע 336 ימים לאחר פתיחת התיק (חציון 283 ימים; טווח 1-215, 93 ימים). בתיקי 2021 צורפה חוות דעת רפואית לכתב ההגנה ב-11.6% מן התיקים (17 מתוך 146 תיקים עם כתב הגנה). 78 חוות דעת רפואיות נוספות הוגשו במועד מאוחר יותר, בממוצע 240 ימים לאחר פתיחת התיק (חציון 225 ימים; טווח 651-77).

כלומר, ניתן לראות עלייה בכמות חוות הדעת הרפואיות שצורפו לכתבי הטענות, לצד ירידה בזמנים עד הגשת חוות הדעת הרפואיות כאשר אלו הוגשו במועד מאוחר יותר, בתיקים לאחר התקנות (2021) לעומת תיקי 2017. עם זאת יש לסייג כי כאמור לעיל, חלק מתיקי 2021 עדיין פתוחים.

- תחשיבי נזק

בתיקי 2017, **התובעים** הגישו תחשיבי נזק ב-59.0% מהתיקים (85 תיקים מתוך 144 תיקים עם כתב הגנה), 60% מהם הוגשו לפני מועד הקד"מ הראשון (51 תיקים). 87% מהתחשיבים הוגשו על פי הוראת בית המשפט.

בתיקי 2021, **התובעים** הגישו תחשיבי נזק ב-62.3% מהתיקים (91 תיקים מתוך 146 תיקים עם כתב הגנה), 83.5% מהם הוגשו לפני מועד הקד"מ הראשון (76 תיקים). גם פה, 87% מהתחשיבים הוגשו על פי הוראת בית המשפט.

בתיקי 2017, **הנתבעים** הגישו תחשיבי נזק ב-57.6% מהתיקים (83 תיקים מתוך 144 תיקים עם כתב הגנה), 59% מהם הוגשו לפני מועד הקד"מ הראשון (49 תיקים). 92% מהתחשיבים הוגשו על פי הוראת בית המשפט.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בתיקי 2021, **הנתבעים** הגישו תחשיבי נזק ב-54.1% מהתיקים (79 תיקים מתוך 146 תיקים עם כתב הגנה), 78.5% מהם הוגשו לפני מועד הקד"מ הראשון (62 תיקים). 91% מהתחשיבים הוגשו על פי הוראת בית המשפט.

גם כאן יש לסייג כי כאמור לעיל, חלק מתיקי 2021 עדיין פתוחים, ועל כן ייתכן כי עוד יוגשו בהם תחשיבי נזק.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.2. הדיון המקדמי בין הצדדים

במטרה לבחון האם התקנות אכן מיושמות והאם הן השיגו את יעדיהן בכל הנוגע לדיון המקדמי, בחנו את הנתונים ממדגם התיקים ואת תשובות ועמדות השופטים. את הממצאים נפרט להלן:

3.2.1 קיום הדיון המקדמי

תקנות 34-35 לתקנות החדשות קובעות, כי בתוך שלושים ימים ממועד המצאת כתב הטענות האחרון, על בעלי הדין ובאי כוחם (חל רק על בעלי דין מיוצגים) לקיים ביניהם דיון מקדמי, ללא נוכחות שופט. מטרתו של הדיון המקדמי היא להביא את בעלי הדין להיערך כראוי לקראת הדיון בתביעה וללבן את המחלוקות ביניהם בשקיפות, להסכים על נקיטת צעדים לקידום הדיון בסכסוך ביניהם לרבות שקילת העברה לבדיקת מומחה/ מינוי מומחה, וכן לבחון את האפשרויות העומדות בפניהם לפתור את המחלוקת באמצעות מנגנון חלופי ליישוב סכסוך. במהלך הדיון המקדמי על בעלי הדין לאפשר עיון הדדי במסמכים ומענה לשאלות רלוונטיות, במטרה להגדיר ולצמצם את המחלוקות ביניהם ולפשט את ניהול ההליך.

מדובר בחידוש מהותי של התקנות החדשות. בעבר קרה פעמים רבות כי עד לשיבת קדם המשפט הראשונה הצדדים כלל לא שוחחו ביניהם ולא ניסו לצמצם את המחלוקות ביניהם או לבחון אלטרנטיבות לפתרון הסכסוך. קביעת הדיון המקדמי, כמו גם ישיבת המהו"ת לאחריו, נועדה לפתור מצב זה ולקדם שיח בלתי אמצעי בין בעלי הדין במטרה לקדם את יישוב הסכסוך, או לפחות לצמצם את המחלוקות.

יוער, כי מאחר שמדובר כאמור בחידוש של התקנות החדשות, נתוני הדיון המקדמי נבדקו ביחס לתיקי 2021 בלבד.

במטרה לבדוק את יישום התקנות החדשות בכל הנוגע לקיום הדיון המקדמי, בדקנו ראשית **בכמה מתיקי המדגם התיקים דיון מקדמי**. כאן יש להעיר, כי ייתכן שהתקיימו דיונים מקדמיים בתיקים נוספים, אולם ללא אינדיקציה על כך בנט המשפט, וזאת הגם שלפי התקנות, כאמור, הצדדים נדרשים לדווח לבית המשפט על קיומו של הדיון המקדמי (תקנה 36).

נסביר, כי את הבדיקה ביצענו רק ביחס לתיקים הרלוונטיים לקיום דיון מקדמי, שהם תיקים שבהם שני הצדדים מיוצגים¹² ונקבע מועד לדיון קדם משפט ראשון, ולאחר שהורדנו תיקים שנסגרו בשלבים הראשוניים של התיק, כמו תיקים שנסגרו בהעדר הגנה, סילוק על הסף, חוסר מעש ועוד.

מניתוח **נתוני מדגמי התיקים** עולה, כי התקיים דיון מקדמי **בחמישה** תיקים בלבד מסוג **תאד"מ - תביעה כספית**. זאת, מתוך 38 תיקים רלוונטיים. שיעור זה עומד על 13.1%, שהם שישיית מהתיקים הרלוונטיים. בתיקי **ת"א - תביעה כספית** מצאנו כי התקיים דיון מקדמי ב-12 תיקים מתוך 126 תיקים רלוונטיים (9.5%) ובתיקי **ת"א - נזקי גוף** התקיים דיון מקדמי **בשבעה** תיקים בלבד מתוך 117 תיקים רלוונטיים (5.9%).

¹² לרבות תיק אחד שבו הנתבעת, חברה פרטית, לא הייתה מיוצגת על ידי עו"ד, אך התקיים בה דיון מקדמי.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בנספח א' ניתן לראות את שיעורי קיום הדיון המקדמי בתיקי 2021 בחלוקה למחוזות (וכן את שיעורי קיום פגישות מהו"ת בחלוקה למחוזות).

משיחה עם עו"ד נטלי לוי, מנהלת תחום הגישור בלשכה המשפטית של הנהלת בתי המשפט, עלה כי ישנם מקרים שבהם עורכי הדין מקיימים את הדיון המקדמי במהלך פגישת המהו"ת, כנראה כדי "לחסוך" פגישות, או למראית עין וכדי "לסמן וי" על הדיון המקדמי. כמובן שזו אינה פרקטיקה רצויה ואינה עונה אחר מטרות הדיון המקדמי וגם לא אחר מטרות המהו"ת. לפיכך המשכנו ובדקנו האם אכן הייתה בתיקי המדגם אינדיקציה לפרקטיקה זו. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, הדיון המקדמי לא התקיים כחלק מפגישת המהו"ת באף אחד מן המקרים. בתיקי ת"א - תביעה כספית, מצאנו כי אכן בשני מקרים הדיון המקדמי התקיים כחלק מפגישת המהו"ת, וזאת לפי דיווחם של הצדדים עצמם על כך. יוער, כי גם במענה על שאלות שהפנינו אל השופטים לגבי פגישת המהו"ת, השופטים העירו כי לעתים הצדדים מאחדים בין הדיון המקדמי ובין פגישות המהו"ת, וכי הצדדים לעתים אינם מבינים את ההבדלים ביניהם או מתבלבלים ביניהם, למשל: "יש כפילות ובלבול בין הליך הדיון המקדמי לבין הליך המהו"ת, וראוי להסדיר זאת בתקנות"; "הבעיה היא שלפעמים הצדדים חושבים ששיבת מהו"ת מחליפה דיון מקדמי למרות שזה לא כך. הצדדים עוד לא הפנימו מה זה דיון מקדמי, מה הם צריכים לעשות בו וכו', זה ייקח זמן".

בהקשר זה שאלנו את עורכי הדין האם הם נוהגים לאחד בין הדיון המקדמי לפגישת המהו"ת.¹³ 606 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 71% השיבו שלא מאחדים, ו-29% השיבו שאכן נוהגים לאחד, כלומר, אף שמרבית עורכי הדין השיבו כי הם לא מאחדים, כמות לא מבוטלת של עורכי הדין אכן נוהגים כך. את עורכי הדין שהשיבו כי הם אכן נוהגים לאחד בין הדיון המקדמי למהו"ת, שאלנו מאיזו סיבה הם נוהגים לעשות זאת. 137 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר 71% מתוכם ענו שלדעתם אין הבדל מהותי ביניהם, והם מעוניינים בייעול בזמן וחיסכון בכסף ללקוחותיהם, 14% השיבו כי שני הדיונים מיותרים בעיניהם, 9% השיבו כי הם מאחדים מאחר שלדעתם הדיון המקדמי מיותר בעוד שהליך המהו"ת מועיל להליך, ו-6% נקבו בסיבות אחרות.

אשר לקיום הדיון המקדמי, שאלנו את השופטים, האם מניסיונם הצדדים אכן מקיימים את הדיון המקדמי. 133 שופטים השיבו על שאלה זו.¹⁴ להלן פילוח התשובות:

- הצדדים אינם מקיימים את הדיון המקדמי, או לרוב אינם מקיימים, או מקיימים למראית עין בלבד (74 שופטים). למשל: "אם מקיימים זה רק לצאת ידי חובה לומר שקיימו. בפועל לא

¹³ יוזכר כי ניתן למצוא את טבלאות השכיחויות של תשובות עורכי הדין בנספח ג'.

¹⁴ חלוקה בין הערכאות: חשוב להסביר, כי פילוח תשובות השופטים בין ערכאות השלום והמחוזי, ייעשה לאורך מסמך זה מבלי לקחת בחשבון את שלושת השופטים שלא השיבו על שאלת הערכאה בשאלון. מתוך 36 שופטי תמחוזי שהשיבו לשאלה זו, 17 שופטים השיבו כן/ כן עם הסתייגות/ באופן חלקי/ לאחר לחץ והוראת השופטים, ו-17 שופטים השיבו לא/ לא עם הסתייגות/ לרוב לא/ באופן טכני בלבד. שני שופטים השיבו כי תלוי בסוג התיק, ובתיקי מחוזי לרוב לא מקיימים. מתוך 94 שופטי השלום שהשיבו לשאלה זו, 32 שופטים השיבו כן/ כן עם הסתייגות/ באופן חלקי/ לאחר לחץ והוראת השופטים, ו-56 שופטים השיבו לא/ לא עם הסתייגות/ לרוב לא/ באופן טכני בלבד. ארבעה שופטים השיבו כי קיום הדיון המקדמי תלוי בסוג התיק.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מגיעים לכל מוסכמות למעט במקרים מסוימים הסכמה על נכות רפאית ממוצעת שחוסכת מינוי מומחה מטעם בהמ"ש (בתיקי חבויות לא בתיקי רשלנות רפואית). עוד מגישים לעיתים הסכמה על סיום הליכים מקדמיים מה שממילא מחויבים לעשות בהתאם לתקנות אז לא קידמו בזה מאומה".

וכן: "בצער יש לומר, כי נראה שהצדדים פעמים רבות מנהלים שיח קצר רק כדי לצאת ידי חובה, ולכן אין בו תועלת. מעטים המקרים, שבהם התקבל דיווח שהיה בו כדי לצמצם מחלוקות ואו פלוגתאות, ולחילופין להציע מנגנון שיקדם את ההליך".

חלק מהשופטים בקטגוריה זו השיבו, כי הצדדים מקיימים את הדיון המקדמי, אם בכלל, באופן טכני בלבד, ובאמצעות שיחת טלפון: "הצדדים עוד לא מפנימים את החובה לקיים דיון מקדמי, וגם כשמקיימים אותו אינם מקיימים אותו כהלכה. מגישים דיווח לקוני שדיברו טלפונית ולא הגיעו להסכמות, ולא הבינו שגם כשלא מגיעים להסכמות צריך לבדוק איך בכל זאת למקד את המחלוקות ולייתר או לייעל הכרעות בסוגיות (מהותיות או דיוניות) שניתן להסכים עליהן"; "לרוב מדובר בשיחה טלפונית (בהשפעת הקורונה) או שיחת זום, והתוצאות בהתאם".

- הצדדים כן מקיימים את הדיון המקדמי, או לרוב כן, או באופן חלקי (37 שופטים). למשל:
"ברוב המקרים, כן ואף מודיעים על הסדר דיוני לקידום ההליכים לפני קד"מ ראשון".
- הדיון המקדמי קורה, אך רק לאחר לחץ והוראות מצד השופטים (14 שופטים). למשל:
"לא מקיימים, אלא אם ניתנת החלטה המזכירה להם שיש חובה לקיים ולדווח";
"אני עוקבת אחרי זה ומכריחה אותם. אני קובעת מועד מוקדם יותר מזה שבתקנות ובתאריך לדיווח. אם למדתי שלא עשו הליכים מקדמיים אני מחייבת אותם לעשות דיון מקדמי נוסף שבו ילבנו את הסוגיות ומפנה לתקנה 35(ב) בפרט. גם לא מאשרת הסדרים דיוניים לגילוי מסמכים אחרי הדיון המקדמי";
"מתרגלים לאט אבל בסוף הרוב מקיימים. ואם לא קיימו כמו שצריך ניתנת החלטה לקיים שוב ולהגיש רשימת מוסכמות ופלוגתאות";
"אם לא מוגש דיווח על דיון מקדמי, אני מבטלת את ישיבת קדם המשפט הקבועה בתיק ונותנת אזהרה שאם לא ימלאו עד תאריך מסוים תימחק התביעה בשל חוסר מעש";

יוער, כי תשובות השופטים לגבי אופן פעולתם במקרה שהצדדים לא קיימו דיון מקדמי או לא הגישו טופס 4 יפורטו בתת הפרק הבא.

- קיום הדיון המקדמי תלוי בסוג התיק (שישה שופטים). מתוכם, חמישה שופטים השיבו כי בתיקי נזיקין לרוב לא מקיימים, ושלושה מתוכם הוסיפו כי בתביעות כספיות לרוב מקיימים. למשל: "כ-70% בתיקים האזרחיים כספיים. פחות מכך בתיקי נזיקין (שם הצדדים מגיעים להסכמות, לגישורים, ולפשרות בעבר והיום, ללא צורך בדיון מקדמי, ובלוחות זמנים של הלקוחות, כך שהדיון המקדמי לא תורם הרבה)". וכך: "בנזקי גוף - לא. בתביעות כספיות - רק חלקם. לאחר התרעה שלי הרוב מקיים ומעביר דו"ח". שופט אחד השיב כי בתיקי מחוזי לא ברור עד כמה מקיימים את הדיון המקדמי.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בנוסף, שני שופטים השיבו כי הם אינם יודעים האם הצדדים מקיימים את הדיון המקדמי.

שאלנו גם את עורכי הדין, האם מניסיונם ברוב התיקים שבטיפולם מתקיים דיון מקדמי? 644 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 52% השיבו כי מתקיים דיון מקדמי, ו-48% השיבו שלא מתקיים.

שאלה נוספת שאותה בדקנו בתיקי המדגם, לגבי התיקים שאכן התקיים בהם דיון מקדמי, היא מתי הוא התקיים, והאם הצדדים עמדו בזמנים שקובעות התקנות. כזכור, לפי התקנות, על הצדדים לקיים את הדיון המקדמי תוך 30 יום מכתב הטענות האחרון, ועליהם לדווח על קיומו, באמצעות טופס 4, עד 14 יום טרם קדם המשפט הראשון. אלו הממצאים:

תאד"מ – תביעה כספית: בארבעה מחמשת התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי צוין התאריך שבו התקיים הדיון. לפי דיווחים אלו, הדיון המקדמי התקיים בממוצע 136 יום לאחר מועד הגשת כתב הטענות האחרון (חציון: 123 ימים, טווח: 72 – 227 ימים) שהם ארבעה וחצי חודשים. מכאן שאף אחד מן הדיונים הללו לא התקיים בזמן שהוקצב לפי התקנות.

ת"א - תביעה כספית: בתשעה מתוך 12 התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי צוין התאריך שבו הדיון התקיים. לפי דיווחים אלו, הדיון המקדמי התקיים בממוצע 83.4 יום לאחר מועד הגשת כתב הטענות האחרון (חציון: 49 ימים, טווח: 8 – 183 ימים) שהם מעל לחודשיים וחצי. רק בתיק אחד מתוך 12 התיקים, הדיון המקדמי התקיים בפרק הזמן שהוקצב לפי התקנות.

ת"א - נזקי גוף: בכל התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי צוין התאריך שבו הדיון התקיים. לפי דיווחים אלו, הדיון המקדמי התקיים בממוצע 81 יום לאחר מועד הגשת כתב הטענות האחרון (חציון: 12 ימים, טווח: 0 – 255 ימים) שהם חודשיים וחצי. בארבעה מתוך שבעת התיקים, הדיון המקדמי התקיים בפרק הזמן שהוקצב לפי התקנות.

בנוסף בדקנו, האם בעלי הדין עצמם נכחו בדיון המקדמי או עורכי הדין בלבד. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ – תביעה כספית, על פי הדיווחים שהוגשו, בשניים מהדיונים המקדמיים בעלי הדין עצמם לא נכחו, בשניים מהדיונים לא ברור אם נכחו או לא, ובאחרון חלק מבעלי הדין נכחו. בתיקי ת"א - תביעה כספית, בעלי הדין נכחו בדיון המקדמי בשני תיקים, ובתיקי ת"א - נזקי גוף, בשניים משבעת הדיונים בעלי הדין או חלקם נכחו בדיון המקדמי.

לבסוף, בדקנו את הפלטפורמה שבה התקיימו אותם דיונים מקדמיים שכן התקיימו מתוך תיקי המדגם (באופן פרונטלי, בהיוועדות חזותית, בשיחת ועידה וכו'). מצאנו, כי בתיקי תאד"מ – תביעה כספית, שני דיונים מקדמיים התקיימו פרונטלית ושניים טלפונית. לגבי הדיון החמישי לא מצאנו אינדיקציה לגבי הפלטפורמה שבה התקיים. בתיקי ת"א - תביעה כספית, שלושה דיונים מקדמיים התקיימו טלפונית, שניים באופן פרונטלי וארבעה באופן מקוון. לגבי ארבעה תיקים לא מצאנו אינדיקציה. בתיקי ת"א - נזקי גוף, ארבעה דיונים מקדמיים התקיימו טלפונית, אחד באופן מקוון ולגבי שני הדיונים הנוספים אין אינדיקציה לגבי הפלטפורמה שבה התקיימו.

אשר לשאלת הפלטפורמה נוסף, כי כאמור, שופטים רבים השיבו כי מניסיונם במקרים רבים הדיון המקדמי מתקיים, אם בכלל, בשיחת טלפון בלבד או בזום, ולא במפגש פנים אל פנים, והתוצאות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

של שיחה זו נראות בהתאם. לפיכך, אחת מהמלצות השופטים הייתה לקבוע בתקנות חובה לקיים את הדיון המקדמי פרונטלית, על מנת שיניב תוצאות.

3.2.2 הדיווח על הדיון המקדמי

תקנה 36 לתקנות קובעת כי לאחר הדיון המקדמי, ועד 20 יום לפני מועד קדם הדיון הראשון בתיק,¹⁵ על הצדדים להגיש דיווח על הדיון המקדמי באמצעות **טופס 4** המצורף לתקנות,¹⁶ ולצרף אליו את המסמכים שהוצגו במהלך הדיון המקדמי. זאת, בין היתר, במטרה שבית המשפט יוכל לבחון האם הצדדים ניהלו דיון המקדמי מהותי ולא פורמלי בלבד במטרה לצאת ידי חובה. טופס 4 יכול להיות מוגש בהסכמה מטעם שני הצדדים, או ללא הסכמות, על ידי כל צד בנפרד. על הצדדים לפרט בטופס את הצעדים שבהם נקטו לצמצום המחלוקות ביניהם.

מתוך נתוני מדגם התיקים בחנו האם הצדדים עמדו בהוראות אלו של תקנה 36:

ראשית בדקנו, מתוך התיקים שבהם יש לנו אינדיקציה כי הצדדים אכן קיימו דיון מקדמי, **האם הצדדים הגישו טופס 4**. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ – תביעה כספית, בכל המקרים שבהם יש אינדיקציה כי התקיים דיון מקדמי, הוגש טופס 4 (חמישה תיקים). בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי הוגש טופס 4 בעשרה מתוך 12 התיקים. בתיק אחד הודיעו על קיום הדיון המקדמי בהודעה בכתב ובתיק אחר דיווחו עליו בעל פה במהלך קדם המשפט. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו, כי בשישה משבעת הדיונים המקדמיים שהתקיימו הוגש טופס 4, ובתיק האחרון דיווחו על הדיון המקדמי במסגרת רשימת הבקשות שהוגשה.

מנתוני תכנית המדידה, אשר מציגים את כמויות הדיווחים על קיום הדיון המקדמי (טופס 4), עולה כי במהלך השנים 2021-2022 הוגשו 5,983 טפסי 4 בבתי משפט השלום, ו-1,146 טפסי 4 בבתי משפט המחוזיים. חשוב להסביר כי נתונים אלו מתייחסים לכלל התיקים האזרחיים שנפתחו בשנים אלו (בעיקר תיקי ת"א, תאד"מ ותפ"מ – פינוי מושכר), אשר מספרם, בבתי משפט השלום, עומד על כ-300,000 תיקים. אם נתייחס לתיקים הרלוונטיים בלבד, כלומר תיקים שבהם שני הצדדים מיוצגים ואשר נקבע בהם דיון קדם משפט, הרי שבהתאם לניתוח שעשינו לעיל עבור תיקי המדגם שלנו, כמות התיקים הרלוונטיים עומדת על כ-60% מהתיקים שנפתחים. על כן, בחישוב גס, כאשר מחשבים את שיעורם של טפסי 4 שהוגשו ביחס לכמות התיקים הרלוונטיים, מגיעים לשיעור של 3.3% בלבד. בחלוקה לשנים (2021 לעומת 2022) ניתן לראות כי קיימת עלייה בשיעור הגשת טפסי 4 בשנת 2022 לעומת שנת 2021, ככל הנראה בשל הטמעתן של התקנות החדשות: בשנת 2021 הוגשו 1,440 טפסי 4 בלבד (1.75% בלבד מתוך התיקים הרלוונטיים), בעוד שבשנת 2022 הוגשו 4,543 טפסי 4 (4.8% מתוך התיקים הרלוונטיים).

לאחר מכן בדקנו, מתוך תיקי המדגם, **האם כאשר הצדדים הגישו טופס 4, הם עמדו בהוראת התקנות בדבר מועד הגשתו ביחס למועד ישיבת קדם המשפט הראשונה** (20 יום כיום ו-14 יום

¹⁵ לפי התקנות החדשות בנוסחן לפני התיקון לתקנות מיום 22.3.2022, היה על הצדדים להגיש טופס 4 עד 14 ימים לפני מועד קדם המשפט הראשון.

¹⁶ ניתן לראות את נוסחו של טופס 4 בנספח ב' למחקר זה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לפני התיקון). בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו, כי רק בחמישה תיקים מתוך העשרה שבהם הוגש טופס 4, התקיימה ישיבת קדם משפט. בחמשת התיקים הללו, מועד הגשתו של טופס 4 נע בין 117 ימים לפני מועד הדיון ליומיים לפני הדיון.¹⁷ בתיקי תאד"מ – תביעה כספית מצאנו, כי מתוך חמישה תיקים שבהם הוגש טופס 4, התקיימה ישיבת קדם משפט בארבעה תיקים. לגבי שלושה מהתיקים, מועד הגשתו של טופס 4 נע בין 292 ימים לפני קדם המשפט (בתיק זה ישיבת קדם המשפט נדחתה בכחצי שנה), ועד עשרה ימים לפני קדם המשפט. בתיק הרביעי טופס 4 הוגש 15 יום לאחר מועד ישיבת קדם המשפט, לאחר שהשופטת העירה לצדדים במהלך קדם המשפט על כך שלא קיימו דיון מקדמי ושלחה אותם לקיימו. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו, כי מתוך שישה תיקים שבהם הוגש טופס 4, התקיימה ישיבת קדם משפט בארבעה תיקים. בתיקים אלו, מועד הגשתו של טופס 4 נע בין 267 ימים לפני קדם המשפט הראשון ל-14 ימים לפניו.¹⁸

עוד בדקנו, האם כאשר הוגש טופס 4, הוא הוגש **במשותף בהסכמה או מטעם כל צד בנפרד**. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ – תביעה כספית, בשלושה מקרים הטופס הוגש במשותף, ובשני הדיונים הנוספים הטפסים הוגשו מטעם כל צד בנפרד. בתיקי ת"א - תביעה כספית, מצאנו כי שבעה מהטפסים הוגשו בהסכמה במשותף, ושלושת הנותרים הוגשו מטעם כל צד בנפרד. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי כל טפסי ה-4 שהוגשו (שישה) הוגשו מטעם כל צד בנפרד.

לסיום בדיקת תקנה 36, בדקנו האם בטופס 4 **פורטו הצעדים שנקטו לקידום ההליך**, או שהטופס הוגש לקונית, וכן האם הצדדים צירפו לטופס 4 את המסמכים שהוצגו במהלך הדיון המקדמי. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ – תביעה כספית, בשלושה מקרים פורטו הצעדים שנקטו לקידום ההליך, ובשני הטפסים הנותרים הנוסח היה לקוני וללא פירוט. לאף אחד מהטפסים לא צורפו המסמכים שהוצגו במהלך הדיון המקדמי. בתיקי ת"א - תביעה כספית, בארבעה תיקים פורטו הצעדים שנקטו לקידום ההליך, ובששת הנותרים הנוסח היה לקוני וללא פירוט. בתיקי ת"א - נזקי גוף, במחצית מן הטפסים פורטו הצעדים שנקטו לקידום ההליך, ובמחצית השנייה הנוסח היה לקוני וללא פירוט. הן במדגם תיקי ת"א - תביעה כספית והן במדגם תיקי ת"א - נזקי גוף, בכל אחד, רק לאחד מטופסי 4 שהוגשו צורפו המסמכים שהוצגו במהלך הדיון המקדמי.

בהמשך לכך נציון, כי מספר **שופטים** העירו בתשובותיהם לשאלון, באופן שאכן עולה בקנה אחד עם הנתונים שהצגנו לעיל, כי גם כאשר הצדדים מקיימים דיון מקדמי ומגישים טופס 4 לדיווח עליו, הם **ממלאים את הטופס באופן לקוני בלבד**. למשל: "**בהרבה מקרים אנו מתרשמים שעו"ד לא קיימו דיון ענייני אלא מילאו טופס דיווח על הדיון רק כדי לצאת ידי חובה**"; "**ברוב המקרים מוגש טופס לקוני וסטנדרטי של הדיון המקדמי ללא כל צמצום פלוגתאות או הגעה להסכמות**"; "**רובם יוצאים ידי חובה, רק אחרי שמתרים בהם וטופס 4 נשאר כמעט ריק - לא מסכימים לכלום**". אחת השופטות אף הציעה לנסח את הטופס באופן מפורט יותר: "**בהחלטותיי אני דורשת מהצדדים להגיש טופס 4, אולם תמיד נכתב שם כי לא הגיעו להבנות. לטעמי יש לנסח טופס מפורט יותר**".

¹⁷ 2,7,16,36,117 ימים לפני הדיון.

¹⁸ 14, 22, 62, 267 ימים – בתיק זה הייתה דחייה בת כחמישה חודשים במועד קדם המשפט.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המשכנו ובדקנו בנתוני מדגם התיקים, האם בית המשפט נתן החלטה כלשהי המתייחסת למקרים שבהם הצדדים קיימו דיון מקדמי מבלי להגיש טופס 4 לגביו. בתיקי תאד"מ – תביעה כספית מצאנו, כאמור, כי בכל התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי הוגש טופס 4. בתיקי ת"א – תביעה כספית, בשני התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי אך לא הוגש טופס 4, השופט לא בירר מדוע לא הוגש הטופס, אך יש לציין כי כאמור הצדדים דיווחו על קיום הדיון המקדמי באופן אחר. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו, כי בתיק היחיד שבו התקיים דיון מקדמי ולא הוגש לגביו טופס 4, בית המשפט לא בירר מדוע לא הוגש הטופס, אך גם כאן יש לציין כי הצדדים דיווחו על קיום הדיון המקדמי בכתב.

שאלנו את עורכי הדין האם כאשר הם מקיימים את הדיון המקדמי, הם גם מדווחים עליו באמצעות טופס 4. 664 עורכי דין השיבו על השאלה, כאשר מתוכם 72% השיבו שדיווחו על הדיון המקדמי באמצעות הטופס, ו-28% השיבו שלא דיווחו באמצעות הטופס. את עורכי הדין שהשיבו שלא דיווחו על גבי הטופס, שאלנו מאיזו סיבה לא דיווחו. 136 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 47% השיבו כי דיווח על גבי הטופס מיותר בעיניהם. למשל, אחד מהם פירט כי "לרוב זה פשוט נשכת, בתום לב לחלוטין. מדובר בהליך שהוא לא מרגיש כחלק טבעי מההליך, בירוקרטיה מיותרת, אפשר פשוט לסמן ✓ בנט המשפט בכל תיק ותיק, ברובריקה ייחודית"; 26% השיבו כי לא מדווחים באמצעות הטופס מאחר שאין אכיפה ודרישה לכך מצד בית המשפט; 13% השיבו כי הטופס מגביל ולא נוח, למשל: "למרות שהטופס לא ארוך, הפרוצדורה מצריכה זמן לניסוח מוסכם של הטופס, להכנתו, להחתמת כל הצדדים ולהגשתו. ככל שיש יותר צדדים, הסרבול גדול יותר. הלכה למעשה טופס 4 דומה לחובה שהייתה בעבר להגיש רשימת פלוגתאות ומוסכמות, הליך אשר רבות הימים נזנח הואיל וגרם לסרבול"; 7% כתבו שאין סיבה מיוחדת, 6% כתבו שאין הסכמה של הצדדים על אופן הדיווח בטופס, ו-1% נקבו בסיבות אחרות.

3.2.3 תוצאות הדיון המקדמי

באותם תיקים שבהם אכן התקיים דיון מקדמי, בדקנו מה היו תוצאותיו, והאם במהלך הדיון המקדמי הצדדים הגיעו להסכמות כלשהן, מהותיות או דיוניות. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ – תביעה כספית, הצדדים הגיעו להסכמות מהותיות במהלך הדיון המקדמי בתיק אחד בלבד מתוך חמשת התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי (20%), אך הסכמות אלו לא הובילו לסגירת התיק. בתיקי ת"א – תביעה כספית מצאנו, כי הצדדים הגיעו להסכמות מהותיות במהלך הדיון המקדמי בארבעה תיקים מתוך 12 התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי (33.3%). מתוכם, בשני תיקים הצדדים הסכימו לפנות לגישור, ובאחד מהם הליך הגישור הוביל לסגירת התיק. בתיקי ת"א - נזקי גוף, מצאנו כי בתיק אחד בלבד מתוך שבעת התיקים שבהם התקיים דיון מקדמי, הצדדים הגיעו להסכמות דיוניות (14.2%).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.2.4 התייחסות השופטים לאי קיום דיון מקדמי

תקנה 38 לתקנות החדשות קובעת כך :

”(א) בית המשפט רשאי בקדם-המשפט להורות לבעל דין שהפר הוראות תקנות 35 עד 37 למלאן, זולת אם מצא טעמים מיוחדים שלא לעשות כן; הפר התובע הוראות אלה, רשאי בית המשפט, בלי לגרוע משאר סמכויותיו, להתלות את ההליך עד שהוא ימלא אותן כנדרש ואף למחוק את התובענה מטעמים מיוחדים.

(ב) סבר בית המשפט כי בעל דין לא מילא אחר הוראות פרק זה במלואן או בחלקן ולא היתה סיבה מוצדקת להתנהלותו, יחייבו בהוצאות לאלתר לטובת בעל הדין שכנגד או לטובת אוצר המדינה, ולא יאוחר מתום ישיבת קדם-המשפט האחרונה, אף אם לאחר מכן מילא אחר ההוראות, זולת אם מצא טעמים מיוחדים שלא לעשות כן.”

בדקנו **בנתוני מדגם התיקים**, לגבי אותם תיקים שבהם לא התקיים דיון מקדמי, כיצד נהגו השופטים ביחס לכך. ראשית בדקנו, האם ניתנה החלטה כלשהי של בית המשפט (בהחלטה עצמאית או במהלך קדם המשפט הראשון) המחייבת את הצדדים לקיים את הדיון המקדמי, או שבית המשפט ביקש הסבר לאי קיומו. אלו הממצאים :

תאד"מ – תביעה כספית: בשני מקרים בלבד, בית המשפט מברר למה לא התקיים דיון מקדמי, במסגרת החלטה עצמאית (מתוך 28 תיקים רלוונטיים שבהם לא התקיים דיון מקדמי).

ת"א - תביעה כספית: לא מצאנו באף אחד מהתיקים הרלוונטיים שבהם לא התקיים דיון מקדמי (42 תיקים), בירור של בית המשפט אשר לסיבת אי קיומו.

ת"א - נזקי גוף: לא מצאנו באף אחד מהתיקים הרלוונטיים שבהם לא התקיים דיון מקדמי (51 תיקים), בירור של בית המשפט אשר לסיבת אי קיומו.

בהמשך לכך, שאלנו את השופטים, האם כאשר הם נוכחים לדעת במהלך הטיפול בתיק כי הצדדים לא קיימו את דרישות התקנות בדבר קיום דיון מקדמי ולא דיווחו עליו כנדרש, הם שואלים את הצדדים על כך ומבררים מהי הסיבה לאי קיום הדיון המקדמי. יוער, כי בפרק קדם המשפט, בדקנו נתונים מתוך תיקי המדגם וכן הפנינו לשופטים שאלות הנוגעות לבירור ולהטלת סנקציות בגין אי קיום התקנות, בין היתר קיום הדיון המקדמי או פגישות המהו"ת, במהלך ישיבות קדם המשפט (ראו תת פרק 3.5.3.5).

פילוח תשובות השופטים לשאלה זו יוצג בטבלה שלהלן :

מספר שופטים שהשיבו		כן מבררים	לא מבררים
מחוזי	33	25 שופטים	8 שופטים
שלום	94	66 שופטים	27 שופטים
כללי	127	92 שופטים (72%)	35 שופטים (28%)

כלומר, מרבית השופטים השיבו כי הם אכן מבררים עם הצדדים מדוע לא קיימו דיון מקדמי. לא נוכל שלא לציין כאן, כי נתוני המדגם שניתחנו, כפי שפורט לעיל, מראים אחרת. עם זאת, חשוב

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לסייג כאן (והדבר נכון גם למקרים הבאים שיפורטו במחקר זה שבהם נתוני המדגם מראים מגמה אחרת מתשובות השופטים), ראשית, כי נתוני התיקים לקוחים מתוך מדגם תיקים בלבד; שנית, הממצאים שלנו לקוחים מהנתונים שאותם ניתן לדלות מנט המשפט בלבד, וייתכן כי היו שופטים שלמשל ביררו עם הצדדים מדוע לא קיימו דיון מקדמי מבלי שהדבר נרשם בפרוטוקול הדיון; שלישית, אנו בדקנו תיקים שנפתחו כאמור בין החודשים פברואר עד יולי 2021, בעוד שתשובות השופטים ניתנו בסוף שנת 2022, כך שיייתכן שתשובות השופטים משקפות את אופן התייחסותם הנוכחי לתקנות לעומת אופן התייחסותם בתחילת הדרך, וייתכן כי הדבר מראה על הטמעה הדרגתית של התקנות.

את השופטים שהשיבו כי הם לא מבררים, המשכנו ושאלנו **מהי הסיבה לכך שהם אינם מבררים מדוע הצדדים לא קיימו דיון מקדמי**. 34 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- הבירור מיותר, מסרב את הדיון או חסר טעם (15 שופטים), או שמאחר שקיום הדיון המקדמי תלוי ברצון הצדדים, ככל שהצדדים אינם מעוניינים, אין טעם לברר מדוע לא קיימו דיון מקדמי. למשל, אחד השופטים השיב כך: "קיום דיון בשאלה למה לא קיים דיון מקדמי רק מסרב"; "ברוב המקרים הצדדים מתחמקים. אי אפשר להיות שוטרים על כל צעד ושעל. אי אפשר להכריח אנשים לקיים פגישה עניינית כשהם לא רוצים ובלי סנקציה ממשית חוץ מהוצאות ... זה למעשה לנהל את הדיון המקדמי בשלט רחוק וזה לא אפשרי";
 - אינם רוצים לגרום לעיכובים בתיק (חמישה שופטים);
 - הבירור תלוי בסוג התיק (שישה שופטים). זאת, בדומה לתשובות הקודמות שלפיהן אין טעם בקיום דיון מקדמי בתיקי נזיקין ופלת"ד, או בתיקי סדר דין מהיר, וכי בתיקי מחוזי הצדדים מצפים להתערבות שיפוטית;
 - לא היו מספיק מודעים לכך (שלושה שופטים): "זה עדיין לא יושב לי בראשי"; "לא הייתי בטוחה במידת המעורבות שאני צריכה להפגין בעניין זה. לאחר ההרצאה של השופט עמית, לקחתי לתשומת לבי, ואנסה לברר עם הצדדים מדוע לא מתקיים דיון"; "עד כה לא הקפדתי (מונתי לאחרונה) אך אני מבינה שמעכשיו אפנה לצדדים בשאלה זו בפתח הדיון";
 - מעדיפים לברר את התיק בקד"מ עצמו (שני שופטים). אחד מהשופטים הסביר כי רק בסמוך לדיון הוא נכנס לעומק התיק, והשני הסביר כי לדעתו אם הצדדים כבר הגיעו לבית המשפט הם צריכים להתערבות שיפוטית;
 - לא מבררים, אלא פשוט מורים לצדדים לבצע את הדיון המקדמי (שני שופטים);
 - חוסר זמן ואפשרות לעקוב אחר קיום הדיון המקדמי (שופט אחד). השופט הציע, כי כאשר מוסד המזכיר המשפטי יפעל כסדרו, כדאי שהוא יהיה זה שיעקוב אחר ביצוע הדיון המקדמי.
- בדקנו במדגמי התיקים, האם כאשר לא התקיים דיון מקדמי, השופטים הטילו על הצדדים סנקציה כלשהי בהתאם לתקנה 38, כמו פסיקת הוצאות לצד שכנגד או לאוצר המדינה, התליית ההליך, או מחיקת התביעה. מצאנו רק תיק אחד מתוך מדגם תיקי ת"א – תביעה כספית שבו הוטלה סנקציה של התליית ההליך בשל אי קיום דיון מקדמי. יוער, כי באותו תיק אף הוגשה בקשה לביטול החלטה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

זו, וביהמ"ש לא נעתר לה, אך כתב שככל שהצדדים ידווחו על קיום דיון מקדמי כנדרש לפי התקנות, ההחלטה בדבר התליית ההליך תבוטל. הצדדים לא הגישו דבר ועל כן התיק נותר סגור. בשאר סוגי התיקים, לא מצאנו כל אינדיקציה על הטלת סנקציות כלשהי בשל אי קיום דיון מקדמי.

בהמשך לכך, שאלנו את השופטים, האם כאשר הצדדים אינם מקיימים את הדיון המקדמי, הם מטילים עליהם סנקציות, בהתאם לתקנה 38.

פילוח תשובות השופטים לשאלה זו יוצג בטבלה שלהלן:

מספר שופטים שהשיבו	בן מטילים סנקציות	לא מטילים סנקציות	בחלק מהמקרים מטילים סנקציות
מחוזי	16 שופטים	18 שופטים	-
שלום	34 שופטים	57 שופטים	3 שופטים
כללי	47 שופטים (37%)	77 שופטים (61%)	3 שופטים (2%)

ניתן לראות, כי אף שמרבית השופטים השיבו כי הם לא נוהגים להטיל סנקציות, מספר לא מבוטל של שופטים השיבו כי הם אכן מטילים סנקציות על הצדדים במקרה של אי קיום דיון מקדמי ודיווח עליו כנדרש. גם במקרה זה, לא נוכל שלא להצביע על הסתירה לממצאי ניתוח מדגם התיקים, כפי שפורטו לעיל (אם כי חשוב לסייג גם כאן כי מדובר כאמור במדגם בלבד).

את השופטים שהשיבו כי הם לא מטילים סנקציות, המשכנו ושאלנו מהי הסיבה לכך. 73 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- לא מטילים סנקציות כדי לא לגרום לעיכובים בתיק (18 שופטים). מתוכם אחד הסביר, כי לדעתו הסנקציה היחידה שניתן להטיל היא פסיקת הוצאות, מאחר שסנקציות אחרות גורמות לדחיית הדיון לזמן לא סביר;
- הטלת הסנקציות מיותרת או לא מוצדקת (16 שופטים), בין משום שלדעת השופטים הדיון המקדמי עצמו מיותר, ובין אם הם סוברים כי ככל שהצדדים לא קיימו, אין טעם לחייבם לקיים את הדיון המקדמי באמצעות סנקציות. אחד השופטים השיב כך: "הקושי בהטלת סנקציות נובע מן העובדה, כי לא תמיד ניתן לדעת האם הצדדים קיימו את הדיון המקדמי בצורה מעמיקה, בנפש חפצה ומתוך רצון להגיע להסכמות או רק לצאת ידי חובה. הצדדים מתייצבים לשיבת קדם משפט וטוענים, כי המחלוקות בין הצדדים עמוקות ולא ניתן היה להגיע לעמק השווה או להסכמות";
- תלוי בסוג התיק (תשעה שופטים). זאת, בדומה לתשובות הקודמות בהקשר זה. למשל, חוסר הרלוונטיות של הדיון המקדמי בתיקי נזיקין, שופט אחד שהעיר כי מאחר שממילא בדיון מהיר התיק אמור להסתיים בדיון אחד, אין טעם לדחות את הדיון כדי שיקיימו דיון מקדמי, ושופט נוסף שהוסיף כי בתיקי רכב הדיון המקדמי לדעתו אינו רלוונטי;
- נוהגים להזהיר את הצדדים מפני הטלת הסנקציה אך לא ממש מטילים סנקציות (שישה שופטים). זאת, מאחר שאו שהאזהרה עצמה מספיקה והצדדים מקיימים את הדיון המקדמי,

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- או שהם מעדיפים לא לפעול מעבר לכך כדי לקדם הסכמות במסגרת הדיון עצמו, ומאחר שאינם מאמינים בתועלת הדיון המקדמי ממילא;
- הטלת סנקציות עלולה ללבנות את הסכסוך בין הצדדים ולהעכיר את האווירה, במקום לקדם הסכמות בתיק (ארבעה שופטים);
- חשש שככל שהצדדים יחויבו לקיים דיון מקדמי, הוא ייעשה למראית עין בלבד (ארבעה שופטים);
- לא היו מספיק מודעים להוראות התקנות בעניין, ויפעלו יותר בנדון להבא (ארבעה שופטים), או שהם סבורים כי יש להטמיע את התקנות באופן הדרגתי;
- אם הצדדים כבר הגיעו לבית המשפט נדרש להם סיוע שיפוטי (שלושה שופטים);
- הטלת הסנקציות תלויה בנסיבות התיק (שלושה שופטים). מתוכם אחד העיר כי במקרה שלמשל הצדדים קיימו דיון מקדמי ורק לא דיווחו עליו, הוא לא יטיל סנקציות.
- לא נוהגים ככלל להטיל סנקציות על בעלי דין (שלושה שופטים);

בנוסף, היו שני שופטים שלא פירטו את תשובתם ('מאחר ולא מברר'). כמו כן, אחד השופטים הציע "לקבוע סנקציה ברורה בתקנות". אשר לכך יוער, כי מתשובות השופטים השונות בנוגע להטלת הסנקציות נראה כי ייתכן שאין מספיק מודעות של השופטים לאפשרויות העומדות בפניהם בהתאם לתקנות להטלת סנקציות על הצדדים בשל אי קיום הוראות התקנות, בין היתר אלו הנוגעות לקיום הדיון המקדמי ולדיווח עליו.

בשאלון לעורכי הדין, שאלנו את עורכי הדין שהשיבו כי לרוב לא מתקיים דיון מקדמי בתיקים שבטיפולם, מאיזו סיבה לא קיימו דיון מקדמי. 286 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 44% השיבו כי לדעתם הדיון המקדמי מיותר, למשל: "מדובר בבזבוז זמן, בסופו של דבר לא מגיעים להסכמות, וצד אחד תמיד ימשוך זמן. ניתן לבטל את ההליך המקדמי ובמקומו לקבוע דיון מקדמי קצר בין אם בבית המשפט או בהיוועדות חזותית יחד עם בית המשפט". עורך דין אחר כתב: "בייכ תובעים לא מקדמים קיום דיון מקדמי והנתבע מן הסתם לא ייזום את זה. הצדדים מעדיפים מבחינה אסטרטגית לשמור את הקלפים אצלם ולא להיות כבולים למה שאמרו בהליך המקדמי"; 20% השיבו כי לא מקיימים אותו משום שבית המשפט אינו אוכף את קיומו, 17% ציינו כי לא הייתה הסכמה בין הצדדים על אופן קיום הדיון, 5% ציינו כי הוא לא רלוונטי לתיקי נזקי גוף, ו-4% ציינו סיבות אחרות.

עוד שאלנו עורכי דין אלו האם הוטלו עליהם או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום הדיון המקדמי (הוצאות, חיוב לחזור ולקיים דיון מקדמי ועוד). 303 עורכי דין השיבו על השאלה, כאשר מתוכם 91% השיבו שלא הוטלו, ו-9% בלבד השיבו שהוטלו סנקציות.

לאחר שהצגנו את הנתונים בעניין ואת הערות השופטים ועורכי הדין בנוגע לבירור ולהטלת סנקציות במקרה של אי קיום דיון מקדמי (לרבות תשובות חלק מעורכי הדין כאמור כי בתי המשפט אינם אוכפים את קיומו), כאן המקום לפרט על המהלכים הננקטים במערכת בנושא התייחסות השופטים לקיומו/ אי קיומו של הדיון המקדמי: בסוף שנת 2022 הוצאנו נתונים ראשוניים למחקר

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

זה, מתוך מדגמי התיקים של התביעות הכספיות (ת"א ותאד"מ), עבור כבוד השופט יצחק עמית, לקראת הרצאה שהעביר לכלל השופטים האזרחיים לרגל מלאת שנתיים לכניסתן לתוקף של התקנות החדשות. הנתונים הראו (כפי שניתן לראות גם כאן) שיעורים נמוכים של קיום דיון מקדמי ודיווח עליו, ושיעורים זעומים ביותר של בירורים או הטלת סנקציות מצד השופטים במקרים שבהם לא התקיים דיון מקדמי ולא דווח עליו. נתונים אלו הועברו לשופטים (ואכן ניתן היה לראות לעיל תגובה של אחת השופטות שלפיה לאחר ההרצאה של כבוד השופט עמית המודעות שלה לנושא עלתה) וכן להנהלת בתי המשפט. במטרה להגביר את האכיפה על קיום ודיווח על הדיון המקדמי (הגשת טופס 4), הוחלט לסייע בעדכון השופטים בעניין באמצעות מזכירות בתי המשפט, באופן הבא: הוחלט, כי על המזכירות לקבוע תזכורת לבדיקת הגשת הדיווח (טופס 4) 14 ימים לפני מועד קדם המשפט שנקבע. ככל שהטופס הוגש - הוא יתויק בתיק, והשופט יוכל לעיין בו בקדם המשפט. ככל שהטופס לא הוגש - על המזכירות להעביר לשופט "פניית מזכירות", שבה יצוין כי הטופס לא הוגש, להחלטתו הנחיתתו. הנחיתת עבודה זו הועברה למזכירות בתחילת חודש מרץ 2023.

3.2.5 עמדות השופטים לגבי הדיון המקדמי

לאחר שהצגנו את הנתונים העולים מניתוח מדגמי התיקים ומשאלוני השופטים ועורכי הדין לגבי יישום התקנות הנוגעות לדיון המקדמי, נציג כאן את עמדותיהם הכלליות של השופטים לגבי הדיון המקדמי. במסגרת השאלון לשופטים, שאלנו האם לדעתם, קיום הדיון המקדמי בין הצדדים ללא מעורבות ביהמ"ש מסייע ליעול הדיון בהליך ולצמצום הפלוגות בו. 134 שופטים השיבו על שאלה זו.¹⁹ להלן פילוח התשובות:

- **"לא", או לא עם הסתייגות, או לרוב לא (56 שופטים).** כלומר, לדעת השופטים הדיון המקדמי אינו מסייע ליעול הדיון. להלן נציג כמה דוגמאות לתשובות השופטים בקטגוריה זו:

"הדיון המוקדם אינו מורגש ולכל היותר מנוצל כדי להגיע להסכמות לעניין מועדי הדיון";

"לצערי... ללא מעורבות ביהמ"ש הצדדים יושבים בחיבוק ידיים";

"הדיון המקדמי הוא כישלון מוחלט מבחינת תכליותיו והשגת התקוות שנתלו בו";

"לדעתי לא תורם. אין שינוי לעומת המצב לפני התקנות - תיקים ועורכי דין שלא הגיעו לשום הסכמות לפישוט המחלוקת קודם - גם עתה זו התוצאה. עורכי דין שהיו מגיעים להסכמות לפני, או בדיון - לפישוט מחלוקת, גישור, דיון - עושים זאת היום ועשו בעבר. להפך, כשעורכי הדין מגיעים כבר למסקנה בעצמם עוד לפני הדיון שאין מה לעשות בתיק חוץ מלשמוע ראיות, קשה מאוד להציע בק"מ חלופות";

"כל מפגש בין הצדדים וב"כ מחוץ לכותלי ביהמ"ש, גם תוך כדי ניהול ההליך, הוא בעל פוטנציאל סיוע ביעול הדיון. מניסיוני בשנתיים האחרונות, ולצערי - מעט מאד דיונים מקדמיים באמת הצליחו להשיג מטרה זו";

¹⁹ בחלוקה בין הערכאות: מתוך 36 שופטי המחוזי שהשיבו לשאלה זו, 39% מהשופטים השיבו כן/ כן עם הסתייגות/ באופן חלקי (14 שופטים), ו- 53% מהשופטים השיבו לא/ לא עם הסתייגות/ לרוב לא (19 שופטים). שני שופטים השיבו כי תלוי בסוג התיק, וכי בתיקי מחוזי התועלת פחותה. מתוך 95 שופטי השלום שהשיבו לשאלה זו, 26% מהשופטים השיבו כן/ כן עם הסתייגות/ באופן חלקי (25 שופטים), ו- 56% מהשופטים השיבו לא/ לא עם הסתייגות/ לרוב לא (53 שופטים). 12 שופטים השיבו כי הדבר תלוי בסוג התיק (13%).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- 44 שופטים השיבו "כן", או לרוב כן, או שקיימת תועלת חלקית בדיון המקדמי, ככל שהצדדים אכן מקיימים אותו, למשל "כאשר הוא נעשה כהלכה הוא בוודאי מסייע מאוד, הבעיה היא שהצדדים עוד לא ממש מבינים מה מצופה מהם." וכן "יש לו פוטנציאל רב, בהנחה שהם מתקדמים גם עם גילוי המסמכים, אבל הייתי מעריך שברוב המקרים הפוטנציאל לא ממומש." שופט אחר השיב כי: "בלמעלה ממחצית מהמקרים - כן. עצם החיוב להגיש דיווח לבית המשפט, גורם לצדדים להיאלץ "להתכנס" ולשוחח, דבר שלא פעם דחו אותו לשנייה האחרונה, אם בכלל."
- אחד השופטים העיר, כי "ניתן להבחין בפער משמעותי בין בעלי דין שקיימו דיון מקדמי עובר לקדם המשפט ובין אלה שלא קיימו אותו", ולעומת זאת שופטת אחרת העירה, כי במקרים רבים היא נאלצת להורות לצדדים לקיים יותר מדיון מקדמי אחד על מנת להביא אותם למצב שבו התקיים דיון מקדמי אפקטיבי.
- כאשר הצדדים מקיימים את הדיון המקדמי, הם לרוב מקיימים אותו למראית עין בלבד, או באופן טכני בלבד, רק כדי לצאת ידי חובה (18 שופטים). אחד השופטים אף סבר כי "לדעתי הצדדים לא מקיימים אותו ומשקרים בדיווח לבית המשפט". עוד עלה, כי לדעת השופטים לרוב הדיון המקדמי מתקיים בשיחת טלפון ולא במפגש פנים אל פנים, מה שמשפיע על תוצאותיו. אחד השופטים העיר בהקשר זה כי לדעתו יש לקבוע בתקנות חובה לקיים את הדיון המקדמי פרונטלית, על מנת שיניב תוצאות.
- מידת התועלת בקיום הדיון המקדמי תלויה בסוג התיק (14 שופטים). השופטים סברו, כי בתביעות כספיות יש תועלת מסוימת בדיון המקדמי, אך לא בתיקי נזקי גוף ופלת"ד, או כי יש בהם תועלת מעטה בלבד. בין ההסברים שמנו השופטים לכך, ניתן למצוא את אלו: "בתיקי פלת"ד אין בו צורך בכלל. הצדדים מגיעים לקדם משפט ראשון לאחר שהתיק בשל וכולל הצעה קרי: לאחר מינוי מומחה, הגשת תחשיבי נזק ומשלוח הצעת פשרה כתובה שמהווה בסיס למו"מ. אין כל טעם בדיון מקדמי אלא כל שנדרש מהצדדים בשלב זה ניהול מו"מ כן וענייני.
- בתיקי חבויות/רשלנות רפואית- יש על פניו צורך אבל הצדדים לרוב לא מגישים ובמקרים המעטים שכן מגישים- מודיעים שהסכימו על כך שלא מסכימים על דבר."
- "... בנזקי גוף זה בעייתי כי הרבה פעמים הדיון הוא רק אחרי התחשיבים ואז אין בו כבר טעם"; "בעל ערך משמעותי יותר בתיקים שלא מדובר במערכת יחסים מתמשכת. מיותר לחלוטין בנזקי גוף."
- "בתביעות כספיות - בהחלט כן. בתביעות נזקי גוף - לא, שכן הרושם שלי הוא שעוה"ד בקשר קבוע גם ללא דיון מקדמי פורמלי וחובת דיווח."
- "לכל היותר מדובר בהסדרים שממילא היו מקודמים כמו מינוי מומחה בתיק פלת"ד או מינוי מומחה בתיק נזקי גוף - פחות. עורכי הדין הנזיקיסטים עמוסים מאד ולא מספיקים לקיים דיון מקדמי בכל תיק. ככלל, גישתם של הנזיקיסטים עניינית וקולגיאלית, והם מגיעים לעתים קרובות להסכמות, מקום בו הדבר אפשרי, אך לעתים זקוקים לסיוע מבית המשפט, וההסכמות מושגות בקדם המשפט עצמו".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לצד זאת, שני שופטים סברו כי אין תועלת וכי אין הפנמה של חובת קיום דיון מקדמי בתיקי דיון מהיר, שופט אחד סבר כי אין תועלת בקיום דיון מקדמי בתיקי משפחה, ושני שופטים סברו כי יש תועלת מועטה בלבד בקיום דיון מקדמי בתיקי מחוזי, מאחר ש"מי שמגיע לתיק מחוזי, על פי רוב, כבר מצפה להליך במעורבות שופט".

בנוסף, שני שופטים השיבו כי אין להם אינדיקציה או כי לא הצליחו להתרשם ממידת התועלת של הדיון המקדמי, וכן מספר שופטים העירו לגבי הבלבול של הצדדים בין הדיון המקדמי לפגישת המהו"ת, כפי שפירטנו לעיל (עמ' 26).

שאלנו את עורכי הדין שאלה דומה [עד כמה לדעתם קיום הדיון המקדמי בין הצדדים ללא מעורבות ביהמ"ש משפיע על ייעול הדיון בהליך ועל צמצום הפלוגתות בו (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה")]. 696 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 65% השיבו "בכלל לא", 25% השיבו "מעט", 7% השיבו "בינוני", 2% השיבו "במידה רבה" ו-1% השיבו "במידה רבה מאוד". כלומר, מרביתם המכרעת של עורכי הדין אינם סבורים כי יש תועלת רבה בדיון המקדמי.

לסיום שאלנו את השופטים האם לדעתם יש צורך לשנות משהו בהוראות התקנות הנוגעות לקיום הדיון המקדמי ולדיווח עליו. 105 שופטים השיבו על שאלה זו.

- הדיון המקדמי כולו הוא מיותר ויש לבטלו (19 שופטים, 18%). למשל: "במתכונת הנוכחית נראה שמדובר בכלי מיותר שאינו מועיל לצדדים ולבית המשפט ורק מכביד על השופטים הנאלצים לעקוב אחר קיומו. צדדים שמעוניינים בהידברות אמיתית עושים זאת באמצעות כלי המהו"ת";
"אין צורך בדיון המקדמי ביניהם הצדדים מרביתם לא רוצים להקדיש זמן הם עדיין בשלב המלחמתי עדיין חוששים איזה מידע הצד השני ישאב מהם";
"לבטל את ההוראה. ניתן להותיר לשופט סמכות להפנות את הדדים לדיון מקדמי כשהוא מוצא מקום לכך";
- אין צורך לשנות משהו בתקנות (18 שופטים, 17.1%);
- אין צורך בשינוי בתקנות, אלא בשינוי בהתנהלות הצדדים או בית המשפט עצמו, כלומר – ביישום התקנות (חמישה שופטים);
- עדיין מוקדם לדעת האם יש לשנות משהו בתקנות, או שלא נצבר עדיין מספיק ניסיון בתחום, ונדרשת עוד פרספקטיבה של זמן (ארבעה שופטים). לא נוכל שלא להעיר כאן, כי עד למועד איסוף נתוני השופטים חלפו למעלה משנתיים מיום כניסת התקנות החדשות לתוקף. אחד השופטים הוסיף, כי הצדדים טרם הפנימו את הערך של הדיון המקדמי, ועל כן: "יש להגביר מודעות ליתרונות ההליך באמצעות בירור מצד השופט למה הצדדים לא קיימו דיון מקדמי, ללא האיום בהטלת סנקציות. לדוגמא, אם הצדדים מגיעים להסכמה במסגרת קדם המשפט להעביר את התיק לגישור, ניתן לשאול הכיצד לא הגיעו להסכמה כזו במסגרת הדיון המקדמי".
- אין דרך מעשית לאכוף על הצדדים לקיים באמת את הדיון המקדמי (שלושה שופטים).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מעבר לזאת, 56 מהשופטים העלו **הצעות מעשיות** לשינוי התקנות בנושא הדיון המקדמי, ואלו הן:

- לקבוע בתקנות **תנאים מחייבים שונים** כברירות מחדל, או כסנקציות מובנות, כאשר לא מקוים הדיון המקדמי (16 שופטים). למשל, קביעה בתקנות של האפשרות, או אפילו חובה, ללא שיקול דעת, למחיקת התביעה או כתב ההגנה במקרה של אי קיום או אי דיווח על הדיון המקדמי. אפשרות אחרת שהשופטים העלו הייתה הטלת הוצאות, למשל: **"יש לקבוע בתקנות חיוב בהוצאות כלפי מי שאינו מקיים דיון מקדמי או בעל דין בודד מתוך כמה שאינו משתתף בו כנקודת מוצא ולהתיר לבית המשפט לחרוג מכך מטעמים מיוחדים"**. אפשרות נוספת שהעלו הייתה קביעה בתקנות של ביטול דיון הקד"מ אוטומטית אם לא מוגש הדיווח.
- **שינוי במועדים לקיום הדיון המקדמי והדיווח עליו** (תשעה שופטים). חלק מהשופטים סברו כי יש להאריך את הזמנים בין מועד הדיווח למועד הקד"מ. למשל: **"לדעתי כדאי לבטל את התיקון שדחה את המועד לדיווח ל-20 יום לפני הקדם ולהחזיר את חובת הדיווח בסמוך לאחר הגשת כתבי הטענות"**.
אחת השופטות הוסיפה כי יש לקבוע שהדיון המקדמי ייערך לאחר הליכי גילוי מסמכים. שלושה שופטים סברו, כי יש להעביר את הדיון המקדמי **לאחר** מועד הקד"מ הראשון בתיק, למשל: **"הייתי שוקל להעביר אותו לאחר הקדם הראשון, לאחר שיעמדו לרשותם רשמי השופט שיכריע בסכסוך. זה יגדיל, לדעתי, את האפקטיביות של הכלי הזה"** וכן **"דיון מקדמי - אחרי הליך מהו"ת, אחרי קדם-ראשון, לפני הגשת הראיות"**.
שופט נוסף סבר כי יש לשנות את **מועד הדיווח** על הדיון המקדמי: **"יש לחייב אותם להגיש את הדיווח 30 יום לאחר הגשת כתב הטענות האחרון, ולא בסמוך לדיון, כדי לאפשר לנו לחייב אותם לעשות "מקצה שיפורים", וכן על מנת לאפשר מינוי מומחה מוסכם בתיקים המתאימים ולקיים את הקדם אחרי שהתקבלה חוות הדעת"**;
- ככל שלא מבטלים את חובת הדיון המקדמי, יש להורות על עריכתו **במפגש פרונטלי** (שבעה שופטים). כמה שופטים הציעו הצעות שונות בהקשר זה: **"מחשבה מחדש. או לבטל או לקיים אותו בצורה רצינית. חובת מפגש למשל, ואולי אפילו בבית המשפט באולם או חדר ייעודי, ללא שופט. לחלופין, שיחת וידאו שיערך לה פרוטוקול של ממש"**;
"אם רוצים שהדיון יהיה אפקטיבי, יש לקיים מפגש פיזי (ולא רק טלפוני או בזום), ובנוכחות בעלי הדין עצמם או לפחות נציג מוסמך מטעם כל אחד מהם. רק כך יכולות להתברר המחלוקות והאינטרסים האמתיים של הצדדים";
"קביעה כי לא ייקבע מועד לדיון עד לפגישה פיזית בין הצדדים";
- **לערך שינויים בטופס 4** עצמו, ולהפוך אותו למפורט יותר על מנת שהצדדים לא יוכלו למלא אותו באופן לקוני רק כדי לצאת ידי חובה (שבעה שופטים). נזכיר, כי נוסח טופס 4 לפי התקנות מצורף **כנספח ב'**. אלו ההצעות לשינוי הטופס:
"יש להוסיף רובריקה שהצדדים מאשרים שהושלם הליך גילוי ועיון במסמכים וככל שטרם הושלם יש לפרט אילו מסמכים חסרים. וכי ככל שלא פורטו מסמכים חסרים ולא ניתן יהיה לבקש לאחר מכן מסמכים נוספים שניתן היה לבקש בדיון המקדמי";

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

"אפשר לשקול הוספה לתקנות לפיה הצדדים יחויבו למסור פרטים מלאים יותר בנוגע לדרך בה בוצע הדיון ומשכו, ולאפשר לבית המשפט להטיל סנקציה גם אם התרשם שהדיון נעשה רק לצורך יציאה ידי חובה";

"אולי יש מקום ליצור טופס אופייני להליכים שונים";

"לדייק את ההנחיה - לא סתם 'צמצום מחלוקות' אלא להנחות במפורש רשימת מוסכמות ופולוגתאות";

"לדעתי טופס 4 צריך לכלול עוד סעיף לפיו יחויבו הצדדים (כל אחד בנפרד) לרשום מה הן הפולוגתאות בתיק. סבורני כי הדבר יוביל בסופו של דבר להתייחסות רצינית יותר מטעם הצדדים בנוגע לצורך בקיומו של הליך מקדמי ענייני";

"אפשר להוסיף בטופס הדיון המקדמי שאלות ספציפיות שמובילות את הצדדים לקידום ההליך".

"לחייב את הצדדים בטופס יותר מובנה שבו יהיו חייבים לפרט, בהעדר הסכמות, מה הציע כל צד בדיון המקדמי (למעט כמובן הצעות פשרה)";

• להחריג מחובת הדיון המקדמי סוגי תיקים מסוימים, בעיקר תיקי נזיקין, אך גם תיקי דיון מהיר או תיקי מחוזי (שישה שופטים);

על המזכירות/ המזכיר המשפטי/ מערכת נט המשפט לפעול במקרה של אי הגשת טופס 4 (חמישה שופטים): "שהמערכת תתריע בפני הצדדים כי לא הוגש טופס 4 במועד ואם לא יוגש התביעה תימחק";

"דחיה יזומה של המזכירות במקרה ולא יימצא בתיק דיווח על ישיבה מקדמית במועד";
"חובה לקבוע מנגנון מזכירותי שיעקוב ויפקח אם הוגש הדיווח ויתריע לשופט, כי הציפייה שהשופטים יעקבו אחרי זה באופן יזום היא בלתי סבירה בעליל".

"ראוי שמזכיר משפטי יבדוק דיווח זה (בהרבה מקרים אין דיווח ואין מעקוב יזום של המותב, ומחדל אי-הדיווח מתגלה לראשונה ע"י המותב בסמוך לדיון ללא יכולת לתקנו)";
"נדרש שינוי אך לא ברמת התקנות אלא ברמת המזכירות".

כאן חשוב להזכיר, כי החל מחודש מרץ השנה, כפי שפירטנו לעיל, אכן ניתנה הנחיה למזכירות לשלוח פניית מזכירות לשופט 14 יום לפני מועד הקד"מ על מנת שיינתן החלטה או הנחיה מתאימה במקרה של אי דיווח של הדיון המקדמי. חשוב להסביר כי תשובות השופטים ניתנו לפני שהוחל במהלך זה.

לקבוע בתקנות כי דיון קדם המשפט הראשון יתקיים רק ככל שהצדדים קיימו ביניהם דיון מקדמי (ארבעה שופטים). למשל: "ייתכן ויש מקום לשקול תיקון התקנות במובן זה שקיים הדיון המקדמי על-ידי צדדים מיוצגים בהליך והגשת טופס 4, יהווה תנאי מקדמי לקביעת ישיבת קדם המשפט הראשונה בתיק על-ידי הגורם השיפוטי (תנאי בלעדיו אין)".

"אני נוהגת לבטל את ישיבת קד"מ עד לקיומו של דיון מקדמי וכן לאיים בהטלת הוצאות. יתכן שיש מקום לקבוע את הסנקציות בתקנות";

• להנהיג תמריץ חובי לקיום הדיון המקדמי (שופט אחד): "אולי כדאי לנסות ליצור תמריץ לקיום דיון מקדמי- עדיפות בקביעת מועדים, גישור וכו'";

• לחייב את הצדדים לתעד את הדיון ביניהם במצלמה (שופט אחד);

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

נוסף על האמור, אחד השופטים הציע לשנות את השם של הדיון המקדמי, מאחר שהוא מבלבל. הוצע לקבוע את השם "מפגש מקדמי" במקום דיון, הקשור יותר לדיון בבית המשפט. שופט נוסף העיר לגבי הבלבול עם קדם המשפט: "ראוי להסדיר הממשק/ הזיקה בין הליך דיון קדמי לבין הליך מהוו"ת (יש כפל ובלבול מסוימים לפחות ביניהם)". יוער, כי אנחנו מצטרפות להמלצה זו לשנות את שמו של הדיון המקדמי, שכן משיחותינו עם הגורמים השונים במהלך המחקר ומניתוח התיקים עלתה התחושה כי קיים בלבול רב בין הדיון המקדמי לדיוני קדם המשפט.

גם את עורכי הדיון שאלנו **האם לדעתם יש צורך לשנות משהו מהוראות התקנות בנוגע לקיום הדיון המקדמי ולדיווח עליו**. 567 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מרביתם (70%) השיבו שאין בהן צורך ויש לבטלן. לעומת זאת, 3% בלבד השיבו כי אין צורך לשנות משהו מהתקנות בעניין דיון מקדמי. 11% הציעו לבצע את הדיון המקדמי לאחר קדם המשפט ובפני שופט כאשר דיון זה יהיה מתועד, ו- 7% הציעו לדייק את הוראות התקנה ולהטמיע את חשיבותה. מתוכם, נפרט להלן כמה מן ההצעות שהועלו:

- לקבוע שהדיון המקדמי ייערך מראש 30 יום לאחר ביצוע גילוי מסמכים בין הצדדים. באותו עניין, עורך דין אחר הציע לפרט באופן ברור יותר בתקנות את השלבים השונים, הסדר והמועדים, בין היתר לגבי מועד ביצוע הדיון המקדמי לעומת הליכי גילוי המסמכים והשאלונים;
- חיוב עורכי הדין בהוצאות אישיות כאשר לא מקיימים דיון מקדמי, והגברת האכיפה מצד בתי המשפט במקרים אלו;
- לקבוע בתקנות שהמיקום לניהול הדיון המקדמי יהיה, באין הסכמה, במחוז שבו מתנהל המשפט, במשרד שיקבע ב"כ הנתבע (עורך הדין העיר כי התקנות שותקות בעניין המיקום, וזה מהווה מקור קבוע למריבה בין עורכי הדין).

בנוסף, 5% ציינו שאין בדון המקדמי צורך בתיקי נזיקין/ נזקי גוף, ו- 4% העלו הצעות אחרות לשינוי.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.2.6 השפעת הדיון המקדמי על שכר הטרחה של עורכי הדין

שאלנו את עורכי הדין האם להערכתם הדיונים המקדמיים ייקרו את שכר הטרחה. 639 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מרביתם (60%) השיבו שלדעתם הדיונים המקדמיים אינם מייקרים את שכר הטרחה, ו40% השיבו כי לדעתם הדיונים המקדמיים אכן מייקרים את שכר הטרחה. מבין אלו שהשיבו כי הדיונים המקדמיים מייקרים את שכר הטרחה, שאלנו בכמה הם מעריכים שמייקרים. 220 עורכי דין השיבו על שאלה זו. להלן פילוח תשובותיהם:

אחוז	כמות	בכמה הדיונים המקדמיים ייקרו את שכר הטרחה?
9%	20	בין 1% ל- 9%
24%	53	בין 10% ל- 20%
7%	15	בין 25% ל- 30%
1%	2	ב- 50%
11%	25	בין 1,000 ₪ ל- 2,500 ₪
4%	8	בין 3,000 ₪ ל- 5,000 ₪
24%	52	לפי שעות עבודה
20%	45	תלוי במורכבות התיק

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.3. פגישת המהו"ת

במטרה לבחון האם התקנות אכן מיושמות והאם השיגו את יעדיהן בכל הנוגע לפגישת המהו"ת, בחנו את הנתונים ממדגם התיקים ואת תשובות השופטים ועמדותיהם. את הממצאים נפרט להלן:

3.3.1. קיום פגישת המהו"ת

תקנה 37 לתקנות החדשות מרחיבה את ההפניה לפגישות מהו"ת, והיא חלה כעת בכל בתי משפט השלום, בכל תובענה שסכומה או ששווי נושאה עולה על 40,000 ₪ (לעומת תובענות מעל 75,000 ₪ בחלק מבתי המשפט, לפי הוראת השעה משנת 2007). התקנות מחריגות מחובת פגישת המהו"ת תובענות לפיצויים בשל נזקי גוף ופלת"ד (לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים). בנוסף, ישנן חריגות שמופעלות מכוח שיקול דעתו של הממונה לנושא מהו"ת שלא להפנות תיק מטעמים מיוחדים, כמו למשל תיקי נזקי רכוש-רכב. מטרת פגישת המהו"ת היא לבחון את החלופה המתאימה ליישוב הסכסוך. לא יאוחר מ-45 ימים לאחר שהוגש כתב הטענות האחרון,²⁰ על הממונה לנושא מהו"ת למנות מגשר מהו"ת לצורך הפגישה. הפגישה אמורה להתקיים עד 30 יום ממועד המינוי, וללא תשלום מטעם הצדדים.

ככלל, למעט הפחתת סכום התביעות שיועברו למהו"ת, אין שינוי מהותי בתקנות לגבי ניהול הליך המהו"ת. על כן, במסגרת הצגת הנתונים שלהלן, נציג גם השוואות לתיקי 2017 במקומות המתאימים.

במטרה לבדוק את יישום התקנות החדשות בכל הנוגע לקיום פגישת המהו"ת, בדקנו ראשית **בכמה מתיקי המדגם הצדדים הופנו לפגישת מהו"ת**. נסביר, כי החישוב לגבי תיקי 2021, שנפתחו לאחר התקנות החדשות, נעשה מתוך התיקים שבהם הוגש כתב הגנה ואשר סכום התביעה שלהם מעל 40,000 ₪. לגבי התיקים מלפני התקנות, משנת 2017, החישוב נעשה מתוך התיקים שבהם הוגש כתב הגנה ואשר סכום התביעה שלהם מעל 75,000 ₪.

לגבי תיקי נזקי גוף יוער, כי למרות שעל פי התקנות, כפי שפורט לעיל, הם מוחרגים לעניין פגישת מהו"ת, עדיין יש סמכות לבתי המשפט להפנותם למהו"ת ככל שהתיק נראה להם מתאים לכך. על כן בדקנו בכל זאת האם הופנו למהו"ת תיקים מתוך תיקי המדגם מסוג נזקי גוף, ולא מצאנו תיקים כאלו. לפיכך, הנתונים שלהלן יוצגו לגבי תיקי התביעות הכספיות בלבד:

בתיקי **תאד"מ – תביעה כספית** מצאנו, כי בתיקים שנפתחו **לאחר כניסת התקנות לתוקף**, הצדדים הופנו לפגישת מהו"ת בעשרה מתוך 17 תיקים רלוונטיים, שהם כאמור, תיקים שבהם הוגש כתב הגנה ושסכום התביעה בהם מעל 40,000 ₪ (59% מהתיקים). בתיקי 2017 לא מצאנו כלל הפניות למהו"ת בתיקי תא"מ – תביעה כספית (ככל הנראה בשל סכום התביעה בתיקי דיון מהיר שנמוך מהסכום המינימלי של 75,000 ₪ שמעליו הפנו תיקים למהו"ת לפני התקנות החדשות).

²⁰ התקנות בנוסחן הקודם קבעו כי יש לשלוח לצדדים את הזימון לפגישת המהו"ת עד 20 יום לאחר מועד הגשת כתב הטענות האחרון. התקנות תוקנו בין היתר בעניין זה ביום 22.3.2022 במטרה לאפשר לצדדים להשלים את הדיון המקדמי לפני פגישת המהו"ת.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

תקנה 37 מחייבת מינוי מגשר המהו"ת והודעה לצדדים עליו תוך 45 יום ממועד הגשת כתב הטענות האחרון בתיק (עד לתיקון לתקנות מיום 22.3.2022 זמן זה עמד כאמור על 20 יום). בעת ניתוח התיקים ראינו, כי בתי המשפט נוהגים לשלוח לצדדים הודעה על פגישת המהו"ת כבר לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון בתיק. ואכן עו"ד נטלי לוי אישרה שעל פי הגדרות נט המשפט, כל תביעה שסכומה עולה על 40,000 ₪ מגיעה אל ממונה מיחידת הגישור מיד עם הגשת כתב הגנה ראשון בתיק.

מנתוני התיקים מצאנו, כי נשלחה לצדדים הודעה על פגישת המהו"ת בממוצע 31 ימים לאחר מועד הגשת כתב ההגנה הראשון (החציון: 26 ימים, הטווח: 3 - 86 ימים).

בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו, כי בתיקי 2021 (שנפתחו לאחר כניסת התקנות לתוקף), הצדדים הופנו לפגישת מהו"ת ב-57 מתוך 88 תיקים רלוונטיים (64.7% מהתיקים). עוד מצאנו, כי נשלחה לצדדים הודעה על פגישת המהו"ת בממוצע 38.2 ימים לאחר מועד הגשת כתב ההגנה הראשון (החציון: 22 ימים, הטווח: 0 - 382 ימים).

בתיקי 2017 מצאנו כי נשלחה לצדדים הודעה על פגישת המהו"ת בממוצע 43 ימים לאחר מועד הגשת כתב ההגנה הראשון (החציון: 24 ימים, הטווח: 0 - 236 ימים). עוד מצאנו, כי הצדדים הופנו לפגישת מהו"ת ב-51 תיקים מתוך 113 תיקים רלוונטיים (45.1% מהתיקים). כלומר, ניתן לראות עלייה באחוזי ההפניות לפגישת מהו"ת בשנת 2021 לעומת שנת 2017.

עם זאת, למרות העלייה באחוזי ההפניות לפגישת המהו"ת, כפי שעולה מהנתונים של תיקי המדגם לעיל, עדיין אחוז התיקים שמופנים לפגישת מהו"ת עומד רק על כ-60%-65% מהתיקים הרלוונטיים. מספר שופטים העירו בתשובותיהם לשאלות הנוגעות לפגישת המהו"ת, וכן חברי ועדת ההיגוי של מחלקת המחקר, כי קיימת בעיה בזימונים לפגישת המהו"ת, וכי יש תיקים רבים ש"נופלים בין הכיסאות", כך שלמרות שהם עומדים בתנאים לזימון לפגישת המהו"ת הצדדים אינם מזומנים אליה. אחת החברות ועדת ההיגוי סברה כי ייתכן שלפחות בחלק מבתי המשפט הבעיה קשורה לאופן ההקצאה של התיקים לשופטים, וכי כאשר התיקים מוקצים לשופטים מיד לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון בתיק, למעשה האחריות על בדיקת נושא הזימון למהו"ת מצוי באחריותו של השופט. ייתכן שכדאי שיחידת המהו"ת תחקור לעומק את מקור הבעיה של אי שליחת זימונים בתיקים הרלוונטיים, וכן כדאי לערוך חשיבה על צמתים מסוימים בחיי התיק שבהם על המערכת לוודא זימון לפגישה. כמו כן, יש חשיבות בהעלאת מודעות השופטים לוודא שליחת הזימון לפגישת המהו"ת לגבי התיקים שבטיפולם. ייתכן שכדאי להעלות את המודעות של השופטים גם לאפשרות של הפניית הצדדים למהו"ת במקרים המתאימים, גם במהלך קיום ישיבת קדם המשפט הראשונה בתיק או לאחריה. בהמשך (עמוד 49) נפרט על ההליך המחשבי שנקט במערכת לגבי הזימונים לפגישת המהו"ת והמעקב אחריה.

- יובהר, כי הנתונים הבאים שנציג לגבי פגישת המהו"ת, כמו האם התקיימה בפועל, מתי התקיימה, הפלטפורמה שבה התקיימה, הדיווחים עליה ועוד, מובאים רק מתוך הנתונים הקיימים בתוך התיקים במערכת נט המשפט. כלומר, ייתכן למשל שהתקיימה בתיק מסוים פגישת מהו"ת אולם לא היה כל דיווח עליה, ולכן לא נוכל לדעת על כך.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המשכנו ובדקנו, מתוך התיקים שבהם הצדדים הופנו לפגישת מהו"ת, מהו אחוז התיקים שבהם **התקיימה פגישת מהו"ת**. בתיקי תאד"מ – תביעה כספית משנת 2021, מצאנו כי פגישת המהו"ת התקיימה ב-89% מן התיקים שבהם הצדדים הופנו למהו"ת (שמונה מתוך תשעה תיקים). עוד מצאנו, כי בשישה מתוך שמונת התיקים שבהם התקיימה ישיבה מהו"ת, שני הצדדים היו מיוצגים. בשני התיקים הנוספים, הנתבעים לא היו מיוצגים.

בתיקי ת"א – תביעה כספית משנת 2021, מצאנו כי פגישת המהו"ת התקיימה ב-56.1% מן התיקים שבהם הצדדים הופנו למהו"ת (32 מתוך 57 תיקים). ב-14 תיקים נוספים אין אינדיקציה לקיום פגישת המהו"ת (בעשרה מהתיקים הללו נקבע מועד לפגישה). בכל תיקי 2021 שבהם התקיימה ישיבת מהו"ת, שני הצדדים היו מיוצגים. בתיקי 2017, פגישת המהו"ת התקיימה ב-68.6% מן התיקים שבהם הצדדים הופנו למהו"ת (35 מתוך 51 תיקים). כלומר, ניתן לראות **ירידה** בשיעור פגישות המהו"ת שאכן התקיימו בתיקי 2021 (לפחות בהתאם לנתונים שלגביהם יש בידינו אינדיקציה). בתיק אחד אין אינדיקציה לקיום הפגישה על אף שנקבעה. בתיקי 2017 שבהם התקיימה מהו"ת, בכל התיקים פרט לאחד, שני הצדדים היו מיוצגים (במקרה הנוסף הנתבע לא היו מיוצג).

נזכיר כי **בנספח א'** ניתן לראות את שיעורי קיום פגישות המהו"ת הדיון המקדמי בחלוקה למחוזות. עוד בדקנו, את הפרשי הזמנים בין מועד הגשת התביעה למועד שבו התקיימה פגישת המהו"ת. בתיקי תאד"מ – תביעה כספית משנת 2021 מצאנו, כי פרק זמן זה עמד בממוצע על 174.2 ימים (חציון – 184 ימים; טווח: 87 – 238 ימים). בתיקי ת"א – תביעה כספית משנת 2017 מצאנו, כי פרק הזמן בין הגשת התביעה ופתיחת התיק ועד למועד שבו התקיימה פגישת המהו"ת עמד בממוצע על 204.1 יום (חציון – 188 ימים; טווח: 60 – 455 ימים). לעומת זאת, בשנת 2021, פרק זמן זה ירד ועמד על 176 ימים (חציון: 173 ימים; טווח: 76 – 383 ימים).

תקנה 37(ד) קובעת, כי "פגישת המהו"ת תתקיים בלא עלות, לא יאוחר משלושים ימים ממועד המצאת ההודעה על מינוי מגשר המהו"ת". במטרה לבדוק האם פגישות המהו"ת שהתקיימו בתיקי המדגם עמדו בתנאי תקנה זו, בדקנו את פערי הזמנים עד לקיום פגישת המהו"ת ממועד שליחת ההודעה:²¹ בתיקי תאד"מ – תביעה כספית פגישות המהו"ת התקיימו בממוצע 54 ימים לאחר מועד שליחת ההודעה בדבר הפגישה (חציון: 49 יום; טווח: 17-91 יום). ברבע מן התיקים, הפגישה התקיימה תוך 30 יום ממועד שליחת ההודעה (שני תיקים).

בתיקי ת"א – תביעה כספית משנת 2021 הצלחנו לזהות את התאריך שבו התקיימה פגישת המהו"ת ב-27 תיקים (מתוך 32 תיקים שזיהינו כי התקיימה בהם פגישת מהו"ת). בתיקים אלו פגישות המהו"ת התקיימו בממוצע 63 ימים לאחר מועד שליחת ההודעה (חציון: 49 ימים; טווח: 15-316 ימים). בכשליש מהם, הפגישה התקיימה תוך 30 יום ממועד שליחת ההודעה (שמונה תיקים).

²¹ אמנם באמצעות נט המשפט ניתן לדעת מהו המועד שבו הצדדים צפו בהודעה על המהו"ת, אולם מאחר שכל צד צופה במועד אחר, ולעיתים יש ריבוי צדדים ועו"ד, החלטנו לחשב את הזמנים ממועד שליחת ההודעה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

נציין, כי ראינו בחלק מהתיקים הודעות על קיום פגישת מהו"ת ללא ציון התאריך שבו התקיימה, והיו תיקים שבהם לא נשלח דיווח על פגישת המהו"ת כלל, ולמדנו על קיומה של פגישת המהו"ת מתוך פרוטוקול ישיבת קדם המשפט או מתוך הודעה על הסכם פשרה, שבו נכתב כי הצדדים הגיעו לפשרה בעקבות המהו"ת.

בשנת 2017, הצלחנו לזהות את מועד קיום פגישת המהו"ת ב-31 תיקים (מתוך 35 תיקים שזיהינו כי התקיימה בהם פגישת מהו"ת). בתיקים אלו פגישת המהו"ת התקיימה בממוצע 59 ימים לאחר מועד שליחת ההודעה (חציון: 52 ימים; טווח: 1-134 ימים). ב-16% מהם, הפגישה התקיימה תוך 30 יום ממועד שליחת ההודעה (חמישה תיקים).

מאחר שמהנתונים המוצגים עולה, כי במרבית התיקים שבהם התקיימה פגישת מהו"ת וניתן היה לזהות את התאריך שבו התקיימה, הפגישה התקיימה יותר מ-30 יום לאחר מועד שליחת ההודעה, בדקנו **האם ניתן לזהות בתיק בקשת דחייה של פגישת המהו"ת**, והאם היא אכן נדחתה. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו שרק עבור פגישה אחת התבקשה דחייה, והבקשה התקבלה. בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2021 התבקשה דחיית הפגישה בשישה תיקים. חמש מהבקשות התקבלו. בשנת 2017 התבקשה דחיית פגישה בעשר תיקים וכל בקשות הדחייה אושרו. לאחר זאת, בדקנו האם יש שינוי בפערי הזמנים בין מועד שליחת הזימון לפגישת המהו"ת ובין מועד קיומה בפועל, כאשר לא מתחשבים בתיקים שבהם התבקשה דחיית מועד הפגישה. לא מצאנו השפעה רבה: בתיקי 2021, פער הזמנים ירד במעט ל-59 ימים, ובתיקי 2017 פער הזמנים ירד במעט ל-54 ימים.

המשכנו ובדקנו **האם פגישות המהו"ת אכן התקיימו במועד שנקבע להן**. בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2017 מצאנו כי 57.1% מפגישות המהו"ת התקיימו ביום שנקבע להן (20 מתוך 35 תיקים). פרק הזמן בין המועד שנקבע לפגישת המהו"ת למועד שבו התקיימה בפועל עמד בממוצע על 8.6 יום (חציון – 0 ימים, משמע התיקים ביום שנקבע; טווח: 0-48 ימים). בשנת 2021, מצאנו כי 62.5% מפגישות המהו"ת התקיימו במועד שנקבע להן (20 מתוך 32 תיקים). פרק זמן בין מועד הדיון שנקבע למועד בו התקיים עומד על 2.8 ימים בממוצע (חציון: 0 ימים; טווח: 0-37), כלומר, ניתן לראות כי פרקי הזמן בין המועד שאליו נקבע הקד"מ ובין המועד שבו התקיים בפועל **הצטמצמו**, וכי יש פחות דחיות של מועד פגישת המהו"ת.

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית משנת 2021 מצאנו כי 66.6% מפגישות המהו"ת התקיימו במועד שנקבע להן (ארבעה מתוך שישה תיקים). בשני תיקים נוספים לא צוין במפורש המועד אליו נקבעה פגישת המהו"ת. פרק הזמן בין המועד שנקבע לפגישת המהו"ת למועד שבו היא התקיימה בפועל עמד בממוצע על 9.5 יום (חציון – 0 ימים, משמע התיקים ביום שנקבע; טווח: 0 – 30 ימים).

נתון נוסף שבדקנו הוא, בתיקים שבהם אכן התקיימה פגישת מהו"ת, **מהי הפלטפורמה שבה התקיימה הפגישה** (פרונטלית או מקוונת). יוער, כי את שאלת הפלטפורמה בדקנו רק לגבי תיקי 2021, שכן קיום פגישות באופן מקוון לא היה רלוונטי ל-2017. מצאנו, כי בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מרבית הפגישות התקיימו פרונטלית (ארבע פגישות), אחת התקיימה באופן מקוון ולגבי שלוש פגישות נוספות לא מצאנו אינדיקציה לגבי הפלטפורמה שבה התקיימו. בתיקי ת"א - תביעה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

כספית מצאנו כי 13 פגישות מהו"ת התקיימו פרונטלית, 11 התקיימו באופן מקוון ולגבי שמונה הנוספות אין אינדיקציה לגבי אופן קיומן.

בהמשך לכך, שאלנו את השופטים האם מניסיונם הצדדים פועלים לפי הוראות התקנות ביחס לפגישת המהו"ת. 109 שופטים השיבו על שאלה זו. פילוג התשובות יפורט להלן (בסדר יורד לפי כמות השופטים):²²

- **כן, לרוב כן או כן עם הסתייגות** (73 שופטים). למשל: "יחסית כן. זה מה שמוכיח שכאשר מתעקשים על קיום התקנות זה משתלם. לוקח לעורכי הדין זמן להפנים את השינויים ולקיים את הוראות התקנות"; חלק מהשופטים השיבו כן אבל עם הסתייגויות שונות, למשל: "אם הצדדים מוזמנים - הם משתתפים, אך לעיתים רחוקות מקדמים במסגרת זו הסדר פשרה. אם הצדדים לא מוזמנים, הם לא מקדמים זאת בד"כ ומעדיפים להגיע לקד"מ"; "כן, אבל פעמים רבות מצוות אנשים מלומדה ולצאת ידי חובה"; "לרוב כן, אם כי לפעמים ימהפה אל החוץ". תשובות נוספות עם הסתייגות היו כי הצדדים מקיימים את פגישת המהו"ת אבל רק כדי לא להיות מחויבים בהוצאות, או שהם מקיימים מאחר שהם מקבלים זימון מבית המשפט ומתקיים פיקוח על הליך המהו"ת.
- **"לא" או "לרוב לא"** (עשרה שופטים).

26 שופטים נוספים ציינו כי אין להם מידע בנושא, או שפגישת המהו"ת אינה רלוונטית לעבודתם, למשל מאחר שהם מטפלים בתיקי נזקי גוף, או שנושא המהו"ת מצומצם בבית המשפט שבו הם עובדים. אחד השופטים ציין, כי "לא נתתי דעתי אם קיימו או לא מהו"ת". שופט אחר העיר כי "לא מקבלים עדכונים מפורטים בעניין זה למעט דיווח על גבי טופס מהמגשר, אשר נסרק לתיקיית נייר במסמך לא מהותי. יש להבליט יותר עניין זה ברמת דיווח, וברמת מערכת בנט המשפט".

בשאלון לעורכי הדין שאלנו שאלה דומה (האם מניסיונם ברוב התיקים שבטיפולם הצדדים פועלים לפי הוראות התקנות ביחס לפגישת המהו"ת). 646 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר בדומה לשופטים, מרביתם (76%) השיבו כי הצדדים פועלים על פי הוראות התקנות בעניין פגישת המהו"ת, ו-24% השיבו כי הצדדים לא פועלים לפי ההוראות בעניין פגישה זו.

את עורכי הדין שהשיבו שברוב התיקים שבטיפולם הצדדים לא פועלים לפי הוראות התקנות ביחס לפגישת המהו"ת, המשכנו ושאלנו מדוע הם לא פועלים על פי ההוראות. 113 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 41% השיבו כי הן מיותרות ואין בהן צורך, 23% השיבו שבשל העדר הקפדה ואכיפה מצד השופטים, 12% השיבו שלא ידעו על קיומה של פגישת המהו"ת או שלא הוזמנו אליה, 11% השיבו כי פגישת המהו"ת לא רלוונטית בתביעות נזיקיות, ו-10% השיבו כי קיים חוסר אמון

²² בחלוקה בין הערכאות: מקרב 18 שופטי המחוזי שהשיבו על שאלה זו, 61% השיבו כי הם אינם יודעים או כי הדבר אינו רלוונטי לגביהם (11 שופטים). שלושה שופטים השיבו "כן", ואחד מהם פירט כי הליך המהו"ת עדיף על הדין המקדמי שכן יש בו צד נוסף. השאר השיבו שלא או במידה לא רבה. מקרב 89 שופטי השלום שהשיבו על שאלה זו, 79% מהשופטים השיבו "כן", או "לרוב כן", או לפעמים או כן עם הסתייגויות שונות (70 שופטים). 18% מהשופטים השיבו "לא" או "לרוב לא" (16 שופטים). השאר השיבו כי הם אינם יודעים או כי אין רלוונטיות לעבודתם.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

במגשר ואי רצון של הלקוח לשלם עוד כסף בהליך. בעניין זה פירט אחד מעורכי הדין כך: "בחירת 'המגשרים' במהו"ת הינה בחירה אומללה, לא מתאימים לתפקיד, נעדרי אוריינטציה לגשר, תחושה שיש בזבוז זמן מכון בחלק של פגישת המהו"ת - כמעט ולא מדברים על המהו"ת אלא ישנה דחיפה של המגשרים לפנות לגישור בעלות כספית. אין חובת הצהרה של המגשר על קשריו עם הצדדים האחרים או באי כוחם." עורך דין אחר כתב: "פגישת מהות עולה כסף ללקוח. ככל שהיא נעשית על ידי גורמים חיצוניים הם מייקרים את ההליך ב- 10,000 ש"ח ומעלה. המגשרים שנכללו בהליכים האריכו את תהליך הגישור שהעלה חרס אבל הביא רווח כלכלי עבורם. ההליך המשפטי בוורסיה של התקנות החדשות מונע הליך הוגן ואת הגישה לבית המשפט כדי לקבל דין צדק. בעיקר עבור אוכלוסיות חלשות וגם כאלה ממעמד הביניים שעל אף השתכרותם נמצאים מתחת לקו העוני."

בנוסף, 3% מעורכי הדין השיבו תשובות מגוונות אחרות.

כאן המקום לפרט את **המהלכים המחשוביים שנקטו במערכת בנוגע להתראות על קיום הליך מהו"ת**, ולהוסיף המלצה בנדון:

בהתאם להסבר שקיבלנו מעו"ד נטלי לוי, מנהלת תחום הגישור בהנהלת בתי המשפט, כך מתנהל ההליך המחשובי (באמצעות מערכת נט המשפט) ביחס להפניית הצדדים לפגישת המהו"ת והמעקב אחריה ואחרי תוצאותיה. עו"ד לוי הסבירה כי התהליך נכנס לחלק מבתי המשפט במהלך שנת 2020, והוא הוחל בכל בתי המשפט בשנת 2021:

- מינוי מגשר** - כשלב ראשון בתהליך, המערכת יוצרת משימה לממונה המהו"ת למינוי מגשר. המערכת ממתנה לפעולת הממונה. ברגע שמוקצה מגשר מהו"ת, המערכת סוגרת את המשימה אוטומטית ויוצרת משימת המתנה, למשך 60 ימים, לקבלת תוצאות פגישת המהו"ת. בזמן הזה, מגשר המהו"ת אמור לקבוע פגישת מהו"ת ולזמן אליה את הצדדים. במהלך פגישת המהו"ת יוחלט אם יתקיים תהליך גישור או לא.
 - דיווח תוצאות בתהליך** - המגשר שהתמנה בתיק נדרש לדווח על תאריך פגישת המהו"ת שקבע ועל תוצאותיה. בהמשך וככל שהצדדים הסכימו לגישור, הוא נדרש לדווח על תוצאותיו. לשם כך, התווספה לנט המשפט פעילות חדשה המתאפשרת רק בהרשאה מיוחדת, לעדכון נתוני מהו"ת באמצעות האתר. העדכון נכנס לתיקיית פעילות לצדדים בתיק האלקטרוני באתר. בנוסף, בתיק האלקטרוני במזכירות, יש אפשרות להציג מסך (בפרטים כלליים) שבו יכול ממונה מהו"ת בלבד לעדכן נתוני מהו"ת. זאת, למקרה שהמגשר לא ביצע את העדכון באתר. הנתונים גלויים לצפייה לכל משתמש.
 - קליטת תוצאות פגישת מהו"ת** - אם תקופת המתנה לתוצאה חלפה, המערכת מציגה לממונה המהו"ת הרלבנטי משימה על המחדל. אם הממונה לא מגיב התהליך נתקע. ככל שתוצאות פגישת המהו"ת התקבלו, המערכת תפעל לפיהן כדלקמן:
- אם מתקבלת תוצאה על אי-קיום תהליך גישור, המערכת תסגור את משימת המתנה ותעבור להמשך הפעילות בתיק;
 - אם מתקבלת תוצאה על קיום התהליך, באופן מלא או חלקי, המערכת תיצור משימת המתנה של שלושה חודשים (משימה למערכת) עד לקבלת תוצאות הגישור.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

4. **קבלת תוצאות תהליך הגישור - תהליך הגישור מתקיים מחוץ למערכת. בסופו המגשר מודיע לבית המשפט אם הושג הסדר בין הצדדים או לא.**

- אם לא הוגשו התוצאות ותקופת ההמתנה חלפה, המערכת מציגה לממונה המהו"ת משימה על המחדל;
- אם מתקבלת תוצאה על כישלון הגישור, המערכת סוגרת את משימת ההמתנה (אם היא עדיין פתוחה) ועוברת להמשך הפעילות בתיק;
- במקרה של הסדר או הסדר חלקי, המגשר מעביר לבית המשפט את מסמך ההסדר על מנת ששופט יאשר אותו כפסק דין. המערכת יוצרת שתי משימות: אחת לשופט בתיק והשנייה לממונה המהו"ת.

לדעתנו, נקודה שעלולה להיות בעייתית בתהליך המתואר היא כאשר מועברת לממונה המהו"ת משימה על מחדל (העדר דיווח על תוצאות פגישת המהו"ת או דיווח על הליך המהו"ת), וככל שהממונה לא פועל בנושא, ההליך "נתקע", ואין למעשה דרך להתגבר על כך. בנוסף, **אנו ממליצות להוסיף התראה שתישלח לשופט המטפל בתיק** בנוגע לקיומה/ אי קיומה של פגישת המהו"ת, **לפחות 14 ימים לפני מועד הקד"מ הראשון** הקבוע בתיק (בדומה למפורט לעיל לגבי הוספת ההתראה על הדיווח לגבי הדיווח המקדמי), או מועד אחר מספיק זמן מראש, על מנת שהשופט יוכל לתת דעתו לכך ולתת החלטה מתאימה, ולא לגלות זאת לראשונה במהלך ישיבת קדם המשפט עצמה.

המשכנו ושאלנו את השופטים, **האם מניסיונם חל שינוי כלשהו הנוגע להשתתפות הצדדים בפגישת המהו"ת מאז כניסת התקנות החדשות**. 93 שופטים השיבו על שאלה זו. פילוג התשובות יפורט להלן:

- **"כן" או "נראה שכן"** (26 שופטים). בין תשובות השופטים בקבוצה זו ניתן היה למצוא כי הצדדים מרגישים מחויבים יותר ומשתפים פעולה יותר לאחר התקנות החדשות, כי המגשרים עצמם טובים יותר, כי יותר תיקים נסגרים בעקבות המהו"ת, כי קיימת כיום יותר מודעות להליך המהו"ת ולהליכים אלטרנטיביים בכלל, כי ההליך מוסדר ומובנה בצורה טובה יותר כאשר עוה"ד הממונה מנתב את התיקים למהו"ת, כי קיימת השתתפות משמעותית יותר של הצדדים במהו"ת ועוד. אחד השופטים העיר כי **"נושא הגישור הפנימי [במסגרת המהו"ת - ד"א] מקבל "נפח" משמעותי יותר ולעיתים צדדים מסכימים לחזור למגשר תוך כדי ניהול ההליך"**;
- **"לא" או "כמעט לא"** (41 שופטים). אחת השופטות השיבה, כי **"למיטב הערכתי לא חל שינוי. אני מתרשמת שקיימת נכונות אך רבים טוענים כי לא זומנו לפגישות אלה. במקרים בהם הצדדים מזווחים כי לא זומנו, בקדם המשפט ניתנת החלטה להעביר התיק לקביעת פגישת מהו"ת, במקביל למתן הוראות לקידום ההליך"**. גם כאן יוער, כי ככל שתיקבע התראה כפי שהמלצנו כאשר לא מוגש דיווח על פגישת מהו"ת, השופט יוכל לתת החלטה מתאימה עוד לפני מועד הקד"מ, וכך לא "לבזבז" ישיבת קדם משפט על החזרת הצדדים למהו"ת.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מעבר לזאת, 24 שופטים ציינו כי הם אינם יודעים, או כי אין להם יכולת להעריך (אחד השופטים העיר כי "בדרום לא הייתה מהו"ת עד לתקנות"), או כי אין רלוונטיות לעבודתם, למשל מאחר שהם מטפלים בתיקי נזקי גוף או סדר דין מהיר או תיקי משפחה.

בנוסף, שופט אחד השיב כי הליך המהו"ת "עבד גם אז וגם היום", ושופט אחר העיר כי יש "לאפשר פנייה עצמאית לגישור במקום מהו"ת".

3.3.2. תוצאות פגישת המהו"ת

באותם תיקים שבהם אכן התקיימה פגישת מהו"ת, בדקנו האם תוצאותיה דווחו לבית המשפט, ומה היו התוצאות. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, במרבית התיקים שבהם התקיימה פגישת מהו"ת, מצאנו בתיק בנט המשפט דיווח על תוצאותיה לבית המשפט (שש מתוך שמונה פגישות). בשני מקרים, פגישת המהו"ת הניבה פנייה להליך גישור. באחד מהתיקים הליך הגישור הסתיים בהסכם פשרה, אשר סגר את התיק.

בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2021, מצאנו דיווח על תוצאת הפגישה לבית המשפט ב-27 תיקים, מתוך 32 תיקים שבהם התקיימה פגישת מהו"ת (84.4% מהתיקים). ב-14 מהתיקים פגישת המהו"ת הניבה פנייה להליך גישור (51.8% מהתיקים שתוצאתם דווחה). ב-78.5% מהתיקים הללו (11 תיקים), הליך הגישור הוביל לסגירת התיק: 10 מתוך 11 התיקים הסתיימו במתן תוקף של פסק דין להסכם הגישור, ובתיק האחרון הצדדים ביקשו כי התביעה תידחה בעקבות הגישור.

בתיקי 2017, בכל 35 התיקים שבהם התקיימה פגישת מהו"ת, תוצאותיה דווחו לבית המשפט. 21 מפגישות המהו"ת הניבו פנייה להליך גישור (60% מהתיקים שתוצאתם דווחה). ב-62% מהתיקים שבהם פנו לגישור (13 תיקים), הליך הגישור הוביל לסגירת התיק: שמונה תיקים הסתיימו במתן תוקף של פסק דין להסכם הגישור, בשלושה תיקים הצדדים ביקשו כי התביעה תידחה בעקבות הגישור, ובשני מקרים הצדדים ביקשו כי התביעה תימחק. כלומר, ניתן לראות שיעור גבוה יותר של תיקים שנסגרים בעקבות הגישור בשנת 2021 לעומת שנת 2017.

3.3.3. התייחסות השופטים לאי קיומה של פגישת המהו"ת

כאמור, תקנה 38 לתקנות החדשות קובעת כך:

"(א) בית המשפט רשאי בקדם-המשפט להורות לבעל דין שהפר הוראות תקנות 35 עד 37 למלאן, זולת אם מצא טעמים מיוחדים שלא לעשות כן; הפר התובע הוראות אלה, רשאי בית המשפט, בלי לגרוע משאר סמכויותיו, להתלות את ההליך עד שהוא ימלא אותן כנדרש ואף למחוק את התובענה מטעמים מיוחדים.

(ב) סבר בית המשפט כי בעל דין לא מילא אחר הוראות פרק זה במלואן או בחלקן ולא היתה סיבה מוצדקת להתנהלותו, יחייבו בהוצאות לאלתר לטובת בעל הדין שכנגד או לטובת אוצר המדינה, ולא יאוחר מתום ישיבת קדם-המשפט האחרונה, אף אם לאחר מכן מילא אחר ההוראות, זולת אם מצא טעמים מיוחדים שלא לעשות כן."

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בדקנו בנתוני מדגם התיקים, לגבי אותם תיקים שבהם לא התקיימה פגישת מהו"ת, מה הייתה תגובת השופטים לכך. ראשית בדקנו, **האם ניתנה החלטה כלשהי של בית המשפט** (בהחלטה עצמאית או במהלך קדם המשפט הראשון) **המחייבת את הצדדים לקיים את פגישת המהו"ת**, או שבית המשפט ביקש הסבר לאי קיומה. נזכיר, כי בפרק קדם המשפט, בדקנו נתונים מתוך תיקי המדגם וכן הפנינו לשופטים שאלות הנוגעות לבירור ולהטלת סנקציות בגין אי קיום התקנות, בין היתר קיום הדיון המקדמי או פגישות המהו"ת, במהלך ישיבות קדם המשפט (ראו תת פרק 3.5.3.5).

בתיקי ת"א - תביעה כספית, בית המשפט מברר למה לא התקיימה פגישת מהו"ת בכ-30% מהתיקים שבהם לא התקיימה פגישת מהו"ת (30% בשנת 2021 ו-28.5% בשנת 2017), שהם שלושה מקרים משנת 2021 ושבעה מקרים משנת 2017. בשניים משלושת המקרים הללו בשנת 2021 ובארבעה משבעת המקרים משנת 2017, בית המשפט נתן גם החלטה בכתב המחייבת את הצדדים לקיימה, ובמקרה נוסף משנת 2017 בית המשפט נתן החלטה המחייבת קיום פגישת מהו"ת במהלך קדם המשפט עצמו. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, לא מצאנו כי ניתנה החלטה כלשהי המחייבת את הצדדים לקיים את פגישת המהו"ת, או בירור כלשהו של בית המשפט אשר לסיבת אי קיומה של פגישת המהו"ת, בתיקים שבהם לא התקיימה.

בהמשך לכך, שאלנו את השופטים, **האם כאשר הם נוכחים לדעת במהלך הטיפול בתיק כי הצדדים לא קיימו את דרישות התקנות בדבר פגישת המהו"ת, הם שואלים את הצדדים על כך ומבררים מהי הסיבה לכך**. פילוח תשובות השופטים יוצג בטבלה שלהלן:

מספר שופטים שהשיבו	כך מבררים	לא מבררים	מבררים לפעמים
7	4 שופטים	3 שופטים	-
91	62 שופטים	27 שופטים	2 שופטים
98	66 שופטים (67%)	30 שופטים (31%)	2 שופטים

מהטבלה עולה, כי מרבית השופטים השיבו שהם אכן מבררים עם הצדדים מדוע לא קיימו פגישת מהו"ת. לא נוכל שלא להעיר, כי תשובות אלו אינן עולות בקנה אחד עם הממצאים שפירטנו לעיל מתוך נתוני המדגם (אם כי חשוב לסייג כי מדובר כאמור במדגם בלבד).

את השופטים שהשיבו כי הם לא מבררים, המשכנו ושאלנו **מהי הסיבה לכך שהם אינם מבררים מדוע הצדדים לא קיימו פגישת מהו"ת**. 28 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- פגישת המהו"ת אינה מעניינם של השופטים והם אינם מעורבים בה, וכן כי הנושא באחריות ממונה המהו"ת (11 שופטים);
- עצם הבירור מעכב או מסרבל את הדיון בתיק, השופטים מעדיפים לעסוק בקידום ענייני של התיק (שישה שופטים);
- במהלך הקד"מ השופטים ממילא מבררים אם הצדדים מוכנים לפנות לגישור או פישור, וככל שיש סיכוי לכך השופטים עצמם פועלים להפנות את הצדדים לגישור (שלושה שופטים);

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

- הבירור עצמו עלול להעמיס על השופטים (שני שופטים). אחד מהם השיב: "אנחנו ממילא עמוסים, התיק קבוע ל-30 דקות בדיונים מהירים", והאחר השיב: "יש לשופט מספיק מטלות ויש להקים גורמים מנהליים שירדפו אחרי צדדים".
- נושא המהו"ת אינו רלוונטי בתיקי נזיקין (שני שופטים);
- עצם הבירור מחריף את הסכסוך בין הצדדים (שופט אחד);
- "כיוון שמדובר בסופו של יום בהליך וולונטרי במהותו" (שופט אחד).

שופט נוסף השיב "כי קיבלתי דיווח שפגישת המהו"ת לא צלחה, או שהם לא רצו להשתתף", ואחר כתב "מה שלא נעשה אין להשיב".

המשכנו ובדקנו בתיקי המדגם, כאשר השופטים נוכחו לדעת שלא התקיימה פגישת מהו"ת כנדרש, **האם הם הטילו סנקציה כלשהי על הצדדים** (בהתאם לתקנה 38), כמו פסיקת הוצאות, התליית ההליך, מחיקת התביעה וכו'. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית לא מצאנו אף תיק שבו הוטלו סנקציות על הצדדים בשל אי השתתפותם בפגישת מהו"ת. בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו תיק אחד בלבד משנת 2021 שבו נפסקו הוצאות לצד שכנגד ולמגשר בשל אי קיום פגישת המהו"ת. בשנת 2017, לא מצאנו אף תיק שבו הוטלה סנקציה כלשהי על אי קיום פגישת המהו"ת.

פנינו ושאלנו את השופטים, **האם כאשר הצדדים אינם מקיימים את פגישת המהו"ת, הם מטילים עליהם סנקציות, בהתאם לתקנה 38**. פילוח תשובות השופטים יוצג בטבלה שלהלן:

מספר שופטים שהשיבו	כן מטילים סנקציות	לא מטילים סנקציות	
מחוזי	3 שופטים	5 שופטים	8
שלום	22 שופטים	64 שופטים	86
כללי	25 שופטים	69 שופטים	94
	(27%)	(73%)	

מהטבלה שלעיל ניתן לראות, כי מרבית השופטים השיבו כי הם לא נוהגים להטיל סנקציות על הצדדים שאינם מקיימים את פגישת המהו"ת. כאן, נתוני המדגם, כפי שפורטו לעיל, קרובים יותר לתשובות השופטים (אם כי חשוב לסייג כי מדובר כאמור במדגם בלבד).

את השופטים שהשיבו כי הם לא מטילים סנקציות, המשכנו ושאלנו **מהי הסיבה לכך**. 61 שופטים השיבו על שאלה זו. אלו התשובות שקיבלנו:

- הטלת הסנקציות מיותרת, בין היתר מאחר שמדובר בהליך וולונטרי וכפייה לא תועיל, או כי אין בה טעם מאחר שהליך המהו"ת עצמו אינו יעיל (14 שופטים). למשל, אחד השופטים השיב כי "הליך המהות לא מסייע ב-99% מהמקרים"; ואחרת השיבה כי "לא חושבת שיש לכך תרומה מהותית אם לצדדים אין אינטרס לקדם את התיק". שופט נוסף השיב כך: "הצדדים לא בשלים בשלב הזה לפגישת מהו"ת. כל צד אך זה שמע מעורך הדין שלו שהוא הולך להביס את הצד השני ולנצח, וגם שילם על זה שכר טרחה";

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- הליך המהו"ת אינו מעניינם של השופטים אלא של ממונה המהו"ת או המזכירות (13 שופטים). מתוכם, עשרה שופטים השיבו כי מדובר באחריותו של ממונה המהו"ת, ושלושה שופטים נוספים השיבו כי לרוב אי קיום המהו"ת אינו נובע ממחדל של הצדדים, אלא של המזכירות שאינה שולחת להם הפנייה למהו"ת כנדרש. למשל, אחד מהם השיב כך: "ברוב המקרים אי קיום ישיבת מהו"ת הוא תולדה של היעדר זימון הצדדים לישיבות אלה. יש מקום לחדד הנהלים למזכירות להעביר את התיקים לממונה על המהו"ת לשם קביעת המגשר והמועד. לאחרונה נתקלתי במקרים בהם תיקי סדר דין מהיר הופנו לפגישת מהו"ת, בעוד תיקים אזרחיים לא הופנו";
- הטלת סנקציות עלולה לפגוע בהליך וללבות את הסכסוך בין הצדדים (שמונה שופטים);
- מעדיפים להפנות את הצדדים לקיום פגישת המהו"ת במקום להטיל סנקציות (ארבעה שופטים);
- נמנעים ככלל מהטלת סנקציות על בעלי דין (ארבעה שופטים);
- אין צורך בהטלת סנקציות מאחר שמניסיונם של השופטים, לרוב הצדדים אכן מגיעים למהו"ת כנדרש ומקיימים את הוראות התקנות בעניין (ארבעה שופטים);
- הטלת סנקציות על אי קיום פגישת מהו"ת אינה רלוונטית בתיקי נזיקין (ארבעה שופטים);
- מעדיפים להתמקד בקידום ההליך (שלושה שופטים);
- ממילא הצדדים אינם מחויבים לפנות לגישור בעקבות פגישת המהו"ת, ועל כן אין מקום להטלת סנקציות (שני שופטים).

תשובות נוספות שקיבלנו משופטים בודדים היו אלו:

- חוסר מודעות לאפשרות להטיל סנקציות;
- "לא נתקלתי עדיין בטענות בעניין זה";
- "אנחנו ממילא עמוסים";
- "לא מוצדק לחייב בהוצאות";
- "כי לא מטיל".

בהמשך לכך, שאלנו את עורכי הדין האם הוטלו עליהם או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום פגישת מהו"ת (הוצאות, חיוב לחזור ולקיים פגישת מהו"ת ועוד). 144 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מרביתם המכרעת (90%) השיבו שלא הוטלו סנקציות ו-10% בלבד השיבו שהוטלו סנקציות.

3.3.4. עמדות השופטים לגבי פגישת המהו"ת

לאחר שהצגנו את הנתונים העולים מניתוח מדגמי התיקים ומשאלוני השופטים לגבי יישום התקנות הנוגעות לפגישת המהו"ת, נציג כאן את עמדותיהם הכלליות של השופטים לגבי פגישת

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

המהו"ת. במסגרת השאלון לשופטים, שאלנו האם לדעתם פגישת המהו"ת מסייעת לייעול הדיון בהליך ולצמצום הפלוגות בו. 114 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:²³

- "כן" או "לרוב כן" (42 שופטים). למשל: "כן. זה מכניס רצינות. מעורר את הצדדים. ממקד פלוגתאות. לפעמים זה אפילו סוגר תיק", או "כן, לפחות, אם לא יותר, מהליך דיון מקדמי. לרוב זה במפגש פרונטאלי (להבנת), ועושים שם "נפשות" להליך הגישור המבורך";
 - לעתים הליך המהו"ת תורם ולעתים לא, בעיקר כאשר הצדדים אכן מסכימים לפנות לגישור (15 שופטים);
 - "לא" או "לרוב לא" (31 שופטים). אלו כמה דוגמאות מתוך תשובות השופטים בקטגוריה זו: "הליך המהו"ת לא מסייע ב-99% מהמקרים. במשך כמעט שנתיים מאז כניסת התקנות לתוקף הפניתי את כל התיקים המתאימים להליך מהו"ת. חזרו כ-3 בלבד עם הסכמי פשרה";
 "... ברוב המקרים ההליך אינו ממוצה כראוי";
 "... להערכתי מגיעים להסדרי גישור ב- 5-10% מהתיקים";
 "באחוזים מאד נמוכים להבנתי. ספק אם המאמץ והמשאבים שמושקעים בכך מוצדקים נוכח התוצאה".
- על כך יוער, כי בהתאם לנתונים שהצגנו לעיל בתת הפרק שעסק בתוצאות פגישת המהו"ת, לפחות בתיקי ת"א – תביעה כספית, בחלק ניכר מהתיקים שבהם התקיימה פגישת מהו"ת הצדדים הסכימו לפנות לגישור, ומרבית התיקים שהופנו לגישור נסגרו בהסכמים.
- תרומת הליך המהו"ת תלויה בסוג התיק (שלושה שופטים). שופט אחד השיב כי יש תרומה בתיקי נזיקין, שופט נוסף השיב כי בתיקי פוליסה, בניגוד לנזקי גוף שבהם אין מהו"ת, יש הליך מהו"ת והוא "בהחלט מסייע ומקדם". השופט השלישי השיב כי בתחום הנזיקין הליך המהו"ת לא תורם, שכן "הצדדים בוחרים לפנות למגשרים האמונים עליהם".
 - תרומת הליך המהו"ת תלויה בזהות המגשר (שני שופטים). אחד מהם הוסיף כי המהו"ת מועילה "במקרים מעטים לצערי במחוז דרום".

בנוסף, 21 שופטים ציינו כי הם אינם יודעים או שאין רלוונטיות לסוגי התיקים שבהם הם מטפלים (כמו שופטי מחוז), או כי עדיין אין להם תובנות בעניין.

הערה נוספת שקיבלנו מאחד מהשופטים הייתה כי "ישנו באג בנט המשפט (הצפתי אותו לאחרונה גם מול אנשי המחשוב), שבגללו בהרבה מאוד מקרים לא מתבצעת בפועל הפנייה למהו"ת". אשר לכך יוער, כי עו"ד נטלי לוי מסרה כי העניין ידוע ומטופל מול פרויקט נט המשפט.

²³ בחלוקה בין הערכאות: מקרב 21 שופטי המחוזי שהשיבו על שאלה זו, 67% השיבו כי הם לא יודעים או כי הליך המהו"ת אינו רלוונטי לעבודתם בבית המשפט המחוזי (14 שופטים), 24% מהשופטים סברו כי הליך המהו"ת לא תורם כלל או תורם במידה מצומצמת בלבד לייעול הדיון (חמישה שופטים), ושני שופטים בלבד סברו כי הליך המהו"ת אכן תורם לייעול הדיון. מקרב 91 שופטי השלום שהשיבו על שאלה זו, 64% מהשופטים השיבו "כן" או "לרוב כן" או "לפעמים", או תלו בנסיבות שונות או בסוג התיק (58 שופטים). 30% השיבו "לא" או "לרוב לא" (27 שופטים). השאר השיבו כי הם אינם יודעים או כי אין להם אינדיקציה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

גם לעורכי הדין הפנינו שאלה דומה [עד כמה לדעתם פגישת המהו"ת משפיעה על ייעול הדיון בהליך וצמצום הפלוגתות בו (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה")]. 683 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 37% השיבו "בכלל לא", 28% השיבו "מעט", 25% השיבו "בינוני", 8% השיבו "במידה רבה" ו-2% השיבו "במידה רבה מאוד". כלומר מרבית עורכי הדין סברו כי פגישת המהו"ת אינה מייעלת במיוחד את הדיון.

לסיום שאלנו את השופטים, האם לדעתם יש צורך לשנות משהו בהוראות התקנות הנוגעות לפגישת המהו"ת. 78 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- אין צורך לשנות משהו בתקנות (34 שופטים);
- נדרש שינוי בכל הנוגע לסנקציות על אי קיום מהו"ת (עשרה שופטים). השופטים סברו כי נדרשת הוספת סנקציות מנדטוריות, כמו למשל קביעה בתקנות שללא קיום פגישת המהו"ת התיק לא ייקבע לקד"מ בבית המשפט, ואפשרות שהטלת סנקציות תעשה כבר בשלב המהו"ת ללא מעורבות של שופט. אחד השופטים הציע להפוך את ברירת המחדל: "ייתכן שניתן לקבוע במפורש הוראה על סנקציה למי שלא ישתתף בישיבת מהו"ת ולהתיר לבימ"ש לפטור מכך במקרים מתאימים". שופטת אחרת הציעה לקבוע סנקציות הנוגעות לתשלום למגשר, והוסיפה כי: "יש קושי עם העדר דיווח שוטף של מגשרי המהו"ת כך שיש קושי כשופטת לעקוב אחרי מועד ביצוע הוראות המהו"ת";
- תלוי בסוג התיק (שבעה שופטים). למשל, השופטים השיבו כי בתיקי נזיקין נדרשת התאמה של התקנות לעניין פגישת המהו"ת. תשובות נוספות שקיבלנו בקטגוריה זו היו אלו: "יש תיקים בהם צריך מגשר בעל מומחיות בתחום מסוים או עם כישורים מסוימים. המהו"ת לא נותנת על כך מספיק את הדעת ואם הצדדים כבר היו אצל מישהו וזה לא צלח, יהיה לי יותר קשה למנות מגשר מטעם בית המשפט לאחר מכן"; "אני חושב שצריך לבחון באיזה סוגי תיקים נכון לקיים מהות בשלבים מאוחרים יותר. למשל, בתיק ליקויי בניה לאחר חו"ד מומחה בית משפט. בתיקים מורכבים לאחר השלמת הדיון בבקשות מקדמיות וכו'. זה מצריך מחשבה ומחקר"; "צריך לצמצם את חובת המהו"ת לסוגים מסוימים של תיקים ואולי לתביעות בהיקף מסוים. מהו"ת פוגשת את הצדדים בשלב מוקדם מדי וכשהם עדיים לא בשלים. יתרה מכך, חלק ניכר מגשרי המהו"ת חסרי ניסיון או רלוונטיות לסוג המחלוקת. דווקא "ההצלחה" של המהו"ת בקיום גישור, לרוב ללא תוצאה של סיום, עושה נזק. התיק מתעכב והצדדים שכבר חוו גישור, מוקדם מדי ולא מוצלח, נוטים פחות לקבל הפניה לגישור בשלב המתאים ולפני מגשר ספציפי לפי המלצת בית המשפט"; "לצמצם לתיקים מעל 75 אלף ש"ח ולהחריג סוגי תיקים מסוימים שבהם מהו"ת לעולם לא יצליח (לדוגמה ארנונה)".
- להעביר את האחריות למזכירות (שלושה שופטים). למשל: "נכון היה לקבוע שהמזכירות תערוך ביקורת מספר שבועות לפני הדיון על מנת לוודא שהתקיימה פגישת מהו"ת וכן דיון מקדמי, ובמקרה שלא - להציף את זה לשופט. כאמור, כשאנחנו לומדים את התיק ערב קדם

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- המשפט - כבר מאוחר מדי לזה". כאמור, המלצנו לשלוח התראה לשופטים לפחות 14 יום לפני מועד הקד"מ על מנת שיוכלו להתייחס לנושא המהו"ת בהתאם ;
- יש לבצע שינויים הקשורים לזהות המגשר עצמו (שלושה שופטים). אחד מהם העיר כי יש לשמור על רמה גבוהה של המגשרים, אחר העיר כי יש צורך להקפיד כי המגשר יהיה מקובל על הצדדים, והשופטת השלישית העירה כי המגשרים לא עומדים בזמנים, מה שגורר לעתים בקשות לדחיית מועד הדיון כדי למצות את הליך הגישור ;
 - לחייב את הצדדים לפנות לגישור ולא לפגישת מהו"ת בלבד (שלושה שופטים), לפחות לפי שיקול דעת השופט בתיקים המתאימים. אחד מהם הציע "לחייב שלוש פגישות גישור ממשי בתשלום על חשבון אגרת בית משפט" ;
 - לבטל כליל את חובת המהו"ת מאחר ש"אין בה תועלת" (שני שופטים).
- תשובות נוספות שקיבלנו משופטים בודדים היו אלו :

- אין צורך בשינוי של התקנות אלא בהגברת המודעות לנושא.
- עלות הגישור מהווה מחסום בפני הצדדים ;
- יש להותיר את ההפניה למהו"ת לשיקול דעת השופט בכל תיק ;
- הורדת רף סכום התביעה שממנו ואילך מפנים לגישור ;
- יש להציע גישור פנימי מטעם בתי המשפט ;
- יש לבחון מי מצליח ומי נכשל בהגעה להסכם גישור, באופן סיסטמטי ;
- בעיה בקיום מהו"ת ודיון מקדמי ביחד ; (התייחסנו לבעיה זו לעיל).

נוסף על האמור, שבעה שופטים השיבו כי הם אינם יודעים אם נדרש שינוי, ושני שופטים השיבו "לא רלוונטי".

גם בשאלון עורכי הדין שאלנו האם לדעתם יש צורך לשנות משהו מהוראות התקנות הנוגעות לקיום פגישת המהו"ת. 447 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 20% בלבד השיבו כי ההליך טוב ואין צורך לשנותו. לעומתם, 45% השיבו כי אין בו צורך ויש לבטלו, 8% השיבו כי יש להפוך אותו להליך רשות ולא חובה, 6% הציעו להכניס מגשרים מקצועיים יותר המותאמים לכל תיק, 4% הציעו לחבר את הדיון המקדמי עם המהו"ת ולהתנות אותו בהחלטת ביהמ"ש, 4% כתבו שיש להוזיל את עלויות הגישור, 4% הציעו ששיבת המהו"ת תתקיים בזום, 3% כתבו שכדאי לקיים את הדיון בשלב מאוחר יותר של ההליך, 3% כתבו כי יש להטיל סנקציות על מי שלא מגיע או לוקח את המהו"ת ברצינות, ו-4% השיבו תשובות אחרות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.4. "עוצר הבקשות" ורשימת הבקשות

במטרה לבחון האם התקנות אכן מיושמות והאם הן השיגו את יעדיהן בכל הנוגע לעוצר הבקשות ורשימת הבקשות, בחנו את ממצאי ניתוח מדגם התיקים ואת תשובות ועמדות השופטים ועורכי הדין. את הממצאים נפרט להלן:

3.4.1. קיום עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות

תקנה 49(א) קובעת כי אין להגיש בקשות ממועד הגשת כתב הטענות האחרון ועד למועד ישיבת קדם המשפט הראשונה, כלומר בתקופה זו מתקיים "עוצר בקשות". לעוצר בקשות זה אחד עשר חריגים המנויים בתקנה,²⁴ וביניהם בקשות למתן סעדים זמניים, לצירוף צד להליך, לאיחוד הדיון, לאישור הסדר פשרה ועוד. כלומר, חריגים שהעיכוב בהגשתם עלול לפגוע בניהול הדיון או בזכות מהותית של מי מהצדדים. תקנה 49(ב) קובעת כי "בקשות המנויות בפסקאות (3) עד (7) בתקנת משנה (א), יוגשו לא יאוחר משישים ימים ממועד הגשת כתב הטענות האחרון". בקשות אלו כוללות בקשה לעיכוב הליכים לפי חוק הבוררות, בקשה לבדיקה על ידי מומחה, בקשה לצירוף צד להליך, בקשה לאיחוד הדיון, ובקשה לתיקון כתבי טענות.

בתקופת עוצר הבקשות הצדדים נדרשים "לצבור" את בקשותיהם, ובהתאם לתקנה 49(ג), עליהם להגיש עד 20 יום לפני מועד ישיבת קדם המשפט הראשונה "רשימת בקשות" הכוללת את תמצית הטיעון לגבי כל בקשה, בהיקף של עד עמוד אחד לבקשה. רשימת הבקשות נועדה לאפשר לצדדים ולבית המשפט להיערך לקדם המשפט הראשון, לבחון איזו מהבקשות טעונה בירור משפטי מעמיק אשר מצדיק הגשתה בכתב, ואיזו ניתנת להכרעה על אתר, במהלך דיון קדם המשפט. בעל הדין שכנגד רשאי להשיב בכתב לרשימת הבקשות, בתוך 14 ימים. נקבע, כי דיון בבקשה לא ייחשב כדיון קדם משפט, אלא אם בית המשפט קבע אחרת. כמו כן, תקנה 49(ד) מחייבת את מגיש הבקשה או רשימת הבקשות לפנות לבעל הדין שכנגד שבעה ימים טרם הגשתה, ולהודיע לו על כוונתו להגישה. מטרת חובת הפנייה לצד שכנגד היא לזרז ולייעל את הטיפול בבקשות (ולחסוך את העברת הבקשה לתגובות), וכן לעודד את השיח הישיר בין בעלי הדין ולנסות לייתר לפחות חלק מן הבקשות עוד טרם הגשתן.

בהתאם לתקנה 49(ז), בקשה שלא נכללה ברשימת הבקשות, לא ניתן יהיה להגישה במועד מאוחר יותר אלא ברשות בית המשפט, זאת למעט בקשות המנויות בחריגים לעוצר הבקשות בסעיפי משנה 1, 2 ו-8 עד 11 (בקשות לסעדים זמניים, גביית עדות מוקדמת, פסלות שופט, פטור מהתייצבות, אישור הסדר פשרה, גישור או הסדר דיוני, וביטול מינוי מומחה בשל ניגוד עניינים).

תקנה 53 קובעת כי בתום הדיון בכל בקשה, על בית המשפט לפסוק את הוצאותיה, ללא קשר לתוצאות ההליך העיקרי, אלא מטעמים מיוחדים.

במטרה לבחון האם התקנות השיגו את יעדיהן בכל הנוגע לעוצר הבקשות ולרשימת הבקשות, בחנו מתוך מדגם התיקים ותשובות השופטים ועורכי הדין, את הנושאים הבאים:

²⁴ החריג ה-11 נוסף לתקנות לפי התיקון מיום 22.3.2022.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.4.1.1. יישום התקנות בנוגע לעוצר הבקשות

לצורך בדיקת יישום ההוראות בדבר עוצר הבקשות, בדקנו ראשית מתוך נתוני מדגמי התיקים, בכמה תיקים הוגשו בקשות בתיקי המדגם בתקופת עוצר הבקשות, כמה בקשות הוגשו וכמה מהן נכללות בחריגים המנויים בתקנות. בנתונים המוצגים להלן, התייחסנו לתיקים שבהם ניתן היה לבחון את תקופת עוצר הבקשות במלואה, כלומר ממועד הגשת כתב הטענות האחרון (ממועד הגשת כתב התשובה או חלוף המועד להגשתו - 14 יום מיום שהומצא לתובע כתב ההגנה), ועד לקיום דיון קדם המשפט הראשון בתיק. על כן, בכמויות הבקשות, התייחסנו לתיקים שבהם התקיים דיון קדם משפט, למרות שייתכן כי היו בקשות נוספות בתיקים שנסגרו טרם שהתקיים בהם דיון קדם משפט. בנתונים שיוצגו להלן התייחסנו לכל הבקשות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות, לרבות מה שמוגדר בתקנות כ"פניות". התייחסות נפרדת לפניות תוצג בהמשך.

בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2021, מצאנו כי הוגשו 129 בקשות ב-65 תיקים בתקופת עוצר הבקשות (במועד שלאחר הגשת כתב התשובה או חלוף המועד להגשתו - 14 יום מיום שהומצא לתובע כתב ההגנה, ועד ישיבת קדם המשפט הראשונה). בממוצע, הוגשו 1.9 בקשות בתיק (חציון: בקשה אחת; טווח: 1-8 בקשות). בתיקי 2017, הוגשו 284 בקשות ב-93 תיקים, כאשר הוגשו בממוצע 3.05 בקשות בתיק (חציון: 2 בקשות; טווח: 1-16 בקשות).

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית משנת 2021, מצאנו כי הוגשו 56 בקשות בתקופת עוצר הבקשות, ב-35 תיקים. בממוצע הוגשו 1.8 בקשות לתיק (חציון – בקשה אחת; טווח – 1-6 בקשות). בתיקי 2017 הוגשו 46 בקשות ב-22 תיקים, כאשר בממוצע הוגשו 2.2 בקשות לתיק (חציון – 2 בקשות לתיק; טווח – 1-5 בקשות).

בתיקי ת"א נזקי גוף משנת 2021, מצאנו כי הוגשו 233 בקשות ב-78 תיקים בתקופת עוצר הבקשות. בממוצע הוגשו 2.95 בקשות בתיק (חציון: 3 בקשות; טווח: 1-11 בקשות). בתיקי 2017, הוגשו 498 בקשות ב-118 תיקים, כאשר בממוצע הוגשו 4.18 בקשות בתיק (חציון: 3 בקשות; טווח: 1-22 בקשות).

מהנתונים האמורים עולה, כי בשלושת סוגי התיקים, חלה ירידה בכמות הממוצעת של הבקשות המוגשות בתקופת עוצר הבקשות בשנת 2021 לעומת 2017, וירידה משמעותית במיוחד ניתן לראות בכמות הבקשות בתיקי נזקי הגוף. עם זאת ככלל ניתן לראות בתיקי נזקי הגוף כמויות גדולות של בקשות לעומת תיקי התביעות הכספיות, וזאת בשל כמות גדולה של בקשות הנוגעות לעניינים ייחודיים לסוג זה של תיקים, כמו בקשות בעניין חו"ד, מומחה רפואי, תחשיבי נזק ועוד.

תקנה 55 קובעת כי "פניות בעניינים טכניים הנוגעים לניהול שוטף של ההליך, לרבות פניות לשינוי מועדים, יוגשו אל בית המשפט בצירוף עמדת בעל הדין שכנגד, וזאת אם לא ניתן לצרפן כתוצאה מהתנהלותו של בעל הדין שכנגד או בשל נסיבות אחרות שלפונה לא היתה שליטה עליהן ושצוינו בפנייה", משמע – פניות אינן נחשבות בקשות לצורך עוצר הבקשות, וניתן להגישן בכל שלב של ההליך.

לאור תקנה זו, בדקנו את כמות הפניות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות, מתוך כמויות הבקשות שפורטו לעיל. חשוב לציין, כי בנתונים שפירטנו לעיל לעניין הבקשות לא הפרדנו את הפניות, מאחר

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שבפועל לא נעשית הפרדה כזו. לא נתקלנו במקרה שבו הצדדים עצמם מגדירים את הבקשה שלהם כפנייה, לא בנט המשפט ולא בכותרת הבקשה, ולא נתקלנו במקרה של התייחסות כלשהי של השופטים או של המזכירות לכך שמדובר בפנייה ולא בבקשה או ההיפך. מעבר לזאת, לא הצלחנו לקבל תשובה ברורה מה נחשבת פנייה. התקנות עצמן, כפי שניתן לראות, מציינות כדוגמה רק פניות לשינוי מועדים. על כן, ניסינו לסווג מתוך הבקשות כאלו שנגעו לשינוי/ קביעת מועד דיון או שנגעו לשינוי מועד להגשת מסמך.

מהנתונים עולה, כי בתיקי 2021 מסוג ת"א - תביעה כספית, הוגשו 70 פניות מתוך 130 בקשות סה"כ (שהם 53.8% מהבקשות) לעומת בתיקי 2017 שבהם הוגשו 105 פניות מתוך 269 בקשות (שהם 39% מהבקשות). כלומר, ניתן לראות עלייה באחוז הפניות מתוך כמות הבקשות בתיקי 2021 לעומת תיקי 2017. זאת, בניגוד למגמה של ירידה בכמות הבקשות הכוללת בתיקים אלו.

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית משנת 2021, הוגשו 27 פניות מתוך 65 בקשות (שהם 41.5% מהבקשות), לעומת בתיקי 2017 שבהם הוגשו 16 פניות מתוך 46 בקשות (שהם 34.7% מהבקשות). כלומר, כאן ניתן לראות עלייה קלה באחוז הפניות וכן בכמות הבקשות.

בתיקי 2021 מסוג ת"א - נזקי גוף, מתוך 232 הבקשות שהוגשו, 43 היו פניות (שהם 18.5% מהבקשות). לעומת זאת, בתיקי 2017 הוגשו 180 פניות מתוך 489 הבקשות שהוגשו (שהם 36.8% מהבקשות). כלומר, ניתן לראות ירידה באחוז הפניות מתוך כמות הבקשות בתיקי 2021 לעומת תיקי 2017, העולה בקנה אחד עם מגמת הירידה בכמות הבקשות הכוללת בתיקים אלו.

בשלוש הטבלאות הבאות נציג את פילוח הבקשות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות (לא כולל פניות), לקטגוריות בקשות, וכן לגבי בקשות שהוגשו בתיקי 2021, האם מדובר בבקשות שנכללות בחריגים שאותם ניתן להגיש למרות עוצר הבקשות, המנויים בתקנה 49(א). חשוב להסביר, כי את החלוקה לקטגוריות ביצענו לפי חלוקה לנושאים מהותיים. את השייך לחריגים קשה לעשות, ואנו ממליצים **לשקול תיקון, שינוי או הבהרה בתקנות בנושא החריגים לעוצר הבקשות**. ברשימת החריגים בתקנה 49(א) מופיעה כמות מצומצמת מאד של חריגים, והיא מנוסחת באופן דווקני. למשל, תקנה 49(א)(4) עוסקת ב"בקשה לבדיקה על ידי מומחה מטעם הנתבע וכל הקשור אליה לפי תקנה 87". תקנה 87 כוללת מספר סעיפי משנה, והיא עוסקת בבקשות של שני הצדדים שקשורות למומחים רפואיים, ועל כן לא ברור למשל האם בקשות הנוגעות לחו"ד מומחה מטעם הנתבע למשל נכללות בחריגים (אמנם חו"ד מומחה מטעם התובע אמורה להיות מצורפת לכתב התביעה לפי התקנות החדשות, אך לא תמיד זה המצב). כמו כן לא ברור האם למשל בקשה להארכת מועד למינוי מומחה, בקשה להגשת תגובה לחו"ד מומחה ועוד נכללות אף הן בגדר חריג זה. דוגמה נוספת, תקנה 49(א)(10) עוסקת בבקשות לאישור הסדרי פשרה/ גישור/ הסדר דיוני. לא ברור האם גם בקשות למשל הנוגעות לביטול פגישת מהו"ת בשל פנייה לגישור חיצוני או בקשות הנוגעות לקיום מו"מ לפשרה וכדומה נכללות אף הן בחריגים, וכן למשל בקשות תובעים למחיקת או דחיית תביעה, מבלי שמוסבר האם הדבר נעשה בעקבות פשרה חיצונית כלשהי או חזרה מהתביעה. בנוסף, נתקלנו בבקשות שסביר שניתן יהיה להגיש בתקופת עוצר הבקשות, ובייחוד לקראת קדם המשפט, כמו בקשות לזימון עדים לשיבת קדם המשפט (להבדיל מרשימת עדים). יוער, כי ייתכן שאחת הסיבות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

לאי קיום התקנות בנושא עוצר הבקשות מצד חלק מעורכי הדין קשור לאי בהירות זו של החריגים לתקנות. ואכן, בסוף פרק זה ניתן לראות כי מספר שופטים ומספר עורכי דין העירו כי יש צורך להבהיר את התקנות בנושא.

ת"א – תביעה כספית

קטגוריה	2017	2021	כלול בחריגים (כן/לא)
איחוד תיקים	5	0	כן
בוררות	1	0	לא
ביזיון בית המשפט	0	1	לא
ביטול החלטה	1	1	לא
בקשה למחיקת נתבע	1	0	כן
בקשת הבהרה	0	1	לא
גישה לנט	0	2	לא
גישור - אחר	16	1	לא
דחיית התביעה	2	1	כן
הסכם גישור	5	1	כן
הסכם פשרה	21	11	כן
הסדר דיוני	3	2	כן
הגשת תגובה	1	1	לא
הוספת מייצג	1	0	לא
הוצאות	5	1	לא
הליכים מקדמיים	20	11	לא
זימון עדים	7	1	לא
חידוש הליכים	1	0	לא
חתימת פרוטוקול	1	0	לא
ייצוג	7	1	לא
לא למחוק מחוסר מעש	1	0	לא
מהו"ת	1	0	לא
מומחים	13	9	כן
מחיקת התביעה	7	2	כן
מחיקת כתב טענות	3	0	לא
מחיקת סעיפים מכתב טענות	0	1	כן
מחיקת צד	1	0	כן
מיצוי מו"מ	2	0	לא
מתן הוראות	2	0	לא
מתן החלטה	4	0	לא
מתן פרטים	1	0	לא
סעד זמני	10	0	כן
עיון בתיק	1	0	לא
עיון מחדש	4	0	לא
עיכוב הליכים (לא בוררות)	2	1	לא

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

קטגוריה	2021	2017	כלול בחריגים (כן/לא)
עיכוב הליכים - בוררות	1	0	כן
פטור מהתייצבות	3	1	כן
פיצול הליכים/ סעדים	0	2	לא
צדדים נוספים	3	2	כן
קיום דיון בהיוועדות חזותית	1	0	לא
תיקון טעות סופר	1	0	לא
תיקון כתב טענות	1	2	כן
תצהירים	1	7	לא
סה"כ בקשות	60	164	
כמות הבקשות הכלולות בחריגים (בסוגריים האחוז מסך הבקשות)	35 (58.3%)	73 (44.5%)	
כמות הבקשות שאינן כלולות בחריגים (בסוגריים האחוז מסך הבקשות)	25 (41.7%)	91 (55.5%)	

תאד"מ – תביעה כספית

קטגוריית בקשות	2021	2017	כלול בחריגים (כן/לא)
איחוד תיקים	1	0	כן
בקשה הקשורה לראיות	0	2	לא
בקשה למחיקת נתבע	0	1	כן
בקשת הבהרה	2	1	לא
דחיית תגובה	1	0	לא
הליכים מקדמיים	4	0	לא
הסכם פשרה	5	0	כן
ייצוג	0	1	לא
מחיקת כתב טענות	0	1	כן
מתן החלטה	2	0	לא
מתן צו	0	1	לא
סמכות מקומית	3	2	לא
סמכות עניינית	1	0	לא
סעד זמני	1	0	כן
זימון עדים	6	10	לא
עדכון פרטים	1	0	לא
עיון חוזר	1	1	לא
פטור מהתייצבות	4	3	כן
פיקדון	1	0	כן
פסלות שופט	1	0	כן
צירוף מסמך	0	2	לא
תיקון החלטה	0	1	לא
תיקון כתב טענות	2	0	כן
תצהירים	2	4	לא
סה"כ בקשות	38	30	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

15 (39.4%)	5 (16.6%)	כמות הבקשות הכלולות בחריגים (בסוגריים האחוז מסך הבקשות)
23 (60.6%)	25 (83.4%)	כמות הבקשות שאינן כלולות בחריגים (בסוגריים האחוז מסך הבקשות)

ת"א נזקי גוף

קטגוריית בקשה	2021	2017	כלול בחריגים (כן/לא)
אגרות	0	1	לא
ביטול החלטה	0	2	לא
דיון בהיוועדות חזותית	3	0	לא
הבהרה	0	4	לא
הגשת מסמך	1	1	לא
הוצאות	2	3	לא
הליכים מקדמיים	6	6	לא
הסדר גישור	0	1	כן
הסדר דיוני	6	11	כן
הסכם פשרה	23	55	כן
העברה לסדר דין רגיל	0	2	לא
זימון עדים	0	7	לא
מומחים וחוו"ד רפואית	54	83	כן
חידוש הליך	1	0	לא
ייצוג משפטי	0	5	לא
כניסה לישראל	7	3	לא
מו"מ	14	14	לא
מחיקת בקשה	0	1	לא
מחיקת/ דחיית/ הפסקת התביעה	0	6	כן
מחיקת כתבי טענות	2	1	כן
מחיקת צד	0	2	כן
מתן הוראות	7	10	לא
מתן צו	0	3	לא
סעד בשל אי עמידה בתקנות	1	1	לא
עדכון פרטים	0	2	לא
עיון וגילוי מסמכים	9	14	לא
עיכוב הליכים (לא בוררות)	0	2	לא
פטור מהפקדת שכר	0	1	לא
פטור מהתייצבות	1	0	כן
פיצול הדיון	0	1	לא
צדדים נוספים	8	18	כן
ראיות	0	2	לא
שאלונים	2	3	לא
תחשיבי נזק	34	23	לא
תיקון טעות	0	1	לא

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

תיקון כתב טענות	11	2	כן
תצהירים	9	6	לא
סה"כ בקשות	309	189	
כמות הבקשות הכלולות בחריגים (בסוגריים האחוז מסך הבקשות)	188 (60.8%)	96 (50.7%)	
כמות הבקשות שאינן כלולות בחריגים (בסוגריים האחוז מסך הבקשות)	121 (39.2%)	93 (49.3%)	

ניתן לראות כי במקביל לירידה בכמויות הבקשות בשלושת סוגי התיקים, ניתן לראות גם ירידה בכמויות הבקשות מהסוגים שאינם כלולים בחריגים לעוצר הבקשות (ככל הנראה כחלק מהירידה הכללית בכמות הבקשות ולא דווקא בהקשר של החריגים).

נתונים אלו בדבר ירידה בכמויות הבקשות מתיישבות גם עם הנתונים העולים מתכנית המדידה, אשר מראים ירידה בכמות הבקשות פר תיק בתיקים לאחר התקנות: בבתי משפט השלום נראית ירידה של כ-10.3% (ממוצע של 3.09 בקשות לתיק בשנים 2018-2019, לעומת 2.77 בקשות לתיק בממוצע בשנים 2021-2022), ובבתי המשפט המחוזיים ירידה של כ-14.5% (ממוצע של 7.57 בקשות לתיק בשנים 2018-2019, לעומת 6.47 בקשות לתיק בממוצע בשנים 2021-2022).

עם זאת, כאשר בוחנים זאת בחלוקה בין השנים (2021 לעומת 2022) נראה, כי למרות שיש ירידה כאמור בכמות הבקשות בממוצע בין השנים, אם מסתכלים בנפרד על השנים בבתי משפט השלום רואים כי הייתה ירידה משמעותית בשנת 2021, אך לאחר עלייה בשנת 2022: הכמות הממוצעת של בקשות לתיק בשנת 2021 עמדה על 1.59 בקשות, בעוד שבשנת 2022 הכמות הממוצעת עלתה ל-3.80 בקשות לתיק. בבתי המשפט המחוזיים, כמות הבקשות הממוצעת לתיק עמדה על 4.17 בשנת 2021, לעומת 8.44 בקשות לתיק בשנת 2022.²⁵

חשוב לשים לב כי נתוני תכנית המדידה מתייחסים לכלל התיקים האזרחיים, ולכלל הבקשות המוגשות בתיק, ללא הבחנה לגבי מועד הגשתן (לפני או אחרי הקד"מ הראשון בתיק).

תקנה 49(ד) קובעת כי "בעל דין אינו רשאי להגיש בקשה לבית המשפט או לציינה ברשימה, אלא אם כן פנה לבעל הדין שכנגד שבעה ימים מראש לפחות והודיעו על הכוונה להגיש בקשה בעניין". מטרת קביעה זו היא לעודד שיח ישיר בין הצדדים, אשר עשוי לצמצם או אף לייתר את הבקשה. כמו כן, כמצוין לעיל, תקנה 55 מורה על צירוף עמדת הצד שכנגד לפניו המוגשות לבית המשפט. נראה כי הוראה זו נועדה להוביל לחיסכון בזמן שיפוטי בשל הצורך להורות בחלק מהמקרים על הגשת תגובה לבקשה, ולעתים אף תשובה לתגובה. על כן, בדקנו במדגמי התיקים להלן האם ניתן לראות שינוי בעקבות התקנות בכל הנוגע לעמדת הצד שכנגד לגבי בקשות. נסביר, כי מאחר שלא תמיד ניתן לדעת מתוך נתוני התיק האם נעשתה פנייה לצד שכנגד לגבי בקשות כהוראת התקנות, בדקנו (לגבי בקשות ופניות) האם הבקשות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות כללו את עמדת הצד

²⁵ ייתכן שאחת הסיבות לעלייה בכמות הבקשות בשנת 2022 לעומת 2021 היא ביטול האגרות על בקשות בכתב.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שכנגד: בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2021, מצאנו כי הבקשה כללה את עמדת הצד שכנגד ב- 58.5% מהבקשות (76 מתוך 130 בקשות), זאת לעומת 38.3% בשנת 2017 (103 מתוך 269 בקשות).

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית משנת 2021, מצאנו כי הבקשה כללה את עמדת הצד שכנגד ב-23.0% מהבקשות (15 מתוך 65 בקשות), זאת לעומת 21.7% בשנת 2017 (10 מתוך 46 בקשות).

בתיקי ת"א - נזקי גוף משנת 2021, מצאנו כי הבקשה כללה את עמדת הצד שכנגד ב-37.0% מהבקשות (86 מתוך 232 בקשות), זאת לעומת 28.0% בשנת 2017 (137 מתוך 489 בקשות).

כלומר, ניתן לראות כי בתיקי ת"א - תביעה כספית ובתיקי ת"א - נזקי גוף חלה עלייה משמעותית בהצגת עמדת הצד שכנגד בבקשות לאחר התקנות, לעומת שיעור דומה של הצגת עמדת הצד שכנגד בתיקי הדיון המהיר.

יוער, כי ייתכן שכדאי לשקול שינוי של תקנה 49(ד) באופן שיתווסף לה חיוב של בעל הדין שמגיש את הבקשה לפרט על פנייתו לצד שכנגד בנוגע לבקשה, שאם לא כן יהיו מקרים שבהם לא תהיה לבית המשפט כל אינדיקציה האם נעשתה פנייה כזו ומה היא העלתה.

בהמשך לכך, על מנת לבדוק האם בתיקים שהתנהלו לפי התקנות הישנות, נדרש טיפול שיפוטי רב בבקשות שהוגשו ללא עמדת הצד שכנגד, מצב שאותו בין היתר באו התקנות החדשות לשפר, בדקנו בתיקי 2017, האם השופט הורה על הגשת תגובה לבקשה בבקשות שבהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד, והאם הוגשה גם תשובה לתגובה לבקשה. בתיקי ת"א - תביעה כספית, מצאנו כי בכשליש מהבקשות שהוגשו בשנת 2017 ואשר בהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד, השופט הורה על הגשת תגובה לבקשה (31.5%, שהם 35 בקשות מתוך 111 בקשות שבהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד). עוד מצאנו, כי מבקש הבקשה הגיש תשובה לתגובת הצד שכנגד ב-18.4% מהבקשות שבהן הוגשה תגובה. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו כי בחמישית מהבקשות שבהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד בתיקי 2017, השופט הורה על הגשת תגובה לבקשה (שבע בקשות מתוך 35 בקשות שבהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד). עוד מצאנו, כי מבקש הבקשה הגיש תשובה לתגובת הצד שכנגד ב-30% מהבקשות שבהן הוגשה תגובה (שלוש מתוך עשר בקשות). בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו, כי בכשליש מהבקשות שבהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד בתיקי 2017, השופט הורה על הגשת תגובה לבקשה (30.2%, שהם 60 בקשות מתוך 199 בקשות שבהן לא הוצגה עמדת הצד שכנגד). עוד מצאנו, כי מבקש הבקשה הגיש תשובה לתגובת הצד שכנגד ב-11.7% מהבקשות שבהן הוגשה תגובה. כלומר, כמות לא מבוטלת של בקשות שהוגשו בתקופה שעד לקדם המשפט הראשון הצריכו את השופט לבקש את עמדת הצד שכנגד טרם הטיפול בבקשה.

לסיום בדקנו בתיקי 2017, האם נקבע דיון באחת או יותר מהבקשות (שלא נחשב כקדם משפט). מצאנו, כי בתיקי ת"א - תביעה כספית, בשתי בקשות נקבע דיון בבקשה, בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, בבקשה אחת בלבד נקבע דיון, ובתיקי ת"א - נזקי גוף לא מצאנו דיון שנקבע באף אחת מהבקשות.

בהמשך לכך, שאלנו את השופטים האם מניסיונם נדרש פחות טיפול בבקשות בכתב בתקופת עוצר הבקשות, כלומר, ניסינו לבדוק האם לדעת השופטים, הוראות התקנות הובילו לירידה בהיקף

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הטיפול בבקשות בתקופה שלפני קדם המשפט הראשון בתיק. 123 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- **"כן" או "לרוב כן"** (78 שופטים). למשל: "נעלמה התופעה של "בליץ" בקשות לקראת קד"מ ראשון", "עומס הטיפול מתנקז להכנה לקראת קד"מ"; "חיסכון ממשי בזמן שיפוטי". אחת השופטות השיבה כך: "כן, למרות שהזמן שנדרש להחלטה לדחייה של הבקשה והזמן שנדרש לבקשה לדיון בה אינם בפער משמעותי";
- **"לא"**, או **"לרוב לא"** (26 שופטים). למשל: "נדרש טיפול רב יותר"; "לא. אין שום תחושה של הפחתה. רק תחושה שלפעמים דוחים בקשות גדולות ומורכבות לרגע האחרון לפני הדיון באופן שמאד מקשה על קדם המשפט"; "לא מרגישה שינוי של ממש, ... עוצר הבקשות לא מונע את הבקשות, אלא משנה את נקודת הזמן שדנים בהן, אז זה לא ממש משנה אם בבקשה לשאלונים מורכבים אני דנה היום, או שאדון בעוד 60 ימים"; "הטיפול הנדרש הוא אותו טיפול בכל השלבים"; "מאחר ואין הקפדה על עוצר הבקשות ברור שהשאלה מתייתרת. בכל מקרה רצוי לדון בבקשות כאשר מתעורר הצורך ועוצר הבקשות אינו מועיל אלא רק מעכב את הדיון";
- **תלוי בסוג התיק** (שישה שופטים). מתוכם, שלושה שופטים השיבו כי הוראות התקנות בדבר עוצר הבקשות פחות רלוונטיות לתיקי נזיקין, שניים השיבו כי התקנות פחות רלוונטיות לתיקי דיון מהיר, ואחד השיב כי התקנות פחות רלוונטיות לתיקי משפחה.
- **"לפעמים"** או **"כל מקרה לגופו"** (חמישה שופטים). למשל: "לעתים. בעיקר בבקשות לגילוי מסמכים";
- **בעיקרון כן, אבל יוצר עומס בשלב קדם המשפט** (שלושה שופטים). למשל: "כן, אבל אז קדם המשפט הראשון מתארך מאוד או לא ניתן לקידום באופן יעיל מספיק במיוחד כשיש נושאים רבים העומדים על הפרק ומוקצב זמן דיוני מוגבל לכל תיק"; "כן. העומס מגיע אחר כך ואין שום חיסכון בזמן שיפוטי או ייעול של הדיון, להיפך, במקום שהתיק יגיע מבושל לקדם-משפט וניתן יהיה לדבר על פשרה ולקדם - מתחיל רעש הדיון בבקשות. הרעיון יפה - רק לא מתאים לתנאי הארץ ותושביה".
- **יש הפחתה בטיפול בבקשות, אבל לאו דווקא בגלל עוצר הבקשות** (שלושה שופטים): "כעקרון כן אבל לא בגלל עוצר הבקשות כמו בגלל ההוראות על הליכים מקדמיים שהיום לא מחייבים צו ולכן אני מוחק את הבקשות"; "כן, אם כי לדעתי בעיקר בגלל סוגיית ההוצאות"; "אני חושבת שזה יותר בגלל הדיון המקדמי. אבל אולי מהצירוף של שני הדברים".
- **לעתים דווקא הכרעה מיידית בבקשות מועילה להליך** (שני שופטים): "יש בקשות שיש תועלת בביורן שלהן גם בתקופת הביניים"; "לעתים הכרעה בבקשה כזו או אחרת מיעיל את ההליך ומקדמו. לדוגמה הכרעה בשאלה הנוגעת להליכים מקדמיים. לעתים, היעדר הכרעה במחלוקת מצומצמת בסוגיה זו מקפיא את התיק ומעכב התקדמות, שכן הצדדים לא יודעים להתקדם בתיק ללא הכרעה בבקשה הנקודתית הספציפית".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לסיום נושא הבקשות, שאלנו את עורכי הדין עד כמה הוראות התקנות לגבי עוצר הבקשות השפיעו על מספר הבקשות שהגישו בתקופה זו (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד")? 688 עורכי דין השיבו לשאלה זו, כאשר מתוכם 26% השיבו "בכלל לא", 29% השיבו "מעט", 23% השיבו "בינוני", 17% השיבו "במידה רבה" ו-5% השיבו "במידה רבה מאד". כלומר, מעל מחצית עורכי הדין לא סברו שעוצר הבקשות השפיע על כמות הבקשות שהגישו בתקופה זו, בניגוד לעמדת מרבית השופטים כמוצג לעיל שסברו כי נדרש פחות טיפול בבקשות בתקופה זו, ובניגוד לממצאי המדגם שהראו ירידה בהיקפי הבקשות בתקופה שבין הגשת כתב הטענות האחרון לקדם המשפט הראשון.

3.4.1.2. רשימת הבקשות

רשימת הבקשות היא חידוש של התקנות החדשות. על כן את הנתונים הנוגעים לרשימת הבקשות בדקנו מתוך מדגם תיקי 2021 בלבד. כמו כן, בדקנו את כמויות רשימות הבקשות שהוגשו רק מתוך התיקים שבהם התקיים קדם משפט (שכן לפי התקנות יש להגיש את רשימת הבקשות עד 20 יום לפני מועד ישיבת קדם המשפט הראשונה).

ראשית בדקנו נתונים כלליים על רשימות הבקשות: כמה רשימות בקשות הוגשו, האם הוגשו מטעם התובע או הנתבע, כמה בקשות בממוצע נכללו בכל רשימת בקשות, מהן הבקשות שנכללו ברשימות הבקשות, האם הצדדים עמדו בדרישת התקנות להקדיש לא יותר מעמוד אחד לכל בקשה והאם רשימות הבקשות סווגו נכון בנט המשפט:

ת"א - תביעה כספית: מצאנו כי הוגשו שבע רשימות בקשות, ארבע מטעם התובע ועוד שלוש מטעם הנתבע, מתוך 52 תיקים שהתקיים בהם קדם משפט, שהם 3.4% מהתיקים. ממוצע הבקשות שנכללו ברשימות הבקשות עמד על 2.28 בקשות (חציון: 2 בקשות, טווח: 1-4 בקשות). סוגי הבקשות כללו בקשה למחיקת תביעה על הסף, בקשה למחיקה/ תיקון כתב ההגנה, גילוי ועיון במסמכים, מענה על שאלונים, בקשה להפקדת ערובה, חיוב בהוצאות, שינוי בסדר הבאת הראיות ובקשה למתן פסק דין חלקי. הצדדים עמדו במגבלות העמודים, פרט לרשימת בקשות אחת אשר חרגה מההגבלה. רק במקרה אחד הסיווג בנט המשפט לא היה נכון, וסווג כבקשה רגילה.

תאד"מ - תביעה כספית: הוגשה רשימת בקשות בשלושה תיקים, אחת מטעם התובע ושתיים מטעם הנתבע (מתוך 39 תיקים, שהם 7.7% מהתיקים). הבקשות שנכללו ברשימות הבקשות היו: בקשה אחת של גילוי מסמכים; שתי בקשות להמצאת מסמכים; ארבע בקשות של מחיקה/ דחייה על הסף; בקשה למחיקת כתב התביעה; ובקשה לדחיית התביעה. הצדדים עמדו במגבלת העמודים. שתיים מרשימות הבקשות שהוגשו, לא סווגו נכון בנט המשפט: האחת סווגה כרשימת עדים והשנייה סווגה כבקשה.

ת"א - נזקי גוף: בשלושה תיקים בלבד הוגשה רשימת בקשות (מתוך 61 תיקים שהתקיים בהם קדם משפט, שהם 4.9%). כולם הוגשו מטעם התובע וסווגו נכון. הבקשות שנכללו ברשימות הבקשות היו אלה: בקשה אחת לעיון במסמכים; בקשה אחת להמצאת מסמכים ומענה על שאלונים; שתי בקשות לגילוי מסמכים ועוד בקשה להחזר הוצאות נסיעה. הצדדים עמדו במגבלת העמודים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

המשכנו ובדקנו, **האם הצדדים עמדו בדרישות התקנות בכל הנוגע לפנייה לצד שכנגד** לגבי רשימות הבקשות (בכפוף לקיום אינדיקציה על כך בנט המשפט). בתיקי ת"א - תביעה כספית, לא מצאנו אינדיקציה לפנייה לצד שכנגד באף אחת מרשימות הבקשות שהוגשו. בשני מקרים מתוך שבע רשימות הבקשות שהוגשו, השופט הפנה את הרשימה לתגובת הצד שכנגד.

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, מצאנו אינדיקציה לפנייה לצד שכנגד בתיק אחד בלבד (שבו הדבר נכתב ברשימת הבקשות עצמה), הפנייה לצד שכנגד לא הניבה הסכמה. עוד מצאנו מקרה נוסף שבו השופט הפנה את הרשימה לתגובת הצד שכנגד.

בתיקי ת"א - נזקי גוף – מצאנו אינדיקציה לפנייה לצד שכנגד בתיק אחד בלבד (שבו הדבר נכתב ברשימת הבקשות עצמה), הפנייה לצד שכנגד לא הניבה הסכמה.

שאלנו את השופטים, **האם מניסיונם הצדדים מקיימים את התקנות לגבי עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות**. 130 שופטים השיבו על שאלה זו.²⁶ להלן פילוח התשובות:

• **"כן", "לרוב כן" או כן עם הסתייגות** (60 שופטים). למשל: **"כן היות וקיימת החלטה קבועה שעליהם לעשות זאת"; "כן מקיימים והדבר חוסך עיון חוזר ונשנה בתיק"; "לאט לאט ב"כ הצדדים מפנימים את הוראות התקנות"**.

שניים מתוך השופטים שהשיבו כי אכן מניסיונם בעלי הדין מקיימים את התקנות בעניין הבקשות, הוסיפו הסתייגות שלפיה קיום התקנות מוביל למעשה לדחיות מועדים: **"בדרך כלל כן. אבל ברוב המקרים הצדדים פונים בבקשות מוסכמות להסדרים דייוניים שמהווים למעשה הארכות מועדים לביצוע הוראות התקנות";** וכך **"לרוב כן, אבל לא תמיד. התפתחה פרקטיקה בעייתית, שלפיה, כאשר בעלי דין אינם מספיקים להגיש רשימת בקשות במועד שבתקסד"א לפני קדם המשפט הראשון, הם מבקשים בהסכמה לדחות את מועד קדם המשפט, וגם מייצרים לעצמם ארכה, באופן בעייתי"**.

לעומת זאת, אחד השופטים סבר כי **"על פי רוב, כן. ואם יש בקשה, לרוב היא באמת כזו שדרוש לטפל בה מיד, והיא נקודתית ונוגעת בסוגיה דוחקת על הפרק"**.

• **"לא" או "לרוב לא"** (37 שופטים). למשל: **"לא מקיימים מבחירה, נאלצים לקיים שכן אני לא מקבלת בקשות שאינן מותרות בהגשה בתקופת עוצר הבקשות";**
"לא הפנימו עדיין";

"לא. הם מבינים שזה מיותר. כשיש בקשה עניינית מגישים";

"לא ממש ולא אפקטיבי כי לעיתים הבקשות מגיעות תוך כדי ניהול ההליך - לאחר מתן חו"ד מומחה, תוך כדי איסוף החומר הרפואי וכד";

²⁶ בחלוקה בין הערכאות: מתוך 34 שופטי המחוז שהשיבו על שאלה זו, מרביתם (26 שופטים, 76%) השיבו "כן" או לרוב כן, או מטילים סנקציה, ושישה שופטים (18%) השיבו "לא" או שהצדדים לא מודעים לתקנות. שופט אחד השיב כי לא מקיימים בתיקי נזיקין, ושופט אחר השיב כי "את רשימת הבקשות מגישים באיחור ניכר". מתוך 93 שופטי השלום שהשיבו על שאלה זו, מרביתם (60 שופטים, 65%) השיבו "כן", או לרוב כן, או באופן חלקי, או כן לאחר שמחייבים את הצדדים לפעול לפי התקנות. 31 שופטים (33%) השיבו "לא" או לרוב לא, ושני שופטים נוספים השיבו כי בתיקי נזיקין פחות מיושם.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

"רוב הצדדים לא מקיימים את ההוראות בעניין רשימת בקשות. עם זאת התרשמתי כי הצדדים מתחילים להפנים את התקנות בנדון, לאחר שחוו את תוצאות אי קיומן";
"לא ממש. עדיין לא. זה תלוי בשופט אם הוא מחכה לדיון או עוסק בכך קודם".
"לעתים נראה שהצדדים פשוט לא מודעים להוראות בעניין זה, כך שאי הגשת הבקשות נובעת מחוסר צורך בהן, ובפועל לא מוגשת רשימת בקשות".

- באופן חלקי בלבד, או רק לאחר שמתזכרים או אוכפים את קיום התקנות (26 שופטים). למשל: "חלקם. המזכיר המשפטי לא ממש מונע הגשת בקשות בתקופת העוצר";
"רובם צריכים תזכורות";
"אם לא, מטילה סנקציות, וכתוצאה מכך הצדדים מצייתים".

"בהתחלה לא אבל לאחרונה הצדדים החלו להקפיד על כך יותר ויותר. בהחלטת פתיח מובנית שלי אני גם מנחה את הצדדים לפעול בהתאם לתקנות ובעיקר מדגישה את הצורך שבקיום דיון מקדמי וכן מזכירה את סוגיית עוצר הבקשות. בכל החלטת פתיח ראשונה שאני נותנת בתיקי חבויות, רשלנות רפואית, תיקי ביטוח, תיקים אזרחיים- יוצאת החלטה מובנית כזו בעת שהתיק מועבר אליי להמשך טיפול...". יוזכר, כי בנספח ד' צירפנו דוגמאות להחלטות פתיח אלו, תופעה שבה נתקלנו תוך כדי קידוד תיקים המדגם (התייחסנו לכך בתת פרק 3.5.3.1 העוסק במועדי ישיבות קדם המשפט).

- תלוי בסוג התיק (ארבעה שופטים), וככלל פחות רלוונטי בתיקי נזיקין, למשל: "ככלל - כן. בתיקי נזק גוף - באופן חלקי. עורכי הדין הנזיקיסטים מגישים לעתים בקשות גם בתקופת עוצר הבקשות כאשר הם חושבים שיהא בהן כדי להביא לקידום התיק". יוער, כי הסתייגות זו לגבי תיקי הנזיקין עולה בקנה אחד עם נתוני מדגם התיקים בנוזקי גוף שפורטו לעיל, אשר מראים כמויות גדולות של בקשות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות לעומת כמות הבקשות שהוגשו בתיקים הכספיים.

- יש הבדלים ביישום התקנות בין עוצר הבקשות לרשימת הבקשות (שלושה שופטים): "תלוי עד כמה השופט אוכף את העניין. עוצר הבקשות קל יותר לאכוף. רשימת בקשות - פחות יעיל. גורם גם לאוסף של מסמכים והודעות שצריכים לעקוב אחריהם לפני הדיון"; "מגישים את רשימת הבקשות באיחור ניכר"; "בחלק רב מהמקרים מקיימים את העוצר. הגשת רשימת בקשות אינה חובה ולכן לעיתים לא מתקיים הליך כזה (לצדדים אין בקשות)".

כאן חשוב להעיר, כי בפרק המוקדש לדיון קדם המשפט, בדקנו האם ובאיזה אופן השופט התייחס במהלך קדם המשפט לבקשות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות, לרשימות הבקשות ככל שהוגשו, האם הכריע במי מהבקשות, והאם פסק הוצאות בבקשה שבה הכריע (תת פרק 3.5.3.6).

לעורכי הדין הפנינו שאלה דומה (האם מניסיונם הצדדים לרוב פועלים לפי התקנות לגבי עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות). 656 עורכי דין השיבו על השאלה, כאשר מתוכם 51% השיבו שלא פועלים, ו49% שפועלים. את עורכי הדין שהשיבו שלא פועלים לפי התקנות, שאלנו מאיזו סיבה. 257 השיבו, כאשר מתוכם 29% השיבו כי הם לא פועלים לפי התקנות בעניין מאחר שאין אכיפה מצד בית המשפט, 26% השיבו כי לדעתם עוצר הבקשות מיותר ויש לבטלו, 25% השיבו כי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

לדעתם זה שלב מוקדם מדי בהליך להעריך מה נדרש, והבקשות מוגשות בהתאם לאופי ההליך, ו-13% השיבו כי לדעתם עוצר הבקשות אינו ברור ולא ריאלי. אחד מעורכי הדין פירט כך: "ככלל, מנגנון עוצר הבקשות אינו מעשי בעיני - לא ניתן לצפות כבר מראשית ההליך אילו בקשות יידרשו ובאיזה שלב (נבואה לא ניתנה לנו). מנגנון זה אף פוגע בזכות הטיעון, ומניסיוני, בתי המשפט ממילא אינם מקפידים עם הצדדים ביישומו." עורך דין אחר כתב: "רובנו לא מודעים לכך ולא מסוגלים לעבוד כך. זו לא הדרך הטבעית לטפל בתיק וקשה בשלב זה להתחיל לעבוד על תיק שעדיין לא הבשיל לשלב זה. בקשה צריך להגיש כאשר הצורך בה עולה, לא לחזות מראש צורך עתידי זה או אחר ולבקש הכול מראש."

בנוסף, 3% השיבו כי בתי המשפט מסכימים להגשת בקשות להארכת מועד בתקופת עוצר הבקשות (ככל הנראה הכוונה לפניות – ד"א), ו-4% נוספים השיבו תשובות אחרות.

לסיום תת פרק זה, שאלנו את השופטים האם פוסקים הוצאות בבקשות שהם מכריעים בהן בתקופת עוצר הבקשות או בדיוני קדם המשפט. בטבלה הבאה נציג את התפלגות תשובות השופטים לשאלה זו:

מספר שופטים שהשיבו	כן פוסק הוצאות	לא פוסק הוצאות	מחוזי
36	24 שופטים	9 שופטים	
92	75 שופטים	16 שופטים	
125	99 שופטים (79%)	25 שופטים (20%)	כללי

יוער, כי שופט אחד סימן את שתי האופציות (כלומר גם כן פוסק הוצאות וגם לא פוסק).

את השופטים שהשיבו כי הם לא נוהגים לפסוק הוצאות, המשכנו ושאלנו מדוע לא. 24 שופטים בלבד השיבו לשאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- פסיקת ההוצאות תלויה בנסיבות, בסוג הבקשה ובסוג ההחלטה הנדרשת (תשעה שופטים). למשל: "התשובה המדויקת היא לפעמים, תלוי בסוג הבקשה, במידת הנחיצות שלה לטעמי ובטיב ההחלטה. אם מדובר בבקשה מיותרת והחלטה חד משמעית לטובת צד כזה או אחר אז כן"; "לעיתים, במקרים חריגים כשבעל הדין הגזים"; "במקרים בהם ההכרעה לטובת אחד הצדדים ברורה אני פוסקת הוצאות. בדרך כלל ההכרעה היא "באמצע", לא במובהק לצד אחד. או שיש אחריות משותפת של הצדדים לסחבת ואי הגשה במועד. במקרים כאלה אינני פוסקת הוצאות בדרך כלל"; "כשמדובר בבקשות גילוי מסמכים או שאלונים תמיד יהיה מסמך שהיה צריך להמציא ומסמך שלא רלוונטי".
- פסיקת הוצאות מעכירה את האווירה בין הצדדים והם מעדיפים להתמקד בקידום הדיון (שישה שופטים). למשל: "אני מנסה להוריד להבות על מנת להגיע לפשרות"; וכן "בעיניי, פסיקת הוצאות בשלב קדם המשפט עשוי להעצים את הסכסוך ולפגוע בניסיון לקירוב הלבבות שנוצר בקדם המשפט... צדדים מפרשים שלא כהלכה פסיקת הוצאות בשלב מוקדם של ההליך, והם חושבים שזה מבטא דעה קדומה של בית המשפט כלפיהם".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

• **תלוי בסוג התיק** (ארבעה שופטים). אחת מהם סברה כי בתיקי משפחה אין הצדקה לחייב בהוצאות, אחד השיב כי ככלל מוגשות מעט מאד בקשות בתיקים, ורוב אלו שכן מוגשות הן בתיקי רכב, כך ש"פסיקת הוצאות היא סנקציה קשה מידי יחסית". עוד שופט סבר כי בתיקי דיון מהיר פסיקת הוצאות נעשית בסוף ההליך ואינה מתאימה להיעשות במהלכו, ושופטת נוספת השיבה לגבי תיקי נזקי גוף, כי "קבוצת עורכי הדין המטפלת בנזקי גוף בחיפה היא קטנה. הצדדים מכירים זה את זה היטב וגם את השופטים. אני משתדלת, למעט במקרים חריגים, שלא לפסוק הוצאות גם אם אני מכריעה לטובת צד זה או אחר, כדי שלא ליצור אי נעימות בין הצדדים שמוגשים זה את זה ללא הרף".

• מאחר שממילא הבקשות מתבררות לרוב בקדם המשפט, אין טעם בפסיקת הוצאות (שני שופטים). למשל: "הבקשה תידון בדיון ובמידה ומדובר בבקשת סרק הצד יחויב בהוצאות ממילא" וכן "בקד"מ - אני מביא אותם להסכמה ואין החלטה מנומקת בכל בקשה ובקשה, ולכן אין צורך בהוצאות, רק אם מישוהו עומד על מתן החלטה מנומקת בכתב".

בנוסף, שופט אחד השיב כי עדיין לא נתקל במקרה המחייב פסיקת הוצאות, שופטת אחת כתבה כי לרוב היא אינה פוסקת הוצאות ושופט נוסף כתב כי הוא פוסק הוצאות רק בחלק מהבקשות.

3.4.2. התייחסות בית המשפט לאי קיום התקנות בדבר עוצר הבקשות ורשימת הבקשות

בדקנו, מתוך נתוני המדגם ותשובות השופטים, האם ובאיזה אופן השופטים מגיבים במקרים שבהם הצדדים לא מקיימים את הוראות התקנות בנוגע לעוצר הבקשות ולרשימת הבקשות.

בדקנו במדגם התיקים, האם בית המשפט (המזכיר המשפטי או השופט עצמו) דחה בקשה שהוגשה בתקופת עוצר הבקשות ואינה נופלת בגדר החריגים לעוצר הבקשות, מטעם זה בלבד. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית לא מצאנו באף אחד מתיקי המדגם מקרה שבו בית המשפט דחה בקשה שהוגשה בתקופת עוצר הבקשות. בתיקי ת"א - תביעה כספית, מצאנו בקשה אחת בלבד שבה המזכיר המשפטי דחה בקשה שהוגשה בתקופת עוצר הבקשות ולא נכללה בחריגים, וכך גם במדגם תיקי ת"א - נזקי גוף.

בהמשך לכך, שאלנו את השופטים, האם הם מטילים סנקציות על הצדדים כאשר הם נוכחים לדעת כי הם הגישו בקשות שלא בהתאם להוראות התקנות. הטבלה שלהלן מציגה את התפלגות תשובות השופטים לשאלה זו:

מספר שופטים שהשיבו	בן מטיל סנקציות	לא מטיל סנקציות	
36	13 שופטים	23 שופטים	מחוזי
92	46 שופטים	45 שופטים	שלום
128	59 שופטים (46%)	68 שופטים (53%)	כללי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

יוער, כי שופט אחד סימן את שתי האופציות (כלומר גם כן מטיל סנקציות וגם לא מטיל סנקציות). את השופטים שהשיבו "לא", המשכנו ושאלנו מדוע הם לא מטילים על הצדדים סנקציות כאשר הם לא ממלאים אחר הוראות התקנות בכל הנוגע לבקשות. 64 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- מחייבים את הצדדים לעמוד בהוראות התקנות, או פשוט לא דנים בבקשות המוגשות בתקופת העוצר, ולכן לא רואים צורך להטיל סנקציה (15 שופטים). למשל: "לא מטילה סנקציות. כן מוחקת משום שלא תואם את התקנות"; "ניתנת החלטה שהצדדים יפעלו בהתאם לתקנות ללא תגובה לבקשה, ולכן אין סנקציה... אך גם אין החלטה לגופה של בקשה כך שמושג האלמנט של "חינוך" עורכי הדין"; "זה לא סנקציה. אני פשוט קובעת שלא ניתן לדון. לא חושבת שיש צורך בהוצאות אא"כ יש צד שהוא מפר סדרתי. אבל די קשה לדעת את זה כבר בשלב זה"; "לא רואה צורך בסנקציה נוספת, מלבד החלטה לפיה עוצר בקשות אינו מאפשר את הגשת הבקשה ויש לפעול בהתאם לתקנות".
- הטלת סנקציות תפגע בקידום ההליך, מעדיפים להתמקד בייעול ההליך (14 שופטים). למשל: "מעכיר את האווירה"; "ההוראה לא יעילה ומסרבלת"; "לא היה מקרה שהיה יעיל להטיל סנקציות", "מעדיפה לעסוק בעיקר" וכן "מאחר ואני סבורה שעוצר הבקשות אינו מסייע לקידום ההליך, פעמים רבות - אני מבקשת מהם השלמות והבהרות, מה שגורר בקשות/תגובות - אך זה מסייע בקידום התיק".
- דנים בבקשות בקדם המשפט (שבעה שופטים). למשל: "הסנקציה היא שהבקשה תידון בדיון"; "יותר פשוט וענייני להתעלם ולחכות לדיון מאשר לחנך ולקנטר שיחכו לדיון ואז להיכנס לעימות שהוא לא ענייני לתיק עצמו". "אם מדובר בבקשה שולית ממילא די לכתוב: "יוכרע בדיון". אם מדובר בבקשה גדולה ומורכבת, זה מאד מסייע לי שהפרו את עוצר הבקשות ולא הגישו את זה ברגע האחרון";
- הטלת סנקציות אינה מוצדקת (שבעה שופטים). למשל: "לפעמים מוטלות סנקציות, אך זה החרגי. רק כשבעל דין הגזים. אינני מאמין, אישית, שתפקידו של שופט בהליך אזרחי, השכם והערב, להעניש בעלי דין ובאי כוח. ניתן לנהל הליך יעיל מאד, בשום שכל ובנעימות, כשסנקציות הן החרגי".
- מורים לצדדים לכלול את הבקשה במסגרת רשימת הבקשות (ארבעה שופטים). למשל: "כאשר צד מגיש בקשה בשלב מוקדם מדי אני מורה לו להגיש אותה במסגרת רשימת הבקשות ומאחר שזה לא קורה הרבה אני לא רואה צורך בהטלת סנקציות בשל כך".
- תלוי בסוג התיק (חמישה שופטים). מתוכם, ארבעה שופטים סברו כי הטלת סנקציות אינה רלוונטית לתיקי נזיקין: "בתיקי נזק גוף, הגשת בקשות גם בתקופת עוצר הבקשות מביאה בדרך כלל לקידום התיק באופן משמעותי, בעוד שהמתנה עד לקדם המשפט הייתה מביאה להארכת משך הטיפול בו. כאשר מוגשת בקשה בתקופת עוצר הבקשות שאני סבור כי לא תביא

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לקידום התיק, אני מטיל סנקציות מתונות (מוחק את הבקשה, מורה לכלול אותה ברשימת בקשות לקראת קדם המשפט, וכדומה)".

השופט הנוסף התייחס לתיקי רכב: "ככל ומדובר בתיקי רכב אזי באי כוח הצדדים מגלים גישה חברית והתחשבות הדדית, מה גם שלרוב הדבר אינו פוגע בהליך".

- תלוי בסוג הבקשה שמוגשת (ארבעה שופטים). למשל:
"בחלק ניכר מהתיקים אין לדעתי באמת צורך בקד"מ, ודאי לא לפני הגשת ראיות. ברירת המחדל ההפוכה יוצרת תמריץ להגיש בקשות כביכול על מנת שלא להחמיץ את האפשרות לעשות כן. מנגד, אם יש בקשה שבירורה המוקדם מקדם את התיק באופן שאם מסתבר שאכן יש צורך בקד"מ - הקד"מ יהיה יותר יעיל, מדוע לא?";
"אי אפשר לתת תשובה גורפת. מתייחסים בצורה עניינית אבל ברוב המקרים אם יש בקשה חשובה אז לא ייתכן שלא נאפשר אותה רק בגלל מועד ההגשה, לא יעמוד בעליון";
"לא ניתן להטיל סנקציה על צד כאשר מהתיעוד שהתקבל אצלו, לאחר המועד הרלוונטי מבקש להגיש בקשה להבאת ראיות לסתור ואין טעם להמתין איתה עד לקדם".
- נדרש גיבוי "מלמעלה" לשם הטלת סנקציות, באמצעות קביעת סנקציות חובה בתקנות או באמצעות פסיקה מתאימה של בית המשפט העליון (שני שופטים):
"תקבעו סנקציות חובה ואטיל אותם. אי אפשר שיש גורמי שיפוט שהם "חברים" של עורכי הדין לעומת שופטים "קשוחים" שפועלים ליישם את התקנות. נוצרת אי הגינות לרעת מי שפועלים בהתאם לתקנות ולהשפעות נלוות על הקידום מצד לשכת עורכי הדין. שיח של 'אם אתה רוצה להתקדם מומלץ לך לא ליישם את התקנות החדשות' צריך להיות מוקע ומטופל";
"טרם, אבל אתחיל לעשות כן ככל שיהיה גיבוי לכך מביהמ"ש העליון. טרם כניסת התקנות - בשלב הלימוד ו"סיבוב ההופעות" של השופטים העוסקים במלאכה - דובר על כך שביהמ"ש העליון ייתן גיבוי להחלטות לעניין ייעול - ולא כך קורה בפועל".
- טרם נתקלו במקרים של הפרת התקנות (שני שופטים).
- הרפורמה נמצאת עדיין בשלבי הטמעה ועל כן אין מקום להטלת סנקציות (שני שופטים).

בנוסף, שופטת אחת השיבה כי היא מבקשת מהצדדים תגובה מדוע לא יוטלו עליהם הוצאות, ועד כה ההסברים הניחו את דעתה, ושופט אחר השיב כי "יעצר הבקשות מסייע מאוד בתיקים שבהם נקבע קדם משפט".

בשאלון לעורכי הדין, שאלנו את עורכי הדין שהשיבו כי לא מקיימים את עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות, האם הוטלו עליהם או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום עוצר הבקשות (הוצאות, חיוב לחזור ולקיים דיון מקדמי ועוד). 307 עורכי דין השיבו על שאלה זו. מרביתם המכרעת (92%) השיבו שלא הוטלו, ו8% בלבד השיבו שהוטלו סנקציות. זאת, בניגוד לתשובות השופטים כמוצג לעיל, כאשר קרוב למחצית מהשופטים השיבו כי הם אכן מטילים סנקציות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

3.4.3. עמדות השופטים לגבי עוצר הבקשות ורשימת הבקשות

שאלנו את השופטים, האם לדעתם הוראות התקנות בדבר עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות מסייעות ליעול הדיון בהליך ולצמצום הפלוגות בו. 134 שופטים השיבו על שאלה זו.²⁷ להלן פילוח התשובות:

- **"מסייע מאד", "כן", או "מסייע לרוב"** (84 שופטים). להלן נפרט כמה דוגמאות לתשובות אלו:
"מסייעת מאד וחשובה מאד. מהתרומות החשובות ביותר של התקנות החדשות ליעילות הדיון ולצמצום הפלוגות";
"עוצר בקשות - המצאה נהדרת לביהמ"ש וגם לצדדים - לרכז בקשותיהם. הפלוגות מצטמצמות בזכות הדיון הארוך שיורד לשורש העניין שאני מקיים בקד"מ, ומביא אותם להסכמות חלקיות, או להבנה טובה יותר בנוגע לסיכוי/ סיכון או השלב הבא שנחוץ בבירור אותו תיק";
"מצמצם את היקף ההליכים לפני הקדם ומאפשר לסיים את מרבית המחלוקות בישיבה ראשונה";
"זה מצוין. כמות הבקשות פוחתת, וגם מנגנון רשימת הבקשות מוביל לכך שחלק ניכר נפתר בדיון עצמו ואין צורך ממשי בדיון "מסודר" בבקשה. ייעול נוסף הוא שהשופט יכול להיערך לסוגיות כמקשה אחת, ואין ציפייה שהוא "ייכנס ויצא" מהתיק כל פעם לכבוד איזו בקשה שהוגשה";
"כך דנים בבקשות באסופה אחת ולא בשיטת הסלמי, והשופט נדרש פעם אחת לתיק ולא לסירוגין מעת לעת, וזו הרי מטרת התקנה";
"זה חוסך החלטות ארוכות ובזבוז זמן, כאשר הרוב מסתיים בקדם המשפט הראשון".
- הוראות התקנות בדבר הבקשות לא מסייעות כלל או מסייעות רק מעט או באופן מוגבל (20 שופטים). אחד השופטים העיר כך: "בקדם הראשון אני רוצה שכל הטענות המקדמיות כבר יהיו מאחוריי, כדי שאוכל להתייחס לסוגיות לגופו של עניין ולתת הצעת פשרה. עוצר בקשות מאד מאד מפריע לזה!!! הצעתי בעבר ומציע שוב, שעוצר הבקשות יהיה הפוך: שיגישו את כל הבקשות עד ל- 120 יום לאחר כתב טענות אחרון, ואח"כ יהיה עוצר בקשות עד לדיון: ככה אוכל לבחון את הבקשות ולהחליט מה יוכרע בדיון, ומה אני רוצה לקבל תגובה ולהכריע בנחת לפני הדיון. לחלופין - לקבוע שעוצר הבקשות יסתיים חודש לפני הדיון, כי העובדה שברגע האחרון לפני הדיון הכול מוגש מביאה למצבים בלתי סבירים".

²⁷ בחלוקה בין הערכאות: מתוך 36 שופטי המחוזי שהשיבו על שאלה זו, מרביתם השיבו "כן" (24 שופטים, 67%), שניים הביעו הסתייגות לגבי תיקי נזיקין, שופט אחד סבר כי לא חלף מספיק זמן כדי להביע עמדה, שופט אחד השיב כי במידה מסוימת כן, אבל ככלל מעכב את התיק. שני שופטים השיבו כי מסייע באופן חלקי, ושישה שופטים השיבו "לא".

מתוך 95 שופטי השלום שהשיבו על שאלה זו, מרביתם השיבו "כן" (59 שופטים, 62%). 11 שופטים השיבו כי הדבר תלוי בסוג התיק, ו-14 שופטים השיבו כי מסייע באופן חלקי או לפעמים כן ולפעמים לא וכדומה. 11 שופטים השיבו "לא".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

תשובות נוספות היו אלו: "לא. ההיפך זה מכביד ומעכב. זה גורם לצדדים להגיש רשימת בקשות מיותרות רק כדי להבטיח את עצמם אם בכל זאת ירצו להגיש בקשה"; "לפעמים זה יוצר עבודה כפולה, כי גם מגישים רשימת בקשות וגם אחר כך בקשות בנפרד".

- באופן כללי התקנות מסייעות אך עם הסתייגות, או שהן מסייעות לפעמים או באופן חלקי (14 שופטים). נפרט להלן כמה מן התשובות: "קשה לומר ביחס לייעול ההליך, הן בוודאי מסייעות בהקלה על העומס";

"עוצר הבקשות מייעל את ההליך ובקשות מוכרעות באופן יעיל יותר בקדם המשפט. לא בהכרח שהפלוגתאות מצטמצמות בעקבות זאת";

"הצדדים מתקשים להתמודד עם נושא רשימת הבקשות, התועלת העיקרית היא בכך שהם לא רשאים להגיש כל בקשה שעולה בדעתם לפני קדם המשפט";

"רעיונית- כן. בפועל - לגבי הליכים מקדמיים אני מבקשת בקשות בכתב בשלב מוקדם כדי שלקראת קדם המשפט יהיו כבר טיעונים סדורים ופרושים שניתן להכריע לגביהם בקדם. עוד ובפועל משום מה, מספר הבקשות עלה באופן משמעותי - עשרות אחוזים לפי בדיקתי. עוצר הבקשות נותן מרווח זמן, אך לא מאיין צורך בבקשה ומשכך היא בכל זאת מוגשת בשלב כלשהו למעשה. הדבר מכביד לפעמים על הכנת התיק לדיון על אפשרות ברור יעיל (כי אין תגובה עדיין) ומאריך את הדיון. עדיפה אמנם הכרעה בדיון בקצרה, אך יש בקשות שאני מעדיפה לבחון עמדות הצדדים מראש. יתרה מכך, אם יש קדם משפט שני, ובעיקר התיקים יש קדם מסכם, הדלת נפתחת לבקשות ביניים נוספות".

- התועלת בתקנות בעניין הבקשות תלויה בסוג התיק (13 שופטים). תשעה מתוכם סברו כי הוראות התקנות רלוונטיות יותר לתיקים אזרחיים ופחות רלוונטיות לתיקי נזיקין, למשל:

"בתיקי נזיקין - יש צורך לטפל בבקשות שקשורות למומחים, גילוי מסמכים לקראת חוות דעת שמוגשות לפני ההליך, כולל שאלונים - שצריך לצורך הכנת חוות הדעת, כך שעוצר הבקשות אינו אפקטיבי. בתיקים אזרחיים רגילים - אמנם עוצר הבקשות מסייע להקטנת כמות הבקשות בסל, אבל זה "מתגלגל" לקדם המשפט, ובבקשות מורכבות ממילא דנים בכתב כך, שהתרומה היא מוגבלת, לבקשות פשוטות (גלמ"ס, שאלונים קצרים) שניתן לפתור בקד"מ בעל פה";

"בתיקים אזרחיים כן. בתיקי נזקי גוף לא כי ממילא לא נקבע דיון עד אחרי שמסרבים להצעה";

"בנזיקין לא שמעו על העוצר הזה";

"עוצר הבקשות אינו מתאים לתיקי נזקי גוף. על מנת לגבש הצעת פשרה יש הכרח להשלים הליכים מקדמיים לפני ישיבת קד"מ";

"עוצר הבקשות מסייע מאד בתיקים שבהם נקבע קדם משפט. בתיקי הנזיקין, ובעיקר בתיקי הרשלנות הרפואית, הצדדים לא ערוכים עם כל חוות הדעת לקראת קדם המשפט הראשון, ובד"כ התיק נקבע לתזכורות פנימיות למעקב אחר הגשת חוות הדעת, כדי לא להעמיס על היומן. במצב זה, שבו אין קדם משפט קבוע, קשה לקיים את עוצר הבקשות";

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

"בעניין נזקי גוף ישנן בקשות שמוגשות למרות עוצר הבקשות, כגון בקשה למתן ראיות לסתור, שטוב שמוגשת (ומוחרגת מעוצר הבקשות)".²⁸

שלושה שופטים העלו הסתייגות לגבי תיקי משפחה, למשל: "בבית המשפט למשפחה ונוכח הדינמיות של ההליכים - קשה מאוד לעשות עוצר בקשות. דווקא הגשת בקשות בכתב במקום רשימת בקשות המצריכות קדם ארוך הרבה יותר יעילה". שופט אחד נוסף העלה הסתייגות לגבי תיקי הדין המהיר, שבהם לדבריו הוראות התקנות אינן מקוימות.

- התקנות בעניין אינן מיושמות (שני שופטים): "כן, לו היו מקוימות. בפועל - אין עוצר בקשות. הבקשות ממשיכות לזרום".

בנוסף, שופט אחד סבר כי לדעתו מוקדם עדיין להסיק מסקנות בנוגע להוראות התקנות בנושא הבקשות.

לעורכי הדין הפנינו שאלה דומה [עד כמה לדעתם עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות משפיעים על ייעול הדיון בהליך ועל צמצום הפלוגות בו (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד")]. 699 עורכי דין השיבו לשאלה זו, כאשר מתוכם 56% השיבו "בכלל לא", 20% השיבו "מעט", 12% השיבו "בינוני", 10% השיבו "במידה רבה" ו-2% השיבו "במידה רבה מאד". כלומר, מרבית עורכי הדין לא סברו שלעוצר הבקשות ולרשימת הבקשות יש השפעה על ייעול הדיון או שכמעט לא.

לסיום פרק הבקשות, שאלנו את השופטים האם לדעתם יש צורך לשנות משהו מהוראות התקנות הנוגעות לעוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות. 106 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- אין צורך לשנות משהו בתקנות בנושא (51 שופטים). אחד מהם ציין כי אין לשנות, אך יש "להשאיר לשיקול דעת שיפוט". דוגמאות נוספות: "בעיניי זה מהתיקונים החשובים ביותר והמייעלים ביותר בתקנות החדשות"; "לעת עתה לא. לטעמי, חלק ניכר מעוה"ד טרם הפנימו התקנות עד תום. יש לאפשר תקופת הסתגלות נוספת לפני בחינת שינוי בתקנות".
- יש להוסיף חריגים לעוצר הבקשות (17 שופטים). בין החריגים שלדעת השופטים יש להוסיף היו אלו: בקשה למחיקה מטעמי סמכות (עניינית או מקומית); בקשה לסילוק על הסף; בקשה לערובה; גילוי ועיון כללי; קבלת צווים לאיסוף חומר רפואי; בקשה למתן פסק דין בהעדר הגנה; בקשה להבאת ראיות לסתור. שלושה שופטים סברו כי יש להרחיב באופן כללי את החריגים לעוצר הבקשות, ושופט אחד לעומת זאת סבר כי יש "לצמצם את מיון/ סוגי הבקשות". בנוסף, שופט אחד סבר כי יש להוסיף סעיף סל לשיקול דעת השופט לקבל בקשות שלדעתו יקדמו את התיק.

²⁸ יוער כי לא מצאנו סוג בקשה זה במסגרת החריגים שמונה תקנה 49(א). ייתכן כי הערה זו מעלה את הצורך בהדרכות נוספות על הוראות התקנות החדשות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- הצעות מעשיות לשינוי התקנות (10 שופטים): חלק מההצעות עסקו בשינוי מועדים הקבועים בתקנות בעניין הבקשות ורשימת הבקשות: "לדעתי עוצר הבקשות צריך להיות הפוך: שיגישו את כל הבקשות עד 120 יום לאחר כתב הגנה אחרון, וא"כ לא יגישו יותר בקשות. ככה אוכל לבדוק איזה בקשה היא קטנה ותוכרע בדיון, ואיזה בקשה היא מורכבת וכדאי לבקש תגובה ולהכריע לפני הדיון, כדי שהדיון לא יהיה פורמאלי רק בבקשות אלא מהותי לגופו של עניין. לחלופין - לקבוע שמועד סיום עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות יהיה הרבה יותר זמן לפני הדיון, חודש או חודשיים";
"כדאי לקבוע פרקי זמן אחידים לעניינים השונים בערכאה הדיונית בתקנות, ורצוי במספר עגול - 30 ימים, שזה מייעל מאד את היכולת לקבוע תזכורות פנימיות ומקצר הטיפול בבקשות";
"צריך להקדים קצת את מועד הגשת רשימת בקשות, כי מספיק שהתובע לא עומד בזמנים, הנתבע לא יכול להגיש, והקד"מ מתקרב וצריך לבטל אותו. מי שחושב שזה מעציב את עוה"ד שהקד"מ נדחה, טועה. עוה"ד מאוד שמחים, והתובע לא יודע שזה באשמת עורך דינו";
"אני קובע מועדים לרשימת בקשות שהם מוקדמים יותר מברירת המחדל שבתקנות, כדי לאפשר שהות מספקת להיערכות לדיון לרבות באמצעות מתן הוראות בנוגע לעניינים קונקרטיים שיעלו ברשימה";
"כיום לפי התקנות עוצר הבקשות מתחיל רק לאחר הגשת כתב הטענות האחרון, ולטעמי יש להקדים את ההוראה שתהיה ממועד הגשת התביעה (מוגשות לא מעט בקשות למחיקה התביעה על הסף מכל מיני טעמים עוד לפני הגשת כתב הגנה";
"שרשימת בקשות תוגש זמן ארוך יותר לפני קדם משפט שניתן יהיה להגיב ולחסוך הצורך בחלק מהבקשות".
הצעות נוספות לשינוי התקנות היו אלו:
"מה שחשוב לדעתי זה להבהיר שהשופט יכול להכריע בבקשה על סמך התמצית המובאת ברשימת הבקשות בלי צורך לקיים דיון או לאפשר לצדדים להשלים טיעון בכתב (כמובן אלא אם הוא מוצא צורך בהשלמת טיעון)";
"אולי גם כאן כדאי שמזכיר משפטי יוודא שהגשת בקשה נתונה מותרת בתקופת עוצר הבקשות, ויעשה סינון רלוונטי";
"להבהיר בתקנות את המשמעות של צד שלא הגיש תגובה לרשימת בקשות".
- יש לבטל את עוצר הבקשות (תשעה שופטים). למשל: "אני לא בטוח בנחיצותן לנוכח מגבלת הזמן שמוקצבת בדרך כלל לישיבת קדם המשפט הראשונה במחוז בו אני עובד. לעתים, מספר הסוגיות שמצטברות בישיבה הראשונה משמעותי, והדבר מכביד"; "לבטל את ההוראות ולאפשר להגיש בקשות בהתאם לעניין. ניתן להסמיק כל שופט לקבוע מועדים להגשת בקשות על פי הצורך בכל תיק"; "לחזור לתקנות הישנות. להבין שלשופט יש שיקול דעת שיפוטני, ואם יש שופטים שלא יודעים לנהל תיק - לתמוך בהם פרטנית. לא לגזור על שופטים שיודעים לנהל תיקים תקנות שבאו לתקן ורק קלקלו"; "לחזור למצב הקודם ולהגביל בכמות".
- תלוי בסוג התיק (שבעה שופטים). השופטים סברו כי יש להחריג לגמרי את תיקי הנזיקין והפלת"ד מהתקנות בנושא, או להתאימן או לקבוע הנחיות פרטניות, למשל: "יש להחריג הגשת

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בקשות להבאת ראיות לסתור בתיקי פלתי"ד"; "להחריג תיקי נזקי גוף, למעט בנושאי ערובה להבטחת הוצאות גילוי מסמכים ושאלונים".

- אין צורך לשנות את התקנות אלא להבהירן (שלושה שופטים): "להיות יותר ברור מה מותר להגיש ומה לא"; "לשנות - לא. לחדד בקרב עוה"ד - כן. נראה שהשינוי הזה טרם הופנם"; "אין צורך לשנות. אבל חשוב שהשופטים כולם יידעו שיש להקפיד על כך".

בנוסף, שופט אחד השיב כי "התקנות מסייעות באופן רעיוני", שופט נוסף השיב כי "לא נראה שזה נושא כל כך מהותי", ושבעה שופטים השיבו כי הדבר לא רלוונטי או שאין להם עמדה בנושא.

לעורכי הדין הפנינו שאלה דומה (האם יש צורך לשנות משהו מהוראות התקנות הנוגע לעוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות). 452 עורכי דין השיבו על השאלה, כאשר מתוכם 9% בלבד השיבו כי לדעתם אין מה לשנות בתקנות ויש להשאירן כפי שהן. לעומתם, 58% השיבו כי התקנות בנושא מיותרות ויש לבטלן. 19% השיבו כי יש לאפשר הגשת בקשות בכל עת ושהשופטים יכריעו בהן, 4% הציעו אכיפה מוגברת של התקנות והפעלת סנקציות למי שלא מקיימן, 3% סברו כי יש לצמצם את שיקול דעת בית המשפט כדי שתהיה אחידות בין החלטות השופטים שונים, 3% השיבו כי צריך שינוי אך לא ידעו לכתוב איזה שינוי, 2% השיבו כי יש להבהיר את התקנות ולהרחיב את רשימת החריגים. למשל: "התקנות לא ברורות בעניין הבקשות וכל שופט/רשם מפרש אותן בצורה אחרת - האם הכוונה שאת רשימת הבקשות צריך להגיש ביחד עם כתב הטענות האחרון? ככל שכן - למה יש שופטים שבהחלטה שלהם על קביעת הדיון, קובעים גם מועד להגשת רשימת הבקשות (כמו שרשום בתקנה 49ג)? האם הקביעה בהחלטה לגבי המועד של הגשת הרשימה ו/או תקנה 49ג) מתייחסת לכל בקשה שהיא או רק לבקשות המופיעות בסעיף 49א)? לגבי טענות מקדמיות שהועלו בכתב ההגנה - על מנת שביהמ"ש ידון בהן במסגרת קדם המשפט, האם גם אותן צריך להעלות ברשימת הבקשות?". בנוסף, 2% מעורכי הדין ציינו סיבות אחרות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.5. דיוני קדם המשפט

בפרק זה נציג נתונים שונים הנוגעים לניהול דיוני קדם המשפט. אולם טרם שנפנה להציג את הנתונים הנוגעים לניהול דיוני קדם המשפט עצמם, נבחן את כמויות התיקים שנסגרו מסיבות שונות בסוגי התיקים שבדקנו, לפני שהתקיים בהם דיון קדם משפט, ואת אופן סגירתם. באופן זה, הנתונים שיוצגו בתתי הפרקים הבאים לגבי קדם המשפט יהיו רלוונטיים לתיקים שלא נסגרו מסיבות שונות לפני קדם המשפט הראשון:

3.5.1. סגירת התיק לפני קדם המשפט הראשון בתיק

להלן נציג את כמויות התיקים מכל סוג אשר נסגרו לפני קדם המשפט הראשון, בהסכמת הצדדים או שלא בהסכמת הצדדים (העדר הגנה, חוסר מעש, מחיקה שלא בהסכמה ועוד), את כמויות התיקים שבהם התקיים לפחות קדם משפט אחד, את כמויות התיקים שעדיין פתוחים וטרם התקיים בהם קדם משפט (כך שעוד ייתכן כי יתקיים בהמשך) ואת התיקים שנקבעו ישירות להוכחות ללא קדם משפט:

ת"א - תביעה כספית:

2021	2017	
70	64	התיק נסגר לפני קדם המשפט בהסכמת הצדדים הראשון
66	44	לא בהסכמת הצדדים
52	92	התקיים בתיק קדם משפט (לפחות אחד)
12	1	התיק עדיין פתוח וטרם התקיים בו קדם משפט (נכון לפברואר 2023)
-	-	התיק נקבע ישירות להוכחות (ללא קד"מ)

כפי שעולה מן הטבלה, ב-45.7% מהתיקים בשנת 2017 וב-26.0% מהתיקים בשנת 2021 התקיים קדם משפט (כלומר, ניתן לראות ירידה בכמות התיקים שהתקיים בהם לפחות קד"מ אחד, וזאת גם אם ניקח בחשבון את התיקים שעודם פתוחים וייתכן כי עוד יתקיים בהם קד"מ). לגבי התיקים שנסגרו עוד טרם קדם המשפט הראשון עולה כי מעל מחציתם נסגרו בהסכמת הצדדים (59.2% בשנת 2017 ו-51.5% בשנת 2021). לגבי התיקים שנסגרו ללא הסכמת הצדדים, אלו סיבות הסגירה השונות:

2021	2017	סיבת סגירה
4	11	חוסר מעש
53	25	העדר הגנה
1	2	עיכוב/ התליית הליכים
-	2	סילוק על הסף
-	1	אי תשלום אגרה
8	2	מחיקת תביעה/ חזרה מתביעה
-	1	התיישנות
66	44	סה"כ

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

ניתן לראות כי הקבוצה הגדולה של התיקים שנסגרו לפני הקד"מ הראשון שלא בהסכמת הצדדים היא קבוצת התיקים שנסגרו בהעדר הגנה, כאשר ניתן לראות עלייה משמעותית בכמות התיקים שנסגרו מסיבה זו בשנת 2021 לעומת 2017.

תאד"מ - תביעה כספית :

2021	2017	
37	50	התיק נסגר לפני קדם המשפט בהסכמת הצדדים
119	107	התיק נסגר הראשון לא בהסכמת הצדדים
40	39	התקיים בתיק קדם משפט (לפחות אחד)
4	-	התיק עדיין פתוח וטרם התקיים בו קדם משפט (נכון לפברואר 2023)
-	4	התיק נקבע ישירות להוכחות (ללא קד"מ)

כפי שעולה מן הטבלה, מרביתם של תיקי הדיון המהיר בתביעות הכספיות, קרוב ל-80%, נסגרו לפני שהתקיים בהם דיון קדם משפט ראשון (78.5% בשנת 2017 ו-78.0% בשנת 2021). לגבי התיקים שנסגרו עוד טרם קדם המשפט הראשון עולה כי מרביתם נסגרו מסיבות שאינן הסכמת הצדדים (68.1% בשנת 2017 ו-76.2% בשנת 2021). הטבלה שלהלן מציגה את פילוח סיבות הסגירה השונות של התיקים שנסגרו שלא בהסכמת הצדדים :

2021	2017	סיבת סגירה
17	26	חוסר מעש
1	-	איחוד תיקים
87	66	העדר הגנה
13	13	חזרה מהתביעה
-	2	סילוק על הסף
1	-	עיכוב הליכים
119	107	סה"כ

ניתן לראות מהטבלה, כי מרבית תיקי הדיון המהיר בתביעות הכספיות שנסגרו ללא הסכמת הצדדים נסגרו בהעדר הגנה, וכי גם כאן ניכרת עלייה בשיעור התיקים שנסגרו מסיבה זו במדגם של תיקי 2021 לעומת תיקי 2017. ייתכן שניתן לקשר זאת לעלייה בתביעות המוגשות על ידי חברות ביטוח וחברות תקשורת בשנת 2021, כפי שהצגנו בפרק הנתונים הכלליים.

ת"א - נזקי גוף :

2021	2017	
77	81	התיק נסגר לפני קדם המשפט בהסכמת הצדדים
12	18	התיק נסגר הראשון לא בהסכמת הצדדים
61	101	התקיים בתיק קדם משפט (לפחות אחד)
50	-	התיק עדיין פתוח וטרם התקיים בו קדם משפט (נכון לפברואר 2023)
-	3	התיק נקבע ישירות להוכחות (ללא קד"מ)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

כפי שעולה מן הטבלה, מיעוט התיקים שנסגרו עוד טרם קדם המשפט הראשון נסגרו שלא בהסכמת הצדדים (18.1% בשנת 2017 ו-13.6% בשנת 2021). הטבלה שלהלן מציגה את סיבות הסגירה השונות של התיקים שנסגרו שלא בהסכמת הצדדים:

2021	2017	סיבת סגירה
5	12	חוסר מעש
-	1	איחוד תיקים
3	2	העדר הגנה
1	-	התיישנות
3	3	מחיקת התביעה/ חזרה מהתביעה
12	18	סה"כ

ניתן לראות, כי מרבית התיקים שנסגרו שלא בהסכמת הצדדים, נסגרו מחמת חוסר מעש (66.6% בשנת 2017 ו-41.6% בשנת 2021).

בשאלון לעורכי הדין שאלנו האם מניסיונם, עלה אחוז התיקים שהסתיימו לפני קדם המשפט (בגישור, בפשרה, במחיקת ההליך וכד'), בעקבות התקנות החדשות (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד"). 685 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 64% השיבו "בכלל לא", 24% השיבו "מעט", 9% השיבו "במידה בינונית" ו-3% השיבו "במידה רבה". כלומר, מרבית עורכי הדין לא סברו כי התקנות הובילו לסגירת יותר תיקים לפני קדם המשפט.

3.5.2. רשימת העדים

תקנה 62 לתקנות החדשות קובעת כי עד 20 ימים לפני ישיבת קדם המשפט הראשונה על התובע להגיש רשימת עדים מטעמו, לרבות פירוט תמציתי של הצורך והמטרה של העדת כל עד. הנתבע יגיש רשימת עדים מטעמו עד 14 יום לאחר מכן. בחנו מתוך מדגמי התיקים, האם הצדדים אכן הגישו רשימות עדים לפני קדם המשפט הראשון בתיק. זאת, בתיקי 2021 בלבד, שכן מדובר בחידוש של התקנות החדשות.

ראשית בדקנו האם התובע או הנתבע הגישו רשימות עדים מטעמם, ואם כן, באיזה מועד. זאת בדקנו מתוך התיקים שבהם התקיים קדם משפט ראשון בתיק בלבד. בתיקים שבהם רשימת העדים מטעם הנתבע לא הוגשה בעקבות רשימת עדים מטעם התובע, בדקנו את מועד ההגשה ביחס למועד קדם המשפט.

בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי התובע הגיש רשימת עדים ב-13 תיקים (מתוך 52 תיקים רלוונטיים, 25% מהתיקים). בארבעה מהתיקים, הרשימה הוגשה מעל 20 יום לפני מועד קדם המשפט, כפי שמורות התקנות. ביתר התיקים, רשימת הבקשות הוגשה בין 18 יום לפני מועד הדיון ליום אחד בלבד לפני קדם המשפט. הנתבע הגיש רשימת עדים בארבעה תיקים (מתוך 52 תיקים רלוונטיים, 8%). בארבעת המקרים שבהם מצאנו כי הנתבע הגיש רשימת עדים, הוגשה גם רשימת עדים מטעם התובע. בשני תיקים רשימת העדים מטעם הנתבע הוגשה עד 14 יום לאחר מועד הגשת רשימת העדים מטעם התובע (שישה ימים ו-11 ימים), בתיק נוסף הוגשה 15 יום לאחר רשימת העדים של התובע ובתיק האחרון הוגשה 22 יום לאחר רשימת העדים מטעם התובע.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו, כי התובע הגיש רשימת עדים בשלושה תיקים (מתוך 40 תיקים רלוונטיים, 7.5%). אחת מהם הוגשה 276 ימים לפני מועד קדם המשפט הראשון (זאת בעקבות מספר דחיות של מועד קדם המשפט), ובשני התיקים הנוספים, רשימת העדים הוגשה 41 ימים ו-44 ימים לפני קדם המשפט. הנתבע הגיש רשימת עדים בארבעה תיקים (10% מתוך 40 התיקים הרלוונטיים). בתיקים אלו לא הוגשה רשימת עדים מטעם התובע. בתיק הראשון הרשימה הוגשה 133 ימים לפני מועד הקדם (גם כאן בעקבות דחייה בת כחצי שנה במועד הקד"מ), בתיק השני הרשימה הוגשה 14 ימים לפני מועד קדם המשפט, בתיק השלישי חמישה ימים לפני מועד קדם המשפט הראשון ובתיק האחרון הרשימה הוגשה במהלך ישיבת קדם המשפט.

בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו, כי התובע הגיש רשימת עדים בשני תיקים בלבד (מתוך 61 תיקים רלוונטיים, 3.2%). אחת הוגשה 35 ימים לפני קדם המשפט הראשון והשנייה הוגשה 14 ימים לפני קדם המשפט הראשון. גם הנתבע הגיש רשימת עדים בשני תיקים בלבד (מתוך 61 תיקים רלוונטיים, 3.2%). בתיקים אלו לא הוגשה רשימת עדים מטעם התובע. בתיק הראשון הרשימה הוגשה 13 יום לפני מועד קדם המשפט ובתיק השני הוגשה 62 ימים לפני מועד קדם המשפט הראשון.

עוד בדקנו, לגבי רשימות העדים שהוגשו, האם הן כללו פירוט על אודות נחיצותו של כל עד, וכמה עדים נכללו בהן. בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי בשבעה מתוך 13 התיקים שבהם התובע הגיש רשימת עדים, הרשימה אכן כללה פירוט על הנחיצות של כל עד. בתיק נוסף, הוגש פירוט חלקי. הרשימות כללו בממוצע שלושה עדים, כאשר הטווח נע בין עד אחד לשישה עדים. בשניים מתוך ארבעת התיקים שבהם הנתבע הגיש רשימת עדים, הרשימה כללה פירוט על הנחיצות של כל עד (11 עדים ושני עדים) ובתיק נוסף היה פירוט חלקי (עד אחד). בתיק האחרון הרשימה כללה שני עדים, ללא פירוט בדבר נחיצותם.

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו כי מתוך שלושת התיקים שבהם התובע הגיש רשימת עדים, תיק אחד כלל פירוט מלא על נחיצותם של העדים ושניים כללו פירוט חלקי בלבד. בשניים מהתיקים הרשימה כללה עד אחד ובתיק הנוסף, הרשימה כללה שני עדים. שתיים מרשימות העדים שהגיש הנתבע בתיקים אלו, כללו פירוט על נחיצותו של כל עד, והן כללו ארבעה עדים ברשימה אחת ועד אחד ברשימה השנייה. שתי הרשימות האחרות לא כללו פירוט לגבי נחיצות העדים (אחת כללה שלושה עדים והשנייה עד אחד).

בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי בשני התיקים שבהם התובע הגיש רשימת עדים, הרשימה כללה פירוט על הנחיצות של כל עד. בתיק הראשון נכללו ארבעה עדים ובתיק השני שני עדים. בשני התיקים שבהם הנתבע הגיש רשימת עדים, הרשימה כללה פירוט על נחיצותו של כל עד. בתיק הראשון נכללו שני עדים ובתיק השני עד אחד בלבד.

לסיום נושא זה בדקנו האם רשימת העדים נדונה במהלך ישיבת קדם המשפט. בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי בשני תיקים בלבד מתוך 13 התיקים שבהם התובע הגיש רשימת עדים, רשימת העדים נדונה במהלך קדם המשפט. לגבי התיקים שבהם הנתבע הגיש רשימת עדים (ארבעה תיקים), מצאנו תיק אחד בלבד שבו רשימת העדים נדונה במהלך קדם המשפט (בתיק זה הרשימה כללה 11 עדים). בתיקי תאד"מ - תביעה כספית לא מצאנו אף מקרה שבו רשימת העדים נדונה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

במהלך קדם המשפט. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו תיק אחד בלבד שבו נדונה רשימת העדים, והייתה זו רשימת עדים שהגיש התובע.

בשאלון לעורכי הדין שאלנו האם מניסיונם הצדדים לרוב מגישים רשימת עדים לפני ישיבת קדם המשפט. 662 עורכי דין ענו על שאלה זו: 52% השיבו שמגישים רשימת עדים, ו-48% השיבו שלא מגישים. את עורכי הדין שהשיבו שלא מגישים רשימת עדים, שאלנו מאיזו סיבה הם לא מגישים. 258 עורכי דין השיבו על שאלה זו. מתוכם, 46% ענו שמדובר בשלב מוקדם מידי על מנת לדעת מי יהיו העדים בתיק, 23% השיבו שאין אכיפה והקפדה של בית המשפט בעניין, 14% השיבו כי לדעתם אין צורך להגיש, 5% השיבו כי לא היו מודעים לצורך להגיש, 4% השיבו כי אינם רוצים לחשוף בשלב הזה את העדים, 4% השיבו "לא יודע", ו-4% השיבו תשובות אחרות.

בהמשך לכך, שאלנו את עורכי דין אלו האם הוטלו עליהם או על הצד השני סנקציות בשל אי הגשת רשימת העדים (הוצאות, אי העדת עד ועוד). 292 עורכי דין השיבו על שאלה זו: 93% השיבו שלא הוטלו, ו-7% בלבד השיבו שהוטלו סנקציות.

עוד שאלנו את עורכי הדין, עד כמה לדעתם חובת הגשת רשימת העדים משפיעה על ייעול הדיון בהליך ועל צמצום הפלוגות בו? (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד"). 689 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 47% השיבו "בכלל לא", 24% השיבו "מעט", 14% השיבו "בינוני", 11% השיבו "במידה רבה" ו-4% השיבו "במידה רבה מאד".

לסיום נושא רשימת העדים שאלנו את עורכי הדין האם לדעתם יש צורך לשנות משהו מהוראות התקנות הנוגעות לרשימת העדים. 474 עורכי דין השיבו על שאלה זו. מתוכם, 14% בלבד השיבו שאין צורך לשנות דבר, ולעומתם 44% השיבו כי לדעתם רשימת העדים מיותרת ויש לבטלה. 28% הציעו שהמועד להגשת רשימת העדים ייקבע לאחר קדם המשפט הראשון, ולאפשר שינוי או הוספת עדים בהמשך ההליך באופן גמיש, 6% הציעו לאכוף את התקנות באמצעות סנקציות ו-6% הציעו הצעות אחרות בנושא, למשל:

- "דומני שחשוב מספרם לא זהותם. נקיבה בזהות העדים יוצרת חשש להדחת עדים ומסרבנות את ניהול התיק בכל מיני טקטיקות. דומה שבית המשפט אינו זקוק לזהות ודי לו בכמות";
- להורות על הגשת תמצית עדות של כל עד;
- "לאפשר חקירה ראשית. יותר מסובך וארוך, אבל יותר נכון משפטית להגיע לחקר האמת";
- "רצוי לשקול אפשרות להגביל את כמות העדים עד לחמישה".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

3.5.3. קיום ישיבת קדם המשפט

במטרה לבחון האם התקנות אכן מיושמות והאם הן השיגו את יעדיהן בכל הנוגע לישיבות קדם המשפט, בחנו את הנתונים ממדגם התיקים ואת תשובות ועמדות השופטים. את הממצאים נפרט להלן.

יובהר, כי במסגרת פרק זה בדקנו את דיוני קדם המשפט עצמם. הנושא של הסכמות הצדדים וסגירת התיקים בשלב אחרי ישיבות הקד"מ ועד לישיבות ההוכחות ייבדק ויכלל במסגרת המחקר הבא שיבחן בין היתר את שלב ההוכחות.

3.5.3.1 מועדי ישיבות קדם המשפט

תקנה 61 לתקנות קובעת כי ישיבת קדם המשפט תיקבע לאחר שהוגש כתב הטענות האחרון. עוד קובעות התקנות החדשות, כי ניתן לקיים את ישיבת קדם המשפט גם בהיוועדות חזותית, בשיחת ועידה או בכל אמצעי טכנולוגי אחר, ובלבד שכאשר בעל דין איננו מיוצג, הדבר ייעשה בהסכמתו. תקנה 63 קובעת כי על ביהמ"ש לשאוף לכך שלא תתקיימנה יותר משתי ישיבות קדם משפט בבית משפט השלום (ולא יותר משלוש ישיבות בבית המשפט המחוזי). תקנה 80(ג) קובעת כי בדיון מהיר ראוי שתתקיים ישיבה אחת של קדם משפט. ככלל, ישיבת קדם המשפט נועדה לייעל, לפשט ולהחיש את ההליך, ועל בית המשפט לתת החלטות לצורך כך. עוד נקבע, כי בישיבת קדם המשפט המסכמת יורה בית המשפט על סדרי הדיון בהמשך התביעה, לרבות מועדי הדיונים וקציבת משך העדויות, החקירות והסיכומים.

יוער, כי כפי שעולה מתת הפרק בנושא סגירת התיק לפני קדם המשפט הראשון, נשארו תיקים מתוך תיקי המדגם שהם עדיין פתוחים ומתנהלים וטרם התקיים בהם קד"מ, או שהתקיים בהם קד"מ אחד וייתכן שיתקיימו ישיבות קד"מ נוספות, וזאת במיוחד במדגם תיקי נזקי גוף. על כן, במסגרת המחקר הבא, ולאחר שבתקווה מרביתם המכרעת של התיקים יסתיימו או לכל הפחות יעברו לשלב ההוכחות, נוכל להביא נתונים מהימנים על כמויות ישיבות קדם המשפט שהתקיימו, ועל העמידה בהוראת התקנות בנוגע למספר קדמי המשפט כמפורט לעיל.

עוד יוער, כי בהקשר של ישיבת קדם המשפט הראשונה, הועלתה השערה מסוימת כי זו עשויה להתקיים במועד מאוחר יותר לעומת תיקים שהתנהלו על פי התקנות הישנות, שכן הוספת הדיון המקדמי, ישיבות המהו"ת וכ"ו היו עלולות להאריך את משך הזמן מהגשת כתב הטענות האחרון ועד לישיבת קדם המשפט. כפי שנראה בהמשך, הנחה זו לא בהכרח התממשה.

במטרה לבחון האם התקנות השיגו את יעדיהן בכל הנוגע לישיבות קדם המשפט, בחנו ראשית, מתוך מדגם התיקים, את המועדים שבהם נקבעו ישיבות קדם המשפט.

התחלנו בבדיקה של פער הזמנים בין מועד הגשת כתב ההגנה הראשון בתיק ובין המועד שנקבע לישיבת קדם המשפט הראשונה. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו כי פרק הזמן שעבר בין מועד הגשת כתב ההגנה הראשון ועד המועד שנקבע לישיבת קדם המשפט הראשונה, עומד בשנת 2017 על 143.1 יום בממוצע (חציון: 119 ימים; טווח: 23 – 453 ימים). בשנת 2021, הפער גדל ועמד על 172 ימים בממוצע (חציון: 173 ימים; טווח: 30 – 503 ימים).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי פרק הזמן שעבר בין מועד הגשת כתב ההגנה הראשון ועד המועד שנקבע לשיבת קדם המשפט הראשונה עומד בשנת 2017 על 212.5 יום בממוצע (חציון: 178 ימים; טווח: 5 – 1,044 ימים). בשנת 2021, הפער הצטמצם ועמד על 202.7 ימים בממוצע (חציון: 182 ימים; טווח: 70 – 414 ימים).

בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי פרק הזמן שעבר בין מועד הגשת כתב ההגנה הראשון ועד מועד ישיבת קדם המשפט שנקבעה עומד בשנת 2017 על 283.8 יום בממוצע (חציון: 225 ימים; טווח: 916-11 ימים). בשנת 2021, הפער הצטמצם ועמד על 254.2 ימים בממוצע (חציון: 228 ימים; טווח: 600-9 ימים).

כלומר, ניתן לראות כי פערי הזמן הצטמצמו בתיקי הת"א ונזקי גוף, ועלו בתיקי דיון מהיר.

מנתוני תכנית המדידה, המתייחסים לפערי הזמן בין פתיחת התיק לקביעת הקד"מ הראשון, עולה כי בבתי משפט השלום, בשנים 2018-2019 הפער עמד על 253 ימים, ובשנים 2021-2022 הפער עלה מעט ל-255 ימים (0.8% שינוי). בבתי המשפט המחוזיים הפערים היו גדולים יותר ועמדו על 154 ימים בשנים 2018-2019 לעומת 188 ימים בשנים 2021-2022 (22.1% שינוי).

בהמשך לכך, שמנו לב בעת קידוד תיקי המדגם, כי בתי המשפט השונים נוהגים לשלוח לצדדים הודעה על מועד קדם המשפט הראשון, לעתים בליווי הוראות מפורטות המפרטות את כל שעל הצדדים לבצע לפי התקנות לפני מועד קדם המשפט, לרבות קיום דיון מקדמי, הגשת רשימת בקשות, רשימות עדים וכיו"ב. עוד שמנו לב, כי הדבר משתנה מבית משפט לבית משפט, ולעתים גם משופט לשופט, כאשר לעתים מדובר בהודעה לקונית על מועד קדם המשפט בליווי משפט שלפיו על הצדדים לנהוג לפי התקנות, ולעתים ההודעה כוללת פירוט מלא. כמו כן, לעתים מדובר בהחלטה של שופט ולעתים של המנ"ת, העוזר המשפטי או המזכירות. לשם התרשמות, צירפנו כנספח ד' כמה דוגמאות לסוגים השונים של הודעות אלו (לאחר שהשמטנו פרטים מזהים, ולרבות הודעה שבה השופט מורה לצדדים שלא לפעול על פי התקנות). לפיכך, החלטנו לבדוק במדגמי התיקים של שנת 2021 באלו מהתיקים שנקבעו לקדם משפט נשלחה לצדדים הודעה מהסוג האמור, והאם היא ניתנה כהחלטת שופט, או כהודעת מזכירות, עוזר משפטי או מנ"ת. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו חמישה תיקים שבהם ניתנה החלטה שיפוטית כזו, ב-11 תיקים ניתנה הודעת מזכירות ובתיק נוסף, ניתנה הודעת מנ"ת. כך שהצדדים קיבלו הודעה כלשהי על הנדרש מהם טרם ישיבת הקד"מ ב-17 תיקים, שהם 36.9% מהתיקים (מתוך 46 תיקים שבהם נקבעה ישיבת קדם משפט).

בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי ב-16 תיקים ניתנה החלטה שיפוטית, בשבעה תיקים ניתנה הודעת מזכירות ובתיק נוסף, ניתנה הודעת מנ"ת. כך שהצדדים קיבלו הודעה כלשהי על הנדרש מהם טרם ישיבת הקדם ב-24 תיקים, שהם 46.1% מהתיקים (מתוך 52 תיקים שבהם נקבעה ישיבת קדם משפט).

בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי ב-42 תיקים ניתנה החלטה שיפוטית, בשמונה תיקים ניתנה הודעת מנ"ת ובחמישה תיקים ניתנה הודעת מזכירות. כך שהצדדים קיבלו הודעה כלשהי על הנדרש מהם טרם ישיבת הקדם ב-55 תיקים, שהם 51.8% מהתיקים (מתוך 106 תיקים שבהם נקבעה ישיבת קדם משפט).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

לאחר זאת, בדקנו את הפערים בין המועד שבו התקיימה ישיבת קדם המשפט הראשונה בתיק, למועדים עיקריים בתיק:

המועד שבו התקיימה ישיבת קדם המשפט לעומת המועד שאליו נקבעה

תאד"מ - תביעה כספית: בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד הקד"מ שנקבע למועד שהתקיים עמד בממוצע על 60.9 יום (חציון – 0 ימים, משמע התקיים ביום שנקבע; טווח: 0 – 1,461 ימים). לעומת זאת בתיקי 2021, פרק זמן זה עמד על 26 ימים (חציון: 0 ימים; טווח: -44 – 168), כך שפרקי הזמן הצטמצמו.

ת"א - תביעה כספית: בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד הקד"מ שנקבע למועד שהתקיים עמד בממוצע על 58.7 יום (חציון – 0 ימים, משמע התקיים ביום שנקבע; טווח: 0 – 944 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה עמד על 42.5 ימים (חציון: 0 ימים; טווח: -2 – 234), כך שפרקי הזמן הצטמצמו.

ת"א - נזקי גוף: בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד הקד"מ שנקבע למועד שהתקיים עמד בממוצע על 129 יום (חציון – 1 ימים; טווח: -19 – 1,550 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה ירד משמעותית ועמד בממוצע על 40.9 ימים (חציון: 0 ימים, משמע התקיים ביום שנקבע; טווח: 1 – 392).

המועד שבו התקיימה ישיבת קדם המשפט ביחס למועד כתב הטענות האחרון

תאד"מ תביעה כספית – בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד הגשת כתב הטענות האחרון למועד שהתקיים הקד"מ עמד בממוצע על 182.7 יום (חציון – 99 ימים; טווח: 7 – 1,525 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה ירד במקצת ועמד על 169.4 ימים (חציון: 167 ימים; טווח: 16 – 445).

ת"א תביעה כספית – בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד הגשת כתב הטענות האחרון למועד שהתקיים הקד"מ עמד בממוצע על 249 יום (חציון – 203 ימים; טווח: 38 – 1,166 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה עומד על 213.6 ימים (חציון: 188 ימים; טווח: 2 – 471).

ת"א נזקי גוף – בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד הגשת כתב הטענות האחרון למועד שהתקיים הקד"מ עמד בממוצע על 378 יום (חציון – 301 ימים; טווח: 44 – 1,604 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה ירד במקצת ועמד על 243.5 ימים (חציון: 231 ימים; טווח: -5 – 526).

המועד שבו התקיימה ישיבת קדם המשפט ביחס למועד פתיחת התיק

תאד"מ - תביעה כספית: בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד פתיחת התיק למועד שהתקיים הקד"מ עמד בממוצע על 332.6 יום (חציון: 261 ימים; טווח: 85 – 1,742 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה עמד על 301 ימים (חציון: 270 ימים; טווח: 155 – 676).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

ת"א - תביעה כספית: בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד פתיחת התיק למועד שהתקיים הקד"מ עמד בממוצע על 369.1 יום (חציון – 328 ימים; טווח: 125 – 1,382 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה עמד על 355.2 ימים (חציון: 343 ימים; טווח: 106 – 573).

ת"א - נזקי גוף: בתיקי 2017, פרק הזמן בין מועד פתיחת התיק למועד שהתקיים הקד"מ עמד בממוצע על 560.4 יום (חציון – 486 ימים; טווח: 109 – 1,891 ימים). לעומת זאת, בתיקי 2021, פרק זמן זה עמד על 392.8 ימים (חציון: 388 ימים; טווח: 159 – 652).

כלומר, ניתן לראות **ירידה** בפערי הזמנים בין מועד ישיבת הקד"מ לשלושת המועדים שבדקנו לעיל, בשלושת סוגי התיקים במדגם.

עם זאת, **נתוני תכנית המדידה** מראים תמונה מעט אחרת, ביחס לפערי הזמנים שבין מועד פתיחת התיק למועד קיום ישיבת קדם המשפט הראשונה. בבתי משפט השלום, הנתונים מראים פער זמנים של 272 ימים בממוצע בשנים 2018-2019, לעומת פער של 277 ימים בשנים 2021-2022, כלומר עלייה קלה (1.8%). בבתי המשפט המחוזיים, הפער עמד על 176 ימים בשנים 2018-2019, לעומת פער של 207 ימים בשנים 2021-2022, כלומר עלייה משמעותית יותר (17.6%). חשוב לזכור, כי הנתונים שלנו מתבססים על מדגמי תיקים בסוגי תיקים ספציפיים, בעוד שנתוני תכנית המדידה מתבססים על נתוני כלל התיקים האזרחיים, לרבות סוגי תיקים נוספים שייתכן כי בהם הייתה עלייה אשר השפיעה על הנתונים הכלליים.

בעקבות הירידה בפערי הזמנים שמצאנו כמפורט לעיל, ביקשנו לבדוק האם הסבר אפשרי לירידה זו קשור לנושא הבקשות לדחיות מועדים. על כן, בדקנו **האם התבקשו דחיות של ישיבת קדם המשפט הראשונה**, והאם הן התקבלו, או שמא **ישיבות קדם המשפט נדחו מסיבות הקשורות בטעמי בית המשפט**.

תאד"מ - תביעה כספית: בתיקי 2017, התבקשה דחיית מועד קדם המשפט הראשון מטעם הצדדים ב-23% מהתיקים (עשרה מתוך 38 תיקים שהתקיים בהם קד"מ). לא מצאנו דחיות מועד מטעמי ביהמ"ש. בתיקי 2021, התבקשה דחיית מועד קדם המשפט הראשון ב-48.7% מהתיקים (19 מתוך 39 תיקים שהתקיים בהם קד"מ). מרבית הבקשות (13) היו מטעם הצדדים, עוד שלוש היו מטעם הצדדים וכן מאילוצי בית המשפט ויתר התיקים (3) מטעמי בית המשפט. בטבלה הבאה נפלא את סיבות הדחייה שמצאנו:

2017	2021	סיבת הדחייה
2	1	טרם הסתיימו הליכים מקדמיים בתיק + מנסים להגיע להסדר
5	6	קיומו של דיון מקביל
-	1	הצדדים הגיעו לפשרה
0	2	סיבות רפואיות
-	3	טעמי בימ"ש/ יומן בית המשפט
-	3	טעמי בימ"ש + אילוצי הצדדים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

1	1	נסיבות אישיות
1	1	מועדים דתיים ויום מנוחה שבועי

ת"א - תביעה כספית: בתיקי 2017, התבקשה דחיית מועד קדם המשפט הראשון ב-48.3% מהתיקים (44 מתוך 91 תיקים שהתקיים בהם קד"מ). 37 מהבקשות היו מטעם הצדדים ועוד שבע מטעמי בית המשפט. בתיקי 2021, התבקשה דחיית מועד קדם המשפט הראשון ב-56.0% מהתיקים (28 מתוך 50 תיקים שהתקיים בהם קד"מ). 18 מהבקשות היו מטעם הצדדים ועשר מטעמי בית המשפט. בטבלה הבאה נפלח את סיבות הדחייה שמצאנו:

2017	2021	סיבת הדחייה
8	3	אי סיום הליכים מקדמיים
1	0	דחייה לצורך מהו"ת
2	3	מומחים
10	8	קיומו דיון מקביל
3	0	הסדר פשרה
14	2	גישור
6	10	יומן בית המשפט
5	9	נסיבות אישיות
2	0	קיום מו"מ
3	4	סיבות רפואיות

ת"א - נזקי גוף: בתיקי 2017, התבקשה דחיית מועד קדם המשפט הראשון ב-61.8% מהתיקים (60 מתוך 97 תיקים שהתקיים בהם קד"מ). 52 מהבקשות היו מטעם הצדדים ועוד שמונה תיקים מטעמי בית המשפט. בתיקי 2021, התבקשה דחיית מועד קדם המשפט הראשון ב-77% מהתיקים (47 מתוך 61 תיקים שהתקיים בהם קד"מ). 26 מהבקשות היו מטעם הצדדים ו-21 מטעמי בית המשפט. בטבלה הבאה נפלח את סיבות הדחייה שמצאנו:

2017	2021	סיבת הדחייה
28	19	אי סיום הליכים מקדמיים
18	12	מומחים
7	5	קיומו של דיון מקביל
6	5	הסדר פשרה
2	2	הוספת צדדים
2	-	הסדר דיוני
1	-	הסכמה על אחוזי נכות
1	-	הצעת פשרה
1	-	המתנה למסמכים
1	2	תחשיבי נזק
1	-	התייתרות הדיון

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

2	6	יומן בית המשפט
1	-	העברה להוכחות
5	6	נסיבות אישיות
3	4	קיום מו"מ
3	-	סיבות רפואיות

כלומר, ניתן לראות עלייה בשיעור בקשות הדחייה של מועד ישיבת קדם המשפט הראשונה בשלושת סוגי התיקים. מעניין לציין שחרף עלייה זו, מצאנו כאמור לעיל ירידה בפערי הזמנים עד לישיבת קדם המשפט הראשונה בתיקי 2021.

המשכנו ובדקנו האם התבקשו דחיות במועדי ישיבות קדם המשפט הבאות (ככל שהתקיימו), והאם הן נדחו. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו כי בתיקי 2017 הוגשו שתי בקשות לדחיית דיון מטעם הצדדים (אחת לצורך תיקון כתב ההגנה והשנייה בשל דיון מקביל). בתיקי 2021 הוגשו שלוש בקשות (בשתיים הצדדים הגיעו להסדר פשרה והבקשה הנוספת הייתה מטעמים רפואיים).

בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי בתיקי 2017 נדחה לפחות דיון אחד (מתוך 26 תיקים). הצדדים ביקשו דחייה ב-20 תיקים ובשישה תיקים נוספים הדיון נדחה מטעמי בית משפט. בשנת 2021 הדיונים נדחו בשלושה תיקים, שניים לבקשת הצדדים והדיון האחרון מטעמי בית משפט.

בתיקי ת"א - נוקי גוף מצאנו כי בתיקי 2017 נדחה לפחות דיון אחד ב-16 תיקים; הצדדים ביקשו דחייה ב-11 תיקים ובחמישה תיקים נוספים הדיון נדחה מטעמי בית משפט. בשנת 2021 הדיונים נדחו בשבעה תיקים, חמישה לבקשת הצדדים ובשני הנותרים מטעמי בית משפט.

לאחר שהצגנו את הנתונים לגבי מועדי קדם המשפט, נפנה להציג את תשובות השופטים על השאלה האם הם קובעים בעצמם את מועדי קדם המשפט בתיקים שבטיפולם. 127 שופטים השיבו על שאלה זו. פילוח התשובות מוצג בטבלה שלהלן:

<u>גם וגם</u>	<u>לא קובעים בעצמם</u>	<u>כן קובעים בעצמם</u>	<u>מספר שופטים שהשיבו</u>	
-	2 שופטים	33 שופטים	35	מחוזי
2 שופטים	28 שופטים	62 שופטים	92	שלום
2 שופטים (1.5%)	30 שופטים (23.5%)	95 שופטים (75%)	127	כללי

השופטים שהשיבו גם וגם הסבירו כי את הקד"מ הראשון המזכירות או המנ"ת קובעים, ואילו את המועדים הבאים או מועדים נדחים הם קובעים בעצמם.

את השופטים שהשיבו כי הם קובעים בעצמם את מועדי קדם המשפט בתיקים שבטיפולם, המשכנו ושאלנו מהם השיקולים שמנחים אותם בקביעת מועד קדם המשפט (למשל, שיקולי עומס על היומן, מידת דחיפות התיק, נסיבות אישיות של הצדדים וכו'). 95 שופטים השיבו על שאלה זו (כלומר כל השופטים שהשיבו כי הם קובעים בעצמם). מתוכם, 15 שופטים השיבו "כל השיקולים".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

תשובות השופטים האחרות חפפו בחלקן (כלומר, השופטים ציינו כמה שיקולים). להלן נציג את פילוח תשובות השופטים האחרים:

- שיקולי עומס על היומן (46 שופטים).
 - דחיפות התיק (32 שופטים).
 - נסיבות/ מורכבות התיק, היקף הפלוגתאות המשפטיות בתיק או נסיבות אישיות של הצדדים (22 שופטים).
 - פרק זמן מספיק לסיום הליכים מקדמיים ומילוי אחר הוראות התקנות (16 שופטים).
 - גיל התיק (15 שופטים).
 - סוג התיק (שמונה שופטים). מתוכם, שופט אחד ציין כי בתיקי דיון מהיר, מועד הקד"מ נקבע לפי התקנות. בתיקי נזקי גוף שופט אחד ציין כי הדבר תלוי בשאלה האם ממונה מומחה רפואי לפני מועד הקד"מ, ושני שופטים ציינו כי בתיקי נזיקין הם נותנים עדיפות לתיקים שבהם התובעים מבוגרים. בנוסף אחד השופטים פירט כך: "לפעמים יש צורך בהשלמות - למשל חוות דעת נגדית בליקויי בניה וכד', שלאחריה בימ"ש ימנה מומחה מטעמו, למשל מענה לטענת התיישנות, למשל בירורים שונים מול צדדי ג' וכד' - ולכן דיון יהיה רחוק יותר. גם בתיקי נזיקין לפי פקנ"ז צריך מינוי מומחה מטעם בית המשפט. בתיקי פל"ד אינני קובע בכלל קדם משפט".
 - בשלות התיק לשיבת קדם משפט (שבעה שופטים).
 - בחלוף תקופת זמן מסוימת. כלומר, השופטים נקטו בפרק זמן ספציפי (חמישה שופטים). התשובות היו אלו: חצי שנה מיום הגשת התביעה, חצי שנה/ חודשיים מהגשת כתב הטענות האחרון בתיק, עד שבועיים מהרגע שהתיק בשל לקד"מ, סמוך ככל הניתן למועד הגשת כתבי הטענות (45-30 יום).
 - בדיקת הצורך בקד"מ או קביעה ישירות להוכחות (שני שופטים).
 - אופן וקצב התנהלות הצדדים/ ב"כ הצדדים (שני שופטים).
- בנוסף, שופטת אחת ציינה כי היא "מרגישה שהתקנות מעכבות אותי".

3.5.3.2 ניהול ישיבות קדם המשפט

אשר לישיבות קדם המשפט עצמן, בדקנו האם ישיבות קדם המשפט שהתקיימו התנהלו באופן מהותי, או שמא התמקדו בנושאים טכניים בלבד, כמו אי התייצבות, בקשות דחייה וכדומה. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית משנת 2017, מצאנו כי בשבעה תיקים (מתוך 38) קדם המשפט הראשון התמקד בעניינים טכניים בלבד (18.4% מהתיקים). בקדם המשפט השני מצאנו שני תיקים שבהם הדיון התמקד בעניינים טכניים בלבד (מתוך תשעה תיקים שבהם התקיים קדם משפט שני). בשלושה תיקים התקיים גם דיון קדם משפט שלישי, ומתוכם אחד דן רק בעניינים טכניים. בתיקי 2021, לעומת זאת, מצאנו רק קדם משפט אחד בתיק אחד שהתמקד בעניינים טכניים.

בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2017, מצאנו 16 תיקים (מתוך 91) שבהם קדם המשפט הראשון התמקד בעניינים טכניים בלבד (17.5% מהתיקים). בדיון קדם המשפט השני מצאנו תשעה תיקים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

כאלו (מתוך 48 תיקים שבהם התקיים קדם משפט שני). ב-26 תיקים התקיים גם דיון קדם משפט שלישי (או יותר), ומתוכם רק שלושה דנו בעניינים טכניים בלבד. בתיקי 2021, מצאנו שישה תיקים (מתוך 50) שבהם קדם המשפט הראשון התמקד בעניינים טכניים בלבד (12% מהתיקים), וכן בתיק אחד בקדם המשפט השני (מתוך 11 תיקים שבהם התקיים קדם משפט שני). בשני תיקים התקיים גם דיון קדם משפט שלישי, ומתוכם אחד דן בעניינים טכניים בלבד.

בתיקי ת"א - נזקי גוף משנת 2017 מצאנו שבעה תיקים (מתוך 97) שבהם קדם המשפט הראשון התמקד בעניינים טכניים בלבד (7.2% מהתיקים). כל דיוני קדם המשפט השניים שהתקיימו עסקו בעניינים מהותיים ולא טכניים. בתיקי 2021, מצאנו ארבעה תיקים (מתוך 61) שבהם קדם המשפט הראשון התמקד בעניינים טכניים בלבד (6.5% מהתיקים). גם פה, כל דיוני קדם המשפט השניים שהתקיימו עסקו בעניינים מהותיים ולא טכניים.

כלומר, ניתן לראות כי בשנת 2021 ירד שיעור הקד"מים שבהם נדונו עניינים טכניים בלבד, בשלושת סוגי התיקים. ייתכן שניתן לייחס זאת להוראות התקנות אשר נועדו להוביל לכך שהצדדים יגיעו מוכנים יותר לשיבות הקד"מ.

בהמשך לנתונים אלו, שאלנו את השופטים, האם מניסיונם הצדדים מגיעים כיום מוכנים יותר לדיון קדם המשפט. 128 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- **"כן", או "לרוב כן"** (62 שופטים). זאת, בעיקר בגלל הדיון המקדמי, רשימות הבקשות והעדים וסיום ההליכים המקדמיים טרם הקדם הראשון, למשל: "הצדדים מגיעים מוכנים מאד"; "כן. הם נאלצים להבין מה קורה בתיק. ואם לא אז הם מובכים"; "כן. לאור העובדה שהם נדרשים לערוך פגישה מקדמית ואף להגיש רשימת בקשות"; "כן. במרבית המקרים הצדדים מגיעים לאחר שסיימו את ההליכים המקדמיים. מייעל מאוד את הטיפול בהליך בישיבת קדם המשפט הראשונה". תשובות מסויגות יותר היו אלו: "כן. אבל זה עדיין לא הגיע לשלב האופטימלי. נדרשת הקפדה מצד השופטים על קיום התקנות החדשות כדי ליישר קו מול הצדדים"; "חיובי, אם כי לא בצורה משביעת רצון"; "כן למעט כאמור כאשר לא השלימו את הליכי הגילוי הכללי".
- **"לא" או "לרוב לא"** (44 שופטים). למשל: "לחלוטין לא. אבל, שוב, זה קשור בשאלה מוכנים למה? בגלל המבנה של ההליך לפי התקנות, לעתים מגיעים מוכנים פחות להיבט המהותי של הסוגיות בתיק. מצד שני, בבית משפט השלום מגיעים צדדים, חדשות לבקרים, כשאינם מוכנים להיבט זה של הדיון"; "לא. מגיעים לריב, לא לקדם"; "לא (אלא אם קיימו דיון מקדמי יעיל ואמתי, ולא סתמי רק כדי לצאת ידי חובה)";
- **אין שינוי** (עשרה שופטים). למשל: "לא מגיעים יותר מוכנים. מי שהגיע מוכן לפני התקנות ממשיך להגיע מוכן. מי שלא הגיע מוכן ממשיך לא להגיע מוכן. ביזיון"; "לא התרשמתי כי חל שינוי כלשהו מן המצב הקודם"; "לא השתנה הרבה. זה תלוי עורך דין מי שמתכוון יגיע מוכן ומי שלא. לא פעם השופט מכיר את התיק יותר מהצדדים ושואל שאלות ששומה היה על הצדדים לבררן לקראת קדם המשפט ולספק תשובה לשופט. לעיתים התחושה שלי היא שהם מנהלים הלכה למעשה את ההליכים המקדמיים באולם בקדם משפט הראשון על חשבון זמן

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שיפוטי יקר ערך, שכן מההתנהלות מסתבר שלא ניהלו הליכים אלו ישירות בנייהם עד לקדם כפי שהיה עליהם לעשות. ניצול לרעה של הפלטפורמה שלשמה נועדה ישיבת קדם משפט. במקרים כאלו, של מחדל זועק לשמיים אני מטילה הוצאות על התנהלות מעין זו.

- תלוי בצדדים/ בעורכי הדין (שישה שופטים). למשל: "לא בטוח. תלוי ברמת עורכי הדין; "כאשר מקיימים את הוראות התקנות אז כן אבל כאמור זה לא תמיד כך".
 - מגיעים מוכנים לקד"מ בגלל אופן הניהול של השופט ולא בגלל התקנות (ארבעה שופטים). למשל: "כן, אך זאת בגלל הוראות שאני נותנת להם, ולא בגלל הוראות התקנות"; "תמיד הגיעו לקדם מוכנים זה עניין של ניהול נכון ומיצוי כל דיון קדם"; כמו מקודם, יש ויש, איני יכולה לתלות זאת בתקנות, אלא בהיכרות הצדדים את השופט. משלמדו כי שופט מסוים נכנס לקרביים של התיק והם צריכים להיות מוכנים להשיב לכל שאלה, הם יתכוננו היטב".
- בנוסף, שופט אחד סבר כי "בתחילה - לא. נראה שיש שיפור במהלך התהליך", ושופט אחד נוסף סייג כי "למחוזי ממילא על פי רוב מגיעים מוכנים".

עוד שאלנו את השופטים בהקשר זה, האם מניסיונם דיוני קדם המשפט הפכו ממוקדים ויעילים יותר לאחר כניסת התקנות החדשות. 126 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- "כן" או "במידה מסוימת כן", או "לעתים" (72 שופטים). למשל: "לעניות דעתי הם הפכו ממוקדים, יעילים וקצרים יותר"; "כן, במיוחד בכל הנוגע להליכים המקדמיים, הודות לעוצר הבקשות"; "כן. הצדדים מגיעים אחרי שעברו כברת דרך רבה יותר והם יותר מגובשים לגבי התיק. מאד חשוב שהם כבר יודעים מי העדים (גם אם יחול שינוי כזה או אחר בהמשך). זה נותן כבר בקדם המשפט הראשון, לפחות תחושה ש"כבר" מגיעים לשלב השמיעה"; "כן. חיוב הצדדים לסיים את ההליכים המקדמיים (גילוי עיון ושאלונים) לפני ישיבת קדם המשפט הראשונה, מייעל את הישיבה והופך אותה ליעילה יותר"; "באופן כללי, כן. "רוח התקנות" השפיעה באופן חיובי"; "לדעתי הם יעילים יותר אבל גם ארוכים יותר. נדרש להחליט ביותר בקשות במסגרת הדיון מאשר קודם";

- "לא" או שלא חל שינוי משמעותי (34 שופטים).
- אין שינוי או שהיו יעילים וממוקדים גם קודם (14 שופטים). למשל: "אצלי הם בדיוק אותו הדבר, נהגתי באותו אופן קודם, אלא שאז הייתי במיעוט וללא גיבוי של התקנות"; "תלוי בשופט. כך היה לפני התקנות החדשות וכך גם היום".
- תלוי בהתנהלות הצדדים/ עו"ד (חמישה שופטים). למשל: "רק כשנערך דיון מקדמי יעיל"; "כשמקיימים את התקנות"; לא בכל המקרים, עדיין יש תיקים בהם הצדדים מגיעים לא

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מוכנים לדיון ולא ליבנו את המחלוקות בין אם בדיון מקדמי ובין אם במסגרת הליכים מקדמיים; "תלוי ברמת עורכי הדין".
וכן: "במקרים שהצדדים מקפידים לקיים הליכים מקדמיים יעילים ביניהם (גלמ"ס, שאלונים, דרישה להודיה בעובדה, עיון במסמכים וכדומה) - התשובה חיובית. לדעתי האישי, קיום כדבעי של הליכי קדם משפט, זה מה שבאמת מקדם את ההליך, לאו דווקא דיון מקדמי בשלב כה התחלתי שאין בכוחו להתניע מו"מ שכן התיק אינו בשל בשלב זה".

בנוסף, שופט אחד השיב כי "ככלל - כן. בתיקי נזק גוף - ממוקדים ויעילים באותה מידה".

גם את עורכי הדין שאלנו עד כמה מניסיונם דיוני קדם המשפט נהיו ממוקדים יותר לאחר כניסת התקנות החדשות (בסולם מ-1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד"). 689 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 51% השיבו "בכלל לא", 25% השיבו "מעט", 16% השיבו "בינוני", 7% השיבו "במידה רבה" ו-1% השיבו "במידה רבה מאד". כלומר, לעומת מרבית השופטים שסברו כי דיוני קדם המשפט הפכו יעילים וממוקדים יותר לאחר התקנות, כשלושה רבעים (76%) מעורכי הדין לא סברו כך או שסברו כך במידה מועטה.

3.5.3.3. פלטפורמת הדיון

נושא נוסף שבדקנו בנתוני המדגם לגבי ישיבות קדם המשפט, היה שאלת הפלטפורמה שבה התקיים הדיון. בדקנו, באיזו פלטפורמה התקיימה כל אחת מישיבות קדם המשפט (פרונטלית/VC / שיחת ועידה/ אמצעי אחר). זאת, לגבי תיקי 2021 בלבד (שכן שאלת הפלטפורמה לא הייתה רלוונטית בתיקי 2017). מצאנו, כי בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, כלל דיוני קדם המשפט, גם הראשון וגם השני, התקיימו פרונטלית. בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי 50 דיונים התקיימו פרונטלית ושני דיונים בהיוועדות חזותית. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי 54 דיונים התקיימו פרונטלית, שישה התקיימו בהיוועדות חזותית ותיק אחד התנהל באופן היברידי.

אשר לשאלת הפלטפורמה המשכנו ובדקנו, לגבי הקד"מים שלא התקיימו פרונטלית, האם יש לנו אינדיקציה בנוגע לסיבה שלא התקיימו פרונטלית. בתיקי ת"א - תביעה כספית לא מצאנו אינדיקציה לסיבה לשימוש בהיוועדות חזותית בשני התיקים שהתקיימו באמצעותו. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי השימוש בהיוועדות חזותית בשניים מהדיונים היה בשל הקורונה ודיון אחר בשל דיונים מקבילים. בארבעת התיקים הנוספים אין אינדיקציה לסיבה.

כמו כן בדקנו האם התבקשה הסכמת הצדדים לפני שימוש באמצעים טכנולוגיים לקיום ישיבות קדם המשפט (זאת בכפוף לתיעוד בפרוטוקול). בתיקי ת"א - תביעה כספית לא מצאנו כי התבקשה הסכמת הצדדים לקיום הישיבה בהיוועדות חזותית בשני התיקים הרלוונטיים. בתיקי ת"א - נזקי גוף, בשניים מתוך שבעת התיקים התקבלה הסכמת הצדדים לקיום הדיון בהיוועדות חזותית.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.5.3.4. תוצאות קדם המשפט

טרם שנבחן את הנתונים הנוגעים לתוצאות קדם המשפט נבהיר, כי לא ניתן היה להציג נתונים בנושא זה לגבי תיקי נזקי גוף, בשל הכמות הגדולה של תיקי נזקי גוף משנת 2021 שעדיין פתוחים ואף טרם התקיים בהם קדם משפט.

בדקנו בנתוני מדגמי התיקים, האם במהלך דיוני קדם המשפט השופטים הציעו לצדדים לפנות לדרך אלטרנטיבית ליישוב הסכסוך, כמו גישור או בוררות.

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית, הן בתיקי 2021 והן בתיקי 2017, לא מצאנו כי השופטים הפנו את הצדדים לגישור או לבוררות במהלך הקד"מ (נסייג, כי בתיקי 2021 קיימים שלושה תיקים שבהם אמור להתקיים קד"מ נוסף שייתכן שבו הצדדים עוד יופנו לגישור).

בתיקי ת"א - תביעה כספית משנת 2021, מצאנו ארבעה תיקים שבהם השופט הפנה את הצדדים לגישור (נסייג, כי בתיקי 2021 קיימים שני תיקים שבהם אמור להתקיים קד"מ נוסף שייתכן שבו הצדדים עוד יופנו לגישור). בתיקי 2017, מצאנו 22 תיקים שבהם השופט הפנה את הצדדים לגישור, ותיק אחד נוסף שהופנה לבוררות.

עוד בדקנו, האם במהלך ישיבות קדם המשפט עצמן הושגה הסכמה בין הצדדים לגבי חלק או כל הפלוגות שביניהם. במסגרת זו בדקנו האם ההליך כולו או חלקו הסתיים בהסכמה, בפסק דין מוסכם או על דרך הפשרה לפי ס' 79א' לחוק בתי המשפט, במהלך ישיבות קדם המשפט עצמן.

תאד"מ תביעה כספית – בתיקי 2021, ב-15 תיקים (מתוך 40 תיקים שבהם התקיים קד"מ – 37.5%) הושגה הסכמה בין הצדדים לגבי חלק או כל הפלוגות במהלך ישיבת הקד"מ (בשלושה תיקים ניתן פס"ד על דרך הפשרה לפי סעיף 79א' לחוק בתי המשפט, בתשעה תיקים ניתן תוקף של פס"ד להסדר פשרה ובשלושה הגיעו להסכמות חלקיות). (גם כאן נסייג, כי בתיקי 2021 קיימים שלושה תיקים שבהם אמור להתקיים קד"מ נוסף שייתכן שבו יושגו הסכמות). בתיקי 2017, הושגה הסכמה בין הצדדים לגבי חלק או כל הפלוגות ב-25 תיקים (מתוך 39 תיקים שבהם התקיים קד"מ – 64.1%) במהלך ישיבת הקד"מ (בתשעה תיקים ניתן תוקף של פס"ד להסדר פשרה, ב-15 תיקים הושגה פשרה לפי סעיף 79א' לחוק בתי המשפט, ובתיק אחד נמחקה התביעה).

ת"א - תביעה כספית: בתיקי 2021, בתשעה תיקים (מתוך 52 תיקים שבהם התקיים קד"מ – 17.3%) הושגה הסכמה בין הצדדים לגבי חלק או כל הפלוגות במהלך ישיבת הקד"מ (בארבעה תיקים התביעה נמחקה, בשלושה תיקים ניתן תוקף של פס"ד להסדר פשרה ובשני התיקים שנתרו הגיעו להסכמות חלקיות). (גם כאן נסייג, כי בתיקי 2021 קיימים שני תיקים שבהם אמור להתקיים קד"מ נוסף שייתכן שבו יושגו הסכמות). בתיקי 2017, הושגה הסכמה בין הצדדים לגבי חלק או כל הפלוגות ב-26 תיקים (מתוך 92 תיקים שבהם התקיים קד"מ – 28.2%) במהלך ישיבת הקד"מ (ב-11 תיקים הושגה הסכמה חלקית, בתשעה תיקים ניתן תוקף של פס"ד להסדר פשרה, בשלושה תיקים ניתן פס"ד על דרך הפשרה לפי סעיף 79א' לחוק בתי המשפט, בשני תיקים התביעה נמחקה ובתיק אחד התביעה נדחתה).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בהמשך לנתונים האמורים המראים ירידה בשיעור ההסכמות המהותיות המושגות במהלך דיוני קדם המשפט לאחר התקנות, שאלנו את השופטים, האם מניסיונם ניתן לסגור במהלך הדיון חלק מהמחלוקות הדיוניות או המהותיות בין הצדדים או אף להגיע לפשרה לגבי התיק כולו, יותר מאשר דיונים שהתקיימו לפי התקנות הקודמות. 130 שופטים השיבו לשאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- "כן" או "כן" עם הסתייגות, או "לפעמים כן" (47 שופטים). למשל: "בהחלט, שכן העמדות הראשוניות מפורטות ברשימות הבקשות"; "כן, ניתן לסגור חלק מהמחלוקות אך לא במידה רבה"; "לדעתי כן. מאחר והצדדים כבר צריכים להשלים את נושא המסמכים וחוות הדעת ואת עיקר הראיות בעצם לפני קדם המשפט- זה יכול לייעל את ההליך"; "בטח ולפעמים לסיים תביעות שאינן מבוססות"; "כן. התיק מבושל יותר"; "כן. דיון בבקשות מקדמיות שנתרו לאחר קיום דיון מקדמי בין הצדדים במסגרת ק"מ ומתן החלטה בדיון מייעלת את ההליכים".
- "לא", או לרוב לא (34 שופטים). למשל: "ממש לא. לפני התקנות החדשות, הבקשות היו מוכרעות לפני הקדם ובקדם ניתן היה לקדם תיקים, מהותית או דיונית, בצורה מיטבית. עכשיו צדדים מגיעים עם תקווה להצליח בבקשות שלהם ואין להם בשלות להתקדם מעבר לכך"; "לא. כל הכלים שמקנות התקנות החדשות היו גם היו לפי התקנות הישנות. הבעיה איננה בניסוח או בסדר של התקנות, אלא ביישום שלהן"; "לאו דווקא... עם זאת, כאשר הדיון נעשה לאחר שהתיק בשל וכבר נשלחה הצעת פשרה- התשובה בחיוב".
- אין שינוי או שאין הבדל משמעותי (21 שופטים). למשל: "לא הבחנתי בהבדל מהותי בהקשר ליכולת לסיים מחלוקות באופן מלא או חלקי או להביא את הצדדים לפשרות בין שני המצבים"; "באותה מידה כמו קודם, אך עכשיו יש את הגיבוי המלא של התקנות לאסרטיביות"; "גם לפני התקנות ניהלתי דיוני קדם ברוח התקנות".
- תלוי בהתנהלות הצדדים/ עוה"ד (שישה שופטים). למשל: "אני סבור שכן במקרים בהם קוימו ההוראות, טופס 4, רשימות עדים ובקשות, ובעיקר אם השלימו את פרק ט' במלואו"; "רק אם הצדדים קיימו דיון מקדמי יעיל"; "לא בהכרח, תלוי בתיק ובעיקר תלוי בצדדים. הניסיון לפשר או לצמצם את המחלוקות מתקיים בכל קדם משפט, ללא קשר לקיום התקנות בהליכי הביניים. לעיתים הליכי ביניים שבוצעו מקלים על כך ולעיתים לא".
- ניתן לסגור יותר מחלוקות דיוניות לעומת מהותיות (חמישה שופטים). למשל: "ניתן לסגור יותר מחלוקות דיוניות, לא אוכל לומר שנסגרים יותר תיקים בפשרה"; "חל שינוי של ממש במחלוקות הדיוניות, בהן הדיון יעיל הרבה יותר. איני סבורה שחל שינוי במחלוקות המהותיות בין הצדדים";

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

"פחות בעניין הסוגיות המהותיות. אם אאמץ מתווה התקנות לפי רוחן, עיקרו של הקדם מוקדש לסוגיות הדיוניות, ואז - כמו בעבר - ניתן לנצל את קדם המשפט כדי לחסוך הכרעה ולגבש פתרונות דיוניים, אולם ההיבט המהותי נדחק לפי התקנות עד כדי כך שלפי המתווה המומלץ בהן, בקדם המשפט כלל אין ראיות לפניו של בית המשפט, ובלי זה - קשה יותר לקדם פשרה. בכל מקרה לא אימצתי בעניין הזה את רוח התקנות ולכן אין שינוי ממשי מבחינתי ביחס לדיונים הקדם שקדמו לתקנות התשע"ט."

• התקנות מקשות על הגעה להסכמות דיוניות או מהותיות (חמישה שופטים). תשובות הצדדים בקטגוריה זו היו אלו:

"ספק רב. למשל - העדפת התקנות החדשות למתן עדויות ראשיות בעל-פה, במקום בכתב, מפחיתה את יכולת בית המשפט להעריך סיכויים וסיכונים לטובת הצדדים טרם ישיבת ההוכחות";

"לא. התחושה היא דווקא שיש מגמת הקשחת עמדות והטרחת בפניות שונות. פחות פשרות כשאין מגשר";

"התקנת החדשות רק מקשות ולא מועילות שכן צריך לדון בשאלות מיותרות כמו דיון מקדמי, רשימת בקשות וכו'. התקנות צריכות להותיר שקול דעת לכל שופט להתאים את ההחלטות המקדמיות לכל תיק. התקנות החדשות אינן רלבנטיות לייעול הדיונים ולהשגת פשרות";

"לפעמים זה מקשה כי הצדדים כבר מגובשים במחלוקת";

"קשה יותר, בעיקר בקדם המסכם כי אין תצהירים".

• תלוי בסוג התיק (שני שופטים): "בתיקי סדר דין מהיר (רכוש-רכב) ונזקי גוף, שהם עיקר העיסוק שלי, אין הבדל משמעותי"; "התקנות לא שינו באופן מהותי את אופי קדם המשפט הראשון בנוקי גוף, שבדרך כלל עוסק במינוי מומחה- וגם בענייני הליכים מקדמיים".

בנוסף, עשרה שופטים השיבו כי עדיין מוקדם להעריך, או שאין להם די ניסיון בתחום או שהם לא יודעים.

לעורכי הדין הפנינו שאלה דומה (עד כמה מניסיונם ניתן לסגור במהלך קדם המשפט יותר מחלוקות דיוניות או מהותיות בין הצדדים או אף להגיע לפשרה לגבי התיק כולו, בהשוואה לדיונים שהתקיימו לפי התקנות הקודמות) (בסולם מ - 1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד"). 686 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 45% השיבו "בכלל לא", 28% השיבו "מעט", 17% השיבו "בינוני", 7% השיבו "במידה רבה" ו- 3% השיבו "במידה רבה מאד". כלומר, בניגוד לעמדת החלק הגדול של השופטים שהשיבו, מרבית עורכי הדין (73%) לא סברו שיש לתקנות השפעה רבה בנושא זה.

3.5.3.5 התייחסות השופטים במהלך קדם המשפט לקיום התקנות

תקנה 38 קובעת כי במהלך דיון קדם המשפט, בית המשפט רשאי להטיל **סנקציות** שונות על צד שלא מילא אחר הוראות תקנות 35-37, בעניין הדיון המקדמי ופגישת המהו"ת, ובכלל זאת הוא

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

רשאי לחייב את הצד לפעול על פי התקנות ולהתלות את ההליך לצורך כך, ואף למחוק את ההליך מטעמים מיוחדים. כמו כן רשאי בית המשפט לחייב את הצד שלא פעל על פי התקנות בהוצאות לטובת הצד שכנגד ולטובת אוצר המדינה, גם אם בסופו של דבר הצד מילא אחר התקנות. כל זאת, במטרה להטמיע את הוראות התקנות ואת חשיבות ההידברות המקדמית בין הצדדים להליך, ואת תפקידו האקטיבי יותר של השופט על פי התקנות החדשות.

מעבר לנתונים שהצגנו בפרקים הקודמים (פרקי הדיון המקדמי, פגישת המהו"ת והבקשות) על התייחסות השופטים לקיום או אי קיום הוראות התקנות על ידי הצדדים ובאי כוחם, בדקנו בנתוני מדגמי התיקים משנת 2021, **האם במהלך ישיבת קדם המשפט השופטים העירו או נתנו החלטה כלשהי הקשורה לאי מילוי הוראות התקנות** (למשל אי קיום דיון מקדמי, מהו"ת וכו'). כמובן, שייתכנו גם מקרים שבהם השופט ערך בירור כזה עם הצדדים, אך מבלי שהדבר נרשם בפרוטוקול ועל כן אין לנו דרך לדעת על כך. הנתונים שיוצגו להלן מתייחסים לנתונים העולים מהפרוטוקולים בלבד:

תאד"מ - תביעה כספית: מצאנו שלושה תיקים בלבד שבהם השופטים נתנו הוראה לחזור ולקיים את התקנות: בשני תיקים השופטים הורו לקיים דיון מקדמי ובתיק השלישי השופטת הורתה להגיש כתב הגנה מתוקן לפי התקנות. לא מצאנו כלל מקרים שבהם הוטלו סנקציות בגין אי קיום התקנות.

ת"א - תביעה כספית: מצאנו שלושה תיקים בלבד שבהם השופטים ביררו מדוע הצדדים לא קיימו את הוראות התקנות, כמו אי הגשת רשימות עדים או בקשות, או בירור לגבי הליך מהו"ת. לא מצאנו כלל מקרים שבהם הוטלו סנקציות בגין אי קיום התקנות.

ת"א - נזקי גוף: גם פה, מצאנו שלושה תיקים בלבד שבהם השופטים העירו או נתנו החלטה הקשורה לאי מילוי הוראות התקנות. בשני תיקים השופט הורה לצדדים לקיים את התקנות (השלמת הליכים מקדמיים והגשת רשימות עדים), ובתיק השלישי לא התיר הגשת חו"ד רפואית כי לא עמדו בתקנות. זהו גם התיק היחידי שמצאנו במדגמי התיקים שבו הוטלה סנקציה כלשהי (אי התרת הגשת חו"ד רפואית) בשל אי קיום התקנות. בנוסף, מצאנו תיק אחד שבו נקבע כי ככל שלא יושלמו ההליכים המקדמיים תוך 21 יום ייפסקו הוצאות.

בהמשך לכך, שאלנו את **השופטים, האם במהלך דיוני קדם המשפט הם מבררים עם הצדדים האם קיימו את הוראות התקנות הנוגעות לשלבים המקדמיים של ההליך**. פילוח התשובות מוצג בטבלה שלהלן:

מספר שופטים שהשיבו	כן מבררים	לא מבררים	מחוזי
35	27 שופטים	8 שופטים	
92	74 שופטים	18 שופטים	שלום
127	101 שופטים (79.5%)	26 שופטים (20.4%)	כללי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ניתן לראות כי מרביתם המכרעת של השופטים השיבו כי הם אכן נוהגים לברר עם הצדדים בנוגע לקיום הוראות התקנות. קשה שלא לשים לב כי נתוני מדגמי התיקים שהוצגו לעיל מראים אחרת. את השופטים שהשיבו כי הם לא מבררים, המשכנו ושאלנו **מהי הסיבה לכך**. 21 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

- **זה תלוי בצדדים**, כלומר – אם הצדדים יהיו מעוניינים הם יעלו את הנושא מיוזמתם, ואם לא, השופטים מניחים כי הם ויתרו על כך או כי הדבר איננו נדרש (13 שופטים). למשל:

”ככל שהדבר נוגע להליכים מקדמיים - מותרת זאת לצדדים. אם יש להם צורך כזה או אחר, יעוררו ממילא בקשה. שאלות בעניין זה מזמינות בקשות מאוחרות מיותרות. המגמה היא שבקדם הראשון כל סוגיית ההליכים המקדמיים תיגמר לחלוטין”;

”לא מברר מיוזמתי שכן ממילא זה עולה מטענות הצדדים בד”כ בתחילת הדיון”;

”בנוגע לרשימות עדים ודיווח עד לדיון מקדמי: אם הם לא הגישו רשימת עדים או דיווח על דיון מקדמי, אני קובע כי הם ויתרו על עדים ומתלה את ההליכים (בהתאמה), עוד לפני ישיבת קדם המשפט. בעניין רשימת בקשות: אני לא מברר עם הצדדים בישיבת קד”מ, כי זה הבעיה שלהם. אם לא הגישו רשימת בקשות, לא אדון בהמשך בהליכים מקדמיים או בקשות אחרות”;

”במקרה שלא הוגשו רשימות בקשות בנושא גילוי מסמכים ושאלונים, אני מניח שנושאים אלו הושלמו ישירות בין הצדדים, ואני לא מאפשר לפתוח זאת מחדש. אני מבהיר שפתיחה מחדש של ההליכים המקדמיים תהיה כרוכה בהוצאות. לגבי מהו”ת ודיון מקדמי - אני כן מברר האם בוצע ומה עלה שם”;

”מבחינתי ככל שלא הוגשה לי בקשה בעניין ההליכים המקדמיים, המשמעות היא שההליכים המקדמיים הושלמו, ואין מקום לעורר שאלה שהצדדים לא העלו”;

”ככל שאין בקשה לפניי - אני מניח שהכול הסתיים וניתן להתקדם”;

”לא עוסקת בשיטור אלא בקידום התיק. אם עולות טענות מאחד הצדדים אני מתייחסת אליהן”.

- **מבררים מראש**, עוד לפני הקד”מ (שני שופטים).

- **תלוי בסוג התיק** (שני שופטים). השופט האחד השיב כי הדבר לא רלוונטי בתיקי דיון מהיר, והשופט השני השיב כי נדרשות התאמות לתיקי נזיקין.

תשובות נוספות היו אלו (ארבעה שופטים): ”אנחנו ממילא עמוסים” ; ”חבל על הזמן” ; ”לא חל שינוי מהותי בהתנהגות הצדדים” ; ”לא רואה טעם לעורר טענות שהצדדים לא מעוררים זה רק מלבה את המחלוקת ואני מנסה לכבות אותה”.

בשאלון **עורכי הדיון** שאלנו **עד כמה מניסיונם הצדדים מסיימים את כל ההליכים המקדמיים עד לקדם המשפט כנדרש בתקנות** (בסולם מ - 1 = ”בכלל לא” ועד 5 = ”במידה רבה מאד”). 689 עורכי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 19% השיבו "בכלל לא", 44% השיבו "מעט", 27% השיבו "בינוני", ו- 10% השיבו "במידה רבה".

המשכנו ושאלנו את עורכי הדין, עד כמה במהלך דיוני קדם המשפט, השופט/ת ברר/ה עם הצדדים האם קיימו את הוראות התקנות הנוגעות לשלבים המקדמיים של ההליך (בסולם מ - 1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאד"). 690 עורכי דין השיבו על שאלה זו, כאשר מתוכם 17% השיבו "בכלל לא", 38% השיבו "מעט", 23% השיבו "בינוני", 20% השיבו "במידה רבה" ו- 2% השיבו "במידה רבה מאד".

כלומר, אף שלדעת מרבית עורכי הדין (63%) הצדדים אינם משלימים את ההליכים המקדמיים הנדרשים על פי התקנות עד לקדם המשפט, יותר ממחצית מהם (55%) גם השיבו כי לרוב השופטים אינם מבררים זאת עם הצדדים.

3.5.3.6. התייחסות השופטים במהלך קדם המשפט לבקשות או לרשימת הבקשות

בדקנו, האם במהלך דיוני קדם המשפט השופטים הכריעו בבקשות שהוגשו במסגרת רשימת הבקשות או בבקשות אחרות שהוגשו. בתיקי ת"א - תביעה כספית לא מצאנו כלל תיקים שבהם השופטים נתנו הוראות לגבי דרך הדיון בבקשות שהועלו ברשימת הבקשות, של התובע או של הנתבע. בשני תיקים משנת 2021 השופט הכריע במהלך הקד"מ בבקשות שהוגשו לפני הקד"מ (שלא במסגרת רשימת הבקשות). לעומת זאת, בתיקי 2017 השופט הכריע בכל או בחלק מהבקשות שהוגשו לפני הקד"מ, ב-17 תיקים.

בשבעה תיקים משנת 2021 מצאנו כי הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ (שלוש מטעם הנתבע, שתיים מטעם התובע ושתיים במשותף). בכל אחד מהתיקים הועלתה בקשה אחת כזו. בשלושה מהן השופט הכריע במהלך הקד"מ. בתיקי 2017, מצאנו 26 תיקים שבהם הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ (בממוצע 1.9 בקשות לתיק, טווח: 1 - 7 בקשות). ב-17 מהתיקים שני הצדדים העלו בקשות חדשות, בעוד חמישה תיקים הבקשות הועלו מטעם התובע ובארבעה מטעם הנתבע. בשלושה תיקים השופט הכריע בכמעט כל הבקשות שהועלו, בחמישה תיקים הוא לא הכריע בבקשה היחידה שהוגשה. ב-18 תיקים, השופט הכריע בכל הבקשות שהוגשו.

בתיקי תאד"מ - תביעה כספית - גם כאן לא מצאנו כלל תיקים שבהם השופטים נתנו הוראות לגבי דרך הדיון בבקשות שהועלו ברשימת הבקשות, של התובע או של הנתבע. בתיקי 2021, מצאנו תיק אחד שבו השופט הכריע במהלך הקד"מ בבקשה שהוגשה לפני הקד"מ שלא במסגרת רשימת הבקשות. בתיקי 2017, מצאנו שני תיקים שבהם השופטים הכריעו בבקשות שהוגשו לפני הקד"מ.

בתיקי 2021, הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ בשבעה תיקים (שש בקשות מטעם שני הצדדים ואחת מטעם התובע). בכל המקרים הללו הועלתה בקשה אחת, בשש מתוכן השופט הכריע בבקשה במהלך הקד"מ. בתיקי 2017, הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ בשלושה תיקים בלבד, שתיים מטעם שני הצדדים ובתיק הנוסף מטעם התובע. בשני תיקים הוגשו שתי בקשות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ובתיק הנוסף בקשה אחת. בכל התיקים השופט הכריע בבקשה במהלך הקד"מ בכל הבקשות שהועלו.

בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו שני תיקים שבהם השופט נתן הוראות לגבי דרך הדיון בבקשות שהועלו ברשימת הבקשות מטעם התובע. בתיקים אלו השופט הורה כי כל הבקשות יידונו לפניו בעל פה במהלך הקד"מ.

בתיקי 2021, מצאנו שני תיקים שבהם השופט הכריע במהלך הקד"מ בבקשות שהועלו טרם הקד"מ שלא במסגרת רשימת הבקשות. בתיקי 2017, השופטים הכריעו במהלך הקד"מ בכל או בחלק מהבקשות שהועלו טרם הקד"מ בשבעה תיקים.

בנוסף, הועלו במהלך הקד"מ בקשות חדשות בעל פה בחמישה תיקים משנת 2017 (אחת מטעם שני הצדדים, אחת מטעם הנתבע ושלוש מטעם התובע) ובחמישה תיקים במהלך 2021 (שלוש מטעם הנתבע ושתיים מטעם שני הצדדים). השופט הכריע בבקשות בשלושה תיקים משנת 2021 ובכל חמשת התיקים משנת 2017.

בהמשך לעולה מהמפורט לעיל, כי למעט בשני תיקי נזקי גוף, השופטים לא נתנו כל התייחסות לבקשות שפורטו ברשימות הבקשות במהלך קדם המשפט, שאלנו את עורכי הדין עד כמה בתי המשפט דנים בעל פה בבקשות שמופיעות ברשימת הבקשות ומסיימים את הדיון בהן על אתר בקדם המשפט (בסולם מ - 1 = "בכלל לא" ועד 5 = "במידה רבה מאוד"). 684 עורכי דין השיבו לשאלה זו, כאשר מתוכם 23% השיבו "בכלל לא", 44% השיבו "מעט", 22% השיבו "בינוני", 10% השיבו "במידה רבה" ו- 1% השיבו "במידה רבה מאוד". כלומר כשני שלישי מעורכי הדין השיבו כי בתי המשפט לא דנים בבקשות מרשימת הבקשות במהלך קדם המשפט.

עוד בדקנו, האם השופטים פסקו הוצאות בבקשות שבהן הכריעו במהלך הקד"מ (לטובת הצד שכנגד או לטובת אוצר המדינה). בתיקי ת"א - תביעה כספית, מצאנו תיק אחד משנת 2021 שבו השופט פסק הוצאות, בסכום של 20,804 ₪ עבור בקשה שבה הכריע במעמד הקד"מ. בשנת 2017, השופט פסק הוצאות בחמישה תיקים, כאשר סכום ההוצאות שנפסקו נע בין 2,000 ל-6,861 ₪. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית ובתיקי ת"א - נזקי גוף לא מצאנו כלל מקרים שבהם השופט פסק הוצאות עבור הבקשות שבהן הכריע במהלך הקד"מ, לא בשנת 2017 ולא בשנת 2021.

יוזכר, כי בפרק הבקשות הצגנו את תשובות השופטים לשאלה האם הם פוסקים הוצאות בבקשות שבהן הם מכריעים במהלך תקופת עוצר הבקשות או בקדמי המשפט, וכ-80% מהם השיבו שכן. נתוני המדגם המוצגים כאן מראים תמונה מעט שונה.

3.5.4. עמדות השופטים לגבי קדמי המשפט

במסגרת השאלון לשופטים, ביקשנו לבדוק את עמדותיהם הכלליות של השופטים בנוגע לישיבות קדם המשפט. ראשית שאלנו את השופטים, האם לדעתם חל שינוי כלשהו באופן ניהול קדמי המשפט בעקבות התקנות החדשות. 133 שופטים השיבו על שאלה זו. להלן פילוח התשובות:

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- "כן", או "במידה מסוימת כן", או הקד"מ הפך ליותר יעיל, משמעותי או ענייני (70 שופטים).
מבחר התשובות כאן היה גדול, ועל כן ננסה לסווגן לקטגוריות משנה:
שופטים רבים השיבו כי הקד"מ הפך יעיל יותר, מאחר ש"הצדדים מגיעים מוכנים יותר להליך", או כי "קדמי המשפט נקבעים רק לאחר שהתיק בשל לדיון. קדמי המשפט ענייניים ומאד תורמים לניהול התיק וקידומו";
דיוני הקד"מ התקצרו והפכו יעילים יותר, בעיקר כאשר התקנות מקוימות במלואן: "בתיקים בהם הוגשו רשימת בקשות ורשימת עדים, קדם המשפט יעיל יותר", וכן "ככל שהצדדים מקיימים את ההוראות שניתנות להם לקראת קדם המשפט, קדם המשפט יותר משמעותי. במקרים שאינם פועלים על פי ההנחיות, קדם המשפט נותר כשהיה";
לעומת זאת, שופטים אחרים סברו כי הדיונים דווקא מתארכים שכן: "נראה שהצדדים יותר ויותר ערוכים לדיונים נרחבים יותר, עם יותר עיסוק בגופן של בקשות (שהיו ברשימת הבקשות)";
העובדה שלא מדובר בשיח הראשון בין הצדדים הופכת את דיוני הקד"מ ליעילים יותר: "הצדדים מחויבים להתחיל לעבוד על התיק ביניהם לפני הדיון וזה מצוין. התחושה היא שהם מגיעים מוכנים יותר לקדם המשפט". אחד השופטים העיר בעניין זה כך: "נדמה לי שחל שינוי תודעתי מסוים בכך, שהאפשרות שהצדדים מגיעים לקדם המשפט וזו להם הפעם הראשונה שמתקשרים ומשוחחים זה עם זה - אינה מתקבלת בסלחנות על ידי בית המשפט. הצדדים גם מתחילים להפנים שבכל הקשור להליכים מקדמיים, מה שלא הוגש במסגרת רשימת הבקשות, לא יתאפשר מאוחר יותר, וככל שיתאפשר יהיה לך מחיר בהוצאות";
אף שהתקנות מאריכות את משך הזמן ואת הפעולות שבהן יש לנקוט לפני הקד"מ, הדבר הופך את ההליך למסודר יותר: "יש רשימת עדים. יש דיווח דיון מקדמי שלפעמים מועיל. יש רשימת בקשות. הדיון מתארך אבל עושה סדר בתיק";
התקנות מאפשרות לשופטים להיות פעילים יותר: "השופט יותר פעיל ויכול לקדם את ההליך עם לגיטימציה חוקית", וכן "מרגישה שיש לי יותר כלים להיות אפקטיבית ולהביע עמדה כבר בקדם משפט";
התקנות מאפשרות לסיים את ההליכים המקדמיים מהר יותר ולקדם את התיקים לשמיעת הראיות: "הדיון הראשון מאוד משמעותי וכאשר התקנות מקוימות ניתן לקדם את התיק לראיות חלף ריבוי דיוני קדם" וכן מספר הדיונים הצטמצם. תיקים חדשים מגיעים להוכחות מהר יותר" ניתן במרבית המקרים לסיים בקד"מ את העניינים המקדמיים ולקבוע את התיק להגשת ראיות".
- "לא" או "במידה לא משמעותית" (55 שופטים). בין התשובות בקטגוריה זו ניתן היה למצוא את התשובות הבאות:
"... עם כל הכוונה והרצון הטוב של התקנות להניע את הצדדים לפעולה עצמאית ויזומה כאמור עוד לפני שמגיעים לשופט-הלכה למעשה הדבר לא מסתייע באופן הזה. הצדדים זקוקים לקשר

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בלתי אמצעי וגישה לשופט. הם צריכים את הסיוע של גורם צד ג' ניטרלי (בית משפט) אשר בלעדיו קשה להם להתניע מו"מ אמתי למעט התבצרות כל אחד בעמדת הפתיחה שלו";
"רק מצד ביהמ"ש שמתכונן יותר ועובד קשה יותר";
"שוני שאינו משמעותי דיו";
"יש יותר דיוני היוועדות חזותית. פרט לכך אין שוני מהותי";
שופטים נוספים בקטגוריה זו ציינו כי ניהלו את קדמי המשפט באופן דומה גם לפני התקנות החדשות: "סגנון הניהול שלי היה ברוח התקנות עוד לפני שתוקנו"; "יש יותר מיקוד, אבל גם קודם לכן היו כלים והקדם המשפט שימש אותי לקיום דיון מהותי לייעול ומיקוד הברור"; "מבחינתי לא, גם קודם לא הייתי מנהלת קדמי משפט "טכניים".
תשובה נוספת שקיבלנו הייתה כי: "להערכתי, באי כוח הצדדים טרם הפנימו את התקנות החדשות".

- **תלוי בסוגי התיק** (שלושה שופטים). שופט אחד השיב כי לא ראה הבדל בתיקי נזקי גוף והוסיף כי "בתיקי נזק גוף הוא שונה מעט מאשר קדם משפט כמשמעותו בתקנות החדשות. יש יותר קדמי משפט במהלך חיי התיק, שבדרך כלל הם קצרים יותר, והדיון בהם פחות פורמלי". השני השיב כי בבתי המשפט לענייני משפחה ממילא ההליכים ייחודיים, והשלישי השיב כי לא ראה הבדל בתיקי דיון מהיר.
 - **תלוי בשופט** (שני שופטים). שופט אחד השיב כך: "זו שאלה בעייתית מפני שבסופו של יום אופן ניהול דיוני קדם המשפט תלוי בשופט ובהבנתו את מהותו של שלב זה של ההליך. בעוד שהתקנות מתמקדות בהיבט הדיוני-ניהולי של קדם המשפט, ומזניחות לתחושת את ההיבט המהותי של הערכת סיכונים-סיכויים או פתרון אלטרנטיבי להכרעה בפסק דין, אני מנהל את דיוני הקדם בדרך שמאפשרת לי למצות את ההיבט השני שהוא, לדעתי, חשוב יותר".
השופטת השנייה השיבה כך: "מניחה שזה תלוי איך השופט ניהל את קדם המשפט קודם לכן ועד כמה היה יעיל. אצלי אני מחדדת את העניין שלבית המשפט יש שיקול דעת רחב יותר לעניין עילות התביעה, אופן ניהול ההליך וכו'. כמו כן סוגיית ההוצאות הרבה יותר משמעותית בתקנות החדשות באופן שכמעט כל החלטה כוללת חיוב בהוצאות".
- בנוסף, שלושה שופטים השיבו כי אינם יכולים להשיב מאחר שהם חדשים בתחום, או כי אינם יודעים.

שנית שאלנו את **השופטים האם לדעתם יש צורך לשנות משהו מהוראות התקנות הנוגעות לדיוני קדם המשפט**. 101 שופטים השיבו על שאלה זו. חשוב לציין שחלק מתשובות השופטים לא התייחסו דווקא לשינוי בתקנות הנוגעות לקדם המשפט אלא לתקנות בכללותן. להלן פילוח התשובות:

- **"לא" או "לא"** עם הסתייגות (58 שופטים). מתוכם, שני שופטים הוסיפו הערה הנוגעת ל"גיבוי" הנדרש מערכאות הערעור: "התקנות נתנו לנו השופטים בשלום, סמכות מפורשת למחיקת

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

כתבי טענות בשל מחדלים של בעלי דין. ערכאות הערעור אמורות לגבות החלטות מחיקה, אחרת שופטי השלום לא יעשו זאת"; "לפסוק יותר הוצאות וגיבוי של הערכאה הדיונית".

- יש לאפשר לשופטים שיקול דעת רחב יותר (שבעה שופטים). שניים מהשופטים נקבו בעניין ספציפי שלגביו לדעתם יש לאפשר יותר שיקול דעת לשופט: "לטעמי יש צורך בהקניית סמכות רבה יותר לבית המשפט להכריע בהליכים שמתאימים לכך במסגרת סעיף 79א' כבר בישיבת קדם המשפט"; "להבהיר בתקנות שעצם קיומו של קד"מ לפני הוכחות תלוי בשק"ד בית המשפט לאור תכלית הדיון".

מנגד יש לציין, כי שניים מהשופטים שהשיבו "לא" הוסיפו כי "יש שיקול דעת משביע רצון, כך שאין צורך", וכן: "סמכויות השופט רחבות דיין בקדם המשפט ומאפשרות בירור מקדמי מעמיק ויעיל של הסוגיות השונות בכל תיק".

- התקנות לא משנות הרבה לגבי ישיבות קדם המשפט, או שאין בהן תועלת (שלושה שופטים). למשל: "לחזור לתקנות הישנות. לפעמים צריך לדעת להודות באי הצלחה"; "החיים והמהות הם העיקר, לא הפרוצדורה. כך היה, וכך יהיה...".

- יש לחייב את בעלי הדין עצמם להתייצב בקדם המשפט (שלושה שופטים). למשל: "לטעמי יש לקבוע כברירת מחדל נוכחות של בעלי הדין בקדם משפט ולהתיר לבימ"ש לפטור מכך במקרים מתאימים"; "ראוי לטעמי לחייב באופן גורף את התייצבות כל בעלי הדין (לרבות נציגים בקיאים ומוסמכים של בעלי דין שהינם תאגידים או רשויות מקומיות או המדינה) לדיון, משום שהדבר מיעל מאוד את הדיון. אני נוהג בהחלטות יזומות סטנדרטיות להורות כך בדיונים בפניי".

- הוספת סנקציות לתקנות (שלושה שופטים): "סנקציה על ביטול קד"מ ערב לפני דיון"; "תקנה מפורשת על הטלת הוצאות ואף מחיקת הליך"; "להוסיף שאי הגשת תצהיר במועד ייחשב כאי התייצבות".

- התאמות הקשורות לסוג התיק (שני שופטים): "לגישתי, וכך נהגתי קודם לתקנות החדשות, בתיקי השלום - בתיקים הכספיים והמסחריים יש מקום להגשת תצהירים ותיקי מוצגים קודם לקדם המשפט"; "התקנות אינן מתאימות כלל לתיקי נזיקין בהם לא נקבע קדם משפט! יש לבצע התאמה".

- קיצור פרקי הזמן (שופט אחת): "פרקי הזמן שניתנים לצדדים ממושכים מדי וכך יוצא שמועד קדם המשפט הראשון בתיק הוא רחוק ממה שהייתי קובעת קודם לתיקון".

- הצעות ספציפיות לתיקון (19 שופטים). להלן נפרט את ההצעות שהועלו:
"אני מציע לתקן את תקנה 62, כך שיהיה ברור מהתקנה שעל כל צד לכלול ברשימת העדים את כל העדים שהוא הולך להעיד (לרבות בעלי דין). ההגדרה בנוסח הנוכחי, של רשימת העדים שבכוונת הצד "להזמין", מותיר פתח לצד לטעון שעדים (ואף עדים רבים) שהוא מתכוון להעיד אך אינו זקוק "להזמין" באמצעות בית המשפט, אינם חייבים להיות מצוינים ברשימת העדים. תכלית התקנות החדשות היא, בין היתר, לאפשר לבית המשפט להגיע לקדם המשפט כאשר הוא כבר ערוך לתת החלטה בעניין תכנון ההוכחות – מועדים וזמנים (ולא רק לאפשר לבית המשפט להורות על הפקת זימונים). לפי הנוסח הנוכחי, בית המשפט עלול ליתן החלטה ובה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

נקבע מיהם העדים, ולקבוע מועדים וזמנים להוכחות, ורק לאחר מכן לשמוע פתאום שיש עדים נוספים שלא מופיעים ברשימת העדים. איני רואה סיבה מדוע לא ניתן לחסוך את הזמן בקד"מ לצורך בירור בעל פה בעניין עדים נוספים. עדיף שהצדדים שממילא מכינים רשימות עדים, יכתבו כבר את כל העדים ברשימה.

"מומלץ לקבוע בבירור את המועד להגשת רשימת עדים של תובע-שכנגד, כך שאף היא צריכה להיות מוגשת במועד שבו תובע מגיש את רשימת העדים שלו. תקנה 21(ג) פותח פתח לתובע-שכנגד לטעון שבהעדר הוראות יזומות של בית המשפט בעניין, הוא לא היה חייב להגיש את רשימת עדיו לפני ישיבת קדם המשפט"; יוער, כי לגבי התופעה של הוספת עדים בהמשך ההליך מבלי שנכללו ברשימות העדים התייחס גם שופט נוסף.

"חובה להגיש חוות דעת לא רפואית לפני קדם המשפט הראשון";

"יש לבחון שינויים בהליכי גילוי מסמכים ושאלונים. זה נהיה יותר ויותר טרחני";

"לקראת קדם המשפט - להורות שהגשת מענה לרשימת בקשות זו לא רק אפשרות אלא חובה (כיום הם לא חייבים ואז יכול להתבזבז זמן בקד"מ על טיעונים שאפשר היה לקרוא קודם)";

"יש תיקים שמחייבים יותר מקדם אחד. אפשר לשקול עוצר בקשות ביחס לקד"מים נוספים פרט לבקשות שהתירתי הגשתן בקדם הראשון. נוצר מצב שלפני קדם ראשון יש עוצר בקשות ולפני קדם שני יכולות להיות חמש בקשות מורכבות";

"לטעמי יש להגביל את כמות בקשות הדחייה שניתן להגיש, להגדיר את עילות הדחייה ולאפשר דחיית מעבר לכך רק מטעמים יוצאי דופן וקיצוניים (אשפוז/אבל). כמו כן, לטעמי ניתן להרחיב את סמכות העוזמ"ש לדון גם בבקשות לשינוי מועד שלא בהסכמה";

"הייתי קובעת הוראה שלא יקוים קדם משפט בטרם הצהירו הצדדים על סיום הליכים מקדמיים ישירות ביניהם, לאו דווקא דיון מקדמי שלרוב הינו עקר, ואם נותרו עוד דברים על הפרק (עיון במסמך ספציפי שלא גולה, שאלה שלא נענתה וכו') הייתי קודם כל קובעת דיון בבקשה כאמור בנוכחות בעלי הדין (להטריח אותם כדי שחלק מבקשות כאלו ירדו אפריורית), תוך שהוצאות יהיו בצידה של בקשה כאמור בהתאם לתוצאות ורק לאחר מכן יקבע התיק לקדם משפט. הצדדים צריכים "לזכות" בקדם משפט ולא לעשות בו שימוש ציני לרעה להשלמת הליכים מקדמיים שלא עשו בכוחות עצמם. הכוונה למנוע מצב בו הליכים מקדמיים מתבצעים דה פקטו על חשבון זמן שיפוטי באולם כגון בירור עובדות, דרישת מסמכים, בירור נסיבות "ושאר ירקות" שלא טרחו הצדדים לבצע מבעוד מועד לפני הדיון, שכן מלבד הגשת כתבי טענות (יריית הפתיחה) לא עשו מאומה עד לדיון";

"כפי שכתבתי לעיל, אם מזכירות בית המשפט תערוך ביקורת מספר שבועות לפני קדם המשפט ותוודא אם התקיימו דיון מקדמי ופגישת מהו"ת, ובמידה שלא - תציף זאת בפני השופט, יהיה ניתן לעשות עם זה הרבה. אבל אני לא בטוח שזה עניין לשינוי התקנות אלא להתנהלות המזכירות";

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

"תקנה 87(ה)ו(ו) לפי המצב הנוכחי חוות דעת מטעם ההגנה יוגשו 30 ימים לפני שמיעת הראיות, ואז אין אפשרות למנות מומחה מטעם בית המשפט לפני שמיעת הראיות";

"להבהיר מתי קובעים את התיק לקדם משפט, מיד אחרי הגשת כתב התביעה או שמא לאחר הגשת כתב הטענות האחרון".

"לחייב גילוי ועיון כאחד או פרק זמן יותר קצר בין הגילוי לעיון";

"לאפשר ובמפורש לתת החלטה בלי דיון בצווים זמניים כשאנחנו חושבים שאין מקום לתת צו זמני. הפסיקה מצמצמת את האפשרות הזו. יוצר עומס שניתן למנוע".

"חשוב להבהיר שהשופט יכול להכריע בבקשה על סמך התמצית המובאת ברשימת הבקשות בלי צורך לקיים דיון או לאפשר לצדדים להשלים טיעון בכתב".

כמו כן, ארבעה מהשופטים שכבר כלולים בקטגוריות שלעיל, הוסיפו הערות כלליות לגבי התקנות, שניים מהם לגבי קדם המשפט ושניים מהם לגבי שלבים אחרים בהליך:

"קדם משפט כעניין של מדיניות שיפוטית חייב להיות ענייני ומקדם את התיק. אני נוהגת לקיים קדם אחד או שניים לכל היותר (במקרים המתאימים) וכשהצדדים יודעים שזו ההזדמנות היחידה להעלות נושאים ולצמצם פלוגתאות הם מגיעים מוכנים בהתאם. עניין של חינוך וגישה עניינית כלפי קדם המשפט";

"במחוז מרכז ישיבת קדם המשפט הראשונה נקבעת על ידי המנ"ת. יש לכך יתרונות וחסרונות עבורי כשופט, ומכאן נוצר קושי עבורי כשופט בניתוב התיק או בקביעת סדרי עדיפויות בתיקים בכלל";

"הרושם הכללי הוא ש"המערכת" מתעניינת בנתון אחד ויחיד - הזמן ממועד הסיכומים ועד מתן פסק הדין (למעט תיקים ממש ישנים). אפשר ואם הייתה "התעניינות" גדולה יותר גם בצורת ניהול ההליך גם היה קל יותר להטמיע שינויים";

"כל המתווה העקרוני של מסלול ההליך לפי התקנות בנדון נראה לי לא נכון. קדם משפט חייב, לדעתי, ראש וראשונה לעסוק במהות התיק. אילו התקיימה התוכנית המקורית וכתבי הטענות בסדר דין רגיל היו מוגשים כבר עם תצהירים - זו הייתה בשורה. ההעדפה לעדויות ראשיות על פה היא, ברוב מוחלט של תיקים אזרחיים בשלום - לא מתאימה ולפיכך איני מיישם אותה. במעט התיקים שבהם היא כן מתאימה, אלה המקרים הפשוטים במובהק, ממילא לעתים היא מתייתרת כי בית המשפט חוקר את בעלי הדין חקירה קצרה כבר בפתח הקדם הראשון ובמקרים רבים זה מקרב את התיק להכרעה".

לסיום, חמישה שופטים השיבו כי אין להם עמדה בנדון, או כי לדעתם מוקדם מדי לדעת האם ואלו שינויים נדרשים בתקנות או שהם לא יודעים.

לעורכי הדין הפנינו שאלה דומה (האם יש צורך לשנות מהוראות התקנות הנוגעות לדיוני קדם המשפט). 374 עורכי דין השיבו על שאלה זו: 19% השיבו כי התקנות טובות ואין צורך לשנותן, ולעומתם 48% השיבו כי התקנות מיותרות או שהציעו לחזור לתקנות הישנות. 11% הציעו להגמיש או לייעל את הזמנים של הדיונים, 8% הציעו לבצע ישיבות קדם משפט בצורה יותר מעמיקה, 6%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

הציעו לאכוף את התקנות באמצעות סנקציות, 4% השיבו שנדרשת אחידות שיפוטית בין השופטים, ו- 4% הציעו הצעות מגוונות אחרות. כלומר, לעומת רוב השופטים שסברו כי אין צורך לשנות משהו בתקנות, כמחצית מעורכי הדין סברו כי יש לבטל את התקנות החדשות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3.5.5. תצהירי עדות ראשית

תקנה 67(א) קובעת כי "בית המשפט יחליט אם העדויות הראשיות יישמעו בעל פה או בכתב; בהחלטתו לגבי אופן שמיעת העדויות ישקול בית המשפט, בין השאר, את היקף הראיות בכתב ובעל פה, את מורכבותה של התביעה וטיב הסכסוך בין הצדדים תוך מתן עדיפות לשמיעת עדויות בעל פה, אם יש בכך כדי לסייע לגילוי האמת ולניהול יעיל של הדיון". זאת, למעט בתביעות הנדונות בבית המשפט המחוזי שסכומן עולה על 2.5 מיליון ₪, תיקי פלתי"ד ופיצויים בשל נזקי גוף. לסיום פרק קדם המשפט, בדקנו האם השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית בתיק בכל זאת, או על שמיעת העדויות הראשיות בעל-פה, והאם נימקו את החלטתם. בתיקי ת"א - תביעה כספית מצאנו כי השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית ב-11 תיקים, כולם משנת 2021 (שהם 8.2% מסך תיקי המדגם שלא נסגרו מסיבות שאינן הסכמת הצדדים כמו מחמת חוסר מעש או העדר הגנה). בשלושה מהתיקים השופט נימק את החלטתו בדבר הגשת תצהירים: באחד לצורך החלטה על מינוי מומחה, בשני הנימוק היה נסיבות התיק ואופי הסכסוך ובשלישי הנימוק היה בקשתו של התובע להגיש תצהירים. בתיקי תאד"מ - תביעה כספית מצאנו כי השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית בארבעה תיקים משנת 2021 (שהם 4.9% מסך תיקי המדגם שלא נסגרו מסיבות שאינן הסכמת הצדדים כמו מחמת חוסר מעש או העדר הגנה). השופטים לא נימקו את החלטותיהם בעניין. בתיקי ת"א - נזקי גוף מצאנו כי השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית ב-14 תיקים בשנת 2021 ועל תיק אחד משנת 2017 (שהם 10% ו-1% בהתאמה מסך תיקי המדגם שלא נסגרו מסיבות שאינן הסכמת הצדדים כמו מחמת חוסר מעש או העדר הגנה). בתיק אחד בלבד שבו השופט הורה על הגשת תצהירים הוא גם נימק את החלטתו זו, בכך שהתצהיר נדרש לצורך הצעת פשרה לצדדים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

סיכום ממצאים, מסקנות והמלצות

בפרק זה נציג את תמצית הממצאים שהובאו בהרחבה במסגרת מחקר זה. לשם קיצור הדברים, נתייחס מכאן ואילך לתיקי ת"א – תביעה כספית כאל תיקי תביעה כספית, לתיקי תאד"מ – תביעה כספית כאל תיקי דיון מהיר, ולתיקי ת"א – נזקי גוף כאל תיקי נזקי גוף:

נתונים כלליים

1. אין הבדלים משמעותיים בכמויות התובעים והנתבעים לתיק לפני ואחרי התקנות, וכן לא מצאנו הבדלים משמעותיים בשיעור הצדדים המיוצגים. כמו כן, לא מצאנו הבדלים בשיעור הצירוף של צדדים נוספים לתביעה, למעט בתיקי נזקי גוף שבהם מצאנו עלייה בהקשר זה.
2. **שחקנים חוזרים** (בעיקר תובעים): בתיקי תביעה כספית, ראינו עלייה בכמות התביעות המוגשות על ידי בנקים. בדיון מהיר – עלייה בתיקי חברות ביטוח ותקשורת, ובנזקי גוף – עלייה בתביעות נגד רשויות מקומיות לעומת ירידה בתביעות נגד חברות ביטוח.
3. מצאנו עלייה קלה **בסכומי התביעה** הממוצעים (בתביעות הכספיות), לצד ירידה בחציונים.
4. **אורך כתבי טענות**: ראינו עלייה באורך כתבי התביעה בתיקי דיון מהיר ונזקי גוף, לעומת ירידה קלה באורך כתבי התביעה בתיקי תביעה כספית. עוד עלה, כי טווחי העמודים ירדו בשנת 2021 לעומת 2017, בשלושת סוגי התיקים. אשר לכתבי ההגנה, ראינו ירידה באורכם בתיקי תביעה כספית ודיון מהיר, לעומת עלייה בתיקי נזקי גוף. גם כאן, ראינו ירידה בטווחים בשנת 2021 לעומת 2017, בתיקי התביעות הכספיות ודיון מהיר.
5. **מועד הגשת כתב ההגנה**: בתיקי תביעה כספית ובתיקי נזקי גוף ראינו עלייה בפער הזמנים שעד להגשת כתב ההגנה הראשון בתיקי המדגם, אך ראינו ירידה כאשר בדקנו את כלל התיקים מסוגים אלו שנפתחו באותה שנה. בתיקי הדיון מהיר ראינו ירידה קלה בפרקי הזמנים הן בתיקי המדגם והן בכלל התיקים שנפתחו במערכת מסוג זה באותן שנים. נתוני תכנית המדידה בהקשר זה מראים מגמה של עלייה קלה בפרק הזמן שבין פתיחת התיק להגשת כתב ההגנה הראשון.
6. **בקשות לדחיית מועד הגשת כתב ההגנה**: אין שינוי בתיקי דיון מהיר ונזקי גוף, אולם בתיקי תביעה כספית ראינו ירידה בשיעור בקשות הדחייה שהוגשו לאחר התקנות.
7. **כתב תשובה**: לא מצאנו הבדלים בכמויות התיקים שבהם הוגש כתב תשובה לפני ואחרי התקנות. אשר להיקפי כתבי התשובה, מצאנו בתיקי תביעה כספית ודיון מהיר ירידה משמעותית בשנת 2021 לעומת 2017, עד לרמה של עמידה בדרישות התקנות (שלושה עמודים). עוד מצאנו בתיקים אלו ירידה קלה בפערי הזמנים שבין הגשת כתב ההגנה הראשון בתיק למועד הגשת כתב התשובה.
8. **כמות תיקים שטרם נסגרו** בתיקי מדגם 2021 (נכון לפברואר 2023): 15 תיקים פתוחים בתיקי דיון מהיר (מתוך 200 תיקים מסוג זה, 7.5%), 41 תיקים פתוחים בתיקי תביעה כספית (מתוך 200 תיקים מסוג זה, 20.5%), ו-85 תיקים בנזקי גוף (מתוך 200 תיקים מסוג זה, 42.5%).
9. **תיקים שנסגרו ונפתחו מחדש**: בשלושת סוגי התיקים, שיעור תיקים זה נע בין 5.5-8% מתיקי המדגם. בתיקי תביעה כספית ונזקי גוף, מצאנו עלייה בשיעור התיקים שנסגרו ונפתחו מחדש, ובתיקי דיון מהיר מצאנו ירידה.
10. ככלל, ראינו כי במקומות שבהם השוונו את נתוני המדגם לנתוני כלל התיקים שנפתחו מאותו סוג, לא היו הבדלים משמעותיים בין הנתונים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

11. **צירוף חו"ד רפואית לכתב הטענות (תיקי נזקי גוף):** ראינו עלייה בכמות חו"ד הרפואיות שצורפו לכתבי הטענות, לצד ירידה בזמנים עד הגשת חוות הדעת הרפואיות כאשר אלו הוגשו במועד מאוחר יותר, בתיקים לאחר התקנות (2021) לעומת תיקי 2017. עם זאת יש לסייג כי חלק מתיקי 2021 עדיין פתוחים. **תחשיבי נזק:** לא מצאנו שינויים משמעותיים בשיעור הגשת תחשיבי נזק מטעם התובעים או הנתבעים, אך כן ראינו עלייה בשיעור תחשיבי הנזק המוגשים לפני מועד קדם המשפט הראשון.

הדיון המקדמי

1. **קיום דיון מקדמי בין הצדדים:** נציין כי הדיון המקדמי הוא חידוש של התקנות, ועל כן הבדיקה בוצעה לגבי תיקי 2021 בלבד: בתיקי דיון מהיר, התקיים דיון מקדמי בחמישה תיקים בלבד, שהם 13% מהתיקים הרלוונטיים (תיקים שבהם הצדדים מיוצגים ונקבע מועד קד"מ), בתיקי תביעה כספית התקיים דיון מקדמי ב-12 תיקים, שהם 9.5% מהתיקים הרלוונטיים, ובתיקי נזקי גוף התקיים דיון מקדמי בשבעה תיקים, שהם 6% מהתיקים הרלוונטיים.

עמדות השופטים ועורכי הדין לגבי קיום הדיון המקדמי: מרבית השופטים (56%) השיבו כי לדעתם הצדדים לא מקיימים את הדיון המקדמי, וכאשר כן מקיימים, עושים זאת למראית עין בלבד או כדי לצאת ידי חובה. חלק מהשופטים העירו כי קיימת בעיה באפשרות לקיים את הדיון המקדמי באמצעות הטלפון, והמליצו שלא לאפשר זאת (ואכן מתוך נתוני התיקים מצאנו בין 2-4 דיונים מקדמיים שהתקיימו טלפונית בכל אחד מהמדגמים, המהווים בין רבע למחצית מהתיקים שבהם התקיים דיון מקדמי). שופטים אחרים סברו כי הדיון המקדמי כן מתקיים, או לפחות באופן חלקי, או רק לאחר לחץ ומתן הוראות מצד השופטים. תשובות עורכי הדין לשאלה האם בתיקים שבטיפולם מתקיים דיון מקדמי נחלקו כמעט באופן שווה (52% מתקיים לעומת 48% לא מתקיים).

עוד מצאנו, כי בשני תיקי תביעה כספית, הדיון המקדמי התקיים במהלך פגישת המהו"ת. אף שמרבית עורכי הדין השיבו כי הם לא נוהגים לאחד בין הדיון המקדמי לפגישת המהו"ת, כמות לא מבוטלת של עורכי הדין (29%) השיבו כי הם אכן מאחדים.

2. **מועד קיום הדיון המקדמי:** בתיקי דיון מהיר, לא מצאנו תיקים שבהם הדיון המקדמי התקיים במועד המוקצב לפי התקנות (30 יום מכתב הטענות האחרון), בתיקי תביעה כספית רק דיון אחד התקיים בזמן, ובתיקי נזקי גוף ארבעה מתוך שבעה התקיימו במועד. ממוצעי הזמנים לקיום הדיון המקדמי עמדו על 136 יום בתיקי דיון מהיר, ועל 81-83 ימים בתיקי נזקי גוף ותביעה כספית.

3. **הגשת טופס 4 (טופס הדיווח על הדיון המקדמי):** במרבית התיקים שבהם קיימת אינדיקציה כלשהי לקיום דיון מקדמי הוגש עליו דיווח באמצעות טופס 4. נתוני תכנית המדידה מראים אמנם עלייה בשיעור הגשת טופס 4 בשנת 2022 לעומת 2021, אך עדיין מדובר על אחוזים בודדים מתוך התיקים הרלוונטיים.

חלק מטופסי 4 הוגשו במועד, וחלקם הוגשו ימים בודדים לפני קדם המשפט (הקרוב ביותר היה יומיים לפני). כמו כן, בהמשך לעמדות השופטים כי גם כאשר הצדדים מקיימים דיון מקדמי הם עושים זאת כדי לצאת ידי חובה בלבד, ומדווחים באופן לקוני, מצאנו כי כמחצית מהטפסים הוגשו ללא פירוט הצעדים שנקטו לקידום ההליך, ומצאנו רק שני טפסים שאליהם צורפו המסמכים שהוצגו במהלך הדיון המקדמי.

מרבית עורכי הדין (72%) השיבו כי כאשר הם מקיימים דיון מקדמי הם אכן מדווחים עליו באמצעות טופס 4. מתוך אלו שאינם מדווחים, כמחצית השיבו כי הדיווח מיותר בעיניהם,

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- וכרבע מאחר שאין אכיפה של העניין מצד בית המשפט. תשובות אחרות היו כי הטופס מגביל ולא נוה, שאין הסכמה בין הצדדים על אופן הדיווח או כי אין להם סיבה מיוחדת.
4. **תוצאות הדיון המקדמי**: במיעוט התיקים מצאנו כי הדיון המקדמי הוביל להסכמות מהותיות בין הצדדים (בין 0 לשליש מהתיקים המעטים שבהם התיקים דיון מקדמי, שנע כאמור בין 5 ל-12 תיקים סה"כ בסוגי התיקים שבמדגם).
5. **התייחסות השופטים לאי קיום דיון מקדמי**: רק בתיקי דיון מהיר מצאנו שני מקרים שבהם בית המשפט ניסה לברר מדוע לא התיקים דיון מקדמי. בתיקי תביעה כספית ונזקי גוף לא מצאנו אף דוגמה לכך. למרות זאת, כאשר שאלנו את השופטים האם הם מבררים מדוע לא התיקים דיון מקדמי, מרביתם של השופטים השיבו כי הם אכן מבררים (72%). מתוך השופטים שהשיבו כי הם לא מבררים, הרוב (59%) הסבירו כי לדעתם הברור מיותר, מסרב את הדיון או חסר טעם, או כי הוא מעכב את הדיון בתיק. שני שופטים השיבו כי הם מעדיפים לברר את העניין בקד"מ, שניים אחרים השיבו כי הם פשוט מורים לצדדים לבצע את הדיון המקדמי, ושלושה שופטים השיבו כי לא היו מספיק מודעים לכך עד כה, וכעת יקפידו.
- חלק גדול מעורכי הדין שהשיבו כי הם לא מקיימים דיון מקדמי, הסבירו כי זאת מאחר שלדעתם הוא מיותר (44%), וחלק נוסף השיב כי בתי המשפט אינם אוכפים את קיום הדיון המקדמי (20%). תשובות אחרות היו חוסר הסכמה על אופן קיום הדיון או חוסר רלוונטיות לתיקי נזקי גוף.
6. **הטלת סנקציות בגין אי קיום דיון מקדמי**: מרבית השופטים השיבו כי הם לא מטילים סנקציות. מתוכם, מרביתם סברו כי הטלת סנקציות עלולה לעכב את הדיון בתיק, מיותרת או לא מוצדקת. גם כאן היו מספר שופטים שהשיבו כי לא היו די מודעים לעניין. מתשובות השופטים עולה, **כי ייתכן שיש לרענן לשופטים את האפשרויות העומדות בפניהם בהתאם לתקנות, בין היתר בתגובה לאי קיום דיון מקדמי על ידי הצדדים**.
- בהתאם, מרביתם המכרעת של עורכי הדין (91%) השיבו כי לא הוטלו עליהם מעולם סנקציות בגין אי קיום דיון מקדמי.
7. **עמדות השופטים ביחס לתועלת הדיון המקדמי**: כ-42% מהשופטים סברו כי הדיון המקדמי אינו מסייע ליעול הדיון, או לרוב לא. כ-33% מהשופטים סברו כי יש תועלת בדיון המקדמי, או לכל הפחות בחלק מהמקרים או כאשר הצדדים אכן מקיימים אותו. כ-13% נוספים סברו כי ממילא הצדדים מקיימים את הדיון המקדמי למראית עין בלבד. בנוסף, מספר שופטים סברו כי התועלת תלויה בסוג התיק, ובעיקר כי אין בו תועלת בתיקי נזיקין. בהתאם, מרביתם המכרעת של עורכי הדין (90%) סברו כי אין תועלת רבה בדיון המקדמי.
8. **עמדות השופטים ועורכי הדין ביחס לצורך בשינוי התקנות לגבי הדיון המקדמי**: כ-18% מהשופטים סברו כי הדיון המקדמי מיותר ויש לבטלו. כ-17% מהשופטים סברו כי אין צורך לשנות את התקנות בנושא. כ-5% מהשופטים סברו יש צורך ליישם את התקנות ולא לשנות אותן. לעומת זאת, מרבית השופטים העלו **הצעות מעשיות** לתיקון התקנות בנושא: מרביתם הציעו לקבוע בתקנות תנאים מחייבים כברירות מחדל או סנקציות מובנות לגבי אי קיום הדיון המקדמי, או להתלות את קיום קדם המשפט בקיום הדיון המקדמי, חלקם הציעו לשנות את מועדי קיום הדיון המקדמי והדיווח עליו, עוד שופטים הציעו לחייב לקיים את הדיון המקדמי פרונטלית, שופטים אחרים הציעו שינויים בטופס 4, ושופטים נוספים הציעו להחריג מחובת הדיון המקדמי תיקי נזיקין, דיון מהיר או תיקי מחוזי. בנוסף, כמה שופטים הציעו להעביר את האחריות לאכיפת הגשתו של טופס 4 למזכירות, ובהקשר זה פירטנו כי אכן המערכת נוקטת

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

במהלכים בעניין זה. אחד השופטים **הציע לשנות את שמו של הדיון המקדמי** מאחר שהוא גורם לבלבול עם דיוני בית המשפט.

מרביתם של **עורכי הדין** סברו כי יש לבטל את התקנות בעניין הדיון המקדמי (70%), ולעומת זאת 3% בלבד סברו כי אין צורך לשנות דבר בתקנות. שאר התשובות היו הצעות להעביר את הדיון המקדמי לאחר קדם המשפט ובפני שופט כאשר דיון זה יהיה מתועד, והצעות לדיוק התקנות ולהטמעת חשיבותן. בין היתר, ביקשו עורכי הדין כי התקנות יבהירו את סדר הפעולות בין הדיון המקדמי להליכי גילוי המסמכים, ויקבעו כללים לגבי מיקום הפגישה בדיון המקדמי, ועורכי דין אחרים ביקשו להגביר את האכיפה מצד בתי המשפט בנושא הדיון המקדמי, ובמסגרת זו עלתה הצעה להטיל הוצאות אישיות על עורכי הדין שלא מקיימים אותן. כמו כן הוצע להחריג תיקי נזיקין מחובת הדיון המקדמי.

9. **השפעת הדיון המקדמי על שכר הטרחה של עורכי הדין**: מרבית **עורכי הדין** סברו כי הדיונים המקדמיים **אינם** מייקרים את שכר הטרחה (60%) ו-40% סברו כי אכן יש לדיון המקדמי השפעה על שכר הטרחה. את אלו שסברו כי יש השפעה שאלנו להערכתם באיזו מידה מייקר. כרבע מהם השיבו כי הדבר תלוי בשעות העבודה, חמישית מהם השיבו כי תלוי במורכבות התיק, כרבע השיבו בין 10%-20%, והשאר נקבו בסכומים או אחוזים אחרים.

פגישת מהו"ת

פגישת מהו"ת היא פגישת מידע, היכרות ותיאום לבחינת האפשרות ליישב את הסכסוך באמצעות מנגנון חלופי ליישוב סכסוך.

1. **הפנייה לפגישת מהו"ת**: התקנות החדשות הרחיבו את חובת ההפניה לפגישות מהו"ת, והיא חלה כעת בכל בתי משפט השלום, בכל תובענה שסכומה או ששווי נושאה עולה על 40,000 ₪ (לעומת תובענות מעל 75,000 ₪ בחלק מבתי המשפט, לפי הוראת שעה משנת 2007). התקנות מחריגות מחובת פגישת המהו"ת תובענות לפיצויים בשל נזקי גוף ופלת"ד. בתיקי **דיון מהיר** שנפתחו לאחר התקנות, הצדדים הופנו לפגישת מהו"ת בעשרה מתוך 17 תיקים רלוונטיים. בתיקי 2017 לא מצאנו כלל הפניות למהו"ת (לאור הסכום המינימלי להפניה למהו"ת בשנה זו). ההודעה על פגישת המהו"ת נשלחה לצדדים במוצא כ-31 ימים לאחר הגשת כתב ההגנה הראשון. בתיקי **תביעה כספית** ראינו עלייה בשיעור ההפניות לפגישות מהו"ת מתוך התיקים הרלוונטיים: מכ-45% בתיקי 2017, לכ-65% בתיקי 2021. עוד ראינו ירידה בפער הזמן בין הגשת כתב ההגנה הראשון לשליחת ההודעה לצדדים על פגישת המהו"ת (מכ-43 ימים ב-2017 לכ-38 ימים בשנת 2021).

2. **קיום פגישת מהו"ת**: מתוך התיקים שהופנו למהו"ת, אחוז התיקים שבהם התקיימה פגישת המהו"ת עמד בתיקי **דיון מהיר** משנת 2021 על 89%. כמו כן, פרק הזמן בין פתיחת התיק למועד קיום פגישת המהו"ת עמד במוצא על 174.2 ימים. בתיקי **תביעה כספית** ראינו ירידה בשיעור פגישות המהו"ת שהתקיימו (לפחות על פי האינדיקציות שבידינו): מכ-69% בשנת 2017 לכ-56% בשנת 2021. פרק הזמן בין פתיחת התיק למועד קיום פגישת המהו"ת ירד מכ-204 ימים במוצא בשנת 2017 ל-176 ימים ב-2021.

3. **פערי הזמנים בין שליחת ההודעה לקיום פגישת המהו"ת**: בתיקי **דיון מהיר**, פגישת המהו"ת התקיימה במוצא תוך 54 ימים ממועד שליחת ההודעה. בתיקי **תביעה כספית**, ראינו כי פער זמנים זה עלה, מ-54 ימים בשנת 2017 ל-59 ימים בשנת 2021 (ללא התחשבות בתיקים שבהם מועד הפגישה נדחה).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

4. **פערי הזמנים בין המועד שנקבע למועד שבו התקיימה פגישת המהו"ת:** בתיקי דיון מהיר, כ- 67% מהפגישות התקיימו במועדן, וכאשר לא, פרק הזמן בין המועד שנקבע למועד שהתקיימה הפגישה עמד על עמד בממוצע על 9.5 ימים. בתיקי תביעה כספית ראינו כי פערי זמנים אלו הצטמצמו, מ-8.6 ימים בממוצע בשנת 2017 ל-2.8 ימים בממוצע בשנת 2021. כמו כן, שיעור הפגישות שהתקיימו במועדן עלה, מכ-57% בשנת 2017 ל-62.5% בשנת 2021.
5. **פלטפורמת פגישת המהו"ת:** בתיקי דיון מהיר, ארבע פגישות התקיימו פרונטלית, אחת באופן מקוון ולגבי שלוש נוספות לא הייתה אינדיקציה. בתיקי תביעה כספית, 13 פגישות התקיימו פרונטלית, 11 התקיימו באופן מקוון ולגבי שמונה נוספות לא הייתה אינדיקציה.
6. **עמדות השופטים ועורכי הדין ביחס לקיום פגישת המהו"ת:** מרבית השופטים (67%) סברו כי הצדדים אכן פועלים לפי הוראות התקנות ביחס לפגישת המהו"ת, או שבדרך כלל או חלקית. חלקם סברו כי הצדדים מקיימים את התקנות בעניין, אבל לא באמת מגיעים להסכמות או רק כדי לצאת ידי חובה. חלק מהשופטים ייחסו את קיום התקנות על ידי הצדדים לפיקוח של בית המשפט על הליך המהו"ת. מיעוט השופטים סברו כי הצדדים לא מקיימים את התקנות בעניין (9%), ואחרים העירו כי הנושא אינו רלוונטי לעבודתם או כי אין להם מידע על כך, מאחר שהשופטים לא מספיק מקבלים עדכונים בנושא המהו"ת.
- מרבית עורכי הדין (76%) סברו כי הצדדים אכן פועלים על פי הוראות התקנות בעניין פגישת המהו"ת. מתוך עורכי הדין שהשיבו שלא מקיימים מהו"ת (24%), החלק הגדול השיבו שאין בה צורך והיא מיותרת (41%), כרבע השיבו שזאת בשל העדר אכיפה מצד השופטים, והתשובות האחרות היו שלא ידעו על קיומה של פגישת המהו"ת או שלא הוזמנו אליה, כי קיים חוסר אמון במגשרים וחוסר התאמה של המגשרים להליך, אי רצון או יכולת של הלקוח לשלם עוד כסף בהליך, או כי פגישת המהו"ת לא רלוונטית בנוזקין.
7. **עמדות השופטים ביחס לשינויים בפגישות המהו"ת מאז כניסת התקנות:** החלק הגדול מתוך השופטים שהשיבו (44%), לא סברו כי חל שינוי בעניין פגישות המהו"ת בעקבות התקנות, או כמעט שלא. חלק מהשופטים סברו שכן ניתן לראות שינוי בנושא מאז התקנות (28%), מסיבות שונות, ובין היתר מאחר שההליך מוסדר טוב יותר במערכת וחל עליו יותר פיקוח, או מאחר שהצדדים יותר מודעים לנושא ועוד.
8. **תוצאות פגישת המהו"ת:** בתיקי דיון מהיר, מצאנו דיווח על תוצאות הפגישה במרבית הפגישות שהתקיימו (שש מתוך שמונה). בשני מקרים הוסכם על פנייה לגישור, ובאחד מהם הליך הגישור הסתיים בהסכם שהוביל לסגירת התיק. בתיקי תביעה כספית, מצאנו דיווח על כל פגישות המהו"ת שהתקיימו ב-2017, לעומת דיווח על כ-84% מהפגישות בשנת 2021. עוד ראינו ירידה בשיעור התיקים שבהם הוסכם לפנות לגישור, מתוך התיקים שבהם התקבל דיווח על תוצאות פגישת המהו"ת, בשנת 2021 (כ-52%) לעומת 2017 (60%), אך לעומת זאת ראינו עלייה בשיעור התיקים שנסגרו בעקבות הליך הגישור בשנת 2021 (78.5% מהתיקים שבהם הוסכם לפנות לגישור) לעומת 2017 (62% מהתיקים).
9. **התייחסות השופטים לאי קיום פגישת מהו"ת:** בתיקי דיון מהיר לא מצאנו כל החלטה, בירור או התייחסות של בית המשפט לאי קיום פגישת המהו"ת. בתיקי תביעה כספית מצאנו שיעורים דומים של התייחסות לנושא מצד השופטים (בכ-30% מהתיקים הרלוונטיים, שבעה תיקים מ-2021 ושלושה תיקים מ-2017), כאשר בחלק מהמקרים השופטים חייבו את הצדדים לקיים פגישת מהו"ת.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

עם זאת, כאשר שאלנו את השופטים האם הם מבררים מדוע לא התקיימה פגישת מהו"ת, מרבית השופטים השיבו כי הם אכן מבררים. מבין השופטים שהשיבו כי הם לא מבררים, מרביתם השיבו כי הנושא אינו מעניינם אלא באחריות ממונה המהו"ת, חלקם השיבו כי עצם הבירור מעכב את מסרבל את הדיון, או כי הבירור יעמיס על השופטים עצמם, ומספר שופטים השיבו כי ממילא ככל שהתיק מתאים לגישור הם יפנו את הצדדים לכך במהלך הקד"מ.

בהמשך לכך, מרבית השופטים השיבו כי הם לא נוהגים להטיל סנקציות על הצדדים בגין אי קיום פגישת מהו"ת. חלק מהשופטים השיבו כי לדעתם הטלת הסנקציות מיותרת משום שמדובר בהליך וולונטרי, או שהליך המהו"ת עצמו אינו יעיל. חלק אחר של השופטים השיבו כי הליך המהו"ת אינו מעניינם של השופטים, וכי לעתים הבעיה אינה בצדדים אלא במזכירות או בממוני המהו"ת שלא שולחים הפניות כנדרש. עוד שופטים השיבו כי הטלת סנקציות עלולה ללבות את הסכסוך בין הצדדים, או כי הם מעדיפים להתמקד בקידום ההליך, או פשוט להפנות את הצדדים לקיים את פגישת המהו"ת. ארבעה שופטים השיבו כי בעיקרון הם נמנעים מהטלת סנקציות, ורק ארבעה שופטים סברו כי הצדדים ממילא מקיימים את הוראות התקנות בעניין. בהמשך לכך, מרביתם המכרעת של עורכי הדין (90%) השיבו כי לא הוטלו עליהם סנקציות בשל אי קיום מהו"ת, ורק 10% השיבו כי הוטלו עליהם סנקציות בגין כך.

10. **עמדת השופטים ועורכי הדין בנוגע לתרומת הליך המהו"ת לייעול הדיון:** מחצית מהשופטים שהשיבו ענו כי אכן לדעתם הליך המהו"ת מייעל את הדיון או לרוב כן, או לפחות לעתים כן. חלק אחר של השופטים (27%) סברו כי ההליך אינו מייעל את הדיון או לרוב לא. מספר שופטים סברו כי תרומת ההליך תלויה בנסיבות התיק או בזהות המגשר.

מרבית עורכי הדין (65%) סברו כי הליך המהו"ת אינו תורם כלל לייעול הדיון או שיש לו תרומה מועטה בלבד. כרבע השיבו כי הוא בעל תרומה בינונית לדעתם, וכעשרה אחוזים בלבד סברו כי יש לו תרומה רבה לייעול הדיון.

11. **עמדות השופטים ועורכי הדין ביחס לצורך בשינוי התקנות לגבי המהו"ת:** החלק הגדול של השופטים סברו כי אין צורך לשנות משהו בתקנות בנושא (43.5%). חלק אחר מהשופטים (12.8%) סברו כי יש צורך בשינוי או הוספת סנקציות מנדטוריות או ברירות מחדל שונות ביחס לאי קיום פגישות המהו"ת. מספר שופטים סברו כי יש להתאים את נושא המהו"ת לסוגי תיקים שונים, במיוחד תיקי נזיקין. מספר שופטים סברו כי יש להעביר את האחריות למזכירות, ומספר שופטים סברו כי יש לבצע שינויים הקשורים לזהות המגשר. מספר שופטים נוספים סברו כי יש לחייב את הצדדים לפנות לגישור ולא למהו"ת, ומנגד היו שסברו כי יש לבטל את חובת המהו"ת. היו עוד תשובות בודדות עם הצעות לשינוי שפורטו בפרק.

מקרב עורכי הדין, 20% בלבד סברו כי ההליך טוב ואין צורך לשנותו. לעומתם, 45% השיבו כי אין בהליך המהו"ת צורך כלל ויש לבטלו. שאר התשובות היו כי יש להפוך אותו להליך רשות ולא חובה, יש צורך במגשרים מקצועיים יותר המותאמים לכל תיק, יש לחבר את הדיון המקדמי עם המהו"ת ולהתנות אותו בהחלטת ביהמ"ש, יש להזיל את עלויות הגישור, יש לאפשר קיום פגישת המהו"ת בזום, יש לקיים את המהו"ת בשלב מאוחר יותר של ההליך, יש להטיל סנקציות על מי שלא מגיע או לוקח את המהו"ת ברצינות ועוד.

עוצר הבקשות ורשימת הבקשות

1. **כמות הבקשות בתקופת עוצר הבקשות:** ראינו כמויות גדולות של בקשות בתיקי תביעה כספית לעומת כמות מועטה של בקשות בתקופת עוצר הבקשות בתיקי דיון מהיר. כמו כן, בשלושת סוגי התיקים ראינו ירידה בכמות הממוצעת של הבקשות המוגשות בתקופת עוצר הבקשות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בשנת 2021 לעומת 2017 (מאחר שבשנת 2017 לא הוגדרה בתקנות תקופת "עוצר בקשות", השווינו לתקופה המקבילה מכתב הטענות האחרון בתיק ועד לקדם המשפט הראשון), וירידה משמעותית במיוחד בכמות הבקשות בתיקי נוקי גוף. ככלל ראינו בתיקי נוקי גוף כמויות גדולות של בקשות לעומת תיקי התביעות הכספיות, וזאת בשל כמות גדולה של בקשות הנוגעות לעניינים ייחודיים לסוג זה של תיקים, כמו בקשות בעניין חו"ד, מומחה רפואי, תחשיבי נזק ועוד. הירידה בכמות הבקשות מתיישבת גם עם נתוני תכנית המדידה המראים ירידה בכמויות הבקשות המוגשות בכלל ההליך, אם כי לפי נתוני תכנית המדידה, ניתן לראות את הירידה בכמות הבקשות בעיקר בתיקי 2021 כאשר שוב ניתן לראות עלייה בכמויות בשנת 2022.

2. **פניות**: פניות בעניינים טכניים הנוגעים לניהול שוטף של ההליך: בתיקי תביעה כספית ובתיקי דיון מהיר ראינו עלייה בשיעור הפניות מתוך כמות הבקשות בתיקי 2021. בתיקי נוקי גוף לעומת זאת ראינו ירידה בשיעור הפניות.

3. **פילוח של הבקשות**: בפרק עצמו הצגנו פילוח של הבקשות שהוגשו בתקופת עוצר הבקשות לקטגוריות של בקשות, וכן פילוח לגבי החריגים לעוצר הבקשות. ראינו ירידה משמעותית בכמויות הבקשות שהוגשו בתקופה זו בין תיקי המדגם משנת 2021 לעומת תיקי 2017, ובכלל זאת ראינו ירידה משמעותית בכמויות הבקשות שאינן כלולות ברשימת החריגים לעוצר הבקשות, במיוחד בתיקי התביעה הכספית.

4. **פנייה לצד שכנגד בבקשות**: ראינו עלייה משמעותית בפנייה לצד שכנגד בבקשות לאחר התקנות בתיקי תביעה כספית ונוקי גוף, לעומת תיקי דיון מהיר שבהם לא ראינו שינוי משמעותי בעניין לאחר התקנות. בתיקי 2017, מצאנו כמות לא מבוטלת של בקשות שהצריכו את השופט לבקש את עמדת הצד שכנגד לבקשה ולהמתין להגשתה, וכן להגשת תשובה לתגובה, כלומר נדרש טיפול רב בעניין התגובות לבקשות, שזה המצב שאותו בין היתר ביקשו התקנות לשפר כאשר חייבו פנייה לצד שכנגד לפני הגשת הבקשה.

5. **השפעת התקנות בנושא הבקשות על עומס הבקשות**: מרבית השופטים (63%) סברו כי לאחר התקנות נדרש פחות טיפול בבקשות בתקופת עוצר הבקשות, או לרוב כך. חלק אחר של השופטים סבר כי לא נדרש טיפול פחות אלא לעתים אף יותר טיפול בבקשות לאחר התקנות (21%). מספר שופטים השיבו כי הדבר תלוי בנסיבות כל תיק, או בסוג התיק. שלושה שופטים השיבו כי אמנם נדרש פחות טיפול, אבל הדבר מעמיס על קדם המשפט, שלושה שופטים סברו כי ההפחתה בעומס הטיפול בבקשות נובעת מגורמים אחרים ולא עוצר הבקשות, ושני שופטים סברו כי לעתים יש יתרון דווקא בהכרעה מיידית בבקשות.

בניגוד לעמדת מרבית השופטים כאמור, שלפיה לאחר התקנות נדרש פחות טיפול בבקשות, ובניגוד לממצאי המדגם שהראו ירידה משמעותית בכמויות הבקשות בתקופת העוצר, מעל מחצית מעורכי הדין (55%) לא סברו כי יש השפעה לעוצר הבקשות על כמות הבקשות או שיש השפעה מועטה בלבד. כרבע מעורכי הדין (23%) השיבו כי יש השפעה בינונית, ומעט פחות (22%) סברו כי יש השפעה רבה או רבה מאד.

6. **רשימת הבקשות**: מצאנו כי בתיקי תביעה כספית, הוגשה רשימת בקשות ב-3.4% בלבד מהתיקים הרלוונטיים. בממוצע, הרשימה כללה 2.3 בקשות. פרט לרשימת בקשות אחת, הרשימות עמדו במגבלת העמודים לפי התקנות, וכן פרט לרשימת בקשות אחת, הרשימות סווגו באופן נכון בנט המשפט. בתיקי דיון מהיר, מצאנו כי הוגשה רשימת בקשות בכ-8% מהתיקים הרלוונטיים (שלוש רשימות בקשות). הצדדים עמדו במגבלת העמודים, ושתיים מרשימות הבקשות לא סווגו נכון בנט המשפט: האחת סווגה כרשימת עדים והשנייה סווגה כבקשה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- בתיקי נזקי גוף, מצאנו כי הוגשה רשימת בקשות בכ-5% מהתיקים הרלוונטיים (שלוש רשימות בקשות). כולן סווגו נכון ועמדו במגבלת העמודים.
7. **פנייה לצד שכנגד ברשימת הבקשות:** בתיקי תביעה כספית לא מצאנו אינדיקציה לפנייה לצד שכנגד באף אחת מרשימות הבקשות שהוגשו. בשני מקרים השופט הפנה את הרשימה לתגובת הצד שכנגד. בתיקי דיון מהיר ובתיקי נזקי גוף מצאנו אינדיקציה לפנייה לצד שכנגד בתיק אחד בלבד, אשר לא הניבה הסכמה, וכן בתיק אחד בלבד בדיון מהיר השופט הפנה את הרשימה לתגובת הצד שכנגד.
8. **עמדות השופטים ועורכי הדין לגבי קיום עוצר הבקשות ורשימת הבקשות:** החלק הגדול של השופטים שהשיבו, סברו כי אכן הצדדים מקיימים את הוראות התקנות בנושא (46%), או לרוב כן או כן עם הסתייגות, כאשר לדעת השופטים לעתים הדבר מנוצל לדחיית מועדים. חלק אחר של השופטים סברו שלא או לרוב לא (28.5%), או שמקיימים באופן חלקי בלבד או רק לאחר תזכורת או אכיפה בעניין (20%). מספר שופטים השיבו כי הדבר תלוי בסוג התיק ושלושה שופטים עמדו על כך שיש הבדל ביישום בין עוצר הבקשות לרשימת הבקשות שמיושמת פחות.
- כמחצית מעורכי הדין (51%) השיבו שמניסיונם לא פועלים לפי התקנות בנושא, ו-49% השיבו שכן פועלים. מתוך עורכי הדין שהשיבו שלא פועלים לפי התקנות, 29% השיבו כי הם לא פועלים לפי התקנות מאחר שאין אכיפה מצד בית המשפט, כרבע (26%) השיבו כי לדעתם עוצר הבקשות מיותר ויש לבטלו, רבע השיבו כי לדעתם זה שלב מוקדם מדי בהליך להעריך מה נדרש, והבקשות מוגשות בהתאם לאופי ההליך, 13% השיבו כי לדעתם עוצר הבקשות אינו ברור ולא ריאלי, 3% השיבו כי בית המשפט מסכים להגיש בקשות להארכת מועד בתקופת עוצר הבקשות והשאר השיבו תשובות אחרות.
9. **פסיקת הוצאות בבקשות:** מרבית השופטים (79%) השיבו כי הם פוסקים הוצאות בבקשות שהם מכריעים בהן בתקופת עוצר הבקשות או בדיוני קדם המשפט. מתוך השופטים שהשיבו כי הם לא פוסקים הוצאות, החלק העיקרי של השופטים השיבו כי פסיקת הוצאות תלויה בנסיבות, כלומר לעתים כן פוסקים הוצאות. חלק אחר של השופטים השיב כי פסיקת הוצאות עלולה ללבות את הסכסוך בין הצדדים, מספר שופטים סברו כי ממילא הבקשות מתבררות בקדם המשפט ולכן אין טעם בפסיקת הוצאות, ומספר שופטים סברו כי הדבר תלוי בסוג התיק.
10. **אופן פעולת השופטים במקרים של אי קיום התקנות בנוגע לעוצר ולרשימת הבקשות:** בתיקי דיון מהיר, לא מצאנו אף מקרה שבו בית המשפט דחה בקשה שהוגשה בתקופת עוצר הבקשות מטעם זה. בתיקי תביעה כספית ובתיקי נזקי גוף, מצאנו בקשה אחת בלבד (בכל אחד) שבה המזכיר המשפטי דחה בקשה שהוגשה בתקופת עוצר הבקשות ולא נכללה בחריגים.
- מרבית השופטים השיבו כי הם לא נוהגים להטיל סנקציות בגין אי קיום התקנות בעניין הבקשות (אם כי כאן ההתפלגות הייתה מאוזנת יותר, 53% מטילים לעומת 46% שלא מטילים). הקבוצה הגדולה של השופטים שהשיבו כי הם לא מטילים סנקציות, השיבו כי הם מעדיפים לחייב את הצדדים לעמוד בתקנות או שהם אינם דנים בבקשות שמוגשות, ולכן לא רואים צורך בסנקציות. קבוצה אחרת של שופטים השיבה כי לדעתם הטלת סנקציות תפגע בקידום ההליך. תשובות אחרות היו כי ממילא הבקשות נדונות במסגרת קדם המשפט, כי הטלת סנקציות אינה מוצדקת, כי הם מורים לצדדים לכלול את הבקשות במסגרת רשימת בקשות, כי הדבר תלוי בסוג התיק או בסוג הבקשה. שני שופטים השיבו כי לא נתקלו במקרה של הפרת התקנות, ושניים נוספים השיבו כי אין מקום לסנקציות מאחר שהרפורמה עדיין בשלבי הטמעה. שני שופטים השיבו כי נדרש להם גיבוי "מלמעלה" לצורך הטלת סנקציות.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מרביתם המכרעת של עורכי הדין שהשיבו כי לא מקיימים את התקנות בעניין הבקשות (92%) השיבו שלא הוטלו עליהם או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום עוצר הבקשות, ו-8% בלבד השיבו שהוטלו סנקציות. זאת, בניגוד לתשובות השופטים כאמור, שקרוב למחצית מהם השיבו כי הם אכן מטילים סנקציות.

11. עמדות כלליות של השופטים ועורכי הדין לגבי תרומת עוצר הבקשות ורשימת הבקשות ליעול

הדיון: מרבית השופטים סברו כי עוצר הבקשות ורשימת הבקשות מועילות מאד ליעול הדיון, או לרוב מועילות (62.7%). שופטים נוספים (10.5%) סברו כי התקנות בנושא מסייעות חלקית או במקרים מסוימים, או בהסתייגות, שנגעה בעיקר לכך שהדבר למעשה מעמיס יותר על דיוני קדם המשפט. לעומת זאת, שופטים אחרים סברו כי התקנות בנושא לא מסייעות כלל ליעול הדיון, או מסייעות באופן מועט, או אף מכבידות על הדיון (15%). שופטים נוספים סברו כי התועלת בנושא הבקשות תלויה בסוג התיק (9.7%), כאשר מרביתם סברו כי התקנות בנושא רלוונטיות יותר לתיקים כספיים ופחות לתיקי נזיקין. שני שופטים סברו כי התקנות בנושא כלל אינן מיושמות, ושופט נוסף סבר כי מוקדם עדיין להסיק מסקנות בעניין.

כשלושה רבעים מעורכי הדין (76%) סברו כי עוצר הבקשות ורשימת הבקשות אינם משפיעים כלל או משפיעים רק במעט על יעול הדיון. 12% סברו כי יש לתקנות בנושא השפעה בינונית בלבד על יעול הדיון, ושיעור דומה סברו כי יש לתקנות בנושא השפעה רבה או רבה מאד.

12. עמדות השופטים ועורכי הדין ביחס לצורך בשינוי התקנות לגבי הבקשות: כמחצית

מהשופטים שהשיבו סברו כי אין צורך לשנות משהו בתקנות בנושא הבקשות (48.1%). 16% סברו כי יש להוסיף חריגים לרשימת החריגים בתקנות, עשרה שופטים (9.4%) העלו הצעות מעשיות לשינוי התקנות, רובן עסקו בשינוי מועדים הקשורים לעוצר הבקשות או להגשת רשימת הבקשות, תשעה שופטים סברו כי יש לבטל את התקנות בנושא (8.5%). שבעה שופטים סברו כי יש להחריג תיקי נזיקין מהתקנות בנושא, ושלושה שופטים סברו כי אין צורך בשינוי התקנות אלא בהבהרתן.

לעומת זאת, מרבית עורכי הדין (58%) סברו כי יש לבטל את התקנות וכי הן מיותרות, לעומת 9% בלבד שסברו כי אין צורך לשנות את התקנות בנושא. 19% השיבו כי יש לאפשר הגשת בקשות בכל עת ושהשופטים יכריע בהן, 4% הציעו אכיפה מוגברת של התקנות והפעלת סנקציות למי שלא מקיימן, 3% סברו כי יש לצמצם את שיקול דעת בית המשפט כדי שתהיה אחידות בין החלטות השופטים שונים, 3% השיבו כי צריך שינוי אך לא ידעו לכתוב איזה שינוי, 2% כתבו כי יש להבהיר את התקנות ולהרחיב את רשימת החריגים, ו-2% ציינו סיבות אחרות.

קדם המשפט

1. **סגירת התיק לפני קדם המשפט:** בתיקי תביעה כספית, ראינו ירידה בכמות התיקים שהתקיים בהם לפחות קד"מ אחד (45.7% מהתיקים בשנת 2017 לעומת 26.0% מהתיקים בשנת 2021). מעל מחציתם של התיקים שנסגרו טרם קדם המשפט, נסגרו בהסכמת הצדדים (59.2% בשנת 2017 ו-51.5% בשנת 2021). מרביתם של התיקים שנסגרו שלא בהסכמת הצדדים, נסגרו בהעדר הגנה, כאשר ניתן לראות עלייה בשיעור הסגירה מסיבה זו (מ-56.8% בשנת 2017 ל-80.3% בשנת 2021).

בתיקי דיון מהיר, ראינו כי מרביתם (קרוב ל-80%) נסגרו לפני שהתקיים בהם דיון קדם משפט. מתוכם, מרבית התיקים נסגרו שלא בהסכמת הצדדים (68.1% בשנת 2017 ו-76.2% בשנת 2021). מתוך תיקים אלו, סיבת הסגירה העיקרית היא העדר הגנה והשנייה היא חוסר מעש

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

(שתי הסיבות יחד מהוות 86% מהתיקים שנסגרו שלא בהסכמת הצדדים בשנת 2017, ו-87.4% מהתיקים בשנת 2021).

בתיקי נזקי גוף ראינו ירידה משמעותית בשיעור התיקים שבהם התקיים לפחות קדם משפט אחד (50.5% מהתיקים בשנת 2017 לעומת 30.5% בשנת 2021), אך יש לסייג ולהזכיר כי חלק מתיקי 2021 עדיין מתנהלים, כך שייתכן כי עוד יתקיימו בהם קדמי משפט. אשר לתיקים שנסגרו לפני הקד"מ, בשונה מתיקי דיון מהיר והתביעות הכספיות, מרביתם המכרעת נסגרו בהסכמת הצדדים (81.8% בשנת 2017, ו-86.5% בשנת 2021). בתיקים שנסגרו שלא בהסכמת הצדדים, הסיבה העיקרית הייתה חוסר מעש (12 תיקים ב-2017 וחמישה תיקים ב-2021).

מרביתם המכרעת של עורכי הדין (88%) לא סברו כי התקנות הובילו לסגירת יותר תיקים לפני קדם המשפט, או שסברו כי לתקנות הייתה בעניין זה השפעה מועטה בלבד.

2. **רשימת עדים**: בתיקי תביעה כספית ראינו כי התובע הגיש רשימת עדים ב-13 תיקים (25% מהתיקים שהתקיים בהם קד"מ), ומתוכם רק ארבע הוגשו בזמן לפי התקנות, והאחרים הוגשו קרוב יותר לקד"מ, ועד יום אחד בלבד לפניו. שבע מרשימות העדים כללו פירוט על נחיצותו של כל עד. שתיים בלבד מתוך רשימות העדים נדונו במהלך קדם המשפט. הנתבע הגיש רשימת עדים בארבעה תיקים (8%) רק שתיים מתוכם כללו פירוט על נחיצות כל העדים. רשימת עדים אחת מתוכם נדונה במהלך קדם המשפט (הרשימה כללה 11 עדים).

בתיקי דיון מהיר ראינו כי התובע הגיש רשימת עדים בשלושה תיקים בלבד (7.5%), שלושתן הוגשו במועד. רק אחת מהן כללה פירוט על נחיצות כל העדים, והשתיים האחרות כללו פירוט חלקי. הנתבע הגיש רשימת עדים בארבעה תיקים (10%), מתוכם שתיים הוגשו במועד, אחת חמישה ימים לפני הקד"מ ואחת הוגשה במהלך הקד"מ. שתיים מהרשימות כללו פירוט על נחיצות העדים. לא מצאנו אף מקרה שבו רשימות העדים נדונו במהלך קדם המשפט. בתיקי נזקי גוף, התובע הגיש רשימת עדים בשני תיקים בלבד (3.2%), הרשימות הוגשו במועדן וכללו פירוט על נחיצות העדים. אחת מהרשימות נדונה במהלך קדם המשפט. גם הנתבע הגיש רשימת עדים בשני תיקים ואף הן כללו פירוט על נחיצות העדים.

עמדות עורכי הדין ביחס לחובת הגשתה של רשימת עדים: מעט מעל מחצית מעורכי הדין השיבו כי הם נוהגים להגיש רשימות עדים (52%). כמחצית מעורכי הדין שהשיבו שהם לא מגישים רשימת עדים, נימקו זאת בכך שלדעתם שמדובר בשלב מוקדם מידי בהליך על מנת לדעת מי יהיו העדים בתיק (46%), כרבע (23%) השיבו שאין אכיפה והקפדה של בית המשפט בעניין, 14% השיבו כי לדעתם הרשימה מיותרת, 5% השיבו כי לא היו מודעים לצורך להגיש, 4% השיבו כי אינם רוצים לחשוף בשלב הזה את העדים, והשאר השיבו "לא יודע" או אחר. בהמשך לכך, מרביתם המכרעת של עורכי הדין השיבו כי לא הוטלו עליהם סנקציות בשל אי הגשת רשימת עדים (93%).

בנוסף, רוב עורכי הדין שהשיבו לא סברו שלהגשתה של רשימת עדים יש השפעה על ייעול הדיון בהליך (71%), 14% סברו כי יש לה השפעה בינונית ואחוז דומה (15%) סברו כי יש לה השפעה רבה או רבה מאד על ייעול הדיון.

בתשובה לשאלה האם נדרש לדעת עורכי הדין שינוי בתקנות בנושא רשימת העדים, 44% מעורכי הדין שהשיבו סברו כי רשימת העדים מיותרת ויש לבטלה, ו-14% בלבד סברו לעומת זאת כי אין צורך לשנות דבר בנושא. 28% הציעו שהמועד להגשת רשימת העדים ייקבע לאחר קדם המשפט הראשון, ולאפשר שינוי או הוספת עדים בהמשך ההליך באופן גמיש, 6% הציעו לאכוף את התקנות באמצעות סנקציות והשאר העלו הצעות אחרות בנושא.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

3. **מועדי ישיבות קדם המשפט** : מצאנו כי פער הזמנים בין מועד הגשת כתב ההגנה הראשון בתיק ובין המועד שנקבע לישיבת קדם המשפט הראשונה הצטמצם בתיקי 2021 לעומת 2017, בתיקי תביעה כספית ונזקי גוף, ועלה בתיקי דיון מהיר. מנתוני תכנית המדידה עולה כי בשנים 2021-2022 פער הזמנים בין פתיחת התיק לקביעת הקד"מ הראשון עלה במעט בבתי משפט השלום לעומת השנים 2018-2019 (0.8%) ובאופן משמעותי יותר בבתי המשפט המחוזיים (22%). בכשליש עד מחצית מהתיקים הרלוונטיים ניתנה החלטה שיפוטית, הודעת מזכירות או מניית המפרטת את הנדרש מהצדדים לעשות עד למועד הקד"מ על פי התקנות.
בדקנו פערי זמנים נוספים בהקשר של מועד קדם המשפט הראשון : בדקנו את הפער בין המועד שאליו נקבעה ישיבת קדם המשפט לעומת המועד שבו התקיימה, את המועד שבו התקיימה ישיבת קדם המשפט ביחס למועד כתב הטענות האחרון, ואת המועד שבו התקיימה ישיבת קדם המשפט ביחס למועד פתיחת התיק. בכלם מצאנו כי פערי הזמנים הצטמצמו בשלושת סוגי התיקים שנבדקו במדגם בשנת 2021 לעומת 2017. עם זאת, נתוני תכנית המדידה הראו תמונה אחרת ביחס לפערי הזמנים בין מועד פתיחת התיק למועד קיום ישיבת קדם המשפט הראשונה : בבתי משפט השלום, הנתונים הראו עלייה קלה (1.8%) בפער זמנים זה בשנים 2021-2022 לעומת 2018-2019, ובבתי המשפט המחוזיים נראתה עלייה משמעותית יותר (17.6%).
4. **דחיית מועד קדם המשפט** : בשלושת סוגי התיקים שבמדגם מצאנו עלייה בשיעור הדחיות בשנת 2021 לעומת 2017. בפרק עצמו פילחנו את סיבות הדחייה השונות.
5. **שיקולי השופטים בקביעת מועד קדם המשפט** : שלושה רבעים מהשופטים שהשיבו, ענו כי הם קובעים בעצמם את מועדי קדמי המשפט בתיקים שבטיפולם. את השופטים שהשיבו כי הם קובעים בעצמם, שאלנו מהם השיקולים המנחים אותם בקביעה. כמחצית מהשופטים השיבו שיקולי עומס על היומן, בשליש השיבו מידת דחיפות התיק, עשרים שופטים השיבו לפי נסיבות התיק או מורכבותו, 16 שופטים השיבו כי נדרש פרק זמן מתאים לסיום ההליכים המקדמיים ומילוי אחר הוראות התקנו, 15 שופטים השיבו גיל התיק, שמונה שופטים השיבו סוג התיק (נזיקין, דיון מהיר וכו'), שבעה שופטים השיבו מידת בשלות התיק לקדם משפט, חמישה שופטים נקבו בפרק זמן מסוים, ועוד.
6. **כמות ישיבות קדם משפט** : בשלושת סוגי התיקים שבמדגם ראינו ירידה בכמות קדמי המשפט בשנת 2021 לעומת 2017 וכן ירידה בטווחים.
7. **ניהול ישיבות קדם המשפט** : בשלושת סוגי התיקים שבמדגם ראינו ירידה בשיעור קדמי המשפט שבהם נדונו עניינים טכניים בלבד (אי התייצבות, דחיות וכדומה) בשנת 2021 לעומת 2017.
8. **מוכנות הצדדים לקדם המשפט** : כמחצית מהשופטים (48.4%) סברו כי אכן לאחר התקנות הצדדים מגיעים מוכנים יותר לקדם המשפט, או לרוב כן. כשליש מהשופטים (34.3%) סברו שלא או לרוב לא. עשרה שופטים (8%) השיבו כי אין שינוי בנושא בעקבות התקנות, שישה שופטים השיבו כי הדבר תלוי בצדדים או בעורכי הדין, ארבעה שופטים השיבו כי הדבר תלוי באופן ניהול ההליך מצד השופט, ועוד.
9. **עמדות השופטים ועורכי הדין ביחס להשפעת התקנות על קיום קדמי משפט יעילים וממוקדים יותר** : מרבית השופטים (57.1%) סברו שאכן דיוני קדם המשפט הפכו יעילים וממוקדים יותר לאחר התקנות, או לרוב כן או לעתים. 27% סברו שלא או שלא חל שינוי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

משמעותי בעניין. 11% סברו כי היה יעיל גם קודם ולכן אין שינוי, חמישה שופטים סברו כי הדבר תלוי בהתנהגות הצדדים או עורכי הדין ועוד.

לעומת זאת, כשלושה רבעים מעורכי הדין שהשיבו (76%), לא סברו שדיוני קדם המשפט נעשו ממוקדים יותר לאחר התקנות, או שסברו כך במידה מועטה, 16% סברו כי הייתה לתקנות השפעה בינונית במובן זה, ו-8% בלבד סברו שיש לתקנות השפעה מרובה או מרובה מאד על מיקוד הדיונים.

10. **פלטפורמת הדיון:** בדקנו לגבי תיקי 2021 האם דיוני קדם המשפט התקיימו פרונטלית או בהיוועדות חזותית או אמצעי אחר. בתיקי דיון מהיר, כל ישיבות קדם המשפט התקיימו פרונטלית. בתיקי תביעה כספית מצאנו שני דיונים שהתקיימו בהיוועדות חזותית, כאשר לא מצאנו כי ניתן הסבר לקיום הדיון באופן זה, ואף לא מצאנו אינדיקציה להסכמת הצדדים לכך. בתיקי נזקי גוף, מצאנו שישה קדמי משפט שהתקיימו בהיוועדות חזותית ודיון אחד שהתנהל באופן היברידי. רק לגבי שלושה מהדיונים מצאנו את הסיבה לכך: בשניים מהדיונים הסיבה הייתה הקורונה ובדיון אחר בשל דיונים מקבילים. כמו כן, בשניים מתוך שבעת הדיונים התקבלה הסכמת הצדדים לקיום הדיון בהיוועדות חזותית.

11. **תוצאות קדם המשפט:** הפנייה לגישור או לבוררות: בתיקי דיון מהיר, לא מצאנו אף קדם משפט, בשנת 2021 או 2017, שבמהלכו השופטים הציעו לצדדים לפנות לגישור או לבוררות. בתיקי תביעה כספית משנת 2021, מצאנו ארבעה תיקים שבהם השופט הפנה את הצדדים לגישור. בתיקי 2017, מצאנו 22 תיקים שבהם השופט הפנה לגישור, ותיק נוסף שהופנה לבוררות. בתיקי נזקי גוף משנת 2021, מצאנו תיק אחד בלבד שבו השופט הפנה את הצדדים לגישור. בתיקי 2017, השופטים הפנו את הצדדים לגישור בשני תיקים.

הסכמות בקדם המשפט: מניתוח תיקי המדגם ראינו, בשלושת סוגי התיקים, ירידה בשיעור ההסכמות המהותיות שהושגו במהלך ישיבות קדם המשפט (סגירת התיק בהסכמה, פסיקה לפי ס' 79א', הסכמות מהותיות חלקיות) בשנת 2021 לעומת 2017.

לעומת זאת, החלק הגדול של השופטים שהשיבו (36.2%) סברו כי לאחר התקנות, אכן ניתן לסגור במהלך קדם המשפט מחלוקות דיוניות או מהותיות או אף להגיע לפשרה לגבי התיק כולו, יותר מאשר דיונים שהתקיימו לפי התקנות הקודמות. חלקם סברו כך בכפוף להסתייגויות. 26.2% מהשופטים סברו שלא או לרוב לא. 16.2% סברו שאין שינוי בעניין בעקבות התקנות החדשות, שישה שופטים סברו כי הדבר תלוי בצדדים או בעורכי הדין, חמישה שופטים סברו כי לאחר התקנות ניתן לסגור יותר מחלוקות דיוניות לעומת מהותיות, חמישה שופטים סברו אף כי התקנות החדשות מקשות על הגעה להסכמות, שני שופטים השיבו כי הדבר תלוי בסוג התיק ושאר השופטים סברו כי מוקדם עדיין להעריך או כי אינם יודעים.

מרבית עורכי הדין דווקא לא סברו שניתן לסגור במהלך קדם המשפט יותר מחלוקות בהשוואה לדיונים שהתקיימו לפי התקנות הקודמות (73%) או שרק במעט, 17% השיבו כי לתקנות יש בהקשר זה השפעה בינונית בלבד, ורק 10% מעורכי הדין סברו כי ניתן לסגור כיום יותר מחלוקות במהלך הקד"מ במידה רבה או רבה מאד.

12. **התייחסות השופטים במהלך קדם המשפט לקיום התקנות:** בתיקי דיון מהיר, מצאנו שלושה תיקים בלבד שבהם השופטים הורו לצדדים לחזור ולקיים את התקנות, ולא מצאנו כלל מקרים שבהם הוטלו סנקציות בגין אי קיום התקנות. בתיקי תביעה כספית, מצאנו שלושה תיקים בלבד שבהם השופטים ביררו מדוע הצדדים לא קיימו את הוראות התקנות, וגם כאן לא מצאנו כלל מקרים שבהם הוטלו סנקציות בגין אי קיום התקנות. גם בתיקי נזקי גוף מצאנו שלושה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

תיקים בלבד שבהם השופטים העירו או נתנו החלטה הקשורה לאי מילוי הוראות התקנות. באחד מהם מצאנו גם כי הוטלה סנקציה בגין אי מילוי התקנות.

קרוב ל-80% מהשופטים השיבו כי הם אכן מבררים עם הצדדים במהלך קדם המשפט לגבי קיום התקנות. מבין השופטים שהשיבו כי הם לא מבררים, מרביתם (62%) הסבירו כי הדבר תלוי בצדדים, שני שופטים השיבו כי הם מבררים עוד לפני הקד"מ, שני שופטים השיבו כי הדבר תלוי בסוג התיק, ועוד.

את עורכי הדין שאלנו עד כמה מניסיונם הצדדים מסיימים את ההליכים המקדמיים עד לקדם המשפט כנדרש בתקנות. מרבית עורכי הדין (63%) השיבו "בכלל לא" או "מעט", 27% השיבו "במידה בינונית", ו-10% בלבד השיבו "במידה רבה". בהמשך לכך שאלנו את עורכי הדין עד כמה במהלך הקד"מ השופטים נוהגים לברר את קיום התקנות. מעל מחצית מעורכי הדין השיבו שכלל לא או מעט (55%), כרבע השיבו בינוני, ו-22% השיבו במידה רבה או רבה מאד. כלומר, אף שלדעת מרבית עורכי הדין כאמור הצדדים אינם משלימים את ההליכים המקדמיים הנדרשים על פי התקנות עד לקדם המשפט, יותר ממחצית מהם גם השיבו כי לרוב השופטים אינם מבררים זאת עם הצדדים.

13. התייחסות השופטים במהלך קדם המשפט לבקשות או לרשימת הבקשות: בתיקי תביעה

כספית לא מצאנו כלל תיקים שבהם השופטים התייחסו במהלך הקד"מ לרשימת הבקשות. מצאנו שני תיקים מ-2021 שבהם השופט הכריע במהלך הקד"מ בבקשות שהוגשו לפני הקד"מ. לעומת זאת, בתיקי 2017 השופט הכריע בכל או בחלק מהבקשות שהוגשו לפני הקד"מ, ב-17 תיקים. כמו כן, מצאנו שבעה תיקים משנת 2021 שבהם הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ (בקשה אחת לתיק), ובשלוש מהבקשות השופט הכריע במהלך הקד"מ. בתיקי 2017, מצאנו 27 תיקים שבהם הועלו בקשות בעל פה במהלך הקד"מ (בממוצע 1.9 בקשות לתיק). ב-22 תיקים השופט הכריע בכל או חלק מהבקשות החדשות.

גם בתיקי דיון מהיר לא מצאנו כלל תיקים שבהם השופטים התייחסו לרשימת הבקשות במהלך הקד"מ. בתיקי 2021, מצאנו תיק אחד שבו השופט הכריע במהלך הקד"מ בבקשה שהוגשה לפני הקד"מ, ובתיקי 2017, מצאנו שני תיקים כאלו. כמו כן, בתיקי 2021, הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ בשבעה תיקים (בקשה אחת לתיק), ובשש מתוכם השופט הכריע במהלך הקד"מ. בתיקי 2017, הועלו בקשות חדשות בעל פה במהלך הקד"מ בשלושה תיקים בלבד, בכולן השופט הכריע במהלך הקד"מ.

בתיקי נזקי גוף מצאנו שני תיקים שבהם השופט נתן הוראות לגבי דרך הדיון בבקשות שהועלו ברשימת הבקשות. כמו כן, בתיקי 2021, מצאנו שני תיקים שבהם השופט הכריע במהלך הקד"מ בבקשות שהועלו טרם הקד"מ. בתיקי 2017, השופטים הכריעו במהלך הקד"מ בכל או בחלק מהבקשות שהועלו טרם הקד"מ בשבעה תיקים. בנוסף, הועלו במהלך הקד"מ בקשות חדשות בעל פה בחמישה תיקים משנת 2017 ובחמישה תיקים במהלך 2021. השופט הכריע בבקשות בשלושה תיקים משנת 2021 ובכל חמשת התיקים משנת 2017.

כאשר שאלנו את עורכי הדין עד כמה בתי המשפט דנים במהלך הקד"מ בבקשות שמופיעות ברשימת הבקשות ומסיימים את הדיון בהן, כשני שלישים מעורכי הדין השיבו שכלל לא או שמעט (67%), 22% השיבו "בינוני", ו-11% בלבד השיבו "במידה רבה" או "רבה מאד".

14. פסיקת הוצאות בבקשות שהוכרעו במהלך הקד"מ: בתיקי תביעה כספית, מצאנו תיק אחד

בלבד משנת 2021 שבו השופט פסק הוצאות, בבקשה שבה הכריע במעמד הקד"מ. בשנת 2017, מצאנו חמישה תיקים שבהם נפסקו הוצאות. בתיקי דיון מהיר ובתיקי נזקי גוף לא מצאנו כלל מקרים שבהם השופט פסק הוצאות עבור הבקשות שבהן הכריע במהלך הקד"מ, לא בשנת 2017

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ולא בשנת 2021. נתונים אלו עומדים בסתירה מסוימת לתשובות 80% מהשופטים (שפורטו בפרק הבקשות), שלפיהם הם פוסקים הוצאות בבקשות שבהן הם מכריעים בתקופת עוצר הבקשות או בקדם המשפט.

15. **עמדות השופטים לגבי שינוי בקדם המשפט בעקבות התקנות:** מעל מחצית מהשופטים (52.6%) סברו כי אכן חל שינוי בקדמי המשפט מאז התקנות, וכי הקד"מ הפך ליותר יעיל, משמעותי או ענייני. עם זאת, חלק מהשופטים בקבוצה זו דווקא סברו כי התקנות גרמו להתארכות קדמי המשפט, בעיקר בשל העיסוק בבקשות. 41.3% מהשופטים סברו כי לא חל שינוי משמעותי מאז התקנות. שלושה שופטים סברו כי הדבר תלוי בסוג התיק, ושני שופטים סברו כי הדבר תלוי באופן הניהול של השופט. השאר השיבו כי אינם יודעים.

16. **עמדות השופטים ועורכי הדין ביחס לצורך בשינוי התקנות לגבי קדמי המשפט:** רוב השופטים (57.4%) לא סברו שיש צורך בשינוי התקנות. עם זאת שניים מתוכם הוסיפו כי אף שלא נדרש שינוי בתקנות עצמן, נדרש יותר גיבוי להחלטות השופטים מצד ערכאות הערעור. שבעה שופטים סברו כי יש לאפשר לשופטים שיקול דעת רחב יותר במסגרת התקנות, שלושה שופטים סברו כי התקנות לא מועילות במיוחד, שלושה שופטים סברו כי יש לחייב את בעלי הדין עצמם להיות נוכחים בקדם המשפט, שלושה שופטים סברו כי יש להוסיף סנקציות לתקנות, שני שופטים סברו כי יש לערוך התאמות לפי סוג התיק, ושופטת אחת סברה כי יש לקצר את פרקי הזמן לפעולות הצדדים לפני הקד"מ. 19 שופטים העלו הצעות ספציפיות מגוונות לתיקון התקנות, אשר פורטו בפרק עצמו, וארבעה שופטים העלו הצעות כלליות יותר לגבי התקנות החדשות. שאר השופטים השיבו כי אין להם עמדה או כי מוקדם להשיב.

כמחצית **מעורכי הדין** (48%) סברו כי התקנות מיותרות וכי יש לחזור לתקנות הקודמות, ולעומת זאת 19% בלבד סברו כי אין צורך בשינוי התקנות (בניגוד לרוב השופטים שסברו כך). 11% הציעו להגמיש או לייעל את הזמנים של הדיונים, 8% הציעו לבצע ישיבות קדם משפט בצורה יותר מעמיקה, 6% הציעו לאכוף את התקנות באמצעות סנקציות, 4% השיבו שנדרשת אחידות שיפוטית בין השופטים, ו-4% הציעו הצעות אחרות.

17. **תצהירי עדות ראשית:** בתיקי **תביעה כספית** מצאנו כי השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית ב-11 תיקים, כולם משנת 2021 (שהם 8.2% מהתיקים הרלוונטיים). בשלושה מהתיקים השופט נימק את החלטתו זו. בתיקי **דיון מהיר** מצאנו כי השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית בארבעה תיקים משנת 2021 (שהם 4.9% מהתיקים הרלוונטיים). השופטים לא נימקו את החלטותיהם בעניין. בתיקי **נזקי גוף** מצאנו כי השופטים הורו על הגשת תצהירי עדות ראשית ב-14 תיקים בשנת 2021 ועל תיק אחד משנת 2017 (שהם 10% ו-1% בהתאמה מהתיקים הרלוונטיים). בתיק אחד בלבד שבו השופט הורה על הגשת תצהירים הוא גם נימק את החלטתו.

לסיכום, אם נחזור למטרותיו של מחקר זה: לבחון האם התקנות החדשות מיושמות בכל הנוגע לשלבי הדיון שעד לקדם המשפט, וככל שהן מיושמות, האם הן משיגות את המטרות שלשמן הן הותקנו, נתייחס להלן לכל אחד מארבעת מערכי המחקר בתמצית:

1. **הדיון המקדמי** – שלב זה מהווה חידוש של התקנות. מתוך ניתוח הנתונים, ראיונות השופטים וסקר עורכי הדין, עולה תמונה של יישום חלקי ביותר של התקנות לעניין הדיון המקדמי. מהנתונים עולה כי הצדדים לרוב לא מקיימים דיון זה, וכאשר הם מקיימים אותו, הוא ככל הנראה מתקיים רק כדי לצאת ידי חובה על פי דרישות התקנות, ולא בכדי להגיע להסכמות מהותיות בתיק. כך גם בכל הנוגע לטופס 4, אשר ככל שממלאים אותו, הדבר נעשה באופן לקוני.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

כתמונת מראה לכך, עלה מהנתונים ומעורכי הדין, כי השופטים לא מבררים, לא אוכפים ולא מטילים סנקציות לגבי אי קיום הדיון המקדמי. משכך, קשה לבחון האם הוראות התקנות השיגו את מטרתן בכל הנוגע לקיום הדיון המקדמי, ואת השפעותיו של הדיון המקדמי על ההליך. 90% מעורכי הדין ו-42% מהשופטים סברו כי הדיון המקדמי אינו מועיל או הכרחי, לכל הפחות במתכונתו הנוכחית. הועלו הצעות לשינוי הדיון המקדמי וטופס 4.

2. פגישת המהו"ת – שלב זה אינו חידוש של התקנות, אלא הורחבה בהן תחולת המהו"ת גם לתיקים בסכום נמוך יותר. מהצלבת מערכי המחקר עולה כי באופן כללי פגישות המהו"ת מתקיימות ומיושמות (יותר בתיקי הדיון המהיר לעומת תיקי התביעה הכספית). כאן עולה השאלה האם פגישות המהו"ת מתקיימות במטרה לקדם סוגיות מהותיות בהליך או כדי לצאת ידי חובה בלבד. הנתונים לגבי שאלה זו אינם חד משמעיים, וראינו קבוצת משיבים, הן מקרב השופטים והם מקרב עורכי הדין, שסברו כי הפגישות מתקיימות ברמה הפורמלית בלבד. לגבי תרומת פגישות המהו"ת ליעילות ההליך, 65% מעורכי הדין ו-27% מהשופטים השיבו כי לדעתם הן אינן מייעלות את ההליך.

3. עוצר הבקשות ורשימת הבקשות – גם נושא זה מהווה חידוש של התקנות. מבחינת יישום התקנות, מניתוח הנתונים כמו גם מתשובות השופטים, עולה כי כמות הבקשות בתקופה שעד לקדם המשפט ירדה משמעותית. דרישות נוספות של התקנות כמו הגשת רשימת בקשות ופנייה לצד שכנגד, לרוב אינן מיושמות. כמו כן לא מצאנו כמעט התייחסות או אכיפה מצד השופטים בנושא, וכך עולה גם מדברי עורכי הדין. כמו כן כמעט שלא נתקלנו במקרים שבהם נפסקו הוצאות. מבחינת עמידה במטרות התקנות, באופן כללי השופטים מדווחים על ירידה בעומס הטיפול בבקשות (לצד דיווחים מחלק מהשופטים על עלייה בעומס בהכנה ובשמיעת קדם המשפט), ומוצאים כי הוראות התקנות בעניין יעילות ברמה בינונית עד גבוהה. ואולם, לגבי כל הפרמטרים שנמנו לעיל, נראה כי עורכי הדין חושבים כי התקנות בעניין אינן מיושמות ואינן תורמות ליעילות ההליך.

4. קדם המשפט – מניתוח התיקים עלה, כי לגבי תיקים שנפתחו לאחר התקנות, יותר תיקים נסגרים לפני ההגעה לשלב קדם המשפט, בעיקר בהסכמת הצדדים. עם זאת, מרבית עורכי הדין לא סברו כי התקנות הובילו לסגירת יותר תיקים לפני קדם המשפט. מסקירת כלל נתוני המחקר ביחס לקדמי המשפט, עולה כי אין שוני רב בין המצב הקודם למצב הנוכחי, ואולם מצב זה לא מפתיע מאחר שעיקר השינויים בתקנות נגעו לשלבים הקודמים לקדם המשפט. בכל זאת מצאנו (אם כי לא בכל המקרים) ירידה בפערי הזמנים עד לקיום ישיבות קדם המשפט, ירידה במספר קדמי המשפט לתיק וכן יותר קדמי משפט המתנהלים לגופו של התיק ולא מתמקדים בעניינים טכניים (כמו אי התייצבות ודחיות). עם זאת ראינו ירידה בשיעור ההסכמות המהותיות שהושגו במהלך דיוני קדם המשפט עצמם (חשוב לסייג כי נתון זה עשוי להיות תוצר של הכמות הגדולה יותר של תיקים שנסגרו בהסכמה לפני קדם המשפט). בהתאם, מרבית השופטים סברו כי קדמי המשפט הפכו יעילים יותר לאחר התקנות, בעוד שמרבית עורכי הדין לא סברו כך. כמו כן, מצאנו מעט מאד מקרים שבהם השופטים התייחסו במהלך קדם המשפט לקיום התקנות. מתשובות עורכי הדין עלה, כי אף שמרביתם הודו כי הם אינם משלימים את ההליכים המקדמיים הנדרשים על פי התקנות עד לקדם המשפט, מרביתם גם השיבו כי לרוב השופטים אינם מבררים זאת עם הצדדים. כמו כן עורכי הדין לא סברו כי התקנות בעניין תורמות ליעילות ההליך.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ככלל, ממצאי המחקר מעלים בעיות ביישום התקנות, לצד העדר התייחסות או אכיפה הולמת מצד בתי המשפט, כאשר גישת עורכי הדין ברוב המקרים מעלה התנגדות מסוימת לתקנות החדשות.

המלצות עיקריות

טרם שנפרט את המלצותינו העיקריות העולות מכלל ממצאי המחקר שפורטו, נבהיר כי שאלנו את השופטים, לגבי כל אחד מארבעת השלבים הנדונים במחקר זה: הדיון המקדמי, פגישת המהו"ת, עוצר הבקשות ורשימת הבקשות ודיוני קדם המשפט, האם לדעתם נדרש שינוי או תיקון כלשהו בתקנות הרלוונטיות לאותו שלב. תשובות השופטים, לרבות המלצות מעשיות לתיקונים נדרשים שונים לדעת השופטים, מפורטות בכל אחד מארבעת מערכי המחקר, תחת תת הפרק המתחיל במילים "עמדות השופטים לגבי...". את העיקריות שבהן אשר חזרו על עצמן, כללנו גם בהמלצות העיקריות שלהלן. אנו ממליצות כי כל גורם שיעסוק בתיקון או בשינוי התקנות יקרא, מעבר לקריאת ההמלצות העיקריות שלהלן, את פירוט תשובות השופטים בפרקים הרלוונטיים.

1. הדיון המקדמי: אנו ממליצות לקחת בחשבון את המספר הרב של שופטים ועורכי דין שסוברים כי דיון זה מיותר או כי הוא נערך רק למראית עין, ולצד זאת את הצעות השופטים לשיפור האפקטיביות של דיון זה, כמו למשל ההצעה לתעד את הדיון המקדמי או ההצעה לחייב לקיים אותו פרונטלית ולא באמצעים מקוונים ובמיוחד לא בטלפון (תוך וידוא בתקנות שאכן יתקיימו שתי פגישות נפרדות וללא איחוד בין הדיון המקדמי לפגישת המהו"ת), כל זאת במטרה להפוך את הדיון המקדמי לשיח משמעותי בין הצדדים.

בנוסף, אנו ממליצות לשנות את שמו של הדיון המקדמי מאחר שהוא גורם לבלבול עם דיוני בית המשפט.

טופס 4: לנוכח השיעורים הנמוכים של קיום הדיון המקדמי והדיווח עליו באמצעות טופס 4, ולנוכח מספר עורכי דין שהשיבו כי הטופס מגביל ולא נוח והצעות השופטים לשיפור או לתיקון הטופס, אנו ממליצות לערוך חשיבה משותפת של שופטים ועורכי דין לגבי עריכת הטופס. בין היתר אנו ממליצות להפוך את הטופס למקוון.

בנוסף, כפי שפירטנו בפרק הדיון המקדמי, החל מחודש מרץ 2023 ניתנה הנחיה למזכירות, על בסיס ממצאי ביניים שהעברנו מתוך מחקר זה, לבדוק את הגשת הדיווח על הדיון המקדמי 14 יום לפני דיון קדם המשפט, ולהעביר פניית מזכירות לשופטים ככל שלא הוגש טופס 4 על מנת שיינתנו החלטה מתאימה. ייתכן שכדאי לשקול הקדמתה של בדיקה זו למועד מוקדם יותר לפני קדם המשפט על מנת לאפשר לשופטים להיערך טוב יותר. ניתן אף לשקול שינוי בתקנות שמחייב הגשת טופס 4 כתנאי לקיומו של קדם המשפט הראשון. כמו כן אנו ממליצות לשקול להוסיף הנחיה למזכירות להוציא הודעת מחדל לצדדים על אי הגשת הטופס מספר ימים או שבוע לפני העברת פניית המזכירות בנושא לשופט המטפל בתיק.

2. הליך המהו"ת: עלו מספר הערות מצד השופטים ועורכי הדין לגבי זהות המגשרים: מתן אמון במגשרים, מינוי מגשרים מקצועיים יותר לתחומים השונים ועוד. בנוסף עלו הערות מצד עורכי הדין ביחס לעלות של הליכי הגישור ומשמעותה מבחינת צדדים שאין להם את היכולת הכלכלית לממן זאת. אנו ממליצות לבחון את תהליך בחירת המגשרים לצורך הגברת האמון בהם, את העלויות הכרוכות בהליכי הגישור, ובכך הגברת יישום התקנות בנושא.

בכל הנוגע לשליחת זימונים לפגישת המהו"ת ולעדכון שוטף של פרטים בנוגע אליה, אנו ממליצות להעביר את ממצאי מחקר זה, לרבות דברי השופטים ועורכי הדין בנושא, ליחידת

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המהו"ת במטרה לחקור את מקור הבעיה בשליחת הזימונים לפגישה, לבחון צמתים מסוימים בחיי התיק שבהם על המערכת לוודא זימון לפגישת המהו"ת וכן לבחון הוספת מנגנוני בקרה ומעקב לגבי דיווח ועדכון פרטי הליך המהו"ת בנט המשפט (מעבר לנושא הזימון לפגישה גם פרטים כמו האם הפגישה התקיימה ואם כן מתי ובאיזו פלטפורמה, תוצאות הפגישה, תוצאות הליך הגישור ככל שפנו אליו וכו').

בנוסף, אנו ממליצות להוסיף לתהליך הממוחשב שמיושם במערכת בנוגע להתראות על קיום הליך המהו"ת, גם התראה שתועבר לשופטים פרק זמן מתאים לפני מועד קדם המשפט בנוגע לקיום פגישת המהו"ת, כדי שיוכלו לתת החלטה מתאימה בעניין. מעבר לזאת, אנו רואות חשיבות בהעלאת מודעות השופטים לוודוא שליחת הזימון לפגישת המהו"ת בתיקים שבטיפולם. יתר על כן, ייתכן שכדאי להעלות את המודעות של השופטים גם לאפשרות של הפניית הצדדים למהו"ת במקרים המתאימים, גם במהלך קיום ישיבת קדם המשפט הראשונה בתיק או אף לאחריה.

3. החריגים לעוצר הבקשות ופניות – כפי שפירטנו בפרק עצמו, נראה כי החריגים לעוצר הבקשות אינם ברורים ואינם מקיפים ומפורטים דיים, וכן נראה כי קיים חוסר בהירות ביחס להבדל בין פניות לבקשות (למשל ניתן היה לראות כי עורכי הדין בתשובותיהם לא הבדילו בין פניות לבקשות ולא ידעו מה נכלל במסגרת הפניות). אנו ממליצות להבהיר את החריגים כדי לעודד את קיום התקנות בנושא, וכן לפרט בתקנות מה נחשב "פנייה" חוץ מבקשות לשינוי מועדים.

כמו כן אנו ממליצות להתייחס להצעות השופטים לגבי התוספות הרצויות לדעתם לחריגים לעוצר הבקשות, ולהערות עורכי הדין ביחס לאי בהירות התקנות גם ביחס לרשימת הבקשות.

בנוסף, אנו ממליצות לשקול לחייב בעל דין שמגיש בקשה לפרט על פנייתו לצד שכנגד בנוגע לבקשה, שאם לא כן יהיו מקרים שבהם לא תהיה לבית המשפט כל אינדיקציה האם נעשתה פנייה כזו ומה היא העלתה.

4. הטלת סנקציות בגין אי קיום התקנות – טענה שעלתה כחוט השני לאורך המחקר מצד עורכי הדין וגובתה בממצאי ניתוח התיקים, נגעה להעדר אכיפה והקפדה מצד בית המשפט בנוגע לקיום התקנות. זאת, למרות שמרבית השופטים הצהירו ברוב המקרים כי הם אכן מבררים ואוכפים את התקנות. נראה כי חלק מהשופטים לא מספיק ערים או מודעים לאפשרויות העומדות בפניהם לעניין זה. על כן, אנו ממליצות לחזק ולהעמיק את ההתייחסות לנושא זה בהדרכות או בהשתלמויות לשופטים, וכן לפרט ולהבהיר לשופטים וכן במסגרת התקנות עצמן את הסנקציות ואפשרויות הפעולה העומדות בפניהם במקרים של אי קיום התקנות.

בנוסף, כאשר שאלנו את השופטים מדוע הם לא מטילים סנקציות במקרים של אי קיום התקנות, כמו אי קיום דיון מקדמי או דיווח עליו, אי קיום מהו"ת, הגשת בקשות בתקופת עוצר הבקשות ועוד, טענה שעלתה כמה פעמים נגעה לחשש של השופטים שלא יהיה להם גיבוי לכך מערכאת הערעור, או שנדרשת פסיקה של בית המשפט העליון בנוגע לכך, כדי שהשופטים עצמם יוכלו ליישמה. אנו ממליצות להקדיש תשומת לב גם לטענה זו של השופטים במסגרת הדרכות או השתלמויות בעתיד לשופטי ערכאות הערעור.

5. החלטות זימון לקדם משפט – במסגרת המחקר הראינו כי במקרים רבים השופטים עצמם, המנ"ת או המזכירות בבתי המשפט השונים פיתחו החלטות או הודעות זימון לקדם המשפט הראשון, בצירוף פירוט והנחיות לביצוע הנדרש מהצדדים לפי התקנות עד למועד קדם המשפט, כמו דיון מקדמי והדיווח עליו (ראו תת פרק 3.5.3.1, במסגרת הפרק של קדם המשפט, וכן צירפנו דוגמאות להחלטות מסוג זה בנספח ד'). אנו ממליצות לנסח טופס אחיד לזימון לקדם

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

משפט בצירוף הנחיות מפורטות לגבי הנדרש מהצדדים לפי התקנות עד למועד קדם המשפט, ולהכניסו כטייטה במערכת נט המשפט הניתנת לשינוי בהתאם לנסיבות המיוחדות של כל תיק. זאת, על מנת להזכיר לצדדים את הנדרש מהם לפי התקנות ולעודד את יישומן.

6. הטמעת התקנות – כמה מעורכי הדין והשופטים סברו, כי אנו מצויים עדיין בשלבי הטמעה של התקנות וכי מוקדם לצפות ליישום מלא שלהן או להסיק לגביהן מסקנות. זאת, למרות חלוף למעלה משנתיים מיום כניסת התקנות לתוקף ועד איסוף נתוני מחקר זה הנוגעים לשופטים ולעורכי הדין. אנו ממליצות לפעול להבהרת התקנות, להטמעתן ולהעלאת המודעות אליהן ולחשיבותן בקרב השופטים ועורכי הדין, בין היתר באמצעות הרצאות, השתלמויות והדרכות נוספות בתחום, אשר יעודדו את יישומן המלא. חברי ועדת ההיגוי של המחלקה הסכימו כי יש חשיבות אדירה בהסברה ובהשתלמויות בנושא, והציעו להגדיר השתלמויות בתקנות סד"א כהשתלמות חובה לכל השופטים הדנים בתיקים אזרחיים, לפחות בשנים הראשונות להטמעת התקנות. לדעתם, בהשתלמויות אלו חשוב לייצר קבוצות דיון וללבן סוגיות שונות, כמו למשל דרכי ההתמודדות השיפוטיות עם הפרת הוראות התקנות (למשל דיון מקדמי, פגישת מהו"ת, רשימת בקשות ורשימת עדים וכיו"ב), שכן השתלמויות ושיח בין גורמים שיפוטיים בסופו של דבר ישפרו את האחידות המערכתית ביישום התקנות ובאכיפתן לטווח הארוך.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח א' – קיום דיון מקדמי ופגישת מהו"ת בחלוקה למחוזות

ת"א – תביעה כספית

שנה	מחוז	כמות תיקים שנדגמו	אחוז תיקים (מתוך המדגם)	כמות דיון מקדמי	אחוז מסך התיקים במחוז	כמות פגישות מהו"ת שהתקיימו	אחוז מסך התיקים במחוז
2017	צפון	19	9.5%	-	-	1	5.3%
	חיפה	24	11.9%	-	-	-	-
	מרכז	48	23.9%	-	-	13	27.1%
	תל אביב	54	26.9%	-	-	17	31.5%
	ירושלים	12	6.0%	-	-	4	33.3%
	דרום	43	21.5%	-	-	-	-
	סה"כ (ארצי)	200	100.0%	-	-	35	17.5%
2021	צפון	19	9.5%	1	5.3%	5	26.3%
	חיפה	35	17.5%	-	-	5	14.3%
	מרכז	44	22.0%	-	-	5	11.4%
	תל אביב	70	35.0%	3	4.3%	12	17.1%
	ירושלים	16	8.0%	5	31.3%	3	18.8%
	דרום	16	8.0%	3	18.8%	2	12.5%
	סה"כ (ארצי)	200	100.0%	12	6.0%	32	16.0%

תאד"מ – תביעה כספית

שנה	מחוז	כמות תיקים שנדגמו	אחוז תיקים (מתוך המדגם)	כמות דיון מקדמי	אחוז מסך התיקים במחוז	כמות פגישות מהו"ת שהתקיימו	אחוז מסך התיקים במחוז
2021	צפון	21	10.5%	-	-	-	-
	חיפה	56	28.0%	1	1.8%	1	1.8%
	מרכז	35	17.5%	-	-	2	5.7%
	תל אביב	55	27.5%	2	3.6%	3	5.5%
	ירושלים	14	7.0%	1	7.1%	1	7.1%
	דרום	19	9.5%	1	5.3%	1	5.3%
	סה"כ (ארצי)	200	100.0%	5	2.5%	8	4.0%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

ת"א – נזקי גוף

שנה	מחוז	כמות תיקים שנדגמו	אחוז תיקים (מתוך המדגם)	כמות דיון מקדמי	אחוז מסך התיקים במחוז
2021	צפון	26	13.0%	1	0.5%
	חיפה	39	19.5%	1	0.5%
	מרכז	46	23.0%	3	1.5%
	תל אביב	47	23.5%	-	-
	ירושלים	12	6.0%	-	-
	דרום	30	15.0%	2	1.0%
	סה"כ (ארצי)	200	100.0%	7	3.5%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח ב' - טופס 4

(תקנה 36)

דיווח לבית המשפט בדבר הדיון המקדמי (לפי תקנה 36 לתקנות סדר הדין האזרחי)

מס' הליך:

שם המדווח/ים:

- (א) ביום התקיים ב דיון מקדמי בהשתתפות הגורמים האלה:
- (ב) בדיון המקדמי הוסכם על צמצום הפלוגתות והמחלוקות העובדתיות בעניינים האלה וגובשו ההסכמות המפורטות להלן:
- (ג) פירוט הצעדים שננקטו לצורך צמצום יריעת המחלוקת וייעול ההליך המשפטי (הקדמה של העמדת נושא חוות הדעת, אדם או חפץ, לבדיקה בידי מומחה מטעם הנתבע, מינוי של מומחה מוסכם, הסכמה על ראיות וכדומה):
- (ד) פירוט המנגנון החלופי ליישוב סכסוך שהוצע לצורך פתרון המחלוקת:
- (ה) ביום הוחלפו בינינו המסמכים המצורפים לטופס זה הנחוצים לצורך ליבון הפלוגתות וליבון המחלוקת.

חתימת המדווח/ים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח ג' – טבלאות שכיחות שאלון עורכי דין

דיון מקדמי

עד כמה לדעתך קיום הדיון המקדמי בין הצדדים ללא מעורבות ביהמ"ש משפיע על ייעול הדיון בהליך וצמצום הפלוגתות בו?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
452	175	48	13	8	696
65%	25%	7%	2%	1%	

מניסיוונך, האם ברוב התיקים שבטיפולך מתקיים דיון מקדמי?

כן	לא	סכום כולל
346	318	664
52%	48%	

אם השבת לא – האם הוטלו עליך ו/או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום הדיון המקדמי (הוצאות, חיוב לחזור ולקיים דיון מקדמי ועוד)?

כן	לא	סכום כולל
28	275	303
9%	91%	

בתיקים שבטיפולך שהתקיים בהם דיון מקדמי - האם לרוב דווח עליהם בטופס 4?

כן	לא	סכום כולל
476	188	664
72%	28%	

האם הדיונים המקדמיים ייקרו להערכתך את שכר הטרחה?

כן	לא	סכום כולל
256	383	639
40%	60%	

פגישת מהות

ייעול הדיון : עד כמה לדעתך פגישת המהו"ית משפיעה על ייעול הדיון בהליך וצמצום הפלוגתות בו?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
255	191	172	55	10	683
37%	28%	25%	8%	1%	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

האם מניסיוןך ברוב התיקים שבטיפולך הצדדים פועלים לפי הוראות התקנות ביחס לפגישת המהו"ת?

סכום כולל	לא	כן
646	158	488
	24%	76%

אם השבת לא – האם הוטלו עליך ו/או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום פגישת מהו"ת (הוצאות, חיוב לחזור ולקיים פגישת מהו"ת ועוד)?

סכום כולל	לא	כן
144	129	15
	90%	10%

האם הצדדים מאחדים בין הדיון המקדמי לפגישת המהו"ת?

סכום כולל	לא	כן
606	430	176
	71%	29%

עוצר בקשות

ייעול הדיון : עד כמה לדעתך עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות משפיעים על ייעול הדיון בהליך וצמצום הפלוגתות בו?

סכום כולל	במידה רבה מאד	במידה רבה	בינוני	מעט	בכלל לא
699	17	67	84	139	392
	2%	10%	12%	20%	56%

האם מניסיוןך הצדדים לרוב פועלים לפי התקנות לגבי עוצר הבקשות והגשת רשימת הבקשות?

סכום כולל	לא	כן
656	332	324
	51%	49%

אם השבת לא – האם הוטלו עליך ו/או על הצד השני סנקציות בשל אי קיום עוצר בקשות (הוצאות, חיוב לחזור ולקיים דיון מקדמי ועוד)?

סכום כולל	לא	כן
307	281	26
	92%	8%

מספר בקשות : מניסיוןך, עד כמה הוראות התקנות לגבי תקופת עוצר הבקשות השפיעה על מספר הבקשות בתקופה זו (מתום הגשת כתבי הטענות ועד לדיון קדם המשפט הראשון בתיק)?

סכום כולל	במידה רבה מאד	במידה רבה	בינוני	מעט	בכלל לא
688	37	119	156	197	179
	5%	17%	23%	29%	26%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

דיון בבקשות בע"פ על אתר: עד כמה בתי המשפט דנים בעל פה בבקשות שמופיעות ברשימת הבקשות ומסיימים את הדיון בהן על אתר בקדם המשפט?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
155	304	151	66	8	684
23%	44%	22%	10%	1%	

רשימת עדים

ייעול הדיון: עד כמה לדעתך חובת הגשת רשימת העדים משפיעה על ייעול הדיון בהליך וצמצום הפלוגתות בו?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
323	163	96	76	31	689
47%	24%	14%	11%	4%	

האם מניסיוןך הצדדים לרוב מגישים רשימת עדים לפני ישיבת קדם משפט?

כן	לא	סכום כולל
347	315	662
52%	48%	

אם השבת לא – האם הוטלו עליך ו/או על הצד השני סנקציות בשל אי הגשת הרשימה (הוצאות, אי העדת עד ועוד)?

כן	לא	סכום כולל
20	272	292
7%	93%	

קדם משפט

כמות תיקים המסתיימים לפני קדם משפט: האם מניסיוןך, עלה אחוז התיקים שהסתיימו לפני קדם המשפט (בגישור, בפשרה, במחיקת ההליך וכד'), בעקבות התקנות החדשות?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
435	167	64	18	1	685
64%	24%	9%	3%	0%	

מיקוד התיקים: עד כמה מניסיוןך דיוני קדם המשפט נהיו ממוקדים יותר לאחר כניסת התקנות החדשות?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
354	170	113	45	7	689
51%	25%	16%	7%	1%	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

סגירת מחלוקות דיוניות או מהותיות בדין: עד כמה מניסיוןך ניתן לסגור במהלך קדם המשפט יותר מחלוקות דיוניות או מהותיות בין הצדדים או אף להגיע לפשרה לגבי התיק כולו, בהשוואה לדיונים שהתקיימו לפי התקנות הקודמות?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
310	195	118	46	17	686
45%	28%	17%	7%	2%	

סיום הליכים מקדמיים כנדרש: עד כמה מניסיוןך הצדדים מסיימים את כל ההליכים המקדמיים עד לקדם המשפט כנדרש בתקנות?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
133	305	183	66	2	689
19%	44%	27%	10%	0%	

בירור קיום הוראות התקנות: עד כמה במהלך דיוני קדם, השופט/ת ברר/ה עם הצדדים האם קיימו את הוראות התקנות הנוגעות לשלבים המקדמיים של ההליך?

בכלל לא	מעט	בינוני	במידה רבה	במידה רבה מאד	סכום כולל
116	265	157	135	17	690
17%	38%	23%	20%	2%	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח ד' - דוגמאות להחלטות על מועד קדם משפט והנחיות לביצוע התקנות

בפני כבוד הרשם בכיר

תובעים

נגד

נתבעים

החלטה

תביעה זו מתבררת בסדר דין מהיר, לפי פרק י"ב תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018, (להלן: "התקנות").

נקבע לשיבת קדם משפט במעמד בעלי הדין, ליום... שעה ...

תשומת לב הצדדים לתקנה 80(ז) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018. ב"כ הצדדים יתכוננו לאפשרות שבעלי הדין יחקרו על תצהיריהם (שהוגשו על פי תקנה 79 לתקנות) בישיבת קדם המשפט.

בתוך 30 ימים ממועד המצאת כתב הטענות האחרון, ינהלו בעלי הדין, זולת בעל דין שאיננו מיוצג בידי עורך דין, דיון מקדמי ויגישו בסיומו, ולא יאוחר מ-14 ימים לפני המועד שנקבע לשיבת קדם המשפט הנ"ל, דיווח באשר לדיון המקדמי שביצעו ויצרפו אליו את המסמכים הנחוצים שהוצגו במהלך הדיון המקדמי. באין הסכמה לדיווח משותף – יגיש כל בעל דין את הטופס האמור מטעמו בלבד.

בקשות יוגשו לפי הוראת תקנה 49 לתקנות. כל בעל דין יגיש רשימה שבה יציין את הבקשות שבהן הוא מבקש שבית המשפט ידון, וזאת לא יאוחר מ-20 ימים לפני המועד שנקבע לשיבת קדם המשפט.

התובע יגיש עד 20 ימים לפני ישיבת קדם המשפט, והנתבע יגיש עד 10 ימים לאחר מכן, את רשימת העדים שבכוונתו להזמין למתן עדות, לשם הצגת מסמכים או למתן תעודת עובד ציבור או תעודה ציבורית, כמפורט בתקנה 62 לתקנות.

פניות בעניינים טכניים הנוגעים לניהול שוטף של ההליך, לרבות פניות לשינוי מועדים, יוגשו לבית המשפט בצירוף עמדת בעל הדין שכנגד, זולת אם לא ניתן לצרף כתוצאה מהתנהלותו של בעל הדין שכנגד או בשל נסיבות אחרות שלפונה לא היתה שליטה עליהן ושצוינו בפנייה; בפנייה יצוין התאריך המבוקש לשינוי המועד וכן מספר הפניות הקודמות שהוגשו באותו עניין. בבקשות לשינוי מועד דיון זה ודיונים נוספים בתובענה, יצורפו גם המסמכים המאמתים את העובדות המפורטות בפנייתו של בעל הדין, כמפורט בתקנה 175א' לתקנות.

ההוראות המפורטות בהודעה זו, כפופות להוראות המעבר שבתקנה 180 לתקנות, לגבי הליכים שנפתחו ערב יום תחילת התקנות.

ניתנה היום, ..., בהעדר הצדדים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בפני כבוד השופטת

התובע:

נגד

הנתבע:

החלטה

1. התיק הועבר לשמיעה בפניי.
2. כתב הגנה הוגש ביום ...
3. אני קובעת קדם משפט **ביום ... שעה ...**
4. ב"כ הצדדים יקיימו דיון מקדמי בהתאם להוראות תקנות 34 - 36 לתקנות סדר הדין האזרחי תשע"ט - 2018 (להלן: "התקנות").
5. דיווח באשר לדיון המקדמי, יוגש לפי טופס 4 שבתוספת הראשונה לתקנות, 14 יום לפני ישיבת קדם המשפט.
6. הליכים מקדמיים יושלמו כמפורט בפרק ט' לתקנות.
7. רשימת בקשות שמבוקש לדון בהן בישיבת קדם משפט, תוגש בהתאם לתקנה 49 לתקנות, עד לא יאוחר מ - 20 יום לפני ישיבת קדם משפט. תשובה לרשימת הבקשות תוגש תוך 14 יום.
8. רשימת עדים, בהתאם לתקנה 62 לתקנות, תוגש על-ידי התובע 20 יום לפני ישיבת קדם משפט, ועל-ידי הנתבעת 14 יום לאחר מכן.

המזכירות תמציא החלטה זו לב"כ הצדדים.

ניתנה היום, , בהעדר הצדדים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בפני כבוד השופט

תובעים

נגד

נתבעים

החלטה

בתוקף סמכותי על פי תקנות סדרי הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: "התקנות"), ניתנות בזאת הוראות כדלקמן:

הצדדים יגישו לבית המשפט דיווח על הדיון המקדמי שערכו בהתאם לתקנה 35 לתקנות בתוך 75 יום מהיום.

על אף האמור בתקנה 49 לתקנות, ובהתאם לסמכותי בתקנות 63(ג) ו-176 לתקנות, אני מורה כי הצדדים לא ימתינו לקיומה של ישיבת קדם משפט אלא יגישו בכתב כל בקשה שברצונם כי תידון, יחד עם הדוח על הדיון המקדמי, ובמועד הגשתו כמפורט לעיל. לעניין זה "בקשה", עניינה כל בקשה, בין בקשות שאלמלא החלטה זו יש להגישן כבקשה בכתב, ובין בגדר רשימת הבקשות שהיו נדונות בישיבת קדם משפט. אי הגשת בקשה במועד שקבעתי כמוה כויתור על הגשתה.

קדם משפט בו תידון הבקשה ... יתקיים ביום ... שעה ...

ניתנה היום, ..., בהעדר הצדדים.